

ВОПОДИМИР ЖИЛА

**АПОСТОЛЬСЬКИЙ ЕКЗАРХАТ
У НІМЕЧЧИНІ
І СКАНДИНАВІЇ**

Український Християнський Рух
Мюнхен 1989

diasporiana.org.ua

Присвячую Церкві-матері в Україні

шановному редактору „Народної Воли”
г. М. ВулькаРові з привіттом

Орися Жила з родиною.

ВОЛОДИМИР ЖИЛА

АПОСТОЛЬСЬКИЙ ЕКЗАРХАТ У НІМЕЧЧИНІ І СКАНДИНАВІЇ

До 30-річчя заснування Екзархату та інтронізації
першого Екзарха Преосв. Кир Платона Корниляка

Мирна Жила
Оригінал підписаний
Лаббок, Текмас, 13 грудня 1994 року.

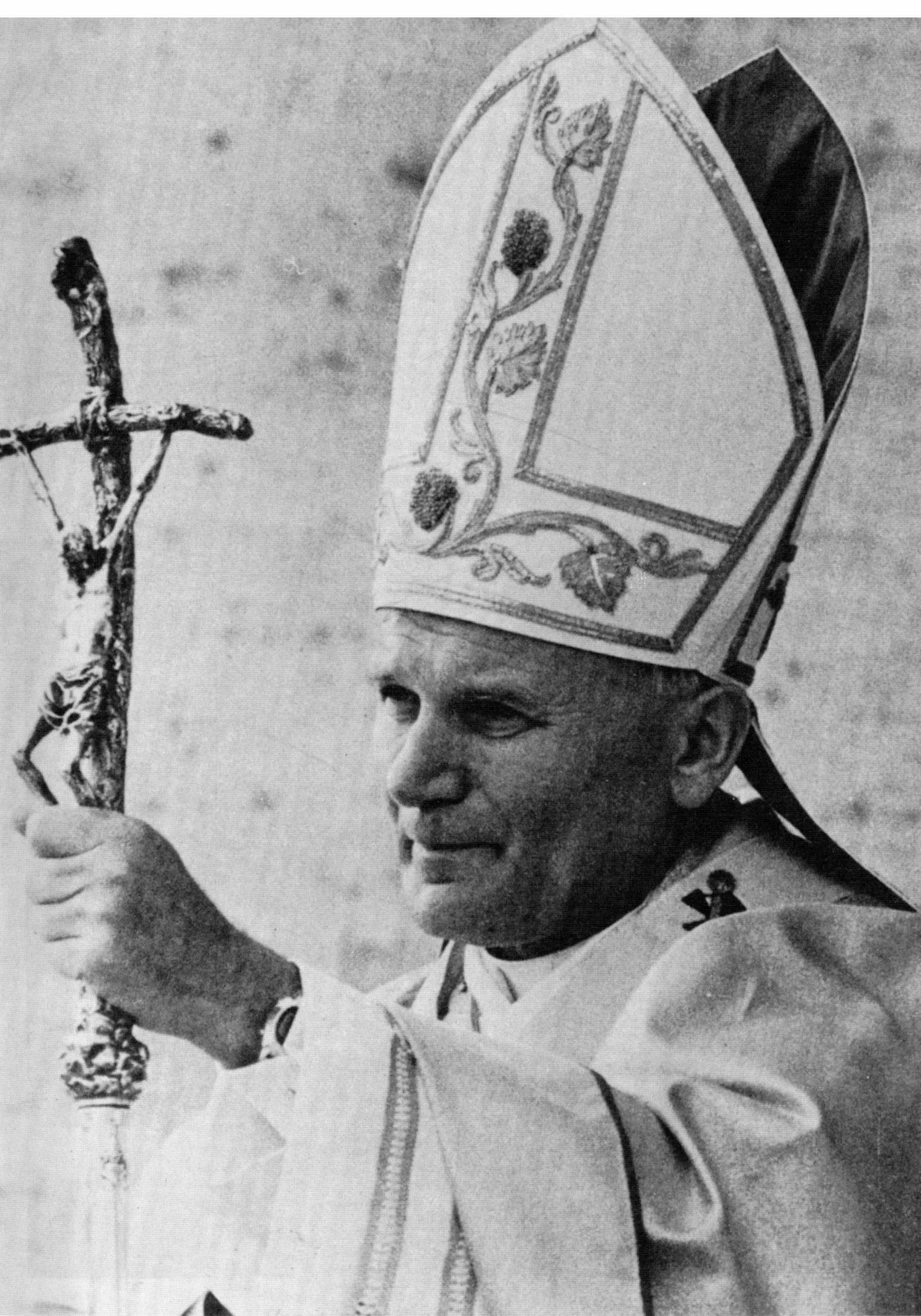
Український Християнський Рух
Мюнхен 1989

Wolodymyr T. Zyla

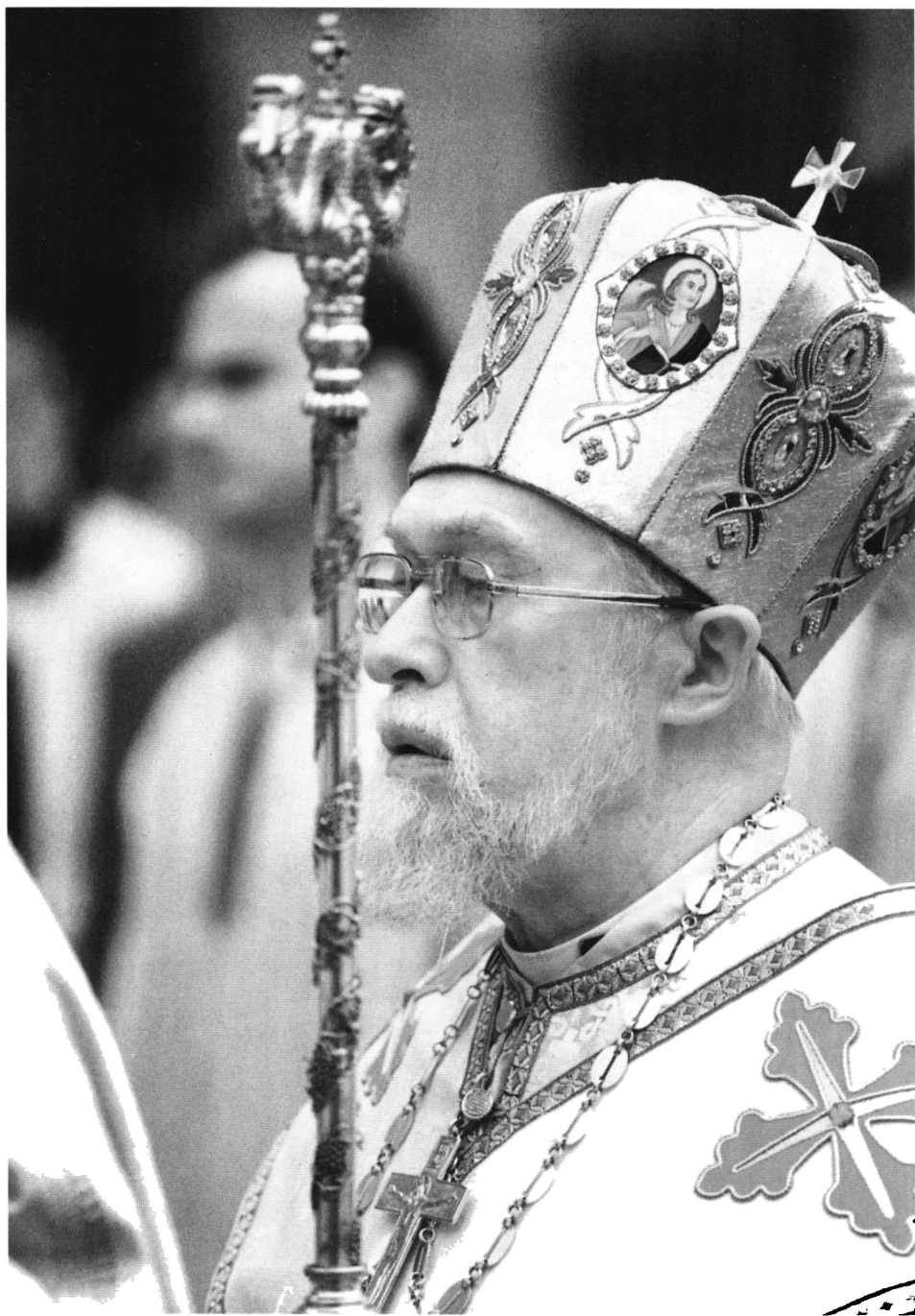
DAS APOSTOLISCHE EXARCHAT IN DEUTSCHLAND UND SKANDINAVIEN

**Zum 30jährigen Jubiläum der Gründung des Exarchats und der
Inthronisation ihres ersten Exarchen Bischof Platon Kornyljak**

**Ukrainische Christliche Bewegung
München 1989**

Святіший Отець Папа Іван Павло II

Верховний Архиспископ Мирослав Іван Кардинал Любачівський

Преосв. Владика Платон Корниляк, Єпископ-апостольський Екзарх

ПЕРЕДМОВА

Мені справді бракує слів, щоб висловити мою задушевну радість, що саме мені припала честь опрацювати цю книгу про Апостольський Екзархат у Німеччині і Скандинавії. Я свідомий, що це нелегке завдання, проте я взявся за нього з приємністю і з глибокою вірою, що в пропонованій книзі зумію охопити все найосновніше, що було звершене протягом останніх тридцятьох років на терені Екзархату. А зроблено було багато і то в різних галузях людського зусилля.

Насамперед хочу підкреслити відчутну єдність і то не тільки зовнішньо-організаційну, але передусім єдність почуттів любови і пошани між мирянами, духовенством та ієрархією. Церковна спільнота Екзархату, на мою думку, є на шляху здорового росту й успішного розвитку, бо праця її ґрунтується на моральних принципах. У спільноті є чимало сильних і несахитних громадян, які багато уваги присвячують своїй Церкві, люблять свою громаду та щиро й віддано працюють для неї. Церква для них — це сила, яка не тільки об'єднує й окрилює своїх вірних, але дає їм мету життя, робить їх повноцінними членами свого народу.

Побудувати катедральний храм у Мюнхені й цілий ряд церков у різних містах Екзархату не було легко для українців у Німеччині. Це вимагало багато жертв і праці, але для них — це лише початок великого діла. І яке щастя, що вірні так розуміють свої функції та вірять у напружене й безперервне зусилля, яке завжди буде потрібне, бо наша Церква — це наша українська громада, зібрана в ім'я Христа. Будувати нашу Церкву — це збирати й організувати нашу спільноту, виховувати Божий люд, будувати й ушляхетнювати внутрішній храм їхніх душ, а це безперервне зусилля — це праця всього людського життя.

Не менше трудним завданням була підготовка і проведення святкувань Тисячоліття Християнства в Україні. Це був період надзвичайної напруженості і великої відповідальності. Тут треба було не лише, належно і торжественно відсвяткувати славетні роковини, але насамперед оборонити їхню інтегральність, тобто їхню нерозривну зв'язаність з Україною та з українською Церквою. Це проходило у викладацьких залах наукових інституцій, у церкві й поза церквою. В цій площині українці в Німеччині дійсно по-

змагались, бо це була справді докорінна боротьба. Українські святкування були глибоко соборні й наскрізь екуменічні. Не зважаючи на зовнішнє поділення, минуле ворогування, святкування довели, що є один український християнський народ з однаковими прагненнями та з єдиною духовно-релігійною настановою.

Міцною цементуючою силою українського релігійного життя Екзархату є його численні прощі, суспільно-релігійні імпрези, літні табори молоді та численні релігійні організації. Там наші вірні зустрічаються, обмінюються думками, шукають для себе кращої долі, пам'ятаючи одну з найважливіших істин українського життя, що доля нашого народу — це доля нашої Церкви. Аджеж Церква була завжди серцем і душею усіх наших зусиль та усього нашого життя.

Великий вплив на хід розвитку й праці Екзархату за всі ці минулі роки мав Владика-Екзарх, Платон Корниляк. Його творча потенція є подиву гідна. У своїх проповідях-візіях він відчуває і бачить Україну, її народ, його страждання і боротьбу. Його владичий поклик, благання, перестороги завжди повні змісту й сили. А це тому, що він любить свободу слова і людини, а свободу релігії розцінює, як основну вартість людського існування. Він також людина високого душевного почуття, що вміє гуртувати навколо себе людей, вміє здобувати приятелів для нашої Церкви й нашого народу.

Добираючи матеріал до цієї книги, я керувався думкою, щоб зміст її акцентував увагу читачів на кількох, на мій погляд, цікавих і важливих питаннях та давав доволі широку панораму розвитку Екзархату. Хотілося, щоб читач збагнув усе спільне і різне цього великого зусилля.

У книзі вміщено владичі статті, послання, проповіді і звернення, силуетки поодиноких духовних і світських діячів. Частина матеріалів у книзі є різних авторів. Вміщено тут також „Шематизм Апостольського Екзархату Українців Католиків Німеччини і Скандинавії”. На окрему подяку заслуговує інж. Анатоль Вовк, який читаючи цю працю у її першій версії, поробив чимало цінних зауваг.

Кінчаючи хочу ствердити, що поява цієї книги особливо важлива тепер, коли наша Церква поволі відроджується в Україні й коли під впливом її ідей розвивається і ведеться боротьба за незалежність України.

Володимир Жила

VORWORT

Es fehlen mir wahrhaftig die Worte, um meiner zutiefst empfundenen Freude darüber Ausdruck zu verleihen, daß gerade mir die Ehre zuteil geworden ist, dieses Buch über das Apostolische Exarchat in Deutschland und Skandinavien zu bearbeiten. Im vollen Bewußtsein, daß dies keine leichte Aufgabe sein würde, habe ich sie dennoch mit Freude angegangen im aufrichtigen Glauben, daß es mir gelingen wird, im vorliegenden Band all das Bedeutende zu erfassen, das im Verlauf der letzten dreißig Jahre im Rahmen des Exarchats zustandegebracht worden ist. Und es wurde sehr viel vollbracht, und dies in den verschiedensten Bereichen des menschlichen Könnens.

Zuallererst möchte ich die fühlbare Einheit hervorheben, nicht nur die äußerliche, organisatorische, sondern vor allem die Einheit der Gefühle von Zuneigung und gegenseitiger Achtung der Laien, der Seelsorger und der Hierarchie. Die Kirchengemeinde des Exarchts, so meine ich, befindet sich auf dem Weg eines gesunden Wachstums und erfolgreicher Entwicklung, denn ihre Arbeit basiert auf moralischen Prinzipien. Die Gemeinde rechnet mit zahlreichen starken, unbeugsamen Mitgliedern, die ihre Kirche und ihre Gemeinde lieben und hingebungsvoll für sie arbeiten. In ihren Augen ist ihre Kirche eine Kraft, die nicht nur die Gläubigen vereint und stärkt, sondern ihnen ein Lebensziel gibt, sie zu vollwertigen Mitgliedern ihres Volkes macht.

Eine eigene Kathedrale in München und eine ganze Reihe von Kirchen in den verschiedenen Städten dem Exarchat zu errichten, war für die in Deutschland lebenden Ukrainer keineswegs eine leichte Aufgabe. Es hat dies einen riesigen Aufwand und große Opfer gekostet, aber für diese Gläubigen bedeutete es lediglich den Anfang eines größeren Werkes. Welch ein Glück, daß diese Menschen ihre Aufgaben so gut begreifen und so fest an den stets angespannten Arbeitsaufwand glauben, der immer noch notwendig sein wird; die Kirche ist doch unsere im Namen Christi versammelte Gemeinschaft. Unsere Kirche zu errichten bedeutet unsere Gemeinschaft zu organisieren und zu versammeln, die Menschen Gottes zu erziehen, den inneren Tempel ihrer Seelen aufzubauen und zu veredeln, und dieser ununterbrochene Aufwand ist die Arbeit eines ganzen Lebens, ein Lebenswerk.

Eine nicht minder schwierige Aufgabe bedeutete die Vorbereitung und die Realisierung der Feierlichkeiten zum tausendjährigen Bestehen

des Christentums der Ukraine. Es war eine Zeit voller Spannungen und großer Verantwortung. Es hieß ja nicht nur, dieses ruhmreiche Jubiläum in angemessen feierlicher Form zu begehen, es ging darum, seine Integrität, seine unzerstörbare Verknüpfung mit der Ukraine und mit der ukrainischen Kirche zu schützen. Diese Aufgabe wurde in Vorlesungssälen der Lehranstalten, in der Kirche und außerhalb der Kirche wahrgenommen. In dieser Hinsicht haben die Ukrainer tatsächlich, gleichsam in einem Wettstreit, Großes geleistet. Die ukrainischen Festlichkeiten verliefen unabänderlich in Eintracht und im ökumenischen Geiste. Trotz scheinbarer äußerlicher Divergenzen und Meinungsverschiedenheiten und Auseinandersetzungen der Vergangenheit haben die Feierlichkeiten bewiesen, daß es ein einziges christliches ukrainisches Volk gibt mit den gleichen Bestrebungen und mit derselben geistlich-religiösen Einstellung.

Eine feste untermauernde Kraft des ukrainischen religiösen Lebens im Rahmen des Exarchats bilden die vielen Pilgerfahrten, gesellschaftlich-religiöse Veranstaltungen, Sommerzeltlager für die Jugend und die zahlreichen religiösen Organisationen. Dort versammeln sich unsere Gläubigen, tauschen ihre Meinungen aus, bemühen sich um ein besseres Los, wobei sie eine der wichtigsten Wahrheiten stets vor Augen haben, nämlich daß das Los unseres Volkes gleichbedeutend ist mit dem Los unserer Kirche. Denn die Kirche war schon immer das Herz und die Seele all unserer Unterfangen und unseres ganzen Lebens.

Einen großen Einfluß auf die Entfaltung und Tätigkeit des Exarchats in all den vergangenen Jahren hat ihr Bischof und Exarch Platon Koryljak ausgeübt. Sein schöpferisches Potential ist bewundernswert. In seinen Predigten erblickt er die Ukraine, ihr Volk, dessen Leiden und dessen Kampf. Die Aufrufe, Bitten, Warnungen des Bischofs sind immer inhalts- und kraftvoll, und dies deshalb, weil er die Freiheit des Wortes und die Menschenfreiheit liebt, die Religionsfreiheit aber als den Grundwert der menschlichen Existenz betrachtet. Er ist auch ein Mensch von erhabenen seelischen Empfindungen, er versteht es, Menschen um sich zu scharen und auch Freunde für unsere Kirche und unser Volk zu gewinnen.

Bei der Auswahl des Materials für das vorliegende Buch wurde ich vom Gedanken geleitet, daß der Inhalt die Aufmerksamkeit der Leser auf einige meiner Meinung nach wichtige und interessante Fragen lenken und ein angemessenes Bild von der Entwicklung und dem Werdegang des Exarchats bieten möge; mein Bestreben war, daß dem Leser all das Gemeinsame und Verschiedene des großen Unterfangens begreiflich werde.

Abschließend möchte ich feststellen, daß das Erscheinen dieses Buches gerade heute von besonderer Bedeutung ist, da unsere Kirche in der Ukraine soeben im Begriff ist, allmählich wiedergeboren zu werden und der Kampf um die Unabhängigkeit der Ukraine unter ihrem Einfluß stattfindet.

Wolodymyr T. Zyla

МОЛИТВА

СПАСИТЕЛЮ СВІТУ — СПАСИ УКРАЇНУ!

Всемогутній Творче і Царю всесвіту, Спасителю наш, Ісусе Христе, що усім серцем любиш людський рід, а в Своєму безмірному Провидінні безнастанно промишляєш про кожний нарід зокрема! Поглянь милосердно й на наш Український Нарід, що з повною надією припадає до Тебе, свого найліпшого Вітця і премудрого Царя.

Ми, діти Українського Народу, покірні Твоїй святій волі, любимо всі народи, що Ти їх відкупив Своєю святою Кров'ю на хресті, а передусім любимо християнською любов'ю цей наш Український нарід. Тим то з любови до нього, а радше до Тебе, наш Боже, просимо: прости йому всі провини, поправ злі його нахили, а добрі скріпи; змилюсь над ним у всіх його потребах; борони його перед несправедливостями ворогів та безнастанно зливай на нього щедre Своє благословення.

Пошли Українському Народові святих великих Своїх слуг, щоб прикладом і словом були його мудрими провідниками в усіх напрямх народного, суспільного й політичного життя. Дай його провідникам світло Твоєї премудрости з неба, дай йому численне і добре та святе духовенство.

Заопікуйся його молоддю, щоб не тратила ласки святого Хрещення, щоб одержувала в родині й школах основне християнське виховання на позиточних синів свого народу.

Благослови всі наші родини, щоб батьки були зразковими й ревними християнами, а матері визначалися мудрістю, побожністю і дбайливістю у вихованні дітей.

Заохоти багатьох із нашого народу до життя досконалішого, до святости. Поклич багатьох, у кожному поколінні, до стану монашого, до геройських жертв за справу Церкви й народу.

Благаємо Тебе також про особливу опіку й поміч для нього, щоб серед усіх досвідів та спокус світу, диявола і його слуг міг він завжди зберігати небесне світло, перемагати витривалістю у добрім всякі труднощі і завжди належати до благословенного Твого Божого царства і тут, на цім світі, і в небесній батьківщині. Дай нам ласку, щоб ми всі до одного, злучені єдністю віри й союзом любови під

Твоїм проводом і проводом Твоїї святої Вселенської Церкви, йшли завжди дорогами правди й справедливости, любови й спасіння.

Просвіти всіх нас, нахили всі серця, щоб усі якнайліпше пізнавали й цінили святу католицьку віру, а визнаючи її, чули себе щасливими, стояли в ній непохитно, хоч би треба було понести й мученицьку смерть, та по законах святої віри уладжували ціле життя. Благослови також і дочасне добро нашого народу. Дай йому вільно розвивати його природні, Тобою дані сили, обдаруй його правдивою, незіпсованою просвітою. Благослови його працю на всіх ділянках науки, мистецтва й доброботу та благослови всіх і все, щоб наш нарід, живучи мирно й щасливо, міг добре Тобі служити, а з Твоєю поміччю одержати вічну небесну батьківщину.

*Молитву уклав Митрополит
Андрей Шептицький*

*Статую „Голуб миру”,
роботи мистця Григорія
Крука, яка стоїть перед
входом до собору Покро-
ви Пресвятої Богородиці
і св. Апостола Андрія Пер-
возванного в Мюнхені,
поставлено для відзна-
чення 25-ліття Апостоль-
ського Екзархату україн-
ців католиків у Німеччи-
ні. 1959-1984*

З ДАЛЕКОГО
І БЛИЗЬКОГО
МИНУЛОГО

КРИЗЬ ВІКИ ІСТОРІЇ

Історичні зв'язки України з Німеччиною тривають уже понад тисячу років. Це багатий і цікавий період торговельних, політичних, культурних і релігійних стосунків. Почалися вони десь у IX ст., коли між Києвом і Регенсбургом виникли торговельні взаємини, що проходили через Краків, Прагу та інші міста Польщі, Моравії та Чехії, як продовження головного торговельного шляху, що зв'язував тоді Європу зі Сходом. В історичних записях регенсбурзьких купців з 1191 року говориться про посилену торгівлю з Руссю. Торгівля ця тривала до XIII ст., точніше до монгольської навали. Деякий вплив на її занепад мала італійська торговельна фльота, що саме тоді посилила свої дії у східньо-західньому напрямі.

X сторіччя позначилось активністю релігійних місій і церковних зв'язків, що тоді почалися між Україною та Німеччиною. Ольга, незадоволена вислідом своєї місії в Царгороді, вислала 959 року послів до цісаря Оттона з проханням прислати до Києва священиків і єпископа. 961 року прибув туди єпископ Адальберт, але його місія не вдалася. Він швидко попав у конфлікт із сином Ольги, князем Святославом, що був ще поганином. За який рік мусів повернутися до Німеччини. Володимир Великий, по смерті своєї дружини Анни в 1012 році, одружився з дочкою князя Куно фон Еннінген, внучкою Оттона I і Генріха II. Метою цього подружжя, як пишуть деякі історики, було скріпити зв'язки Німеччини з Руссю, але в дійсності до того ніколи не дійшло, бо польський король Болеслав I зумів домовитися з Генріхом II і в 1013 році німецькі війська допомогли королеві добути червенські городи. За часів Ярослава Мудрого, під час обновленої війни поляків із німцями, стосунки з Німеччиною знову покращали. Тоді князь зумів, за згодою німецьких військ, в 1030 році навіть зайняти Белз, а 1031 року — червенські городи.

Київська Русь і Галицько-Волинське князівство в основному втримували добрі зв'язки з Німеччиною, щоб мати надійного союзника проти Польщі. В центрі їх уваги була політична рівновага сил т. зв. українсько-польсько-німецького трикутника. Цей трикутник був також важливим фактором у розвитку політичного життя тодішньої Європи.

З утратою української державности на довгі роки, прийшло до поширення українсько-німецьких культурних зв'язків. З появою Реформації у XVI ст., українські студенти почали студіювати в німецьких університетах. Напр., А. Пронський, син київського воєводи, студіював у Гайдельберзі вже в половині XVI ст. А з XVII ст. зустрічаємо в Німеччині українських студентів з Волині й Поділля (братів А. і Х. Сенютів, І. Малишка, П. Бохиницького). З половини XVI ст. знаходимо також чимало прізвиськ українських студентів в університетських реєстрах Ляйпцігу, як Ф. Бернатович (зі Львова), П. Язловецький (з Бучача), І. Гербурт (з Волині). У XVIII ст. прибувають до Німеччини також українці з-під російської окупації, зокрема Г. Козицький (з Києва), М. Монотоніс (з Ніжина). Між ними були й козацькі сини — брати Остроградські, А. Безбородько й М. Смотрицький. Студіювали українці також у Кенігсбергу (університет засновано там 1544 р.). Першими українськими студентами в цьому університеті були К. Бєський, брати Зерницькі, М. Данилович, Г. і М. Сахаровські, І. Валович, С. Білецький. У XVIII ст. лекції Канта в Кенігсберзі відвідували С. Гусаревський, брати Туманські, Горновські й Леонтовичі, В. Белявський, О. Карасевський, М. Щербак та І. Хмельницький (нащадок гетьмана Богдана Хмельницького). Українці студіювали також в університетах Геттінгену, Кельну, Кілю, Лейдену, Єні, Віттембергу, Галле, Бресляву тощо. Нам відомо, що деякі українські студенти, що закінчили Києво-Могилянську Академію, студіювали медичні науки в XVIII ст. у Страсбурзькому університеті, зокрема М. Тереховський, О. Шимлянський, М. Карпинський, Н. Амбодик-Максимович.

У козацький період, почавши з кінця XVI ст., українські гетьмани постійно підтримували добрі зв'язки з Німеччиною. Гетьман Богдан Хмельницький у жовтні 1656 року приступив до Шведсько-Трансильвансько-Бранденбурзької коаліції, що була звернена проти Польщі. У той час тисячі козаків, як наймані вояки, служили в армії Габсбургів під час Тридцятилітньої війни, а понад 20 000 взяли участь у польській армії, яка з їхньою допомогою розгромила турків під Віднем 1683 року. Добрі дипломатичні стосунки з Німеччиною та Австрією підтримували також й інші гетьмани. Гетьман Іван Мазепа вів дипломатичне листування з австрійським імператором Йосифом I, а Орлик з Августом II. Останній був під опікою Габсбургів у 1721 році, під час свого перебування в Бресляві. Андрій Войнаровський, небіж Мазепа, жив і працював у Німеччині до часу його схоплення російськими агентами 1716 року. За часів Мазепа культурні та економічні зв'язки з Німеччиною були тривалі й широкі. Гетьманська Україна

експортувала сільськогосподарські продукти до Прусії, Сілезії та інших частин Німеччини. Київські ремісники вислали туди свої продукти, а німецькі купці спрямовували свій крам в Україну. Бреслав постачав Україну головним чином книжками й журналами. Українські студенти, як і раніше, вчилися в найкращих німецьких університетах, а німецькі часописи широко інформували Європу про Україну, обговорюючи на своїх сторінках справи Мазепи та його стосунки з Петром І.

З поступовим обмежуванням української автономії та з її скасуванням Росією в другій половині XVIII ст., безпосередні українсько-німецькі зв'язки почали занепадати, проте вони ніколи не припинялись. 1791 року група українських патріотів із суспільних верхів вислала В. Капніста з таємною місією до Берліну просити підтримки для українського повстання на випадок прусько-російської війни.

У XIX ст. німці мало цікавились українським національним відродженням, не зважаючи на велике захоплення Україною їхнього письменника й філософа Й. Гердера та ін. Гердер писав: „Україна стане колись новою Грецією: прекрасне підсоння цього краю, весела вдача народу, його музикальний талант, плодovита земля колись прокинеться і подібно, як з багатьох племен, якими колись були греки, постане велика культурна нація. Її кордони простягнуться до Чорного моря, а звідтіля — ген у далекий світ”. Але ці писання залишилися без ширшого відгону. 1861 року другий секретар пруського посольства в Петербурзі, К. фон Шлецер, вислав звіт до Міністерства закордонних справ у Берліні, в якому прихильно описав прагнення „малоросів” (українців) до відокремлення від Росії. 1888 року пруський філософ Е. фон Гартман, у статті „Росія та Європа”, закликав до утворення незалежного „Королівства Києва”, якого метою було б послабити російську експансію. Проте ці голоси не зробили впливу на становище пруського уряду відносно розчленування російської завоєвницької імперії, а тим більше щодо української незалежності; вони, навпаки, не раз викликали вороже ставлення до цих важливих справ.

У культурній галузі, тим часом, дійшло до деяких здобутків, зокрема до збільшеного зацікавлення українською літературою, зокрема творчістю Т. Шевченка, І. Франка, О. Кобилянської, В. Стефаника, твори яких тоді перекладено на німецьку мову.

До Прусії тим часом, на початку цього сторіччя, не зважаючи на прихильне чи неприхильне ставлення влади й населення, прибували тисячі українських сезонних робітників у пошуках праці в сільському господарстві, на шахтах при добуванні корисних копалин, в індустрії тощо. Туди гнала українців гірка доля, бо ж треба було залишати рідну плідючу землю, багатства її надр і йти на чужину по заробіток. Але іншого виходу не було, як показує австрійський перепис населення з 1900 року, у східній Галичині жило 4814000 населення в т. ч. 3080448 українців, які, головним чином, займались сільським господарством (93,5%) і жили по селах. Приділ землі на господарство виносив менше, ніж один гектар. Жити серед таких умов було важко, тому коли відкрилися можливості заробітку в інших країнах, люди почали залишати рідні землі. До заокеанських країн (США, Канада, Бразилія, Аргентина), вони виїжджали в основному на постійні поселення. До європейських країн (за винятком українських поселень на території колишньої Югославії, що стали постійними від 1751 року), вони виїжджали, головним чином, на сезонну працю, щоб заробити гроші, потрібні для покращання свого життя на батьківщині. Заробітки в Прусії були в той час одні з найкращих, тому основна робоча сила зверталася до цього терену. Їхати туди з території Австрії, до якої належала Галичина, було порівняно легше, у великій мірі цьому сприяла й мова.

Проте й серед таких обставин переїзд людей до іншої країни, в якій панували відмінні суспільні й культурні умови, не було своєї церкви й рідного оточення, ставив наших робітників у трудне, а часом і безвихідне становище. Швидко виявилось, що їм була потрібна духовна допомога. Цю допомогу надала українським робітникам Українська Греко-католицька Церква, яка на переломі сторіччя пильну увагу звернула саме на сезонну працю українського робітника. Ієрархія Церкви вважала тоді, що постійна еміграція загрожувала послабленню національної субстанції, бо з країни виїжджали активні люди, а з їхнім виїздом прадідна земля могла легко перейти в руки чужого, а подекуди й ворожого українству елементу. Такі обставини були спричинені політикою адміністрації Галичини, що була тоді в польських руках і широко сприяла поселенню в Галичині польського елементу, т.зв. мазурів, які масово поселялись на розпарцельованих колишніх панських землях.

Суспільно-релігійна допомогова акція була тут полегшена тим, що робітники в основному складалися з греко-католиків. Працю серед них вело Товариство св. Рафаїла (опікуна над людьми, що

Катедральний собор св. Юра. Львів

виїжджали на чужину згідно з розповіддю старозавітної книги Товита). Товариство заснував 1907 року о. Микита Будка, пізніший єпископ українців католиків Канади. Він, до речі, за порадою Митрополита Андрея Шептицького, виїжджав на студії терену до Прусії, щоб особисто познайомитися з потребами робітників та всю суспільно-релігійну акцію допомоги вести фахово, урахувуючи відомі й невідомі обставини духовно-релігійної опіки. 1911 року на допомогу Товариству засновано часопис *Емігрант*, який був призначений для охорони руських (українських) емігрантів з Галичини й Буковини. Цей часопис вів широку роз'яснювальну роботу національно-релігійного характеру. На його сторінках, напр., часто появлялися поради, що повинен відповісти робітник на запит: „Хто він і якої віри?” Відповідь мала бути: „українець-католик, грецького обряду”.

Перший етап організованої обслуги українців-католиків почався 1906 року. Число українців у Німеччині доходило тоді правдоподібно 50 000 (точних даних за перші роки немає). З початком 1907 року число робітників українців стало таким помітним, що Митрополит Андрей Шептицький вислав туди для душпастирської праці уже кількох священників. Їх завданням було прищиплювати своїм братам слова Христової Правди, закликати їх до вірності своїй Церкві та плекати серед них любов до рідного краю, до України. Це була нелегка місія, яку священники здійснювали через відправлення Служб Божих, уділювання святих Тайн сповіді і причастя та через проповіді, в яких пильну увагу звертали на вартість морального життя, що мало забезпечити робітників перед зіпсуттям через некорисний вплив чужинців, а головню остерігати їх перед загрозою денационалізації.

Тим часом число українських робітників у Німеччині постійно зростало. І так, 1908 року їх уже було 75 102 особи; в 1909 — 81 956; у 1910 — 82 718; а в 1912 — 91 395. Тут треба врахувати, що вище згадані числа охоплюють лише зареєстрованих робітників, що зголошувалися в урядах, щоб отримати особисті документи. Деякі соціологи-історики, що вивчали це питання, прийшли до висновку, що в роки перед Першою світовою війною кількість робітників дійшла приблизно до 100 000 (3,24% усього українського населення Галичини).

Крім сезонних місіонерів, що працювали серед робітників на місцях, були постійні священники, що трудилися в головних еміграційних пунктах, як Гамбург (для переселенців, що виїжджали за океан) й Катовиці для робітників, що ставали на

Митрополит Андрей Шептицький

працю в Німеччині. Довший час у цих еміграційних пунктах працювали: в Гамбурзі о. митрат Олекса Базюк, о. прелат Леонтій Куницький, а в Катовицях о. Володимир Ганицький.

Першим місіонером серед робітників був о. Микита Будка, який у 1911 році об'їхав майже всю Познанщину. 1912 р. місію поширено на провінції Ганновер, Мекленбург, Гольштайн і Середню Сілезію. Наступного року охоплено місіями Саксонію, князівство Ангальоп, майже всю Сілезію, графство Гляц, Помор'я, Бранденбургію та ще не охоплені поселення на Познанщині. Перед вибухом Першої світової війни серед робітників працювало десять священиків: оо. Садовський, Лопатинський, Дзерович, Онуферко, Іванчук, Омелян Горчинський, Зафійовський, Василь Кандюк, Василь Марисюк, Микола Щепанюк (був рівночасно й редактором *Емігранта*).

Велику працю ведено також на місцях у Галичині, тут священики підготовляли людей, що бажали виїхати на працю закордон. Отці духовні вели списки людей, що виїжджали з краю та втримували зв'язок з тими, що залишалися й працювали на чужині.

Цей перший етап організації українського релігійного життя в Німеччині мав місійний характер. Він сприяв не тільки духовному розвитку людини, але також економічному й національному. Це був період вивчення можливостей та напучувань, як поводитися в практичній праці, як підходити до життєвих явищ, щоб побачити в них нове, досі не помічене іншими. Цей перший етап був наскрізь успішним, не тільки в організаційному аспекті, але також і в духовному. Українська Греко-католицька Церква виявила велику внутрішню силу організувати своїх людей поза межами України, задовольняти їхні внутрішні потреби та складати для них чіткі перспективи на майбутнє. Цей період дав нам три суспільно-релігійні товариства, що широко цікавилися долею емігранта з України (Товариство св. Рафаїла, Руське Еміграційне Товариство й Місійне Товариство св. Павла), часопис *Емігрант*, цілий ряд дрібних видань т. зв. „інформаційних метеликів” і брошуру Митрополита А. Шептицького *Памятка для руських робітників у Німеччині, Сполучених Державах, Канаді, Бразилії, Аргентині і в других краях*” (1912).

Після Першої світової війни замість сезонних робітників, опинилась на території Німеччини українська політична еміграція. Програна Визвольна боротьба змусила багатьох її учасників покинути рідну землю й вийти на чужину, щоб зберегти себе перед переслідуваннями польським поліційним режимом.

Кожний дальший рік помітно збільшував число цієї еміграції, бо сюди прибували переслідувані й поневолені, покидаючи рідні землі в пошуках правди на чужині. Опинилися тут і рештки армії УНРеспубліки, що перейшли сюди з таборів інтернованих у Чехо-Словаччині. В Берліні перебували також голова Західньоукраїнського уряду, Євген Петрушевич, гетьман Павло Скоропадський, а по університетах таких міст, як Берлін, Гамбург, Росток, Ляйпціг, Данціг, Геттінген студіювали українські студенти з Галичини.

За даними о. д-ра Петра Вергуна, що походять із 1930-их років „усіх українців у Німеччині було близько 30 000 душ”. І саме для духовної обслуги цієї еміграції Митрополит Андрей Шептицький вислав о. прелата Леонтія Куницького, який душпастирював у Німеччині в 1920-1921 роках, перебуваючи в Бремені, Гамбургу, як також у Берліні (в якому довго не затримався). 1922 року прибув до Берліну о. Михайло Кіндій (відомий як Кіндеї) з Югославії, який перебував тут до кінця 1926 року. Звідси виїхав до Америки на душпастирську працю в м. Фінікс, в Арізоні. На його місце прибув 8 листопада 1927 року недавно висвячений у Львові, о. д-р Петро Вергун, якого Митрополит Андрей Шептицький призначив душпастирем у Берліні. У німецькій столиці о. Вергун, крім священничих обов'язків, займався також науковою роботою, працюючи асистентом при кафедрі церковної історії в Берлінському університеті.

З особою о. Петра Вергуна зв'язана дальша історія Української Греко-католицької Церкви в Німеччині. Початок його праці був дуже важкий, бо він, не маючи фондів на власний прожиток, узявся до великої місії — формальної організації душпастирської обслуги

*Інавгурація Апостольського Візитатора о. прелата Петра Вергуна
в Берліні. 8 червня 1941*

українців католиків по більших містах Німеччини. Щоб добути потрібні фонди, він мусів прихилити до своєї праці німецьких ієрархів. З цією метою він читав доповіді про східній обряд по німецьких духовних семінаріях, служив там українську св. Літургію і в цей спосіб давав німцям нагоду зблизька пізнати наш обряд. А в своїх виступах, як також і в приватних розмовах з високими німецькими церковними та світськими достойниками інформував їх про українську Церкву та про нещасну долю великого українського народу. І яке щастя, що він всюди знаходив розуміння й підтримку для своїх зусиль. Його знали Кардинал Бертрам, архієпископи та єпископи, навіть священики. У всіх він утішався пошаною і любов'ю; не належачи до жодної політичної партії, був щирим українським патріотом. До нього приходили всі наші політичні провідники, не зважаючи на віросповідання, — для всіх він був українським католицьким священиком і українським патріотом. До нього горнулися, його любили всі українські студенти, бо він був їх щирим опікуном. Коли 1934 року польський уряд рішив відібрати о. Вергунові його громадянство й вимагав від німців видалити його поза межі країни, тоді з допомогою йому прийшов тодішній папський Нунцій Євген Паччелі, пізніший Папа Пій XII, з яким о. Вергун був знайомий. За його вірну працю для української Церкви цей самий папа в 1937 р. іменував о. Вергуна папським прелатом.

Масове перебування вихідців-українців у Німеччині під час Другої світової війни спонукало о. д-ра Вергуна призначити душпастирів по більших скупченнях українських робітників, бо душпастирська обслуга центру Німеччини з Берліном, якою він керував до Другої світової війни була замала й невиспачальна. Обставини вимагали скріплення та пристосування душпастирської праці до існуючої ситуації; тому Святіший Отець Папа Пій XII, грамотою прот. ч. 685/39 з 23 листопада 1940 р., іменував Всесвітлішого о. прелата д-ра Петра Вергуна Апостольським Візитатором з правами Апостольського Адміністратора для українців католиків у Німеччині. У 1943 році розділено Німеччину на п'ять протопресвітератів (Східня частина країни на чолі з о. Омеляном Стасюком, Середня частина країни з о. Миколою Вояковським, Південь країни з о. д-ром Володимиром Маланчуком і Північно-західня частина країни та Австрія — тоді ще ніким не зайняті). З того часу розпочалася формальна організація душпастирської обслуги еміграції на широкому терені Третього Райху. Отець прелат, утримуючи добрі зв'язки з німецькою католицькою ієрархією та маючи в особі Архи-

*Апостольський Візитатор о. прелат Петро Вергун, Ісповідник віри,
загинув мученицькою смертю в Сибіру.*

єпископа Орсеніґа, тодішнього нунція в Німеччині, великого покровителя та опікуна, використовував ці зв'язки для організації своєї душпастирської праці. Він майже безупинно перебував у апостольських роз'їздах, основуючи по більших скупченнях нашої еміграції нові душпастирські станиці. В короткому часі кількість душпастирських станиць поважно зростала. Тодішні душпастирі-місіонери кожної неділі проїжджали сотні кілометрів, виконуючи свої релігійні обов'язки. А вони були нелегкі для здійснення з уваги на німецьку поліцію безпеки, яка слідувала за ними, підозріваючи в кожному їхньому слові протидержавну пропаганду. Не зважаючи на всі ці перешкоди душпастирська праця зростала з кожним днем. Кожної неділі десятки тисяч українських робітників брали участь у Службі Божій, виконуючи свої релігійні повинності.

У благословенній і ревній праці ніколи не відставав о. прелат П. Вергун. Він словом і чином заохочував своїх священників до дальшого подвигу, виїжджав на душпастирську працю в терен часто загрожений бомбардуванням, напр., Кіль, Бремен, дбаючи насамперед про душевне добро доручених йому вірних і зовсім не думаючи про власну безпеку. Вперто здійснював свій намір просвітити своїх вірних у дусі християнських ідеалів, пишучи пастирські послання на різні тоді актуальні теми, щоб своєчасно запобігти злу. Таких послань написав він 12, а крім того підписав спільне послання Владик Галицької Землі з листопада 1943 року. Всі ці послання не тільки читалися в церквах, але їх друкують й поширюють поміж українським людом у Німеччині.

У своєму 12 посланні з 14 січня 1945 р., що фактично було новорічним побажанням Апостольського Візитатора своїм вірним, він писав: „Наш рідний край у крові, кругом його руїни й могили” й тут же цитував слова Т. Шевченка:

Нема сім'ї, немає хати,
Немає брата, ні сестри,
Щоб незаплакані ходили,
Не катувалися в тюрмі. „Неофіти”

Це були рішучі слова — відвертий акт звинувачення німецького й советського тоталітарних режимів, що спільно руйнували Україну. Доводиться подивляти відвагу, сміливість і відсутність страху в людини перед небезпекою покарання. І все це він робив в ім'я батьківського піклування про свій народ.

За свого недовгого урядування видав о. прелат д-р П. Вергун п'ять річників *Урядового вістника*. Перед наближенням кінця війни, 2-го лютого 1945 р., за згодою папського Нунція, Архие-

пископа Цезаре Орсеніго, він іменував своїм заступником о. Микола Вояковського, відомого ще з передвоєнних часів церковного й народного діяча, блискучого проповідника й письменника. Отець М. Вояковський душпастирював тоді в східній частині Німеччини, недалеко фронту. За два тижні перед закінченням війни, 22 квітня 1945 р., о. Вергун несподівано доручив йому негайно переїхати до південної Німеччини, щоб там, з огляду на перервання зв'язку з осідком Візитатури в Берліні, керувати душпастирською обслугою вірних.

Сам о. прелат вирішив залишитися в Берліні. Це йому, до речі, радили його найближчі німецькі католицькі співробітники. Вони говорили: „Гляньте, ось усі римо-католицькі ординарії залишаються в Берліні. Большевики змінилися, вони вас не торкнуть”. Цей аргумент переконав його, бо він був назначений Апостольським Престолом і без рішення останнього не мав права залишати своїх вірних. 5 травня 1945 р. советські війська зайняли Берлін. Це була саме Велика П'ятниця. У літописі Берлінської української парафії читаємо:

В церкві майже нікого нема. Об 11-ій годині о. Петро Романишин і о. Іван Тетерка винесли Плащаницю. Присутніх чотири чоловіки та одна жінка. Хресним ходом обійшли церкву навколо внутрі, бо на подвір'ї ховали побитих солдатів. Сумно стало на серці, що не прийшли наші люди, які колись тисячами приходили до цієї церкви.

Велика Субота, 5 травня: В церкві сумно, як ніколи перед тим. Прийшло всього двоє людей.

Великдень, 6 травня: На Службі Божій присутніх 15 осіб.

Світлий Понеділок, 7 травня: В церкві знову пуста. Священиків здійняло страхом.

П'ятниця, 22 червня: НКВД арештувало о. прелата д-ра П. Вергуна в його власній канцелярії і слух про нього загинув...

Так трагічно закінчилася праця першого Апостольського Візитатора та Адміністратора українців католиків в Німеччині. За Церкву та ідею з'єднання о. прелат П. Вергун віддав своє життя, вмираючи 1957 р. ісповідником віри в Сибіру. Серед свого народу й німецького оточення він залишив ім'я зразкового священика, ревного душпастиря, сповненого енергії та пристрасти, визнавця свого вірую, глибокого й стійкого провідника своєї Церкви. Митрополит Андрей Шептицький, висилаючи о. д-ра П. Вергуна до Німеччини, був свідомий, що туди їде найкращий кандидат на це високовідповідальне, провідне становище. Він, як бувший вояк Української Галицької Армії, був людиною дисципліни, мав широку академічну підготову в галузі історії Церкви. Прекрасно володів німецькою мовою, був людиною наскрізь суспільною

з вмінням будувати зв'язки серед своїх і чужинців, а згодом їх відповідно використовувати. Він був людиною принципу й цього твердо дотримувався в житті, тому й залишився в Берліні в найбільш критичний час. Він міг легко переїхати на південь, але цього не зробив, бо вважав, що його обов'язком було залишатися на місці свого призначення.

Другий етап розвитку Української Греко-католицької Церкви в Німеччині був більш, ніж успішним. За цей час покладено тверді основи під організацію українського церковного й релігійного життя, а це давалося нелегко, коли врахувати, що тривала страшна війна. Тут треба пам'ятати, що доля українських священників під нацистським устроєм була набагато трудніша, ніж доля німецьких духовників. Останні хоча й терпіли переслідування, але вони все ж таки жили на своїй землі, мали свої церкви, не мусіли зголошувати своїх Богослужень у гестапо. Німецька ієрархія в більшості випадків подивляла успіхи української Апостольської Візитатури, її гарячими прихильниками були й папські нунції, Паччелі й Орсе-ніго. Зусилля о. прелата П. Вергуна підтримували сотки тисяч українських робітників і вся українська інтелігенція, яка тоді жила в Німеччині, а серед неї були провідні одиниці українського народу. Підтримували о. прелата П. Вергуна і православні українці. Цей етап можна оправдано закінчити твердженням, що наша Церква в трудний період свого розвитку була насправді амбасадой України в Німеччині. У ній гуртувались усі свідомі й наскрізь патріотичні люди, що розуміли її вагу та значення в нашому народі.

На третьому, т. зв. скитальському, етапі дійшло до дальшого росту Української Греко-католицької Церкви в Німеччині, але в нових умовах, коли доводилося то ставати по боці малих ідей, то підтримувати намагання поглибити незглибиме. У цій боротьбі, як знаємо, мало хто перемагає, бо вона безкінечна. Але той, хто раз відчув її в собі, а ще більше пережив у критичний час, напевно зрозумів, як тяжко було тоді ділити труд між людьми, а ще тяжче мирити їх, вислуховуючи їхні скарги, страждати від усвідомлення неможливості бути справедливим до всіх їхніх домагань. Та хіба тільки це?

Не знаємо чи усвідомлював нездоланні труднощі о. Микола Вояковський, коли пам'ятного 22 квітня 1945 року, о 22-й годині, одним конем прямував до Карльсбаду, до якого так і не доїхав через воєнні дії. Великдень відсвяткував у душпастирській станиці в Шлякенверті, а далі вже прямував пішки через ліси, щоб виминути советські військові залоги. І так добрався до міста Авербаху в Сак-

сонії. Тут важливу допомогу дала йому американська військова влада, забезпечивши першим альянтським подорожнім документом. Звідси відважний священик через Плявен, Сірав, Цопоттен попрямував до Бамбергу, в якому 26 травня розпочав свою священничу діяльність, нав'язавши перший контакт із німецькою католицькою ієрархією. Німці напевно подивлялися його відвагу мандрувати чужиною в такий трудний повоєнний час. Це була ознака апостольської рішучості. Принагідним вантажним автом він далі пробирався до Мюнхену, до якого прибув аж 4 червня 1945 року. Але й тут ще не досягнув своєї мети, бо щоб почати свою відповідальну працю треба було обов'язково нав'язати контакт із папським нунцієм, який тоді перебував у Айхштетті. Отець М. Вояковський знову пішки з Мюнхену через Інгольштадт мандрує до Айхштетту, щоб тут у Нунціатурі зголосити свою присутність на терені південно-західньої Німеччини. За благословенням Архiepіскопа Орсеніґа повертається знову пішки до Мюнхену й починає 12 червня 1945 року свою урядову діяльність як заступник Апостольського Візитатора о. д-ра Петра Вергуна. Все досі сказане — це ще один показник посвятої жертвенности для прославлення Христового Вчення.

І саме до цього завдання піднявся о. М. Вояковський — новий самостійно урядуючий заступник Апостольського Візитатора. Працю свою він почав від розшукування приміщення для Апостольської Візитатури, налагодження взаємин з німецькою католицькою ієрархією, нав'язання контакту з альянтською владою (американською, французькою та англійською, що контролювали три західні окупаційні зони Німеччини) та найосновніше від реорганізації душпастирської обслуги вірних. Аджеж попередня обслуга проходила серед інших обставин і тепер не мала жодного практичного застосування. Коли за нацистської Німеччини бракувало священиків і релігійну обслугу ведено на місійних пунктах чи станицях, то тепер священиків було достатньо. Вони прибули сюди, втікаючи перед союською владою з краю, а згодом з Австрії. Українські робітники, які під час війни жили в робітничих таборах по містах або перебували розсіяні по селах, тепер збиралися в таборах, що в Баварії мали національний характер і творили для себе щось у роді малих міст чи сіл. Утворення таких таборів поставило на порядок денний реорганізацію церковно-релігійного життя, розроблення різного типу українського шкільництва, опрацювання програм навчання тощо. А тут у додаток ще й нависла страшна загроза примусової репатріації до Союського Союзу. Ця остання справа стала негайно в центрі уваги нашого церковного проводу. Бо ж своїх

братів треба було боронити, а в додаток о. М. Вояковський ще станув й в обороні білорусів. Наради, всякого роду інтервенції, участь в делегаціях забирали чимало уваги й часу наших священиків, але це не були даремні зусилля.

Апостольську Візитатуру, як належало, приміщено в Мюнхені в Пасінгу. 3-го вересня 1945 року, листом ч. 64228, повідомила Апостольська Нунціятура в Німеччині, що Священна Конгрегація для Східніх Церков затвердила номінацію, видану ще 2-го лютого 1945 року Апостольським Візитатором о. д-ром Петром Вергуном, яка наділила Всесв. о. Миколу Вояковського всіма повноваженнями, що їх мав Апостольський Візитатор, при чому поширила його юрисдикцію ще на Австрію. 12 жовтня цього ж року новим декретом ч. 414/45, уже на ім'я о. М. Вояковського, Священна Конгрегація рішила привернути його попередню юрисдикцію, що торкалася лише українців католиків у Німеччині.

Відповідно до поділу території Німеччини між альянтськими військами (окупаційні зони), о. М. Вояковський розділив свою Візитатуру на три протопресвітерати, які очолювали протопресвітери, що на місцях репрезентували українську церковну владу й були відповідальні за виконання заряджень заступника Апостольського Візитатора. Згадані протопресвітерати були поділені на деканати. Таких деканатів було 15 з 117-ма душпастирствами і 173-ма світськими священиками, що обслуговували 69 254 вірних.

Крім широкого адміністративного уміння, о. М. Вояковський був також добрим дипломатом, який успішно провів чимало важливих справ, зв'язаних із різними задумами щодо організації Церкви, що мали політичний характер і натрапляли на великі перешкоди з боку альянтів, вимагаючи часто надзвичайної сили волі, політичного хисту й потрібного сприту для їх реалізації.

13-го грудня 1947 року Всесв. о. М. Вояковський закінчив свій нелегкий і відповідальний уряд заступника Апостольського Візитатора. Протягом майже трьох років свого зусилля, він проробив велику працю. Серед скитальців прийшло до зросту релігійного піднесення, що позначилося високим рівнем християнського життя. Майже в кожному таборі жертвами скитальців побудовано чудові молитовниці, по-мистецькому виконані іконостаси, а де-не-де навіть і дзвіниці, придбано гарні богослужбові ризи. У Мюнхені, напр., постав Комітет побудови Української Греко-католицької Церкви на чужині, як живого пам'ятника народним терпінням і вірі в перемогу нашої Правди. При кожному більшому душпастирстві існував добрий церковний хор.

Зберігаючи характерну українському народові релігійність, ски-

тальці врочисто відзначали традиційні свята, відбували численні місії (напр., в Інгольштадті при чудовій ілюмінації), духовні вправи, масові прощі (до Альтеттінгу, 4-го травня 1947 року, до Марії Айх, 27 липня 1947 року), що проходили з проповідями о. М. Вояковського та інших наших визначних проповідників, як о. В. Соловій, о. І. Тарновецький, о. В. Мельник, о. В. Пилипець, о. Т. Кудрик, о. Б. Остапович, о. І. Весоловський, о. З. Нарожняк, о. М. Кравчук, о. Р. Левицький, о. М. Куницький, о. В. Малкович, о. В. Тарнавецький, о. Ф. Побігушка, о. Р. Шевчук, о. М. Харина та ін.

По церковних громадах відбувалися масові протестаційні збори проти ліквідації Української Греко-католицької Церкви в Галичині синодом 1946 року, проти замучення більшовиками Митрополита Андрея Шептицького та єпископа Ромжі, проти арештів владик тощо. Святковано також іменини засланих владик та інші національно-релігійні свята.

Слова Христової розради й людської потіхи приносили в наші церковні громади також високі чужинецькі гості. Так, 29-го січня 1946 року відвідав українських скитальців у Карльсфельді Кир Карл Кіярльо, голова Понтифікальної Місії з Риму, а 19-го грудня 1946 року взяв участь у нашій святочній Богослужбі з нагоди 350-річчя Берестейської Унії баварський Кардинал Фавльгабер. Знову Єпископ Альойзій Мюнх був присутній на українському концерті з нагоди інтронізації Папи Пія XII. Крім високих чужинецьких гостей відвідували українських скитальців у Німеччині також визначні українці, як о. д-р Дячишин з Риму, о. д-р В. Кушнір з Канади, о. Іван Стах. Останній, з доручення Католицької Місії, багато причинився згодом в організації допомоги під час переселення скитальців за океан.

Під час урядування о. М. Вояковського зорганізовано в Баварії Духовну Семінарію, в якій вишколювалися майбутні священики згідно з вимогами й потребами нашого обряду. Ректором Духовної Семінарії, що приміщувалася в замку Гіршберг коло Вайльгайму, був о. д-р Василь Лаба. Перший академічний рік Семінарії пройшов успішно в 1946 році, у двох курсах: філософському та богословському, з участю 60 студентів. Другий рік почався уже з початком березня 1947 року, з участю 52 студентів. Він проходив у трьох курсах: філософському й двох богословських. Працю ректора, під час другого року, розділено на наукову, виховну та адміністративну. За першу ділянку відповідав о. д-р В. Лаба, а за другу — о. Олександр Малиновський, колишній Апостольський Адміністратор Лемківщини. Третій академічний рік розпочато в половині листопада 1947 року. Він також проходив у трьох курсах

як раніше, з участю 16 професорів і 50 студентів. Почавши вже з першого року Семінарія мала скромну бібліотеку, нормально наладнану квестуру, потрібний літургичний виряд, домашню каплицю та добре вишколений хор. Уже під час першого року студенти зуміли зорганізувати святкову інавгурацію та відзначити кілька національних і церковних свят. У квітні 1948 року на зарядження Священної Конгрегації для Східніх Церков, Семінарію перенесено з Німеччини до міста Кулемборгу, в Голляндії, де вона продовжувала свою академічну діяльність до 1950 року.

З метою поглиблення духовного життя серед вірних, старанням о. М. Вояковського, відновлено діяльність Католицької Акції. Основано тоді також низку церковних братств — Братство Христового Серця, Матері Божої Неустаючої Помочі, св. Івана Милостивого, св. Рафаїла тощо. У багатьох церковних громадах взірцево проходила також і діяльність Марійських Дружин, в яких велику роботу вело жіноцтво.

За ініціативою о. М. Вояковського з кінця грудня 1945 року до 1947 року появлявся добре редагований д-ром І. Німчуком цикльостильний *Християнський шлях*, що його згодом редагував Василь Пасічняк. У 1948 році, не отримавши дозволу від американської влади на існування тижневика, редактор припинив його появу. Тим часом у Варнеркасерне в Мюнхені почав виходити за редакцією о. Зеновія Нарожняка часопис *Христос наша сила*, який появлявся неперіодично. З виїздом редактора до Франції, часопис виходив ще до 1949 року, за редакцією о. Богдана Смика. Обидва видання були добре розповсюджені й користувалися досить широкими симпатіями читацьких кіл.

При Візитатурі діяло також зорганізоване о. М. Вояковським видавництво релігійної літератури. За порівняно короткий час воно випустило низку книг: *Божа наука, Етика, Вечірні і утрєні, Чин св. Хрещення, Миропомазання, Супружжя*, Миколи Чубатого, *Українська Католицька Церква, Про почитання Пречистої Діви Марії в українському народі* (німецькою мовою), *Проповіді на неділі й свята* (видання появлялося щомісяця протягом двох років), *Поклін Марії* (літературно-мистецький альманах), *Палська Енцикліка, Митрополит Андрей Шептицький, Церковна Унія, Святий Йосафат, Камо грядеши?, Часослов, Колядник: Христос Раждається* та інші. Сьогодні, читаючи ці видання, можемо щиро сказати, що деякі з них залишилися справді цінним вкладом у скарбницю нашої культури. Видано тоді й чимало ікон та картин роботи наших мистців, між іншим картини із зображеннями митрополитів Андрея та Йосифа й чотирьох владик.

Видавав заступник Апостольського Візитатора також *Урядовий вістник*, що появлявся кожного місяця й містив доручення для духовенства. Тоді видано три річники *Вістника*. В останньому за березень 1948 року, о. М. Вояковський повідомив духовенство й вірних про своє уступлення й про іменування Апостольським Візитатором Ексцеленції Преосвященного Кир Івана Бучка. У *Вістнику* друковано Церковний устав, щоб духовенство однаково служило Богослуження. З метою розбудження постійности у св. вірі та для скріплення морального життя в народі, заступник Апостольського Візитатора написав 14 „Пастирських листів”. З них на особливу увагу заслуговує „Пастирське послання до інтелігенції”, „Послання про молитву”, „Послання про гріх” і „Послання про нечистоту”. Згадані послання вийшли згодом окремими книжками, як продовження послань о. д-ра Петра Вергуна. Останні вважаються сьогодні першим томом, а послання о. М. Вояковського — другим і третім томами.

Як бачимо перша частина скитальського етапу розвитку Української Греко-католицької Церкви в Німеччині була успішним досягненням. Може спочатку почалася з малих ідей, але з часом міцніла та зростала. Вона творила людину для себе, що відрізнялася своїм мисленням і способом життя. Значить відчувала й розуміла вищу духовну радість, у якій ніби в оздоровчому напої потрібними дозами змішувалося почуття національної гідности і почуття людської гідности взагалі. Це було може те найосновніше, що дала нам ця перша частина незavidного скитальського етапу. Але вона мала теж і свої виховні ознаки, що ніщо не прийде задармо, що нашому народові ні від кого ніякої ласки не надіятися. Тільки те, що здобудемо своєю працею, буде справді нашим надбанням; тільки те, що з чужого культурного добра присвоїмо собі власною працею, стане нашим добром.

У другій частині цього етапу українці католики, що жили тоді в Німеччині, перебували під юрисдикцію Преосвященного Кир Івана Бучка, Апостольського Візитатора для українців католиків у Західній Європі. Ця нова юрисдикція відрізнялася від попередньої більшою правовою вагомістю, бо така саме тоді була дуже потрібна. Скитальський етап наближався до свого апогею. Усім ставало ясно, що швидко прийде до розселення скитальців по різних вільних країнах та що їхня кількість у Німеччині сильно зменшиться.

17-го квітня 1948 року, Кир Іван формально прийняв під свою юрисдикцію духовенство й вірних, що перебували у Німеччині. Торжество зустрічі з представниками громадянства відбулося в приміщеннях Апостольської Візитатури в Мюнхені, в Пасінгу.

*Архиепископ Іван Бучко, Апостольський Візитатор для українців
католиків у Західній Європі*

Очевидці стверджують, що це був один з найбільш урочистих моментів скитальщини, який не тільки зворушив українську громаду, але зробив непроминальний вплив на зворушеного до глибини душі Владика Івана. Він тоді наочно переконався, як його вірні дорожать своїм Ієрархом, що самотній залишився на волі в Європі й якому Боже Провидіння доручило керувати Українською Греко-католицькою Церквою. Від 18-го квітня день за днем він відвідував українські табори, відправляв архиєрейські Служби Божі, промовляв до народу, приймав авдієнції, видавав зарядження й доручення.

Започатковуючи реорганізацію своєї Апостольської Візитатури в Європі, Владика Іван іменував попереднього заступника Апостольського Візитатора о. М. Вояковського своїм Генеральним Вікарієм, а в 1949 році з виїздом останнього до Америки, він покликав на це високе становище о. Петра Голинського.

Перебравши обов'язки Апостольського Візитатора, Кир Іван всесторонньо заопікувався українським життям у Німеччині. Він перебрав провід Кураторії Українського Вільного Університету, взяв під свою опіку українські наукові інституції, як також Санітарно-харитативну Службу, якою досі опікувався о. М. Вояковський. Вона, до речі, несла допомогу всім українцям без огляду на віросповідну приналежність.

Тим часом душпастирська діяльність, як також організаційна й культурно-освітня праця продовжувалися як і раніше. Успіхи діяльності залежали від наставлення вірних і ревности священників, а їх ніколи серед українців у Німеччині не бракувало. Правну опіку над скитальцями, а в тому числі й українцями католиками, в роках 1945-1946, мала в своїх руках УНРРА (United Nations Relief and Repatriation Administration). Ця організація не визнавала місцевого українського самоуправління. Аж 1947 року змінився стан де-факто, а в 1948 році де-юре (Розпорядження Головної Квартири ІРО [International Refugees Organization] в Женеві з 15-го червня 1948 року). З того часу українське самоуправління, обране мешканцями таборів у адміністративних справах підлягало органам ІРО, а в громадських — українській самоуправі в Центральному Правлінні Української Еміграції (ЦПУЕ). Найкраще розвинулося українське національне і релігійне життя в американській окупаційній зоні. В інших зонах (англійській і французькій) табори були різнонаціональні, ставлення влади було менш ліберальним.

Ще на початку травня 1948 року Апостольський Візитатор Кир Іван Бучко під час своїх перших відвідин у Німеччині висунув думку про потребу окремого католицького тижневика не тільки для вір-

них у Німеччині, але у всій Західній Європі. Цю переважливу думку проведено в життя аж тільки 7-го січня 1949 року, коли появилось перше число тижневика *Християнський голос*. Організовано тоді й Українське Християнське Видавництво, під фірмою якого мав появлятися тижневик. Це видавництво зараз же перебрало раніше засновану „Християнську Бібліотеку”. Накладом цієї бібліотеки 1948 року вийшли дві книжки: *Релігія і життя* о. В. Мельника й *Водни они* Наталени Королевої. У 1949 році засновано також Видавничу Спілку „Логос”.

1955 року при Генеральному Вікаріяті засновано Український Християнський Рух (УХР) — „апостолят мирян”. На самих початках багато трудився в цій організації проф. Гнат Мартинець, який був її головою в роках 1956-1968. Як передовий член УХР він показався дуже діяльним. Брав особисто участь в усіх важливіших імпрезах, студійних днях, паломництвах, а рівночасно був і першим віцепрезидентом централі УХР.

Усе це стало дійсним завдяки кропіткій праці духовного проводу в особах о. прелата Петра Голинського, Генерального Вікарія, о. І. Леськовича, канцлера, о. митрата Івана Гриньоха, професора догматичної теології і філософії, о. д-ра Володимира Арвая та інших працьовитих і відданих священників, як також і десятків мирян чоловіків і жінок, які віддано трудилися для своєї Церкви. У 1950-их роках придбано також будинок-осідок Генерального Вікарія у Мюнхені.

Проте, не зважаючи на всі ці прецінні післявоєнні здобутки в галузях релігійного й культурного життя в Німеччині, коли відкрилися перші можливості еміграції, українські скитальці вже в 1947 році почали виїжджати спочатку до європейських країн (Англія, Бельгія, Франція), а згодом до Південної Америки (Аргентина). Схвалений в США, в другій половині 1947 року, т. зв. Закон ДП (Закон про переміщені особи) відкрив можливість для 205 000 переміщених осіб виїхати до США поза звичайною еміграційною квотою. У 1950 році це число збільшено до 315 000, а тут у додаток ще й Канада та Австралія також оголосили про готовість узяти до себе понад 100 000 осіб. Українці широко скористали з цих можливостей і почали виїжджати: до США — 60 000, до Канади — 30 000, до Австралії — 20 000. І так, на кінець 1950 р. залишилося в Німеччині усього десь 25 000 українців, у тому числі близько 20 000 українських католиків.

Історично Апостольська столиця мала завжди на увазі українську еміграцію в Німеччині. Для цієї еміграції ще наприкінці 30-их років вона встановила Апостольську Візитатуру, що її очолив

о. д-р Петро Вергун, що мав опікуватися еміграцією в імені Апостольського Престолу. А коли цей помер смертю мученика, зламаний більшовицькою каторгою, Папа Пій XII „вважав, що велика користь для тих вірних буде, якщо в цій державі [в Німеччині] створиться окремий Екзархат для плекання віри і для збереження ненарушеного обряду, а також скріплення зв'язку з оцим Апостольським Престолом” (з Грамоти про утворення Апостольського Екзархату в Німеччині). Але хотіла доля, щоб Папа Пій XII відійшов з цього світу, 9 жовтня 1958 року, і не залишив жодного офіційного документу в цій справі. Тому його наступник Папа Іван XXIII, виконуючи цей шляхетний намір, вирішив „у німецькій державі утворити Екзархат для вірних українців візантійського обряду, що там живуть, а його осідок буде місто Мюнхен, де перебуває багато вірних того обряду і в тому місті Екзарх примістить своє місце замешкання при престольному храмі, що там має бути побудований для навчання своїх вірних” (з цієї самої Грамоти).

Виявляючи глибоку увагу та всесторонню турботливість до долі українських скитальців, Апостольська столиця проявила свою небуденну ініціативу й почин, даючи їм насущне Боже слово та всебічну духовну опіку. Вона віддала їх спочатку під опіку Владики Скитальців, Високопреосвященного Кир Івана, що став для них не тільки архипастирем, але опікуном і меценатом. Він виборов для Української Католицької Церкви їй правне оформлення в західноєвропейських країнах, зокрема в Німеччині, де опіка й допомога були найбільше потрібні. Тут вірні найдаліше висунуті на схід, опинилися дослівно на грані двох світів, а їхня маса тоді складалася з найбільш потребуючих: з літніх, хворих, німецьких. Існував тут і український політичний провід, а місто Мюнхен було одним з найважливіших українських культурних центрів в Європі. Це треба було зберегти і то за всяку ціну. Це було дослівно історичне завдання, поєднане з почуттям великої відповідальності, яке Вселенська Церква продумано провела в життя.

Зберігаючи періодизацію цієї праці для майбутнього історика, скажемо, що не зважаючи на те, що ми й далі продовжуємо називати скитальською другу частину третього етапу, хоч у дійсності вона такою не була. Її скитальський характер затерся десь уже в першій половині 50-их років. Вона поволі набирала емігрантських ознак, стаючи фактично частиною українсько-німецької дійсності. У ній німці почали відігравати поважну роль і то не тільки,

як харитативно-суспільний чинник, але також як культурний, а згодом і політичний. Враховуючи всі ці складні обставини, ми добачаємо в цьому класичний прояв нової людської співпраці складного соціологічного порядку, побудованого на глибокому розумінні долі покривдженого, що прагне до волі та своєї державності та в той же час хоче підійти до нового Князя Церкви і з почуттям любови та ніким не обмеженої свободи заявити про своє природне право людини до досконалости, як цього домагався св. Апостол Павло, даючи в листі до коринтян свою найкращу характеристику безкорисливої любови.

Цим відкривається четвертий етап розвитку Української Католицької Церкви в Німеччині, що розпочався саме встановленням Екзархату для українців католиків та призначенням першого Екзарха. Справді історичні події, що їх нам Господь дарував!

Література: Іван Крип'якевич, Микола Голубець, Дмитро Дорошенко, *Велика історія України*. Львів-Вінніпег, 1948.

І. Килинич, *Українсько-німецькі історичні зв'язки*. Київ, 1969.

Д. Оляничин, „Із матеріялів до українсько-німецьких політичних зносин другої половини XVII в.". *Записки Українського Наукового Інституту в Берліні*, I/1927.

І. Лоський, „Українці на студіях у Німеччині в XVI-XVIII ст.". *Записки Наукового Товариства ім. Шевченка*, 151/1931.

Дмитро Дорошенко, *Die Ukraine und das Reich: Neun Jahrhunderte deutsch-ukrainischer Beziehungen im Spiegel der deutschen Wissenschaft und Literatur*. Ляйпціг, 1941.

Г. Прокопчук, *Ukrainer in München und in der Bundesrepublik*. 2 томи. Мюнхен, 1958-1959.

К. Паньківський, *Роки німецької окупації, 1941-1944*. Нью Йорк, 1983.

В. Маруняк, *Українська еміграція в Німеччині і Австрії по другій світовій війні, I, Роки 1945-1951*. Мюнхен, 1985.

Дмитро Блажейовський, *Schematism of the Ukrainian Catholic Church: A Survey of the Church in Diaspora*. Рим, 1988.

Johannes Madey, *Kirche zwischen Ost und West*. Мюнхен, 1969.

Петро Романишин, *Українська Католицька Церква візантійсько-слов'янського обряду в Німеччині до 1945 року*. Мюнхен, 1978.

Петро Романишин, *Студії до історії Української Католицької Церкви в Німеччині: Петро Вергун перший Апостольський Візитатор і Адміністратор*. Вінніпег, 1988.

Енциклопедія Українознавства, в двох томах, за ред. Володимира Кубійовича і Зенона Кузелі. Мюнхен—Нью Йорк, 1949.

Михайло Іваняк, „Отець д-р Петро Вергун і український екуменізм”.

Недрук. докторська дисертація. Український Вільний Університет. Берлін-Мюнхен, 1979.

Теодор Курпіта, „Душпастирська обслуга українців католиків у Німеччині”, *Народний календар на звичайний 1949 рік*. Париж, 1949.

МОЛИТВА ЗА ПРОСЛАВУ СЛУГИ БОЖОГО
АНДРЕЯ ШЕПТИЦЬКОГО

Господи Ісусе Христе, Ти завжди нагороджуєш Твоїх вірних слуг не тільки особливішими дарами своєї Любови, але й вічною нагородою Святих у небі, а в багатьох випадках і прославою на Твоїх святих Престолах тут на землі. Покірно благаємо Тебе, зволь так прославити Твого вірного слугу Андрея Шептицького. Він упродовж свого праведного життя, повного терпінь і лиха, був добрим пастирем свого стада і великим подвижником Церковної Єдності. А через його прославу і заступництво пошли і цілому нашому Народові великий дар Єдності і Свободи.

НАШ ЕКЗАРХАТ

БУЛЯ ПРО УТВОРЕННЯ АПОСТОЛЬСЬКОГО ЕКЗАРХАТУ В НІМЕЧЧИНІ

(З факсиміле латинського оригіналу)

ІВАН ЄПІСКОП, СЛУГА СЛУГ БОЖИХ

На повсякчасну пам'ять

Внаслідок страшно́ї війни, що в останніх часах шаліла майже в цілій Європі, цілі ряди того дуже численного українського народу візантійського обряду опустили свою батьківщину, як збігці з Галичини й Закарпаття, й по закінченні війни не мали змоги повернутися на свої рідні землі, до своїх домів. Апостольський Престол не тільки, що всіма засобами допомагав тим завжди наймилішим своїм синам, але ще й післав для них окремого Апостольського Візитатора Отця Петра Вергуна, щоб опікувався ними іменем Апостольського Престолу. Той же Апостольський Візитатор за свою непохитну й несплямлену вірність супроти Католицької Церкви був присуджений до кари заслання в далекому Сибіру й там зламаний каторгою, помер. Бажаючи забезпечити кращим способом отих вірних християн, що поселилися в Німеччині, Папа Пій XII, Наш Попередник, по вислуханні думки Апостольського Нунція в Німеччині і по вислуханні поради Преподобного Брата нашого Кардинала Святої Римської Церкви, Секретаря для Священної Конгрегації для Східніх Церков, вважав, що велика користь для тих вірних буде, якщо в цій державі створиться окремий Екзархат для плекання віри і для збереження ненарушеного обряду, а також для скріплення зв'язку з оцим Апостольським Престолом. А що цей Папа побожно помер і не видав у цій справі ніякого Апостольського Письма, то щоб його прийнятого рішення не занехати, Ми виконуючи ту його постанову, рішаємо і повеліваємо таке: У німецькій державі утворити Екзархат для вірних українців візантійського обряду, що там живуть, а його осідок буде місто Мюнхен, де перебуває багато вірних того обряду і в тому місті Екзарх примістить своє місце замешкання при престольному храмі, що там має бути побудований для навчання своїх вірних. Цей новий твір — Екзархат буде підлягати просто й безпосередньо Апостольському Престолові й тому Екзархові надаємо всі права,

почесті й привілеї, що належаться того роду церковним установам. А на Архипастиря цього Екзархату накладемо слухні завдання згідно з священними канонами. Зрештою для впорядкування цих справ мають бути безумовно заховані прийняті й узаконені звичаї Східної Церкви. Що торкається виховання юнаків, що бажали б започаткувати підготову до священства, то їх нехай висилається до Риму, а відносно Екзархальних радників, то постановляємо, щоб вони були вибрані у спосіб прийнятий узаконеним звичаєм. Так звану екзархальну трапезу творитимуть чи то грошеві пожертви вірних, чи прибутки з екзархальних дібр.

Укінці жадаємо, щоб ці наші рішення старався ввести в життя Преподобний Брат Альойзій Йозиф Мюнх, Архiepіскоп-Єпископ Фаргонський, теперішній Апостольський Нунцій в Німеччині, чи то сам особисто, чи через кого іншого, а все ж визначного Церковного Достойника. А про завершення справи приготує Апостольський Нунцій документи і їх чимшвидше перешле в достовірних примірниках до Священної Конгрегації для Східних Церков. Якщо в міжчасі хтось інший очолював би цю Апостольську Нунціатуру, то він виконає Наше доручення. Повеліваємо, щоб оце Апостольське Письмо було правосильне і тепер і на майбутнє і то так, щоб те все, що тут вирішено, було благочесно заховуване особливо збоку тих, що до них відноситься і мало свою силу. Правосильності цього Апостольського Письма не можуть стати на перешкоді ніякі противні приписи, бо оцим письмом позбавляємо ті приписи такої сили. Отже, якщо хтонебудь, хоч і яку мав би владу, свідомо чи несвідомо діяв би проти того, що Ми вирішили, то його дію повеліваємо вважати за неважну і позбавлену всякого глузду. Крім того з документу про наше рішення нікому не вільно ані щонебудь обривати, ані фальшувати. Що більше, якщо хтонебудь показав би відписи цього письма в цілості, чи в уривках, чи то надруковані або рукою писані і підтверджені печаткою Церковного Достойника, а заразом за підписом якогонебудь нотаря, то вони не будуть мати такої достовірності, що її має оце письмо-грамота.

Якщо хтось всі ті наші рішення взагалі зневажав би або в який-небудь спосіб обезцінив би, то нехай знає, що на нього впадуть канонічні кари, постановлені церковним правом для тих, що не виконують повеління Вселенських Архиєреїв.

Дано в Римі при Храмі Святого Петра, дня 17 місяця квітня тисяча дев'ятсот п'ятдесят дев'ятого, в першому році нашого Вселенського Архиєрейства.

За Канцлера святої Римської Церкви

Домінік Кардинал Тардіні — Секретар Прилюдних справ Церкви

Гамлет Тондіні — Завідуючий Апостольською Канцелярією

Евген Кардинал Тіссеран — Секретар Священної Конгрегації для Східних Церков

Вернард де Фелічіс — Апостольський Протонотар

Цезаре Федерічі — Апостольський Протонотар

ДЕНЬ, ЩО ЙОГО ГОСПОДЬ НАМ СОТВОРИВ

(Торжество утворення Екзархату для українців католиків у Німеччині та інтронізація першого Екзарха)

Утворення Апостольського Екзархату для українців католиків у Німеччині та інтронізація його першого Екзарха, Кир Платона Корниляка, мали історичне значення не тільки для українців у Німеччині, але для всіх нас у розсіянні суших.

Вони проходили в час, коли наша рідна батьківщина вступила в друге півстоліття жорстокого більшовицько-московського поневолення, коли комуністична партія, озброївшись рішеннями свого XXIII з'їзду приступила до здійснювання будівництва комуністичного суспільства, нехтуючи і знищуючи при тому нашу Церкву та всякі прояви нашої національної самобутності. Вони проходили в час, коли на поселеннях ми почали тількищо закорінюватися, не маючи ще великого довір'я народів, що нам дали притулок, в час, коли наші економічні і культурні надбання були ще невеликі і не зовсім скристалізовані та коли в нашому суспільному середовищі було багато різниць й чимало непорозумінь. Тому ці акти були справді історичними, бо в наших надіях, вони мали стати могутнім стимулом для поліпшення нашого становища з метою посилення національно-релігійного впливу на нас самих і наше підростаюче покоління, щоб зробити відчутнішим наступ проти поневолювачів України, проти всіляких спроб отруїти свідомість наших людей, передусім молоді. Вони мали сприяти вихованню й розвиткові в наших колах почуття глибокого патріотизму, національної гордості, ініціативи і самодіяльності українського народу на поселеннях, його громадської активності та його трудового й естетичного виховання.

Розглядаючи сьогодні наші сподівання з перспективи минулих 30-ти років, можна ствердити з певністю, що це був справді період успішної і плідної праці в розв'язуванні важливих проблем нашого життя, період мобілізації наших розпорошених поселенців на виконання завдань, які стоять перед нами в широкому світі.

У неділю 20 вересня 1959 року в годині 10 перед полуднем, почалося в мюнхенській церкві св. Каєтана торжество утворення

Апостольського Екзархату для українців у Німеччині та інтронізації його першого Екзарха, Кир Платона Корниляка.

Торжество розпочалося входом від головних дверей до святилища обидвох наших Владик, Кир Івана Бучка і Кир Платона Корниляка, в супроводі нашого духовенства. За ними йшли Апостольський Нунцій Архієпископ Альойзій Мюнх та Кардинал Йосиф Вендель, у супроводі латинського клиру. Прийшовши перед престол з лівого боку засіли на тронах Владики — Кардинал Вендель і Архієпископ Мюнх, з правого засів Архієпископ Кир Іван Бучко. Екзарх-номінат стояв ще без жезла в асисті перед престолом. Тоді Апостольський Нунцій прочитав дві булі латинською мовою про утворення Екзархату й інтронізацію Екзарха, і відвів Екзарха-номіната до його трону по правій стороні та передав йому жезл. Після дальшої відправи та благодарної пісні „Тебе Бога хвалим”, Апостольський Нунцій виголосив проповідь.

По проповіді почалась архиєрейська Служба Божа, яку відправляли обидва наші Владики. Дияконував о. Павло Когут. Після Євангелія виголосив проповідь Архієпископ Кир Іван. Свою проповідь почав він словами з великоднього прокімена „Сей день егоже сотвори Господь, возрадуемся і возвеселімся в онь”. „Це величає торжество створення Екзархату та інтронізації Екзарха для українських скитальців у Німеччині, — говорив Владика, — дав їм сам Господь через Святішого Отця, Христового Намісника, щоб вони радувалися і дякували Господеві, що тут на чужині матимуть рідного Архипастиря. Він буде пастирем свого стада, щоб воно не пропало. Я щасливий, що беру участь в цьому торжестві і радію разом з вами”. Тут відчитано два папські документи українською мовою.

Назначити Екзарха для українців у Німеччині задумав ще Папа Пій XII, але він помер, не залишивши жодного документу і тому щойно Папа Іван XXIII постановив дати їм постійного Пастиря, що був би гідним першого Апостольського Візитатора, монс. Вергуна, жертви безбожницького комунізму. Цією постановою, — продовжував Владика Іван, — потішив нас Святіший Отець, а Його Еміненція Кардинал Вендель і Апостольський Нунцій, Архієпископ Мюнх своєю участю піднесли повагу нашого торжества; а останній посадив нашого Екзарха на трон. Це торжество є великою радістю для цілої нашої еміграції, воно виявило її єдність. А напевно, що ще більшу радість відчуватимуть наші Брати і Сестри, коли вони почують про створення Екзархату. Вони з'єднаються з Апостольською столицею і тоді побачать, що Вона дбає, щоб ми не затратили духа, зберігали наші традиції, залишилися вірні нашій Церкві. Ми повинні скласти за це нашу велику подяку Матінці Божій, нашій найкращій Опікунці. Ми мусимо засвідчити нашу вдячність Апостольській Столиці, Апостольському Нунцієві, що звершив акт папських булей і Його Еміненції Кардиналові Вен-

делеві. Найкраще зробимо, якщо всі нашими устами заявимо нашу непохитну любов до Ісуса Христа і Матінки Божої, нашої Опікунки, яка не дасть нам пропасти на чужині. Будучи вірні Апостольській Столиці збережемо нашу віру, наш обряд і нашу національність. Я не прощаюсь з Вами, бо ще не раз приїду до Вас, але сьогодні передаю вас під духовну опіку вашому Екзархові.

Тут же Владика Іван закликав вірних скласти заяву любови і вірности Ісусові Христові, Матері Божій, Апостольській Столиці, що присутні голосно заявили. Свою зворушливу проповідь Владика скитальців закінчив нашим християнським поздоровленням „Слава Ісусу Христу”.

Під час Служби Божої багато вірних, українців і німців, приступило до св. Причастя, яке уділювали обидва наші Владики і Генеральний Вікарій Ван де Малє. Після „Буде ім'я Господнє”, виступив з проповіддю українською і німецькою мовами Апостольський Екзарх. У проповіді німецькою мовою він говорив (український переклад):

Ваша Еміненціє, Ваша Ексцеленціє, Всесвітліші і Високопреподобні Отці, Любі Брати і Сестри в Христі! Незвичайно рідке церковне торжество, яке досі не було в історії Німеччини, звершилося саме в католицькій Баварії, в її славній столиці, в Мюнхені: перше утворення Апостольського Екзархату для вірних католиків візантійського обряду і торжественна інтронізація його першого Апостольського Екзарха.

Для мене особливою честю і обов'язком є висловити насамперед мою особисту найшанобливішу подяку, як також подяку повірених мені священників і вірних східнього обряду в Німеччині, Святому Апостольському Престолові, за утворення цього Екзархату та найменування моєї скромної особи першим Екзархом, із запевненням нашої прив'язаности і нашої негнutoї вірности Святішому Отцеві в Римі.

Ми чуваємося також зобов'язані до особливої подяки Священній Конгрегації для Східніх Церков під проводом його Еміненції, ВПреосвященнішого Кардинала Євгена Тіссерана, якому доля нашої Церкви і нашого обряду в екзилі особливо лежить на серці.

На Ваші руки, Ексцеленціє, ВПреосвященніший Апостольський Нунціє, складаю ці мої, і повіреного мені малого Стада, вислови подяки, як Представникові Апостольської Столиці в Німеччині. Хай Господь винагородить Вас, Ексцеленціє, що Ви прибули до Мюнхену і виконали торжественний обряд утворення та інтронізації.

Ми всі чуваємося також до особливої вдячності для Його Еміненції, ВПреосвященнішого Йосифа Кардинала Венделя, Ординарія архидієцезії Мюнхен-Фрайзінг за виявлену нам честь бути присутнім на нашому святі і Преосвященнішому Німецькому Єпископатові за доброзичливість і за все, що вони виявили супроти нашої Церкви і наших священників тут в екзилі в цих тяжких, випробних роках.

Слід згадати, що під час Служби Божої знаний нашим вірним німецький монах о. Альфонс Мітнахт з Вюрцбургу давав точні пояснення нашого обряду і поодиноких частин нашої св. Літургії.

З приводу торжества утворення Екзархату та інтронізації його Екзарха, в мюнхенському Кольпінггавзі відбулася того ж дня святочна спільна трапеза. На ній були присутні всі чотири Ієрархи, Монсеньйори і Духовники — учасники святої Літургії, як також чільні представники Федеративного Німецького Уряду, Баварського Уряду, Американського консульату і управи м. Мюнхену. В спільній трапезі взяли участь представники всіх українських політичних, культурних і громадських установ і організацій, нашої і чужинецької преси та численні запрошені гості, українці і неукраїнці.

За президіальним столом по середині зайняв місце новий Екзарх, Кир Платон, по його правім боці Кардинал Вендель, по лівому Нунцій А. Мюнх, біля нього Кир Іван Бучко. Біля Кардинала Венделя сидів Міністер культу і навчання, проф. д-р Г. Мавнц, а біля Кир Івана, барон фон Бранд, шеф протоколу През. міністрів. За президіальним столом були ще з німецьких гостей: проф. Д-р Ціглер, Оберрегірунгсрат д-р Маврах (заступаючи міністра Оберлендера), д-р Гілліцер (заступаючи баварського міністра Штайна), Штадтшульрат д-р А. Фінгерле, Штадтрат Люнц, Консуль США, п. Мінгун і його дружина; а з українців — о. прелат П. Голинський, о. Ген. Вікарій Ван де Малє (Франція), о. Ген. Вікарій П. Малюга (Англія), о. протопресвітер П. Дубицький (УАПЦ), із світських осіб проф. д-р Юрій Бойко, д-р Я. Гинилевич, проф. інж. Є. Гловінський, доц. С. Довгаль, проф. В. Залозецький (Відень), ген. М. Капустянський, проф. д-р Б. Кордюк, проф. П. Курінний, пані Курінна, ред. М. Ливицький, проф. д-р І. Мірчук, проф. Г. Мартинець, Д. Миськів, І. Світ, Єлисавета Скоропадська, проф. д-р П. Савицький, дост. Я. Стецько, пані С. Стецько, проф. Ю. Студинський, ред. В. Стахів, проф. д-р В. Янів.

З чужинців були ще присутні: д-р Зандфукс і Г. Вульфінс (обидва від Баварського радіо), п. Кеглер — референт для справ утікачів при баварському міністерстві суспільної опіки, дипл. фольксвірт Ганс Муха, від Студентенверку, граф Чарковські-Голевські, пані Такач, секретарка американського консульату та інші.

Під час спільної трапези виголошено низку привітів і привітальних промов. Першим виступив німецькою мовою Архiepіскоп Кир Іван, який подякував Кардиналові Венделові за участь у торжестві, а Нунцієві за переведення актів утворення Екзархату та інтронізації Екзарха. Хор проспівав обидвом гучне „Многая літа”. Опісля промовляв Кардинал Вендель, а після нього Нунцій Мюнх. Тоді від українців виступив президент УХР, проф. Володимир Янів. Він виголосив короткий привіт німецькою мовою й довшу

привітальну промову по-українському. Проф. Янів говорив так:

Вітаючи Ваше Преосвященство на європейському терені, маю честь скласти Вам від імені Українського Християнського Руху наші найкращі синівські почування, нашу справжню відданість та найглибшу пошану. Тут мушу признатися, що роблю це з великим зворушенням, яке є наслідком довго погамовуваної нетерпеливості, що з'явилася у мене, як результат очікування Вашої Ексцеленції і то вже з часу першої вістки про найменування Вас на пост Владики-Екзарха. Цей стан є зовсім зрозумілим, якщо зважити специфічність німецького терену, де українська колонія з одного боку складається з найбільш потребуєчих: літніх, хворих, немічних, а де з другого боку тут ще знаходиться український політичний провід, а сам терен, що лежить дослівно на границі двох світів, є одним з найважливіших наших культурних центрів. Це викликає настрій меланхолійності, якщо не безнадійності, але також і почуття великої відповідальності, що вимагає добре обдарованих провідників. І тому велика радість опанувала нашу громаду на вістку, що Апостольська Столиця призначила на це відповідальне місце саме Вашу Ексцеленцію, відомого не тільки як людину книжного знання, але також й життєвої мудрости, до цього ж із прикметами справжньої священничої смиренності й великого запалу. Тому моя нетерпеливість зростала, коли Ваш приїзд з дня на день запізнювався.

У час Вашої хіротонії, коли до нас дійшли вістки про сотні телеграм і побажань, ми були дуже схвильовані, що серед тих висловів радості не було наших безпосередніх голосів, які з уваги на Ваше призначення повинні б бути найбільш промовисті й найбільш сердечні. Тому тепер, в час Вашої інтронізації в Мюнхені, хочеться укласти в наші слова якнайбільше щирості і теплих почувань, як також виявити якнайбільше радості в цей день, що нам його Господь сотворив. А тепер про сам день. Якщо кожна нова інтронізація Владики є незаперечним виявом Божого Провидіння, то її істину ми мали б відчутти саме тут у діаспорі, на грані двох світів, де з'являються картини Апокаліпсиса, що змальовують перед нашими очима справжній жах кончини віків. Ваша Ексцеленція приходять на трагічно опорожнене місце свого попередника в Німеччині, замученого на заслання Апостольського Візитатора о. прелата Петра Вергуна. А тут ще з'явилися новини з України про смерть Преосвященного Чарнецького й вбивство Владики Хіри. А оце вже тепер після хіротонії Вашої Ексцеленції, але перед інтронізацією прийшла вістка про третій присуд покарання нездоланного Мученика, Митрополита-Ісповідника, якого досі не зламали ні терпіння, ні торттури. Я певен, що творчий запал присутнього тут Владики, Високопреосвященнішого Кир Івана, і його просто титанічне зусилля, що випливає з свідомості, що Він є, як це гарно підкреслив один з визначних чужинців, „*flos martyrum*“ — цвіт мучеників. Мені здається, що згадані події стають спеціальним тягаром, що падає на рамена Вашої Ексцеленції і робить з Вашого Преосвященства Мужа Провидіння, який приносить для нашої європейської громади радість і заповідає період чину.

Коли наше задоволення з приводу виразного відчуття мови Божого Провидіння поєднується з радістю з приводу постійної опіки Апостольської Столиці, то нам спеціально важливо відзначити, що Ваша Ексцеленція є першим номінатом нового Святішого Отця Папи Івана XXIII, який цим актом найменування підкреслив, що у відношенні до українців керується в

цілому засадами свого великого Попередника. Не говорю цього з почуття національної гордості, але в глибокій свідомості, що в цей спосіб Апостольська Столиця вказує на спеціальні завдання української Церкви на європейському Сході. В відчутті того розуміння у нас мусить з'явитися почуття перебораних обов'язків над почуттям радості.

Але, якщо говорити про вдячність за підкреслення нашого історичного післанництва, то мені здається, що саме тут, в Мюнхені, треба висловити слова глибокої пошани для Його Еміненції Кардинала Тіссерана, що подбав про тяглість дії Апостольської Столиці супроти нас. І я хотів би саме, як речник світської частини нашої спільноти, ту вдячність підкреслити й наголосити.

Третя причина радості в нинішній день — це те, що новий Владика знімає частину завдань із достойних плечей Високопреосвященнішого Кир Івана, не тому, що Його Преосвященство хоче відпочинку, чи його шукає, а тому, що Владика тепер зможе вповні присвятити себе тим завданням, до яких призначило його Провидіння та які Він вже роками виконував, але лише попри всі свої безчисленні архипастирські обов'язки. Тепер Він зможе стати справжнім амбасадором української справи в одному з найважливіших місць світу.

А четверте джерело радості — це те, що ми такі врешті діждалися того дня зустрічі з Вами, Дорогий Владико — кипучий енергією і багатий на різні пляни.

А що ж ми приносимо? Чи може маємо прийти з звичайними, повсякчасно повторюваними побажаннями, з нашими прихованими турботами й надіями на Вашу допомогу? Мені здається, що тоді ми були б негідні цього великого дня. Тому ми приходимо до Вашого Преосвященства в свідомості Вашого великого завдання і тої великої відповідальності, що Ви їх перебрали та приходимо, щоб заявити Вашій Ексцеленції, що ми готові кожної хвилини зняти частину тягару в Ваших плечей, якщо виявимося гідними того й якщо здобудемо собі відповідне довір'я. Вправді християнська організація суспільно-громадського, а навіть політичного типу в наш час є незалежна від ієрархії, і це вповні зрозуміле й виправдане, щоб не мішати Божого з світським. Але наша охота допомогти Вам не впливає з формальної залежності, але з відчуття нашої функції розуміння ситуації та з усвідомлення потреби. І мені здається, що в такому пляні наша готовість тим важливіша.

Але може наші слова надто претензійні. Дехто може сказати, що ми більше будемо потребувати, ніж можемо дати. Може в цьому й буде багато правди. Але ж тут справа насамперед в наших почуваннях, яких ніхто не сміє нехтувати. І саме у вияві цих почувань хочемо скласти Вам, Дорогий Владико, наш скромний подарунок, який має вже свою історію. Цю конгресову брошуру ми хотіли вислати Вам ще до Філядельфії, але Ви, Достойний Владико, порадили нам, щоб ми стрималися до Вашого приїзду. Для нас це була видима ознака, як дуже Ви до нас поспішали. Тепер, користаючи з нагоди, хочемо так передати Вам цю скромну книжку в сірій обкладинці, що нагадає наше сіре життя, нашу сіру буденщину, наше сіре скитання на чужині. Але в ній є щось більше за все згадане — у ній захована прозолоть наших добрих бажань. Хочемо, отже, подарувати Вам огляд вже зробленого, як запоруку того, що ми плянуємо зробити. І враз з нашим подарунком, Ексцеленціє, прийміть наше запевнення, що докладемо всіх зусиль, щоб не підвести Ваших сподівань. І з тим запевненням прийміть наші найкращі побажання — на многая та благая літа, Владико!

Після виступу проф. Янева забрав слово для виголошення привіту Міністер д-р Мавнц. Дальшими промовцями були о. протопресвітер П. Дубицький, що говорив від ВПреосв. Митрополита Ніканора та склав в його імені привітання для нового Екзарха, і проф. Юрій Студинський від ЦПУЕН. Проф. Студинський, голова Центрального Предстаництва Української Еміграції в Німеччині, в своїй короткій промові нав'язав до заклику Архиепископа Кир Івана в справі присяги любови Христові. Українська громада в Німеччині, як говорив промовець, в соціологічному розумінні складається з тих самих елементів, що і кожна інша нація в світі. Тому вона може тільки намагатися дійти до совершенства любови так, як цього домагається св. Апостол Павло, даючи в листі до коринтян найкращу характеристику безкорисливої любови. І ця любов до Бога, Церкви і українського народу запровадить нас до свободи. Тут промовець навів слова великого християнського соціолога Кардинала Салієжа, який подав в своїх творах характеристику свободи. Християни домагаються свободи віросповідання, свободи виборів, свободи звання, свободи науки і свободи преси, але вся ця свобода мусить бути обмежена мораллю і тоді тільки вона тріумфуватиме. Тому і українська еміграція в Німеччині підходить до свого нового Екзарха з почуттям любови та з почуттям свободи, що є обмежені християнською мораллю.

У відповідь на привіти забрав слово новоименований Екзарх, який щиро подякував усім присутнім німецькою і українською мовами. Він говорив (в українському перекладі):

Ваша Еміненціє, Ваша Ексцеленціє, Високопреподобні Отці, Пані і Панове! Зворушений до глибини мого серця, вітаю Вас, мої Вельмидостойні Гості, при цій спільній трапезі, яку для нас усіх приготувала українська церковна громада в Мюнхені, згідно в її імені організація Християнського Руху з приводу сьогоднішніх торжеств.

Усім Вам дякую від щирого серця за участь в моїй особистій та спільній радості всієї української громади. Насамперед дякую Вам, Ваша Еміненціє, ВПреосвященніший Отче, Кардинале, за Ваші щирі побажання. Ваші слова будуть для мене потіхою і директивою в моїй душпастирській праці. Дякую Вашій Ексцеленції, ВПреосвященніший Отче, Нунціє!

Я дякую Високостойному п. Представникові Уряду за теплі слова привітання. Божа воля допустила, що в наших часах мільйони людей мусіли покинути свою батьківщину, між ними багато тисяч українців. Багато з них знайшли захист у вільній Німеччині. Ми надіємося, що зможемо користати з цієї гостинности волелюбного великого німецького народу аж до слушного часу. Ми признаємося до Західньої Європи і до західньо-європейської культури. Ми хочемо працювати разом із західніми народами для добра цілого людства, разом терпіти і разом радіти досягненими успіхами.

Ця спільна трапеза має бути символом братання, бо тільки християнська любов є в силі побороти всю лютість пекла.

Владика-Екзарх висловив подяку також і українською мовою:

Ваша Ексцеленціє, Високопреподобні й Всечесні Отці, Дорогі в Христі!

Щиро дякую всім за ласкаву участь в цьому бенкеті. Особливу подяку складаю всім Високостойним й Вельмишановним Промовцям.

З глибини серця дякую Вашій Ексцеленції за щиросердечні слова. Вони додадуть нам сил і заохоти до ревної праці для Божої слави й добра та користі ближнього. Світлий приклад та невтомна праця Вашої Ексцеленції будуть присвічувати нам під час нашого спільного шляху. Просимо Вас, Високопреосвященніший Владико, пам'ятати за нас в св. молитвах і в майбутньому допомагати нам своїми цінними порадами, за які ми будемо вдячні. Щиро дякую Високопреподобним, Всечесним Отцям, дорогим гостям, які не жаліли часу й трудів і прибули з інших країн, щоб разом з нами відсвяткувати це радісне торжество. Також з щирого серця дякую нашим Впр. і Всч. Отцям, які разом з своїми відриними прибули з близьких і далеких місцевостей, щоб привітати свого Апостольського Екзарха.

Дякую Проводові Українського Християнського Руху за влаштування цієї спільної трапези. Вельми радію, що і ми маємо світських апостолів, які стараються допомогти ієрархії й священникам в їхній важливій праці для добра й спасіння безсмертних душ. Наші часи вимагають, щоб і вірні активно працювали для поширення Царства Божого.

Вітаю присутніх тут наших братів православних. Я є певний, що радість нашого Святішого Отця була б велика, якщо б Він знав про участь братів православних у цій спільній трапезі. Вітаю всіх представників наших релігійних і національних товариств і бажаю їм успіхів у праці для загального добра.

Сьогоднішнє торжество, зокрема спільна трапеза, яка пригадує нам старохристиянські „агапе”, хай стане символом братньої любови, що має запанувати між українцями в цілому та зокрема між нами тут, в Німеччині.

Працюймо спільно, щоб Царство Христове запанувало між нами. Це зусилля причиниться до розв'язки багатьох проблем, зокрема нашої, що нас постійно тривожить та сповнює вірою в краще завтра. За Божим благословенням наші зусилля увінчаються успіхами.

Завершивши велике історичне торжество, наше духовенство на чолі з новим Владикою-Екзархом та численні вірні залишали місце трапези в глибокому переконанні та з твердою вірою, що це був справді Господній день, день, що його Господь нам сотворив.

ПОШИРЕННЯ ЕКЗАРХАТУ НА СКАНДИНАВІЮ

Українські поселенці в Скандинавії — це вихідці з Західної України, Закарпаття та з різних земель Східної України, які прибули сюди після Другої світової війни, як жертви заслання й каторжних робіт. Останніми роками їхні ряди поповнились українцями з Польщі й Югославії. Слід згадати, що після Другої світової війни в Копенгагені, у Данії, був український католицький священник о. Михайло Сивенький, який довгі роки обслуговував місцеву українську громаду. Тут він помер, і в Копенгагені його поховано.

Українські поселенці — це в основному католики й православні. Найкраще вони зорганізовані в Швеції. Тут діє Українська Громада під проводом дуже діяльного магістра Богдана Залуги. Управа її видає громадський інформаційний кварталник *Скандинавські вісті* (шапірографне видання), що є найкращим джерелом інформації про організовану українську громадську працю на далекій півночі. Досі появилася 74 числа цього наскрізь цінного видання. Організована українська громада існує також у Данії. Там її очолює Петро Кузьма-Балицький.

Довгі роки українці католицького віросповідання Скандинавії були під юрисдикцією Апостольської Візитатури в Римі й ними опікувався Архієпископ Мирослав Марусин. Відвідував їх бодай два рази в рік хтось із священників, а то й сам Архієпископ. Він, до речі, протягом років відвідував тут поодинокі родини, громади вірних, ієрархів та священників. Відправляв Служби Божі, хрестив дітей, уділяв інші Святі Тайни та кріпив вірних потужним Божим словом. На початку 1968 року, напр., побував тут священник, який відвідав вісім міст: Осльо, Нїттедаль, Копенгаген, Мальме, Лінчипінг, Юнгсбро, Стокгольм, Еребро і Борос і відправив 14 Служб Божих при чисельній участі вірних.

З призначенням Архієпископа Мирослава Марусина секретарем Конгрегації Східних Церков, Святіший Отець Папа Павло II наприкінці 1983 року, передав юрисдикцію над українцями католиками в скандинавських країнах: Данія, Швеція, Норвегія і Фінляндія, Преосвященному Владиці Платонові Корнилякові, Апостольському Екзарху українців католиків у Німеччині.

Владика Платон після старанної підготовки відбув навесні 1984 року, в супроводі о. Йоакима Джуджара з Мюнхену та о. Йосифа Казанови-і-Мартореля з Гамбургу, першу поїздку до скандинавських країн, щоб відвідати своїх нових вірних та запізнатися з їхнім релігійним і національним життям.

Перша зустріч відбулася в місті Мальме в Швеції. Тут у домівці Українсько-Шведської Культурної Спілки привітали Владика й отців Григорій Горинь, голова Спілки й Петро Кузьма-Балицький, голова української громади в Данії. Вони коротко ознайомили гостей з історією поселення українців у Скандинавії і з їхнім релігійним, національним та господарським життям. Наступного дня, в суботу 28 квітня Владика Платон відправив із згаданими отцями архиєрейську Службу Божу при численній участі вірних із Мальме, Ліпінгену, Гетеборгу і інших місцевостей. До святої Літургії співали всі вірні католики й православні, співали від щирого серця, радіючи неповсякденній події.

У неділю 29 квітня Владика Платон відвідав українську громаду в місті Еребро. Святу Літургію відправив він у католицькій церкві св. Ескільса. Також було чимало вірних обох віросповідань, що приїхали сюди аж із Стокгольму й інших місцевостей. На зустріч з Владикою Платоном прибув сюди з Осльо д-р М. Радейко.

У понеділок 30 квітня Владика Платон побував у Стокгольмі, відвідав місцевого Генерального Вікарія при католицькій єпархії і обговорив із ним справи Української Католицької Церкви в Швеції. Того ж дня Владика Платон відїхав до Осльо, столиці Норвегії, де мав зустріч з українською громадою. Представники поінформували його про своє поселення, здобутки тощо. Також тут Владика відслужив архиєрейську Службу Божу й був гостем родини д-ра М. Радейка. Відвідав Місцевого Генерального Вікарія, з яким обговорив справи української Церкви в Норвегії.

Перша поїздка Владики Платона в країни Скандинавії була справді надзвичайною подією в релігійному й національному житті українців цих країн. Вони відчули, що хтось про них думає й дбає про їхнє духовне життя. Духовну опіку над вірними нашої Церкви в цих країнах Владика Платон доручив гамбурзькому парохіві о. Йосифові Казанові-і-Марторелю.

Урочисто відзначили українці скандинавських країн також святкування 1000-річчя християнства в Україні. Святкування відбулися на півдні Швеції в містах Люнд і Мальме, 22 травня 1988 року. Католицькі церковні святкування проходили в місцевій католицькій церкві латинського обряду й в катедральному соборі в Люнді. (Собор побудований майже в той сам час що й наша Свята

Софія в Києві. А сам Люнд — це старе університетське місто, в якому колись вчився син гетьмана Пилипа Орлика). Православні святкування були в сербській православній церкві св. св. Кирила й Методія в Мальме. У соборі архиєрейську Службу Божу відправив Кир Платон Корниляк у супроводі шведського Єпископа Г. Бранденбурга й Отців д-ра А. Пільца, П. Опі, Й. Казанови-і-Мартореля та інших. Проповіді виголосили Кир Платон, Єпископ Г. Бранденбург і о. А. Пільц. Співав екуменічний хор із Західнього Берліну під керівництвом д-ра Франца Гернера. Торжественну Літургію в церкві св. св. Кирила й Методія відправив о. архипресвітер П. Дубицький в супроводі отців Г. Матвієнка й Ковальського. Співав хор із Дюссельдорфу під диригуванням о. А. Остапчука. Тут після Літургії посвячено скульптуру князя св. Володимира Великого, придбану д-ром Г. Наконечною і Б. Микитчаком із Мюнхену. Скульптуру передано Славістичному факультетові Люндського університету. В акті посвячення, крім Отців, брали участь ректор Люндського університету, інж. Ю. Ковальчук, голова місцевої громадської організації, Г. Горинь, голова філії Української Громади в Мальме і пані Дагмар Гельмстам, відома шведська суспільна діячка.

Згодом в катедральному соборі в Люнді відправлено екуменічний ювілейний Молебень, який відслужили крім вище згаданих Владик і Отців ще Єпископ шведської Церкви П. О. Агрєн, настоятель собору К. Г. Гаммар та інші священики державної протестантської Церкви. Собор був заповнений по вінці українцями, місцевими вірними шведами й туристами. Присутні зачаровані співом об'єднаних хорів, красою риз і українських народних строїв із захопленням прослухали Молебень.

Святочна ювілейна імпреза відбулася зараз же після Молебня в концертній залі „Стадсгаль” біля собору. Програма імпрези була різноманітна з двома доповідями Арсена Турцевича, голови Ювілейного Комітету в Скандинавії, яку прочитала п. Петренко українською мовою й доц. К. Гернера по-шведському. Останній, використавши джерела, ствердив значення й вагу Тисячоліття для українського народу в його історичному розвитку. Щиро привітав українців і люндський Єпископ П. О. Агрєн. Він говорив про значення християнства для України, її сусідів, а також і для скандинавських народів. На окрему увагу заслуговують виступи п. Хранюків із Польщі, які своїм виконанням зачарували глядачів, зокрема їх молоденька доня Роксоляна. Вона своєю грою на скрипці й деклямацією зворушила й полонила всіх присутніх. Ювілейний настрій продовжувався також і під час святкового обіду, до якого засіло понад сто осіб.

Своїм національним наставленням і глибокими релігійними переконаннями, українці, розпорошені в скандинавських країнах, гідно засвідчують свою приналежність до Екзархату, що тепер має назву Апостольський Екзархат українців католиків у Німеччині і Скандинавії.

НА ЗУСТРІЧ СВЯТІШОМУ ОТЦЕВІ З ЩИРІСТЮ І ТЕПЛОМ НАШИХ СЕРДЕЦЬ

Радісна вістка про відвідини Його Святости, Папи Івана Павла II, у Федеративній Республіці Німеччини широко рознеслася серед вірних нашого Апостольського Екзархату. Це ж найвищий Достойник Вселенської Церкви — Святіший Отець прибув до нас у гості. Прибув із щирими думками, з відкритим серцем на велику розмову. З турботою про наші душі, наше церковно-релігійне життя, наше майбутнє, яким Його Святість віддає усі свої знання і тепло свого серця. Такі й подібні думки полонили наші уми, а в глибині душі з'явилося питання, який же він справді цей наш Найдостойніший Гість і якою силою духа він нас полонив.

Тим часом наш єпископський Ординаріят закликав Високопреподобних і Всеченіших Отців Душпастирів та й усіх вірних взяти численну участь у Божественних Літургіях, що їх відправляв Святіший Отець, Папа Іван Павло II. Отцям було доручено підготувати вірних до належної участі в торжествах під час відвідин. Ми всі, як один, стали перед спільним і особливо почесним обов'язком сердечно зустріти Святішого Отця Папу Івана Павла II, і разом з ним помолитися за св. Церкву Христову, за кращу долю нашої св. Церкви і нашого народу.

Наш тижневик, *Християнський голос*, великими літерами на передній сторінці, писав: „Вітаємо Вас, Святіший Отче, і ласкаво просимо” загостити до нас. Висловлюючи це задушевне прохання ми відчули велике духовне й кровне споріднення з Святішим Отцем. Тому наша радість переростала всі фізичні межі і ставала справжнім духовним збудником нашого внутрішнього почуття і великого зв'язку.

Його Святість став, як говорив покійний Патріарх Йосиф, „новим благовістителем віри”, що „наповнює Церкву новою життєдайною силою”, яка впливає з волі Господа Всевишнього. Його Святість, як той катакомбний священик, відвідує різні країни, бо вважає, що успішна праця Церкви можлива тільки за тісної взаємодії священнослужителя і вірних. А зустрічі ці потрібні і бажані всюди: в Церкві, поза Церквою, а зокрема в душах вірних. Так, це дуже добре, коли вірні приходять до Церкви. Та все-таки, на нашу думку, найбільше користи буває тоді, коли священнослужителі самі йдуть до вірних. Це ж філософія його Святости. Це той новий спосіб душпастирювання в наших модерних часах. Ми свідомі, що кожен раз, як Його Святість відвідує ту чи іншу країну, він спішить туди на велику розмову на фізичну й духовну зустріч з своїми вірними.

*Святіший Отець Папа Іван Павло II в Мюнхені.
19 листопада 1980 року*

І тут мимоволі спадає нам на думку глибоке своїм значенням порівняння, що його виклав свого часу Його Святість, Папа Павло VI. Він мовив: „Свіча в свічаді горить і сама спалюється. Її ж завдання кидати проміння світла на інших, по змозі на всіх. Стан єдиний і самотній; завдання громадське і суспільне, бож це взаємнення з іншими. А інші — це те таїнство, до якого я мушу невпинно прямувати. Оті інші є мої — мої вівці — вони Христові. Ті інші — це світ: це потреба дбати про всі Церкви. Я стою на службі отим іншим”.

Свята правда заховалась у цих рядках і вона саме проявляється в усій своїй силі, коли Його Святість приходить до своїх ближніх, приходить в ім'я Господнє, щоб їх піднести на душі, щоб скласти для них чітку мету, що її так часто міняє наш химерний час.

Ми були свідомі, що програма цих Папських відвідин у наших гостинних господарів широка і різноманітна й ми не чекали на надмірну увагу. Наша сердечність і радість, як зазначив у своєму зверненні Преосвященний Владика Платон у зв'язку з відвідинами, не зменшилася. Його Святість для нас і далі наш Святіший Отець, наш Папа, наш Голова Церкви, наш рідний брат по Христі й по крові.

У цьому великому торжестві ми діяли, як той біблійний Закхей, який бажав побачити Ісуса, але не міг із-за великої кількості народу, бо сам був невисокий на зріст. Тому він виліз на дерево, щоб подивитися на Ісуса. Тим часом Ісус, прийшовши на це місце сказав Закхеєві, щоб зліз із дерева й пішов до свого дому, бо Ісус загостить до нього. Закхей швидко зліз і радо прийняв Ісуса.

Наш Владика-Екзарх Платон Корниляк, почавши з Майнцу (17 листопада 1980) був у групі німецьких Владик і достойників, що супроводжували Святішого Отця в подорожі і зустрічах. У цьому ж Майнці привітала Його Святість і українська група, що складалася з хлопців і дівчат, зодягнених у барвистий народний одяг. Ця ж група вийшла на підвищення і тут же Дарія Дем'янів вручила Його Святості найгарнішу, мабуть, в'язанку квітів. Група на хвилину станула віч-на-віч із Вселенським Архiereєм. Це була хвилина небуденної величності та захоплення. Прикрасою цієї історичної сцени були наші вірні, наші короги й яскрава табличка з написом „Україна”. І як на диво — це впало у вічі зібраних представників різних народів і Його Святості. І Папа Іван Павло II з захопленням ствердив: „Бачу тут також українців... Усіх сердечно вітаю”. Це відносилось до присутніх українських вірних із Нового Ульму, Штутгарту, Мангайму, Пфорцгайму, до присутніх вірних з Франції та взагалі до всіх прибулих українців.

Передача цих вітань через радіо і телебачення була для українців скромним національним поклоном і щирoserдечним відзначенням глибокого почуття обов'язку о'б'єднано привітати Папу Івана Павла II. Вітали ми Його Святість з мотивів релігійних і національних. Аджеж ми стояли перед найвищим моральним і правним авторитетом всесвітньої католицької спільноти, перед Намісником Христа на землі, перед видимим Головою Церкви, перед безперервним послідовником в управлінні Божих ласк на землі.

Справді, це було велике свято, яке ми виповнили по-справжньому щирістю і теплом наших сердець та наших глибоких завітних мрій.

Офіційне започаткування Понтифікату Папи Івана Павла II відбулося в неділю, 22 жовтня 1978 року. Апостольський Екзархат, наш Владика-Екзарх і наш побожний люд приєдналися тоді до безчисленних привітань і поздоровлень, які в цей день надійшли з усього світу для новообраного Папи.

Свій Понтифікат Папа Іван Павло II розумів і бажав здійснювати, як „служіння любови”, тобто в дусі постанов II-го Ватиканського Вселенського Собору та шляхом реформ, що їх накреслили Папа Іван XXIII і Папа Павло VI та які прийняв під час свого короткого Понтифікату Папа Іван Павло I. Папа Іван Павло II тут же виступив на оборону прав людини й за продовження і закріплення миру в світі. Також велику увагу приділив Святіший Отець екуменічній проблемі, називаючи її „важливою і дражливою”, а „драма розподілу” християнства, на думку Святішого Отця, не сміє продовжуватися.

Підсумовуючи, хочемо ствердити, що Кардинал Карол Войтила зустрічався з Владикою-Екзархом Платоном незадовго до свого вибору на Папський Престол. Було це у Фульді, у вересні 1978 року, коли польські Владики прибули туди на наради Німецької Єпископської Конференції. Владика Платон використав цю можливість на розмови з Примасом Польщі Кардиналом Стефаном Вишинським і іншими польськими Владиками, про становище українців і української Церкви в Польщі. Авдієнція у Папи Івана Павла II, 20 листопада 1978 року, була для Кир Платона другою зустрічю з Святішим Отцем. Владика Платон поінформував тоді Його Святість про стан і проблеми українських вірних Апостольського Екзархату в Німеччині. Його Святість виразив щире зацікавлення всіма справами Української Католицької Церкви, виявляючи при тому батьківське бажання допомогти українській Церкві й українському народові.

ІЄРАРХ НЕЗБАГНЕННОГО БОЖОГО ПРОВИДІННЯ*

Українські католицькі Ієрархи у вільному світі оприлюднили своє спільне Пастирське послання, яке перейде в аннали новішої історії не тільки християнства в Україні і на європейському Сході, але в аннали історії Вселенської Христової Церкви в цілому, як небуденний документ. Небуденність послання чітко виявляється вже в цілому ряді елементів зовнішнього характеру документу. Насамперед, це вияв єдності всіх українців на чужині устами їх Ієрархів, без уваги на те, що їх ділять від себе великі простори між окремими континентами — Австралії, обох Америк й Європи. Всі ми разом із своїми Ієрархами об'єднані однією думкою, однією правдою, одним болем, однією любов'ю, однією вірою. І всі ми, українці, в розсіянні суцї, з такою ж палкою любов'ю, болючим співчуттям і незнищенною тугою об'єднані з своїми братами й сестрами по крові в нашій дорогій українській Батьківщині. Спільне Пастирське Послання всієї Української Католицької Ієрархії у вільному світі — це неначе голос Церкви-дочки, яка гонена і переслідувана ворогом-злочинцем, як обідрана сирота, шукала схоронища на чужій землі, яка впродовж недовгих років виросла, дозріла і за поміччю Божою знайшла собі належне місце у цьому світі. Голос Церкви-дочки з її Ієрархами у проводі до своєї Церкви-матері в Україні, яку — матір — ворог пограбував, назнущався над нею, мучив її морально й фізично і розпинає її по сьогоднішній день...

Ця вся далекосяглість спільного Послання виявляється в його змісті. В ньому ж розкривається перед очима кожної справжньої людини страшна картина цьогочасного людства, якраз на постаті однієї Людини — Первоієрарха Христової Церкви в Україні Митрополита-Архiepіскопа Йосифа Сліпого. Сімдесятиліття з дня народження цього Первоієрарха стало безпосереднім поштовхом до написання й оприлюднення цього Послання. Та суть справи не в

* У 1962 році українська діаспора відзначила 70-річчя з дня народження Митрополита-Ісповідника Йосифа Сліпого. З цього приводу була написана ця стаття, яку передруковуємо з часопису *Християнський голос*, ч. 35-36 з 31.8.-7.9.1969 року.

сімдесятилітті. За цим сімдесятиліттям скривається увесь трагізм українського народу, його багатовікової культури, його духовости, його буття в духовому й біологічному розумінні, а даліше увесь трагізм християнства й Христової Церкви в Україні і на цілому європейському Сході може навіть увесь трагізм людської релігійної думки. Бо оце ж словами Послання віддається поклін і пошану Великій Людині духу, яка, ставши на службу Богові, найвищій Істині, і своїм вірним, шукачам Істини, після п'ятох місяців праці на становищі Пастиря своїх вірних мусіла прийняти від ворожих сил в'язнення, безправні присуди, заслання, знущання, приниження 17 років життя в неволі, серед моральних і фізичних тортур, винайдених і майстерно застосованих новими, неперевершеними в винахідливості злого і в застосовуванні цього зла „майстрами” московської кремлівської кузні...

Цей Архипастир відірваний від свого стада і своєї землі, залишився при житті, один із багатьох — пастирів, духівництва і вірних — що їх знищено на їх страдницькому шляху. І Послання вшановує цю Людину, Його прикмети духу й характеру, в Посланні сплачується цей борг Церкви-дочки своїй Церкві-матері, що його винні всі діти однієї Церкви своєму найвищому Духовному Пастиреві. Послання будить сумління цілого світу, того в якому людське християнське сумління так часто дрімало й заснуло, і того, в якому це сумління викривлено, поламано, а то й затроєно життєвбивчими отрутами... й тому спільне Послання всіх українських Ієрархів треба вважати за його змістом зверненням-посланням до всього світу, всього людства...

У спільному Посланні українських Владик так всебічно, наглядно й чітко змальована постать Митрополита Йосифа Сліпого й увесь його життєвий шлях, що важко приходить у окремії статті будь-що до цього додати чи доповнити. Залишається хіба рефлектувати над одним чи іншим деталем, що в'яжеться з по-статтю нашого Первоієрарха.

Уже від багатьох століть нероздільно сплітається образ і поняття Святоюрської гори у західньоукраїнському столичному городі Львові з історичною долею українського народу. Не йдеться тут так про те, що Святоюрська гора виросла до величини міцного символу українського релігійного й національного життя бодай в уяві багатьох поколінь західньої вітки цього народу. Не йдеться також тут про своєрідний містицизм, який створювався довкруги цієї гори в думках цілих поколінь. Можливо, що такі поняття, як

символи, містика та зв'язані з ними душевні переживання людини під впливом совєтської дійсності і застрикування новому українському поколінню наскрізь іншої духовости, можливо, що ці поняття є вже чужі, може вони навіть дивно дзвенять в ушах багатьох далеких фізично й ще дальших духово до Святоюрської гори людей. До цих „нових” українських людей ми, тобто люди, які жили ритмом життя Святоюрської гори, до цього люди, які в надприродній вірі завжди бачили найбільший скарб людини й цілого народу, людей, які, як усі люди при здоровому розумі, звикли шукати істини, але істини повної, а не тільки її відламка, до цих „нових” людей на чужині і в Україні, маємо тільки одне прохання, щоб нам повірили, що ця Святоюрська гора, це частина нашої української істоти. Таких таємницею оповитих, місць на Україні і мабуть, на земській кулі мало. Для тих, що нам недовіряють, вказуємо на дуже інтересне зіставлення двох величин: є ще одне „таємниче” місце на цілому європейському Сході — це московський Кремль у нашого північного сусіда. Між Святоюрською горою і Кремлем великий простір багатьох сотень кілометрів. І на цьому просторі від початку історичного буття українського народу знаходиться широка зона змагань. Змагань, які вирішувалися походами, війнами, підступами, хитрощами, обманом, обдурюванням. Місцем, з якого все те вирощувалось і розсаджувалось як пошесть, був і є сьогодні оцей історичний і сучасний Кремль. І завжди останньою перепорою і твердинею, яку доводилось Кремлеві здобувати, була і є до сьогодні Святоюрська гора. Та не йдеться так про самий фізичний змаг, а про змаг двох світів духу. Сьогодні, в фізичному розумінні Кремль — так політичний, як і псевдохристиянський — оволодів Святоюрською горою. Змагання-боротьба двох духовних світів не закінчена; вона триває. Отут уже не йдеться про символіку і містику, тут уже справа з справжньою історичною і сучасною дійсністю. Хочемо вірити, що всі українці, в яких неполамано ще духового стрижня, отже, українці католики й православні, віруючі, байдужі чи навіть невіруючі, при об'єктивній застанові, відкинувши всі упередження та передусім приглянувшись реалітетам без чужих окулярів, побачать у цьому зіставленні Кремля і Святоюрської гори одну з найглибших, болючих і трагічних проблем на цілому східноєвропейському просторі...

Постать Митрополита Йосифа Сліпого являється на фоні оцього історичного змагу двох, діаметрально різних світів, одною ланкою в довгому ланцюгу фактів і людських та національних драм.

Святоюрська гора оповита незвичайними таємницями. Там родилися задуми не для підбоїв чужих народів, не для нищення духової культури інших племен чи народів, не для закріпачення в нужду широких шарів народу. Там родилися задуми для збереження на всіх відтинках життя, для відродження культурного, національного, релігійного, господарського. З тієї гори завжди лунали мужні слова оборони людських прав народу. І ці слова не вмовкали і в часах найбільшої всенародної скорби, в часі руїни і в часі, коли чужі північні полчища ставили на горі гнітючий чобіт загарбника.

22-го грудня 1939 року на тій Святоюрській горі, в домашній молитовниці Найвищого Пастиря Христової Церкви в Україні, Слуги Божого Андрея, відбулася нова таємнича подія: В стислій таємниці перед непокликаними очима й вухами московського НКВД в найближчому гурті кількох Владик і священників відбулось посвячення і поставлення в архиєреї о. Ректора й митрата д-ра Йосифа Сліпого. В тому часі, коли північний московський Кремль, якому перший раз 1914 року, не пощастило знищити Святоюрської гори і стерти її з лиця землі української, вже вдруге в цьому столітті здавлював своїм фізичним гнітом західню українську волость, останню, що залишилась була на якийсь час поза його довгоруками грабіжними обіймами, в тому самому часі Божественною Благодаттю і положенням рук архиєрейських брав на себе добровільно, слухняний єдино Божій волі, тяжкий обов'язок архипастирської служби своєму стаду о. Йосиф Сліпий. Він став архиєреєм, помічником свого Святителя Митрополита Андрея, з правом стати його наслідником, якщо б постигла природна на старості літ або задана ворожою рукою смерть. Божою Благодаттю покликався того пам'ятного грудневого дня новий трудівник в Христовому винограднику і майбутній Архипастир Христового стада на українській землі. Вже сам факт, що серед шаліючої нищівної бурі кремлівських можновладців, які заприсяглися, щоб випалити вогнем і мечем поняття Бога в душі людини і знищити всякий прояв релігійної свідомості, не тільки релігійного життя, вже самий факт, що в такий час з'являється людина, яка готова стати до змагання в обороні Найвищої істоти Бога і в обороні всіх вартостей, які творять зміст життя людей і людських збірнот, заперечує безглузді твердження московсько-більшовицької пропаганди про користоловність, честоловність чи властолюбність пастирів Христового стада. В грудні 1939 року

новопоставлений Архисерей Йосиф Сліпий був повністю свідомий того, що з тим днем архипастирська митра буде для нього важким давлючим терновим вінком і архипастирський жезл буде йому мандрівною палицею на страдницькому шляху в'язнення, гонення й скитання по всіх багатолюдних таборах неісходимої московської імперії. 22-го грудня 1939 року, в празник Непорочного Зачаття Пресвятої Богородиці, на Святоюрській горі поставлявся на нову службу Митрополит-Ісповідник, щоб у цьому віковому змагу на просторах Східної Європи засвідчити перед світом незламність духу при ударі з грубою неотесаною силою. Чи люди обох сьогодні розірваних світів, віруючі і невіруючі по обох сторонах барикад, не бачать в постаті Архiepіскопа Йосифа, який 17 років, хоч загнаний в московські темряви, все ж таки залишився „світільником, що світить, стоячи на верху гори”, нерозгаданого феномену віри, довір'я до Божеської істоти, феномену існування проблеми духу, якого так модний діалектичний матеріалізм чи псевдо-ліберальна зухвалість не спроможні розгадати? Значення постаті Митрополита Йосифа в тому, що і сьогодні і в майбутні віки на ньому будуть спотикатися й розбиватися всі псевдонаукові теорії. Це ж бо віру в Бога засвідчує з повним самовідреченням не якась неграмотна людина, але високоосвічена, як рідко хто на цілому європейському Сході, в багатьох знаннях — і не тільки філософських і богословських, але в гуманістичних і природничих науках — людина, знавець археології, мистецтва і багатьох мов, подорожник, що в своєму житті бачив більше світу і розмовляв з багато більше людьми різних національностей, різних переконань, з людьми справді наукового формату, що їх годі й порівнювати з реклямними кремлівськими ідолами... І в ім'я чого ця всебічно освічена людина, Митрополит Йосиф, засвідчує свою віру? Тільки і єдино з метою служити Істині і своїм злидним життям в'язня вказати на те, що поза матерією і її брутальною силою, якою користуються звироднілі люди, існує також незнищений Дух. Він невмірущий наперекір усім теоретикам, що його стараються заперечити, і наперекір усім езекуторам-практикам, які намагаються його вбити... Бо „слова Божого не скувати!”

На постать Митрополита Йосифа можна глядіти з різних точок зору. Для свідомого українця Митрополит Йосиф — це нова жертва в безперервній черзі мільйонних жертв, що їх записала книга биття українського народу, тих незліченних жертв російського наступу й постійного походу для все міцнішого закріпачення

політичного, національного, культурного, економічного і т.д. українського народу, закріпачення, яке вже перетворилося в насильницьке нищення, біологічне і духовне.

Для віруючої української людини Митрополит Йосиф — це нова жертва цієї ненависти, так характерної для російського народу, бодай у його кожночасній керівній та панівній клясі, впродовж довгих віків відношення цього народу до української землі і до Христової Церкви на ній. Чи ж спільними договорами і спільною змовою та спільними заходами кожночасних світських і т. зв. християнських керівних чинників не знищено всього християнства в Україні? Де поділась найстарша Митрополія на європейському Сході, колись у всьому світі відома, Київська Митрополія? Вона стерта з лиця землі. Московський патріярх скасував її. Тереном її заправляє по-комісарськи екзарх московського патріярха... Спадщина святолаврських київських, відомих із святости життя й глибокого знання монахів попала в руки пришельців із півночі... Для віруючої християнської української людини Митрополит Йосиф — це така сама жертва московської кремлівської верхівки, як і багато попередніх подібних жертв московської ненависти і брутальної сили, що знищила в останніх десятиліттях українську Католицьку Церкву в західних областях України. Митрополит Йосиф — живий свідок того московського нищівного походу.

Є ще й загальнохристиянський аспект, незаперечний у постаті Митрополита Йосифа: Він свідок й ісповідник повноти християнської істини, величі Христової благовісти проти проголошеного з півночі, викривленого й у своїй істоті зфальшованого християнства. Отой псевдохристиянський московський патос, який виступає сьогодні, зокрема в зустрічі з вільним світом, в дивній християнській масці, вже один раз в історії, а саме в революційних 1917-1918 роках спричинився до наростання антирелігійних комплексів серед широких мас народу. В російському православ'ї бачили ці розколихані революційною стихією маси огидне і ненависне цареслав'я. На диво, історія знову повторюється: Кремлеславна російська Церква спричинює сьогодні нечуване релігійне спустошення в душах широких народних мас. У ній мали б бачити ті широкі маси, особливо маси неросійських народів, вияв віри, вияв релігійности, вияв християнства. І замість того вони бачать облуду, забріханість, великоросійську буту, імперіальну ненаситність, тісну пов'язаність і вислужництво режимові... з розчару-

вання і розпуки, думаючи, що якраз таким є християнство, широкі маси захитуються у вірі і захитується всякий інтерес до феномену релігії взагалі. На жаль, кремлівські можновладці презентують своїм підданим тільки псевдохристиянство в карикатурі. Дійсного, справжнього християнства, в його глибокій духовій культурі, в його службі кожному ближньому і людській спільноті сьогоднішній советський підданий не має можливості бачити. Українська Церква, як репрезентант цього християнства, стерта з лиця землі. Стерли її у добірному спільному заговорі Червоний Кремль і Московська Патріархія. Ціла трагедія християнства і релігії взагалі в советських краях у тому, що московсько-більшовицький режим допускає, треба припускати з повною свідомістю і з докладним обрахунком, таке християнство, яке своїм духом і в своєму вияві є релігійною дивовижою. Не хочемо цим давати оцінки тим багатьом віруючим людям, які хапаються за нього, не маючи іншого рятунку і не маючи змоги дійти до повної істини. Нам йдеться тільки про ствердження факту, як верхівка, світська і церковна, цим „християнством” господарить. А господарить так, що виходить дивовижа. Є ще й другий трагізм з точки зору бачення загальнохристиянського: А саме в тому, що існуванням псевдохристиянської, режимом і системою втримуваної церковної організації, яку рекламується усім туристам, створюється в цілому світі ілюзію релігійної свободи в московсько-советській імперії. Оббріхується в цей спосіб увесь вільний світ і жертвами цієї брехні, яку ще й пильно голосять, де тільки можна, у вільному світі сучасні керівники цієї псевдоцерковної організації, падають тисячі незрячих, наївних, легковірних. Падають жертвою на велику скалю задуманого й пущеного у світ обману.

І саме тут постать Ісповідника Митрополита Йосифа Сліпого, який протягом довгих років переслідуваний московськими можновладцями викриває оце псевдохристиянство і рафінований, Кремлем задуманий обман цілого світу. Митрополит Йосиф, у своїй постаті, в своєму страдальному житті, дає свідоцтво, справжнього християнства, яке знову, як вже в багатьох попередніх віках зударилося з псевдохристиянством півночі. І колись, після років ганьби і після того, як і в наших північних сусідів дійде до прозріння, Митрополит Йосиф буде тим, на якого можна буде покликуватися всім людям доброї волі на європейському Сході, покликуватися і сказати, що були й такі християнські Пастирі, які не кривили душею, які не заплямили своєї совісті кривдами, гоніннями й вбивствами брата свого. Можна буде сказати, що були й такі, які не пішли на службу синів злого і не замінили Христового іґа і Хри-

стового тягару на ярмо безбожницької системи руїнництва, поклавши свої шиї добровільно в це безбожницьке ярмо, щоб тільки вислугуватись імперіяльній ідеї російської верхівки.

Трагізм оцього псевдохристиянства ще й у тому, що ніхто — дослівно ніхто з інтелігентів росіян, віруючих і невіруючих, ніхто з тих росіян, які звать себе архипастирями і священнослужителями Христа, ніхто з них, ні в себе вдома, ні поза межами своєї країни в часі своїх численних поїздок, не сказав одного слова в обороні цього Ісповідника Христової віри. Навіть слова співчуття братові своєму Митрополит-Ісповідник Йосиф від цих т. зв. служителів не почув. Ми не хочемо вірити, щоб Господній голос „Каїне, де брат твій” вже не зворушував їхнього сумління.

Та й у вселюдському аспекті — постать Митрополита Йосифа Сліпого, впродовж років в’язненого советськими органами влади, має своє вимовне значення. Він же ж один із небагатьох ще живих в’язнів, жертв хрущовського комісарювання з ласки учителя Сталіна в Україні. Парадоксальне те в цілому комплексі, що Митрополит Йосиф Сліпий був і вченим богословом і добрим організатором науки й виховання. Одним він ніколи не був: не був людиною політичних заінтересувань. Єдиною „політикою” Митрополита Сліпого — була служба своїй Христовій Церкві і служба науці. Засудили Митрополита під закидом політичних проступок. І тут виявляється огидна забріханість, просто якась перверсія, цілої кремлівської системи. За науку, за службу Богові, якого адже, як кажуть марксо-ленінці немає, отже, логічно не повинно скриватися в цій службі якоїсь небезпеки, за те все, мабуть, в Советському Союзі не карають. Політика, чуже поняття й чужа ділянка для Митрополита. Виявляється на постаті Митрополита Йосифа ціла, отже, звироднілість московсько-більшовицької системи і її носіїв. Митрополит Йосиф — жертва того звиродніння кремлівських можновладців, що ходять по світі в людському виді, у тому вселюдському масштабі являється оборонцем, свідком і перестерігачем для всіх людей доброї волі у цілому світі перед звироднілою системою і її пропагаторами. Постать Митрополита-страдника важлива й цінна як для широких, здорових у своєму нутрі народних мас в цілому советському просторі, так і для часто охлялого збайдужілого т. зв. Західнього світу. Бо й Західній світ поволі впоюючись напоями, що їх подають кремлівські можновладці, починає байдужити й бути нечутким на людське, особисте і збірне горе, на насильство, на поневолення.

Та всі ці міркування якоюсь мірою носять земський характер, тому вони сповнюють душу болем, часто гіркістю. І тому на хвилину забудьмо те все й погляньмо на Митрополита Йосифа з надприродної точки зору, крізь світло нашої віри. Бо тільки такий спосіб дасть нам відчутти всю глибину і зрозуміти взагалі появу й існування в Христовій Церкві — її мучеників, ісповідників, святих і Божих угодників і т. д. Христова Церква, це таїнственне життя Христа-Богочоловіка в людському роді аж до кінця земського історичного буття людини. В Церкві Христос і далі продовжує діло відкуплення і спасіння подібним шляхом, як Він це робив, будучи тут на землі, між людьми... На цьому шляху не сміє бракувати терпіння, хрестів і жертв. Коли б Христова Церква виявлялася в своєму вже двотисячному бутті так, як виявляються в бутті суспільні організації наскрізь земського типу, тобто в погоні за владою, земським матеріальним добробутом, в постійному крикливому галасі, їй не доставало б однієї з істотних характерних прикмет — уподібнення до Христа-Богочоловіка в несенні терпіння, зневаги, в терпеливому мовчанні на заповіданні безправства і кривди; коли б не було в ній, у Церкві, у тому таїнственному організмі Христа, вірних і пастирів, які терплять, страждають, мучаться в кайданах і вмирають, не доставало б їй Божого надприродного елемента. Христова Церква має сьогодні своїх мучеників і ісповідників, які свідчать про істину післанництва Церкви. Одним із таких ісповідників наших днів є і Митрополит Йосиф. Кремлівські можновладці, хоч як вони себе могутніми вважають, може й нагніваються й обуряться, коли їм сказати, що і їх ужив такий Всемогутній Господь у своєму незбагненному Промислі, як знаряддя, щоб знову показати світові, що Церква — це Божа, незнищенна, нездоланна установа. Може вони розсердяться, коли сьогодні їх запевнимо, що вони стали проти своїх задумів і волі оруддям Всемогутнього, щоб Христова Церква виявила та заманіфестувала перед цілим світом свою живучість, свою правдивість і свою непереможність. Митрополит Йосиф, Первоієрарх України, один із свідків тієї живучости, непереможности Христової Церкви.

„ДУЖЕ МЕНІ МИЛИЙ ПОЧЕСНИЙ ДОКТОРАТ РІДНОГО УНІВЕРСИТЕТУ”

Прибуття Первоієрарха Йосифа до Мюнхену, 29 серпня 1969 року, і його понад півмісячний побут у Німеччині — це справді „тріумфальні дні Кир Йосифа”. Під таким заголовком появилася на сторінках *Шляху перемоги*, з 14 вересня 1969 року, стаття Володимира Лєника. В ній він писав:

Українська спільнота Мюнхену та горішньої Баварії переживає тепер зворушливі дні релігійного й національного піднесення, зустрічаючи і вітаючи у себе Верховного Архієпископа, Йосифа Кардинала Сліпого. Програма тих високих відвідин така багата і різноманітна, що сам лише перелік імпрез зайняв би кілька сторінок. Тому нам доведеться повернутися до цих небувалих подій ще кілька разів, а тепер обмежимося лише до загальної інформації.

Ми вже згадували, що 1-го вересня ц. р., „Гавс дер Бегегнунг” влаштував окреме прийняття для Кир Йосифа.

„Гавс дер Бегегнунг” — це міжнародна установа, що поставила своїм завданням давати опіку і допомогу втікачам різних національностей, яких у Мюнхені нараховується близько 20. Дальше він є базою для тісніших культурних і особистих контактів тих же втікачів з німцями і тому втримує гарно устаткований будинок з приміщеннями для засідань, конференцій, виставок, малих концертів тощо. Головою Кураторії цієї установи є міський шкільний інспектор проф. Фінгерле, а діловим керівником д-р Йоганнес Маврер.

Кардинал Кир Йосиф прибув до „Гавс дер Бегегнунг” у супроводі єпископів Кир Августина, Кир Йоакима, Кир Платона та кількох отців. Його привітали кілька найвизначніших діячів різних національностей, а також Мюнхенський німецький єпископ Нойгойзлер. Слово привіту виголосив найперше мадярський прелат монс. Адам, потім д-р Й. Маврер, який поінформував Блаженнішого про цю інституцію, її співробітників та її цілі. Окремо привітав промовець Преосвященного Кир Платона Корниляка з десятиліттям Єпископських свячень та діяльності на пості Апостольського Екзарха українців католиків Німеччини. Для Блаженнішого і для Ювілята підніс д-р Маврер цінні німецькі книжки, як символічний дарунок здобутків духа, що його плекає ця установа.

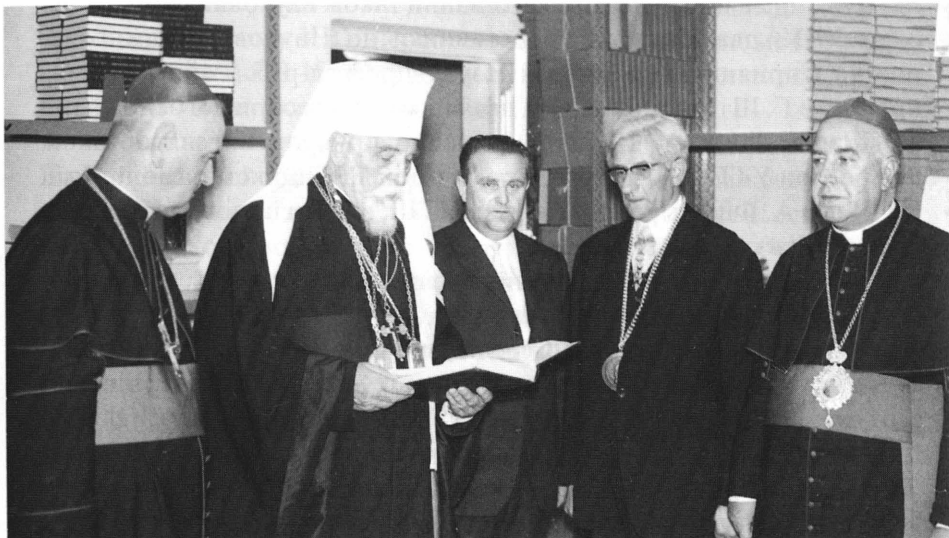
Для урізноманітнення програми в прийняття було включено також виступ соліста-бандуриста, Богдана Шарка, який заспівав історичну пісню „Ой Морозе, Морозенку”. Д-р Йоганнес Маврер відчитав німецький переклад поетичного твору проф. Володимира Янева „Отче наш”.

Відповідаючи на ці промови та вітання, Кир Йосиф підкреслив свою вдячність працівникам установи „Гавс дер Бегегнунг”, бо „і українці, і політичні емігранти інших національностей живуть не лише самим хлібом, а потребують духової поживи”.

Перед відходом оглянув Кир Йосиф виставку молодих українських малярів, що має бути незабаром відкрита в цьому домі.

П'ятий день перебування Кардинала Сліпого у Мюнхені був призначений на наділення його гідністю почесного доктора Українського Вільного Університету.

„Найбільшим днем мюнхенського періоду УВУ”, говорив один з найбільш відданих нам німецьких професорів — д-р Г. Райнфельдер — стане день надання почесного докторату „Першому Українцеві”, Блаженнішому Верховному Архієпископові Кардиналові

Патріарх Кир Йосиф відвідує Український Вільний Університет.

Йосифові. Цей день був одночасно одним із вершинних моментів перебування Його Блаженства в Мюнхені для відзначення десятиліття Апостольського Екзархату українців католиків у Німеччині.

Український Вільний Університет, який перший відзначив 30-ліття Єпископських Свячень нашого Найдостойнішого Первоієрарха (22 грудня 1939) та 25-ліття його вступлення на Митрополитий Престол у Львові виданням спеціального (подвійного) тому своїх *Наукових записок* із цінними „Матеріалами до історії Української Церкви”, дуже уважно підготовлявся до цього свята, як тільки Сенат довідався, що Блаженніший плянує особисто відзначити Ювілей Екзархату й прибути до Мюнхену.

В день свята, 2 вересня 1969 року, авля УВУ не могла вмістити всіх гостей, а треба сказати, що був це найдостойніший збір, який будь-коли збирала якась імпреза УВУ. Поруч із представни-

ками українського наукового й культурного сектора та представників нашого суспільно-громадського і політичного життя, засіли наші найвищі Церковні Достойники та близько 30 визначних німецьких достойників, в тому числі міністер праці й суспільної опіки, д-р Ф. Піркль, і чотирьох високих керівників цього ж міністерства, представник міста Мюнхену радник Фогельзанг; директор Баварської Католицької Академії д-р Ф. Генріх; представник Східньо-європейського Інституту д-р Г. Робель; керівник церковної секції Баварського радія д-р В. Зандфукс та інші.

Дуже численно був репрезентований також науковий світ: професори УВУ, два німецькі представники до Наукової Ради Товариства Сприяння Українській Науці проф. д-р Г. Райнфельдер і проф. д-р Г. Штадтмюллер, та два відомі професори богослов'я д-р М. Шмавс і д-р А. Ціглер. Численно прибули на свято також професори УТГІ, з ректором проф. д-ром Р. Єндиком на чолі. Доц. УТГІ д-р А. Фіголь репрезентував НТШ, а деякі інші професори — різні політичні середовища.

Його Блаженство Верховний Архієпископ прибув у супроводі Владики-Екзарха, Преосвященного д-ра Платона Корниляка, Преосвященного Йоакима Сегедія, що приїхав на ювілейні святкування з Югославії та радника капітули о. Ф. Бавера, який заступав неprisутнього в той час у Мюнхені Кардинала Юліюса Депфнера та репрезентував архидієцезальний Ординаріат.

Найдостойнішого Гостя та всіх інших гостей привітав Ректор УВУ проф. д-р Володимир Янів. Він указав на непроминальні заслуги „Першого Українця”, окремо відзначивши його досягнення на полі української науки. Ювілят відзначився тут „як організатор та керівник Українського Богословського Наукового Товариства і Богословської Академії, як редактор їх видань, як педагог-виховник та як дослідник-вчений”. В усіх чотирьох галузях висліди праці були просто виняткового значення. В дослідницькій праці молодий вчений звернув пильну увагу не тільки на саму теорію, але й на практичне значення наукових студій, які мали привести до зближення двох українських віросповідань.

Праця вченого-дослідника в напрямі єдності була „увінчана пізнішим терпінням Владики на засланні, яким він засвідчив глибину своїх переконань”. Саме тому усім зібраним на торжестві мусіла бути дорога присутність трьох Отців протоєреїв Української Православної Церкви. Це ж бо видимий знак спільного шукання нових шляхів, згідно з екуменічним духом нашого часу, яким Митрополит-Ісповідник випередив сучасний світовий екуменічний рух на десятиліття. Це змагання до єдності, на думку

промовця, є краще зрозумілим явищем в рядах німецької суспільності, так само двоконфесійної, як і українська, і саме тому представники німецької спільноти так численно відгукнулися на запрошення УВУ.

Наприкінці проф. В. Янів підкреслив, що йому ще дуже приємно, що свято УВУ припадає саме на час святкувань десятиліття Апостольського Екзархату, „бож між УВУ й Церквою завжди були найкращі стосунки. Коли УВУ стояв на сторожі ідеалістичного світогляду, Церква у всякий можливий спосіб допомагала УВУ, при чому допомога проходила завжди по лінії екуменізму, і тому УВУ нераз міг саме завдяки допомозі Української Католицької Церкви видавати праці православних дослідників про Українську Православну Церкву”.

Свої вступні зауваги закінчив проф. В. Янів цитатою з промови Кардинала Юліюса Деспфнера, коли вільний світ відзначав 70-річчя з дня народження тоді ще ув'язненого Митрополита Йосифа.

Після цього вступу промотор, проф. д-р Василь Орелецький, відчитав текст почесної грамоти, яку згодом ректор разом з деканом філософського факультету, проф. д-р Н. Полонською-Василенко та з промотором вручили Найдостойнішому Гостеві.

Блаженніший Первоієрарх в своїй подяці відзначив значення УВУ для української спільноти в екзилі, як духового центру, що об'єднує розпорошених в цілому світі й утримує їх у готовості працювати для рідної Церкви і для рідного народу. Він запевнив усіх присутніх, що завжди присвячуватиме чимало уваги УВУ і Домові Української Науки в Мюнхені. Склав він також щиру подяку присутнім німецьким достойникам за дотеперішню допомогу для української науки й просив про її щедre продовження. Кардинал Йосиф, що отримав уже чотири почесні докторати (від університету Сітон Гол в Ньюарку, від університету св. Павла в Оттаві, від університету св. Лойолі в Чикаго та від Католицького університету Америки в Вашингтоні) підкреслив, що йому „є дуже милий почесний докторат рідного університету — скромнішого й менше в світі відомого, але дуже заслуженого, тим більше, що працю тут доводиться розгортати серед дуже важких обставин еміграційного життя”.

Згодом виступило ще п'ять промовців. Першим мовив слово міністер праці й суспільної опіки Баварії, д-р Ф. Піркль, який привітав Первоієрарха Йосифа від прем'єр-міністра, від свого міністерства й від себе особисто. Він відзначив радість німецьких чинників із-за приїзду українського Первоієрарха до Німеччини і ствердив заслуги Владики-Мученика, які далеко виходять поза

межі одного тільки народу, чи одної тільки спільноти. Згодом перейшов до завдань і праці УВУ, які, на його думку, заслуговують на увагу й підтримку.

Проф. д-р Г. Райнфельдер привітав Ювілята від наукового світу. Третім виступив представник української студентської молоді, голова Союзу Українських Студентів у Німеччині, студент Б. Шупер, а після нього куратор Товариства Сприяння Українській Науці, д-р Й. Маврер. Він щиро привітав нашого Первоієрарха й вказав на велике значення УВУ для української науки в діаспорі.

Знову ж о. протопресвітер Палладій Дубицький, що промовляв від духовенства й вірних УАПЦ, у своєму виступі нав'язав до слів проф. Янева, що торкалися екуменічної діяльності Блаженнішого, висловлюючи радість, „що це свято стало святом любови й розуміння та дало притоку до поглиблення віросповідних зв'язків”.

Акт почесної промоції закінчено традиційним відспіванням „многолітствія” та студентським „Гавдеамус”.

Шостий день офіційних відвідин Первоієрарха в Мюнхені був присвячений відвідинам Кардинала Ю. Депфнера та прем'єр-міністра Баварії Альфонса Гоппеля. У четвер 4 вересня відвідав Блаженніший українську громаду в Новому Ульмі, де відбулися також чудові врочистості й сердечна зустріч з громадянством. Наш Первоієрарх побував також в альпійських горах, недалеко Гарміш-Партенкірхену, де відвідав старовинний монастир чину Бенедиктинів. При цьому монастирі існує науковий осередок, що вивчає проблеми східних Церков. Тут ігумен і ченці-науковці щиро привітали Кир Йосифа Сліпого й висловили йому подяку за увагу до їхньої праці.

В суботу 6 вересня обрадуваний успіхами української громади на півдні Німеччини, відлетів Блаженніший Йосиф до Гамбургу.

ПЕРВОІЄРАРХ ЙОСИФ „СОБИРАЄ В РОЗСІЯННІ СУЩИХ”

(З побуту Верховного Архiepіскопа в Мюнхені)

В авлі Українського Католицького Університету св. Климента Папи, в Римі красується знаменний напис: „Істина і любов собирає в розсіянні сущих”. Саме і цей напис знову й знову приходив нам на думку, як ми читали в пресі про відвідини українських осередків у діаспорі Верховним Архiepіскопом Кир Йосифом. Так, Первоієрарх відвідує поселення і „собирає в розсіянні сущих”. У лютому і на початку квітня 1973 року Верховний Архiepіскоп побував у Австралії, згодом у Канаді і США. Очевидно, що радість наших земляків з приводу відвідин Його Блаженства була і нашою радістю. Але все-таки нас не залишало почуття своєрідної притаєної заздрости, поєднаної з великим бажанням: пережити щасливу нагоду привітати Високостойного Гостя і в себе. Тепер можемо щиро сказати, що Первоієрарх наче відчув наше бажання.

„Вітаємо Вас, Верховний Архiepірею!” Такий заголовок дали редактори *Християнського голосу* повідомленню про прибуття Блаженнішого Первоієрарха до Мюнхену.

В поворотній дорозі з Америки, вступивши на німецьку землю, Його Блаженство відвідав Свято-Покровську обитель Сестер Студиток у Крефельді-Траарі та обитель св. Андрія Первозванного в Буке. В обительській молитовниці в Траарі, 13 червня увечері, відправив Верховний Архiepіскоп святу Літургію. Таку ж святу Літургію відслужив він у церкві Пресвятої Богородиці в Крефельді в суботу, 16 червня, й тоді попрямував до Мюнхену.

Тим часом тут, на лєтовищі Рім, зібралася численна українська громада. Розповідають очевидці, що такої кількості українців Мюнхен давно не бачив, хіба ще пам'ятного 1969 року, коли сюди вперше прибув Верховний Архiepіскоп. Були тут люди з різних осередків, близьких і дальших. Поруч старших — чимало дітвори і молоді; були учні суботньої школи і садочка. Усі в народних одягах, пластуни і сумівці в одностроях. Був тут дівочий хор „Діброва”, члени гуртка „Журавлі”, хор ім. св. Андрія, молодь інтернату „Рідна Школа” і численні представники громадських і суспільних установ та організацій. Усі схвильовані, бо саме тоді проходив страйк і була можливість, що літак може запізнитися.

Але за дві години літак таки прилетів і тут з'явилася мас-статична постать Достойного Гостя у білому клобуці, заблискотіли його добродушно-батьківські очі і сердечна усмішка на устах, немов би хотів усіх пригорнути до себе.

Достойного Гостя супроводжував Владика Платон і Первоієрарха секретар о. д-р Петро Стецюк. Тим часом назустріч неслися слова пісні „Буде ім'я Господнє” у виконанні хору під керуванням п. Катрі Колянківської і биття сердець більше як трисоті української громади. Першими підійшли до Достойного Первоієрарха діти суботньої школи з привітальним віршиком і китицями квітів.

Слово привітання від Екзархату виголосив Владика Платон. Далі промовляли: мгр. Антін Мельник, голова Центрального Представництва Української Еміграції в Німеччині й президент Президії Секретаріату Світового Конгресу Вільних Українців; Т. Леонтій від Української Національної Ради, о. протопресвітер Палладій Дубицький від Єпископа Української Автокефальної Православної Церкви, Владики Ореста Іванюка. Тут же понеслися знову пісні хору п. К. Колянківської і дівочого хору „Діброва” під диригуванням п. Марії Гарабач.

У відповідь на теплі й зворушливі привітання представників громади почулися слова Гостя. Говорив він щиро, від душі, порушуючи різні справи українського церковного і суспільного життя. Всюди підкреслював потребу єдності серед українців і то на церковному, і на національному полі. „Єдність, — говорив Первоієрарх, — це сила, і тільки в єдності ми матимемо міць подолати труднощі та розв'язати проблеми, які ставить перед нами життя в діаспорі, тільки в єдності ми будемо спроможні чинити багато на добро і нашої Церкви, і нашої спільноти”.

Ще раз пролунав хор тим разом із шанувальною піснею й урочистість на лєтовищі закінчилася. В інтернаті „Рідна Школа” Первоієрарх оглянув приміщення будинку, поцікавився справами навчання і виховання та висловив заклик, щоб наша громада не жаліла сил і засобів для належного релігійного та національного виховання своєї молоді.

Ввечорі продовжувалася зустріч Кир Йосифа з громадою. Тим разом Гість приїхав до будинку Апостольського Екзархату. І тут, сповнена високим почуттям і душевним піднесенням, зустріла його наша громада. У великій залі будинку Блаженнішого посадили на почесне місце. Поруч Гостя сиділи: Владика Платон, о. С. Дмитришин, о. д-р Іван Гриньох, о. В. Соловій, о. Михайло Амброз, дост. Ярослав Стецько і проф. д-р Володимир Янів.

Знагоди цієї зустрічі мішаний хор ім. св. Андрія під керуванням п. Катрі Колянківської відспівав кілька пісень. Привіти склали: проф. д-р Іван Ковальський, голова Товариства за Патріархальний Устрій; Ярослава Філь, голова Світського Апостольства Жінок у Німеччині; мгр. Євген Рен від Християнського Руху; Роман Шупер від Союзу Українських Студентів і Спілки Української Молоді; Ігор Зубенко від Пласту; д-р Григорій Васькович від Товариства „Рідна Школа”; Ірена Козак від Об’єднання Українських Жінок.

Довшу промову про справи нашої Церкви і спільноти, про взаємовідношення між Ієрархією і мирянами виголосив ректор Українського Вільного Університету, проф. В. Янів.

Згодом тривалими оплесками присутні дякували Первоієрархові за його батьківські слова поради і заохоти до невпинної і ревної діяльності для загального добра. Коли Блаженніший закликав до братньої любови, до єдності і взаємопошани, то здавалося, що разом з нами слухає його слова вся українська громада. І тут бажалось, щоб Блаженнішому за його невтомні труди і великі здобутки наша спільнота відповідно віддячилася саме тією єдністю і взаємною пошаною та любов’ю, до якої він нас постійно закликав.

На прощання пролунали пісня „Боже великий, єдиний, нам Україну храни” й благословення нашого Дорогого Первоієрарха.

В неділю 17 червня німецький архиєпископський собор „Лібфравендом” на деякий час був наче б українським собором, хоч поруч українців у Богослужбі брали участь також численні німецькі вірні.

Архиєрейську Божественну Літургію разом з Блаженнішим Первоієрархом Йосифом служив Преосвященний Владика Платон. Співслужили: о. д-р Іван Гриньох, о. канцлер Степан Дмитришин, о. митрат Володимир Соловій, о. д-р Любомир Гузар і о. Іван Дацько; дияконували о. Михайло Амброз і диякон д-р Богдан Сенишин. Обов’язки капеляна виконував о. д-р Петро Стецюк. Асистували: Михайло Ковальчук, Михайло Терлецький, Орест Дебрицький і Андрій Васькович.

Співали два хори: церковний мішаний хор під керуванням д-ра Миколи Філя і дівочий хор „Діброва” під диригуванням п. Марії Гарабач. „Апостола” прочитав Осип Зелик, а мгр. Богдан Шарко, під час св. Причастя, проспівав „Владико неба і землі”.

Присутній був німецький Єпископ-помічник Ернст Тевес і священники капітули собору. Багато німців разом з українцями прийняли тайни св. Причастя, переживаючи торжественність архиє-

рейської святої Літургії українського східного обряду, що відправлялася в соборі латинського західного обряду, але тієї самої Церкви. Це саме й підкреслив німецький кореспондент, цитуючи слова Блаженнішого Йосифа, що, мовляв, українці в діаспорі знаходять свою батьківщину там, де є Церква. Він висловив також своє захоплення красою нашого обряду й милозвучністю співу наших хорів.

Наприкінці Богослужби Його Блаженство виголосив проповідь, у якій пригадав про празник Зіслання Святого Духа, що його святкувала наша Церква цієї неділі. „Під впливом Святого Духа, сильні вірою та витривалістю пішли Апостоли в світ здобувати людей для Божого Царства. Силою Святого Духа вони звершили великі подвиги, що світ більших не знає. З того наука і для нас, що як будемо під впливом Святого Духа, як будемо сильні вірою, надією і любов'ю, то зможемо звершити велике діло на благо нашої Церкви і нашого народу”. І тут Первоієрарх закликав до благання Святого Духа, щоб обдаровував українську спільноту своїми благодатями.

Після співу „Многая літа” й архиєрейського благословення Блаженніший Первоієрарх разом з Владикою Платоном та священиками-співслужителями пішов до вихідних дверей собору на зустріч з громадою. Поспішили туди й численні миряни, що приїхали до Мюнхену з Нового Ульму, Авгсбургу, Регенсбургу, Штутгарту, Інгольштадту, щоб дістати благословення й поцілувати пастирську руку Первоієрарха та просити про благословення для своїх дітей і своїх рідних.

Цього ж дня Блаженніший прийняв ще на аудієнції деяких представників українських організацій та установ, між ними управу Товариства „Рідна Школа”, ректора Українського Вільного Університету та президента Української Народної Республіки в екзилі.

В понеділок 18 червня Його Блаженство Кир Йосиф відвідав деякі німецькі установи. Увечорі того ж дня разом з Владикою Платоном був гостем мюнхенського Архієпископа Кардинала Юліюса Дєпфнера, голови Німецької Єпископської Конференції, щоб обміркувати проблеми і потреби Української Католицької Церкви в Німеччині.

У вівторок на лєтовищі Рім відбулося урочисте прощання з Дорогим Гостем, що відлетів до Вічного Міста. Полетів він туди в супроводі думок вірних Апостольського Екзархату, що зворушені до глибини серця пережили ще одні відвідини Блаженнішого Первоієрарха.

ДОКУМЕНТАЛЬНІ ФІЛЬМИ З ІСТОРІЇ ЕКЗАРХАТУ

Обґрунтування чого-небудь документами мало завжди велику історичну вартість. У нашому сторіччі окремої ваги в цьому відношенні набрали документальні фільми, які показують справжні події, як вони розгорталися, засвідчуючи їхню автентичність. Український католицький Екзархат у Німеччині має такі три фільми, що зображують важливі події з його історії. Їх випродукував кінорежисер і фільмовий продюцент Іван Процик, завдяки заходам і підтримці Владики Платона Корниляка. Владика, до речі, глибоко переконаний в доцільності документального свідчення, зокрема, коли це торкається історії його Екзархату, його розвитку й досягнень.

Перший документальний фільм знято 20 вересня 1959 року. Він зображає встановлення Апостольського Екзархату для українців католиків у Німеччині та інтронізацію його першого Екзарха Кир Платона Корниляка. Кадри фільму показують сотні вірних Української Католицької Церкви з Мюнхену та околиці, як також численних німців і представників інших національностей, що були свідками цих урочистих актів. Тут же багато духовників світського та монашого чинів і численні визначні гості від німецького уряду, дипломатичного корпусу, чужинецьких еміграційних громад і установ.

Майже чотири години тривала вся урочистість: інтронізація і архиерейська св. Літургія. Крім короткого слова, виголошеного Апостольським Нунцієм та проповіді Кир Івана Бучка, виступив з першим словом до своїх вірних новий Екзарх Кир Платон, здобуваючи собі відразу симпатії українських слухачів. З великою увагою слухали нового архипастиря також учасники святочного прийняття, що його влаштував Український Християнський Рух для нового Владики.

Урочистість відбувалася в церкві св. Каєтана в Мюнхені. Кадри в цілому багаті і наскрізь чітко засвідчують урочистість кожної хвилини. Це важливий документ і добре свідцтво для історії.

Другий довгометражний кольоровий фільм знято наприкінці серпня й в першій половині вересня 1969 року, під час побуту Блаженнішого Первоієрарха Кардинала Йосифа Сліпого в Німеччині з нагоди відзначування 10-річчя Апостольського Екзар-

хату українців католиків у цій країні. Згодом фільм доповнено видатними подіями з українського життя в Римі з 1959 року, що включали „українські дні” у вічному місті, посвячення Малої Семінарії, авдієнцію у Папи Івана XXIII та відзначення 30-річчя єпископства Владика Івана Бучка. Ввійшли туди також і картини з історичних подій з 1967 року, як українське паломництво до Риму, авдієнція у Блаженнішого Первоієрарха Йосифа, архиєрейська св. Літургія в соборі Святого Петра, 75-річчя Сестер Служебниць та урочисті поминки з панахидою по поляглих вояках 1-ої УД УНА. Вояків дивізії спершу поховано на кладовищі в Белярії, а згодом перенесено на кладовище в Фута Пас в Італії. Тут, у присутності представників Братства колишніх вояків дивізії „Броди-Лев” з США, Англії і Німеччини, Владика Іван Бучко з о. д-ром Софроном Мудрим та о. шамбеляном Мирославом Марусином відслужили урочисту панахиду й поблагословили могили. Владика Іван виголосив зворушливе слово. У фільм включено також картини з відправи панахиди біля символічної могили для поляглих за волю України в Мюнхені. Панахиду відправляли о. канцлер Степан Дмитришин і о. протопресвітер Палладій Дубицький.

Фільм вперше висвітлено 6 липня 1975 року. І тут же відзначено його документальність і красу окремих кадрів. Пам'ятним з фільмової плівки залишається прибуття Первоієрарха Йосифа до Мюнхену, 29 серпня 1969 року. Ціль його — відзначення першого десятиліття утвореного Папою Іваном XXIII Апостольського Екзархату для українців католиків у Німеччині й зустріч на місці з його Екзархом, Владикою Платоном Корниляком.

Вітання Достойного Гостя, що відбулося в резиденції Екзархату — це небуденна подія. Вона глибоко записалась у пам'ять присутніх. Вітали Первоієрарха Йосифа господар, Владика Корниляк і Владика Сегедій з Югославії, духовенство, громадяни, представники суспільно-громадських і культурних організацій та молодь. Хвилини були наскрізь торжественні й заповнені багатим змістом. З облич присутніх можна було прочитати їх задушевну радість, що виявлялась в окремих промовах. Це ж хвилини історичного значення, які не завжди можна засвідчити, а тим більше всебічно пережити. У центрі постать Високодостойного Гостя, Блаженнішого Первоієрарха. Він вислухавши уважно привітання, звернувся до присутніх і тут висловив їм признання за їхні релігійні, культурні, наукові й харитативні надбання. А далі батьківським голосом закликав усіх зберігати любов до Бога, сильну віру й дбати про національну єдність та громадську солідарність. У цю пам'ятну хвилину, Кир Йосиф показався не тільки великим церковним

діячем, але також і національним провідником, що від душі й серця радів українськими успіхами й здобутками. В єдності й в національній солідарності він бачив одинокий порятунок для розпорошеної нації, що прагне жити високоморальним життям і стати прикладом для інших.

Субота, 30 серпня 1969 року — велике свято українців усіх віросповідань і політичних переконань, об'єднаних в Центральному Представництві Української Еміграції в Німеччині (ЦПУЕН). Це день зустрічі з Блаженнішим Архiepіскопом Йосифом. На свято, що відбулося в залі „Кюнстлергавзу” в Мюнхені, Достойний Гість прибув в товаристві Владик Платона Корниляка, Августина Горняка з Англії, Йоакима Сегедія, о. шамбеляна Марусина та чисельного духовенства. Гостя привітав мгр. Антін Мельник, голова ЦПУЕН, а мгр. Володимир Леник представив визначних гостей-українців і неукраїнців. Блаженнішого Первоієрарха вітав Владика Платон Корниляк. З привітанням виступив також мюнхенський Архiepіскоп Кардинал Юліус Депфнер, який заявив, що „ми німці поділяємо сьогодні особливу радість з українцями з нагоди перебування у Мюнхені Первоієрарха Української Католицької Церкви. Він же — «В'язень Христа ради» — приклад для всіх християн”. Тепло вітав Блаженнішого Йосифа і о. протопресвітер П. Дубицький від УАПЦ та Казімеж Одробни від інших народів-скитальців. Верховний Архiepіскоп Йосиф у своєму слові подякував насамперед Кардиналові Ю. Депфнерові за його добросердечність і допомогу українцям у Німеччині. Згодом звертаючись до своїх земляків, він піднесеним голосом заявив: „Якщо ми будемо з'єднані на церковній і національній нивах, тоді об цю єдність розбіються усі, що хочуть гнобити наш нарід, нищити нашу культуру... І якраз сьогодні ми зібралися в ім'я тої церковної і національної єдності, в ім'я нашого ідеалу, до якого змагаємо, не зважаючи на всі труднощі. Дай Боже, щоб ми могли побачити успіхи нашої праці, наших страждань і наших змагань!” Потужні слова широким відгомонам рознеслися по залі і стали відчутними в душі не одного присутнього. Гостині на пошану Блаженнішого Йосифа передувала мистецька програма з виступами чоловічого квартету з Відня, солістки Ірини Федорки, танцювального гуртка й дівочого хору під керівництвом п. Емілії Гавриленко з Нового Ульму.

У неділю 31 серпня 1969 року Блаженніший Верховний Архiepіскоп Кир Йосиф відправив архиєрейську Службу Божу в архiepіскопському соборі „Фравенкірхе” в Мюнхені, при співслуженні Владик Платона Корниляка, Августина Горняка і Йоакима

*Кардинал Юліус Депфнер виголошує слово на привітання
Первоієрарха Йосифа в мюнхенському соборі Лібфравенкірхе.
31 серпня 1969*

Сегедія, а також Отців митрата Володимира Соловія, проф. д-ра Івана Гриньоха, Генерального Вікарія апостольського екзарха у Франції, Михайла Василика і шамбеляна Василя Турковиди з Нового Ульму. Дияконували Отці Степан Дмитришин і Мирослав Проскурницький. Церемоніймайстром був о. шамбелян Мирослав Марусин. Почесним гостем під час цієї величної Служби Божої був Архієпископ Мюнхену й Фрайзінгу, голова німецької Єпископської конференції, Кардинал Юліус Депфнер. Величаво співали хори: мюнхенський під диригуванням д-ра Миколи Філя й новоульмівський під керуванням проф. Володимира Гавриленка.

Кардинал Денфнер і тим разом сердечно вітав Блаженнішого Йосифа Сліпого, висловлюючи йому глибоку пошану, як ісповідників віри й страдників за українську Церкву та український нарід. Владика Платон Корниляк, у своєму виступі, висловив велику радість, що численні німецькі вірні взяли участь в українській Службі, молячись за українську Церкву й український нарід.

Первоієрарх Йосиф відправляє архиєрейську Божественну Літургію в архієпископському соборі в Мюнхені; справа стоять Владика-Екзарх Платон Корниляк і Владика Йоаким Сегедій з Югославії; зліва — Владика Августин Горняк, Апостольський Екзарх Велико-британії і о. митрат Володимир Соловій. 31 серпня 1969

Закінчуючи своє слово, він ствердив, що „для всіх нас особливо дорога особа Блаженнішого Первоієрарха, бо ми з ним з'єднані під проводом Святішого Отця й спільно з надією в серці глядимо в майбутнє нашої Церкви й народу. Всевишній Господь, який дав перемогу нашому Первоієрархові, є і нашим ласкавим Отцем і подателем усіх наших благ”.

Блаженніший Первоієрарх Йосиф, відповідаючи на згадані виступи й привітання, підкреслив велике значення утворення й діяльності Апостольського Екзархату в Німеччині. Він висловив подяку, в імені українських мирян, німецькому Кардиналові Депфнерові, духовенству й мирянам за їхню дружність та розуміння потреб українського народу й Церкви. На закінчення великого торжества передав усім апостольське благословення від Святішого Отця Папи Павла VI. Кадри фільму, зокрема з виступу Блаженнішого Йосифа, на яких всі українські Владики стоять звернені до вірних, роблять могутнє враження на глядача красою риз і маєстатичною поставою усіх присутніх. Такі картини викликають не тільки любов до свого обряду, але й велику повагу до своєї релігії.

У неділю 31 серпня 1969 року після полудня в залі мюнхенської резиденції відбулася святкова імпреза в честь Верховного Архiepіскопа, у якій взяли участь найкращі українські співаки, солісти, хори і піяністи з Мюнхену й Нового Ульму. Всі старалися зробити добрий мистецький вклад, щоб не тільки звеличати велике торжество, але також показати особливості українського сценічного мистецтва. Тут же мгр. Євген Рен, представник УХР, виголосив доповідь, в якій зобразив Блаженнішого Архiepіскопа Йосифа, як обновника церковно-релігійного життя української спільноти. Державний секретар Льоренц Фіргердсгофер, представник баварського уряду, привітав Блаженнішого Йосифа в імені прем'єр-міністра Альфонса Гоппеля, називаючи Первоієрарха символом мужності й відваги в обороні християнських засад. Кардинал Юліус Депфнер, в свою чергу, пригадав присутнім мюнхенське відзначення 70-річчя Митрополита-Ісповідника Йосифа Сліпого, який ще тоді, караючись в Сибірі, своїм мучеництвом складав свідчення відданості Христові й Святій Церкві. Сьогодні, перебуваючи на волі, Блаженніший Йосиф став для всіх християн символом вірності й відданості своїй Церкві. Слово привітання й вдячності для Первоієрарха Йосифа виголосив також Владика Платон Корниляк.

Пресова конференція Блаженнішого Первоієрарха Йосифа з українськими й чужинецькими журналістами проходила в приміщенні архiepіскопського ординаріату в Мюнхені, пам'ятного 1-го вересня 1969 року. Ця подія важлива не тільки з уваги на свій зміст, але й вмілий підхід до кожного й найменшого питання. Керівну роль під час конференції відіграли редактор Керфер, її організатор о. шамбелян Марусин, який супроводив Блаженнішого Йосифа, та канцлер Степан Дмитришин. Крім преси й пресових агентств, у конференції взяли участь також кореспонденти радіа.

Український Вільний Університет, з метою відзначити Достойного Гостя, рішив надати йому почесний докторат. Подія, яка в більшості випадків проходить непомітною, тим разом перетворилася в університетське свято й відбулася з великим успіхом 2 вересня 1969 року. Ректор університету проф. д-р Володимир Янів, надав цьому відповідну атмосферу. Відзначаючи наукові заслуги Кир Йосифа, він ствердив, що останній все своє життя стояв за рідні вогнища науки та вважав, що без своїх університетів і академій годі буде дотримати кроку розвиткові знання і науки в інших країнах. Акт докторської промоції провів проректор проф. д-р Василь Орелецький. Кадр цього акту цікавий не тільки своїм змістом, але й окремими картинами. У відповідь Верховний Архієпископ подякував ректорові й сенатові університету за високе відзначення й з гордістю заявив, що виконуючи в житті різні обов'язки, завжди найкраще почував себе серед науковців. Наука, він підкреслив, завжди окрилювала й скріплювала його на душі. Тут змалював він ще кілька яскравих образів візії майбутнього й шляхів відродження, що до нього ведуть. Також і ці кадри рідкісні за своїм характером і красою. На окрему увагу заслуговує картина постаті Первоієрарха Йосифа з дипломом почесного докторату в правій руці й з жезлом у лівій, коли він закривши очі шукає відповіді на заторкнуті ним питання нашого сьогодення, а тоді розкривши їх ділиться з присутніми досвідом свого багатого життя. Окремо переживали ці хвилини ректор В. Янів, декан філософського факультету проф. д-р Наталія Полонська-Василенко та Владика Платон Корниляк. Вони переносились у хід думок Блаженнішого Йосифа, переживаючи кожне його слово. Таким чином, акт надання докторату цікавий не тільки своїм змістом, але також і психологією його учасників.

3-го вересня 1969 року відбулася офіційна візита Блаженнішого Йосифа в канцелярії прем'єр-міністра Баварського уряду д-ра Альфонса Гоппеля та гостина з участю інших міністрів уряду, яку влаштував прем'єр-міністр в честь Достойного Гостя. Картини з цієї візити — це важливі кадри документального фільму. Це прецінний матеріал для історії — доказ з якою великою повагою поставився до Блаженнішого Йосифа Баварський уряд і його прем'єр-міністр. Кир Йосиф зручно використав цю візиту, щоб поінформувати урядові чинники про стан української еміграції в Німеччині. Тут він згадав про зусилля Митрополита А. Шептицького після світової війни, коли в Берліні було зорганізовано український католицький деканат, а далі про місіонерські зусилля о. прелата Петра Вергуна під час Другої світової війни. „Під цю хвилину, — про-

довжував Кир Йосиф, — живе в Німеччині близько 20 000 українців католиків, для яких Папа Пії XII установив душпастирську опіку під проводом Владики Бучка, а згодом в 1959 році утворено Екзархат з Владикою-Єпископом Платоном Корниляком”. Закінчуючи свій виступ, Кир Йосиф представив голові уряду потреби Української Католицької Церкви й української спільноти в Німеччині, зокрема в Баварії. Слово, без сумніву, зробило сильне враження на прем'єр-міністра, який виявляючи свою велику пошану до Достойного Гостя, запевнив його про свою підтримку Екзархату та українських установ, ствердивши, що він добре ознайомлений з проблемами українців у Німеччині.

У супроводі Владик Платона і Йоакима та о. шамбеляна Марусина, Блаженніший Кир Йосиф склав візиту Апостольському Нунцієві Архiepіскупові Коррадо Бафіле в Бад Годесберзі, відвідав Кардинала Йосифа Фрінгса і Архiepіскупа Йосифа Гефнера в Кельні, Кардинала Лаврентія Єгера в Падерборні та Єпископів: Йоганна Польшнайдера в Аахені, Гайнріха Пахов'яка в Ганновері, Гайнріха Янзена в Гільдесгаймі, Йоганна Рудольфа в Гамбурзі, Генсбаха й Ангергавзена в Ессені. Рівночасно він відвідав і українські громади в Гамбурзі, Ганновері, Гільдесгаймі, в Новому Ульмі, Ессені, а також монастир Сестер Студиток у Траарі та в Буке. Кадри цих візит — це вартісні історичні документи про добрі стосунки нашої Церкви з німецькою.

15 вересня 1969 року, склав Блаженніший Йосиф офіційну візиту президентові Федеративної Республіки Німеччини, Густафові Гайнemannові й канцлерові держави, Георгові Кізінгерові. У розмовах з цими високими достойниками, Кардинал Йосиф, як і під час інших візит, представив становище українців-вихідців з рідного краю, просив про опіку над ними й допомогу для розвитку їхнього культурно-суспільного життя. Окремо просив про фонди на побудову єпископського собору в Мюнхені. Кадри цієї візити й зустрічі з журналістами показують Блаженнішого Йосифа не тільки як релігійного провідника, але й як державного мужа, що мав відвагу і вмів обстоювати потреби свого рідного народу, який був йому завжди в душі й в серці.

Деякі картини цього кольорового документального фільму появилися в передачах німецького телебачення в суботу, 9 серпня 1975 року. Фільм, у цілому, це цікавий культурний здобуток, в якому вміло з технічного боку задокументовано частини історії нашої Церкви й народу поза межами рідної землі. Коментаторами фільму були Іван Волянський і Улас Самчук, а диктором — Юрій Тимченко.

Освячення престола собору Покрови Пресвятої Богородиці і св. Апостола Андрія Первозванного. Зліва о. А. Рижак, о. С. Дмитришин, о. М. Амброз, Владика-Екзарх Платон, о. проф. Шретер і Владика Орест від УАПЦ. 17 жовтня 1976

Третій кольоровий фільм, що зображує посвячення собору Покрови Пресвятої Богородиці і Святого Апостола Андрія Первозванного, знято 17 жовтня 1976 року. Під звуки української релігійної музики на екрані пересуваються картини мальовничих краєвидів гірської Баварії, чудових будинків Мюнхену й тут же все зосереджується на українському католицькому Центрі перед новопобудованим собором. Модерний центр з спорудою собору здійснив мрії мюнхенської української громади мати свою Церкву й свій культурний осередок. Диктор пояснює, що всі ці споруди побудовано завдяки довгим і наполегливим зусиллям Єпископа Платона Корниляка, з підтримкою мюнхенського Архієпископа й Кардинала Юліюса Деппнера, а після його передчасної смерті, капітулярного вікарія Єпископа Ернста Тевеса й католицького будівельного бюро в Баварії.

Сам собор, модерна церковна споруда з характеристичними прикметами візантійського стилю всередині. У задній частині сходи, що зв'язують просторі хори з головною навою, легко стеляться згори вниз. Перед глядачем розкривається простір, в якому можна примістити близько 500 осіб. У передній частині півкругла широка абсида, побудована на зразок трьох нав, оздоблена мозаїками яснозолотистого кольору. Посередині святилища, що разом з бічними захристіями відділене іконостасом від головної нави, видніє на запрестольній стіні велика мозаїка, яку виконав італієць Уго Маццеї з Петра Санта. Мозаїка зображає постать Марії-Оранти з піднятими молитовно руками. На бічних стінах, не досягаючи даху, — великі кольорові вікна з вітражами модерного стилю. Уся нава в ясний соняшний день залита яскравим світлом, що наводить не тільки привітний настрій, але в окремий спосіб діє на почуття людини, роблячи їх здатними краще сприймати навколишнє середовище.

Коли глядачі ще насолоджуються окремими кадрами внутрішньої краси собору, диктор розповідає історію української Церкви в Мюнхені. Вона вже в 30-их роках стала осередком опіки над українськими емігрантами, коли то Кардинал Фавльгабер і Львівський Митрополит Андрей Шептицький заснували в Мюнхені Колегію ім. св. Андрія для виховання й вишколу українських богословів. Далі диктор розповідає, як у 1959 році Папа Іван XXIII утворив Апостольський Екзархат для українців католиків візантійського обряду в Західній Німеччині й іменував першим Єпископом цього Екзархату — Владика Платона Корниляка. Подається також пояснення, що Українська Католицька Церква — це одно з найбільших з'єднань католиків неримського обряду та що її вірні тепер розпо-

Посвячення собору Покрови Пресвятої Богородиці і св. Апостола Андрія Первозванного. Зліва направо — стоять у першому ряду: д-р Теофіль Леонтій, о. прелат д-р Йосиф Гоґер від Архiepіскопської капітули в Мюнхені, шкільний радник д-р Пек від управи міста Мюнхену, баварський прем'єр-міністер д-р Альфонс Ґоппель, проф. д-р Володимир Янів, ректор УВУ, проф. д-р Ярослав Гинилевич, голова УМХС, проф. д-р А. В. Ціглер. 17 жовтня 1976

рошені на поселеннях в різних країнах Західної Європи, як також в заокеанських країнах, як в Америці, в Канаді, в Південній Америці, в Австралії тощо. Теперішнім осередком Української Католицької Церкви є Рим із сьогоднішнім осідком Верховного Архієпископа, Патріярха й Кардинала Блаженнішого Отця Йосифа Сліпого.

Згодом почалося освячення катедрального храму, на яке численно прибули священники з Західної Німеччини, Австрії, Франції, Бельгії, а також високе духовенство Української Автокефальної Православної Церкви. Під час цих актів співав катедральний хор під диригуванням д-ра Миколи Філя і дівочий хор „Діброва” п. Марії Гарабач.

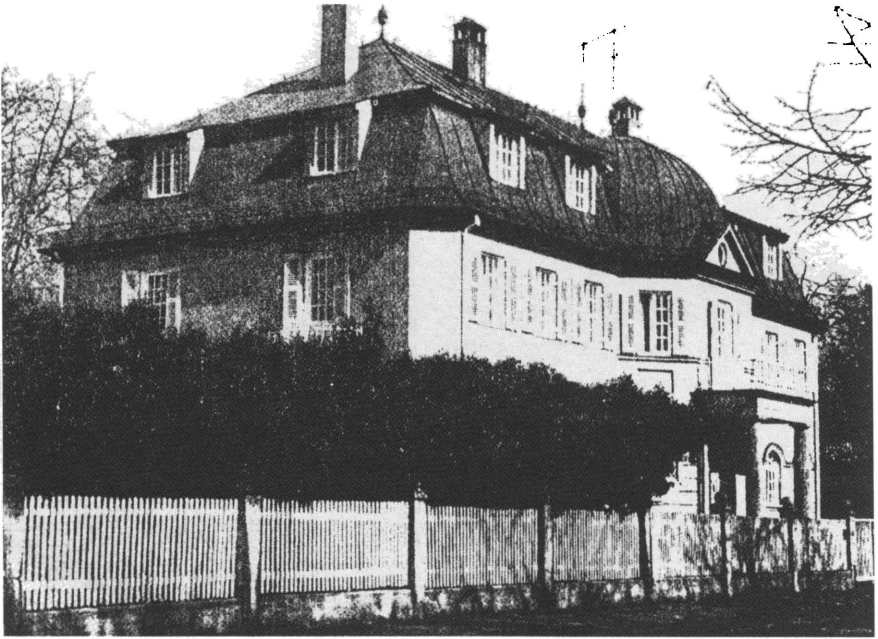
Спочатку освячено престол. Цього акту доконав Владика Платон Корниляк. Він же і примістив тут святі мощі, які вкладено у вижолоблене заглиблення в престолі, а згодом полито й заклесно восковою плястичною масою. Тоді застелено престол льняними обрусами. За цим проходило освячення всієї святині. Після актів освячення відслужено Божественну Літургію у візантійському обряді. В ході Літургії диктор розповів чужинцям, католикам римського обряду, що Україна прийняла Христову віру 988 року з Візантії через Болгарію. Пояснено також, що церкви римського й візантійського обрядів перейняли св. Літургію безпосередньо від Апостолів, таким чином, основні форми Служби Божої, це жертва — переміна хліба й вина в пресвяте Тіло Ісуса Христа і св. Причастя. Вони ідентичні в літургіях обох обрядів.

У фільм увійшли вибрані важливіші частини архиєрейської Служби Божої, що її служив Владика Платон в співслуженні священників, у присутності німецького Єпископа Ернста Тевеса, Владики Ореста й митр. протоєрея Палладія Дубицького. Дуже цікаво пояснював окремі частини Служби Божої о. Михайло Амброз. Окрему увагу він звернув на братолюбне цілування перед „Символом віри”, яке установлено на спомин слів Ісуса Христа. Чудово прозвучали також „многолїття” Святішому Отцеві, Блаженнішому Верховному Архієпископові Патріярхові Йосифові, Єпископам, священникам, монашій братії і вкінці господареві святкувань, Єпископові Платонові Корнилякові. На увагу заслуговує благодарне звернення до вірних і гостей, що його виголосив Архієпископ УАПЦ, Владика Орест.

Чудово прозвучали у фільмі слова проповіді Владики Платона, зокрема, коли він сказав, що „нашим задушевним бажанням є, щоб наш соборний храм, збудований на честь Покрови Пресвятої Богородиці і св. Апостола Андрія Первозванного, був символом непереможности нашої Церкви в тих важких для українського

народу часах”. Він виголосив також слово подяки німецькою мовою для Єпископа Ернста Тевеса, тимчасового заступника Кардинала Депфнера й для баварського прем’єр-міністра д-ра Альфонса Гоппеля.

В кадрах фільму зі сніданку, що відбулися в домі культури, є цілий ряд промов, як Єпископа Е. Тевеса й прем’єр-міністра Баварії д-ра Альфонса Гоппеля. Добрі промови виголошено також і на урочистому обіді, що його влаштував Владика Платон. Тут на окрему увагу заслуговує промова архітекта Теодора Горна й виступи хору „Ікона”.

Мюнхенський осідок Апостольського Екзархату в Німеччині

Виконання обох фільмів зразкове. В окремих кадрах видно досвідчену руку кінорежисера Івана Процика, що вклав багато праці у здійснення цих проєктів. Фільм створює враження живої дійсности через добру синхронізацію знімальних, проєкційних і звукозаписних дій. Не зважаючи на те, що не було кіносценарія, що мав би літературний характер; картини фільмів добре впорядковані. Кожний більший кадр внутрішньо об’єднаний, а фільми в цілому пройняті ідеєю документального запису. Тут провідне

завжди домінує, і йому вміло підпорядковані всі інші елементи, що складають зміст і є складовими частинами цілого. Окремі картини, записи хорових чи сольових виступів та промови — це сьогодні історія, бо багато людей учасників фільмів уже відійшли з цього світу. Це та частина українського життя, яка одного дня свідчитиме для історії про наші вміння й надбання.

НАШ ВЛАДИКА-ЕКЗАРХ

БУЛЯ НАЙМЕНУВАННЯ НА ЄПИСКОПА КАСТРОМАРТІЙСЬКОГО ПЛАТОНА В. КОРНИЛЯКА

(З факсиміле латинського оригіналу)

ІВАН ЄПИСКОП, СЛУГА СЛУГ БОЖИХ

пересилає поздоровлення і Апостольське благословення для улюбленого сина ПЛАТОНА В. КОРНИЛЯКА, досі Канцлера Митрополичої філядельфійської Курії, вибраного Єпископа, з титулом Кастромартійським, а також Екзарха, найменованого для Українців, вірних Візантійського обряду, що перебувають у Німеччині.

В той час, коли люди, керуючись обманливими жадобами, порушують мир народів жорстокими війнами, й часом роблять їх вигнанцями з батьківщини, свята Церква, їх спільна мати, що дала їм життя, змагає різними засобами й зусиллями до того, щоб — допомагаючи в їх несприятливих умовах — зберегти непорушеною віру в Бога, яку вони мають, та щоб незмінними залишилися установи, що були властиві їхнім предкам.

Тому Ми, бажаючи подбати про чітко окреслену спільноту тих, що втікаючи з Галичини й Закарпаття через війну, осіли й живуть у Німеччині, встановили Екзархат того самого дня Апостольським Листом „Cum ob immane“ і підпорядкували його цьому Апостольському Престолові.

А тому, що тому Екзархатові треба надати провідника, Ми вважали за відповідне покликати до цього уряду Тебе, який до цього часу дуже похвально виконував свої пастирські обов'язки.

Тим то Ми, за порадою Нашого Преподобного Брата Кардинала Святої Римської Церкви і Секретаря Священної Конгрегації для Східніх Церков, іменуємо й проголошуємо Тебе Нашою найвищою владою, першим Екзархом для вірних Українців Візантійського обряду, що живуть у Німеччині, даючи Тобі управління і адміністрацію так релігійних справ, як і дочасних дібр того Екзархату, з правами й почесностями, тягарями й обов'язками, властивими для цього уряду.

Також іменуємо Тебе титулярним Єпископом Кастромартійської Церкви, в Ріпенській Дакії, в цей час спорожнілої, яка є суфраганією митрополітальної Церкви Ратірії. А саме будеш мати права й обов'язки тієї гідности.

А для Твоїєї вигоди даємо Тобі змогу, згідно з законом, щоб Тебе висвятив поза Римом якийнебудь Архипастир, в асисті двох мужів з такою самою гідністю та які є з'єднані зв'язком віри з цим Апостольським Престолом. А тому Архiereєві, що його Ти вибереш для своєї консекрації, даємо цим Листом усю потрібну владу. Одначе, поки це станеться, Ми бажаємо, щоб Ти склав визнання віри, приписане законом, а також склав присягу вірності Нам і цій Римській Церкві — в присутності якогонебудь Єпископа як свідка і в такий спосіб, який є властивий для Вас зі Сходу. Коли Ти це виконаєш швидко, пішлеш формулярі — після підписання Твого імені й витиснення печатки, також і Єпископа, перед яким Ти складав присягу — до Священної Конгрегації для Східних Церков. Якщо б Ти цього не вчинив, знай, що Тебе і Архiereя, який Тебе висвятить — обох вас покарають карами, встановленими канонічним правом.

Повідомивши Тебе про це, Ми по-батьківськи повчаємо пові-рених Тобі людей, щоб вони любили Тебе як опікуна їх душ, проявляли гідну пошану й покірно слухали Твоїх доручень.

Вкінці, улюблений Сину, Ми молимо Всемогутнього Бога, щоб Ти, що піднімаєшся тяжкого обов'язку і тяжкої праці, зміцнений Божою поміччю, не переставав підтримувати віру Твого народу, а що більше — старався посилити її різними способами.

Дано в Римі, у св. Петра, сімнадцятого дня місяця квітня, Року Божого тисяча дев'ятсот п'ятдесят дев'ятого, першого року Нашого Понтифікату.

За Канцлера св. Римської Церкви:

Кард. Д. Тардіні — для публічних справ Церкви
Вернард Де Фелічіс — Апостольський Протонотар
Цезаре Федерічі, Ап. Прот.
Гамлет Тондіні — Регент Апостольської Канцелярії
(печатка)

Вислано дня 14 травня, в Першому Році Понтифікату.

І. Родомон Галлігані — заст. Пломбатора

В Апостольській Канцелярії, tab. Vol. C. N. 36

ВЛАДИКА, ЩО ПОЧУВ ПОДИХ ДОБИ

Що може бути краще,
як та гармонія душі! —

Павло Тичина

Минулого й нинішнього року відзначаємо три круглі дати в біографії Владика-Екзарха Платона Корниляка: 70 років з дня народження, 45 років з дня його священства і 30 років з дня його єпископства.

Це не просто дати в біографії людини: це ціла драматична доба в історії росту і закріплення Української Католицької Церкви на поселеннях. У ній Владика Платон є однією з першорядних творчих постатей.

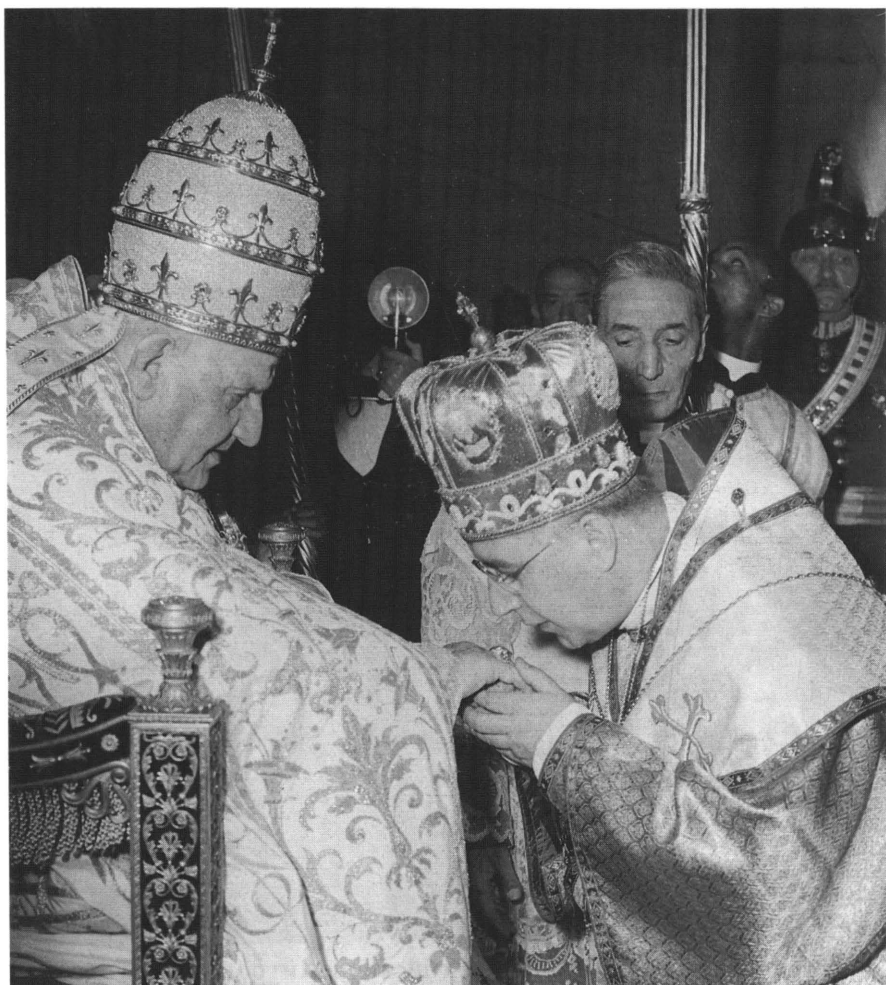
У своєму щоденнику, під датою 25 березня 1945 року, Архиепископ Кир Іван Бучко записав таке: „Сьогодні квітна неділя в Римі й празник Благовіщення Пресвятої Богородиці. В нас особливе торжество — архиєрейська Літургія та висвячення двох священників і трьох дияконів. Ще, мабуть, ніколи не мав я такого вдоволення при висвячуванні, як нині. Маю враження, що з висвячених мною 200 священників ці два нині висвячені виїмково добрі й ближче мені знані”.

Придивімося ближче до одного з них — до незвичайної постаті Владика Платона Корниляка, який своєю діяльністю виповнив аннали останніх 30 років Української Католицької Церкви в Німеччині. Він уже в своєму знаменитому слові на закінчення торжества утворення Екзархату й інтронізації першого Екзарха показався рішучим і багатонадійним. „Заснування Апостольського Екзархату, — говорив він, — накладає на нас великі обов'язки, які ми мусимо належно сповнити, щоб показати себе гідними цього великого рішення перед своїми і чужими. Господь Бог вимагає від нас повної співпраці з його благодаттю. На нас глядять наші брати із-за океану, і з нами поєднані своїми думками наші брати й сестри, що терплять переслідування на рідних землях. Ми не сміємо ніколи їх забувати, бо це було б зрадою наших найвищих ідеалів, без яких життя людини не має вартости...” Це лише частка того заповітного погляду на майбутнє, про яке тоді мріяв Екзарх, а яке швидко мало стати дійсністю.

Народився Платон Корниляк 6 вересня 1920 року в селі Стебнях на Буковині, як п'ята і наймолодша дитина, в родині вчителя Володислава і Євгенії Грибовської. Батько його походив з Галичини з Фельштина (сьогодні Скелівка) на Самбірщині, а мати з давньої буковинської священничо-княжої родини і по-батькові, і по матері, Грибовських і Дашкевичів. Учився спочатку в народній школі в селі Звинячка, згодом в середній школі в Чернівцях і Ясах. Іспит зрілості склав 1939 року в Ліцеї св. Василя Великого в Блажі, в Трансильванії. Вихований в родині дбайливих батьків у душі гармонії і серйозного думання та твердих релігійних переконань, зокрема з боку матері, яка глибоко вірила в силу молитви, як найкращої зброї; молодий Платон уже з своїх юних років проявляв добрі й цінні задатки на священника. Це певно відчув і марамороський Єпископ Олександр Русу, який вислав молодого хлопця, 17 грудня 1939 року, на богословські студії до Папської Колегії св. Йосафата і Урбаніянського університету в Римі, призначуючи його для греко-католицьких вірних Буковини.

Вже 18 квітня 1943 року Платон Корниляк, як надзвичайно пильний студент, дістав нижчі свячення, 18 травня 1944 року був посвячений на диякона, а 25 березня 1945 року на священника. Ввесь цей час своїх студій, мешкав у Колегії св. Йосафата. В цій же Колегії перебував тоді й Архiepіскоп Іван Бучко, який високо цінував молодого богослова. 14 грудня 1946 року молодий священник захистив свою дисертацію, що була написана по латині, на тему „Про діяння св. Тайн: Наука св. Августина проти донатистів” і здобув свій докторат. Дисертація його була дуже цікава й добре опрацьована. До речі, поява її друком (1953 р.) принесла йому чимало признань в колах богословів у Римі та в цілому християнському світі.

Війна скінчилася 1945 року, але повернутися на Буковину не можна було, бо її окупували більшовики, тому молодий доктор богослов'я, щоб не витрачати цінного часу, записався в академічному році 1946/1947 на третій рік філософських студій в Григоріянському університеті й з 12 листопада 1947 року замешкав у Колегії св. Дамаскина. Швидко прийшло і його звершення філософських студій. 18 червня 1948 року о. Платон захистив публічно другу дисертацію тим разом з філософії на тему „Екзистенціальна діалектика Божого і людського в Миколи Бердяєва”. Здобувши щасливо й цей докторат, як висококваліфікований священник, дістав він уже 12 липня 1948 року призначення на душпастирську працю в Сполучених Штатах Америки. Тут спочатку працював священником-помічником в Оліфанті в Філадельфійській єпархії, згодом

*Святіший Отець Папа Іван XXIII і Апостольський Екзарх Преосв.
Кир Платон*

був покликаний на таке саме становище при катедральному храмі Непорочного Зачаття Пресвятої Діви в Філядельфії.

В Америці о. Платон дуже швидко здобував признання і підвищення в урядах. 1950 року призначено його секретарем Митрополічної консисторії, згодом заступником канцлера, а в 1952 році покликано на пост канцлера. Як секретар і канцлер о. Платон розгорнув широку діяльність серед молоді єпархії, а головню серед студентства, згуртованого в Українському Католицькому Академічному Об'єднанні „Обнова”. В цьому Об'єднанні виконував обо-

в'язки духовного опікуна спочатку в Філядельфійському відділі, а з 1953 року в його центральній управі на США. Праця з молоддю принесла йому не тільки визнання, але й широкий досвід. Працюючи в „Обнові”, він виконав чимало цінних завдань, прочитав деякі цікаві доповіді, які згодом друкувалися на сторінках філядельфійського тижневика *Шлях*. 1957 року, напр., їздив з делегацією „Обнови” до Сан Сальвадору, де взяв участь в асамблеї „Пакс Романа”.

Так в умовах поступового переходу від одного завдання до іншого, здібний священник вростав у церковне життя, здобував нові й нові знайомства, поширюючи свої шанси своїм знанням, своєю культурою, своєю діяльністю як канцлер, а найосновніше, як побожний і доброго серця священник. Усе це проходило перед метким на око і дуже вимогливим філядельфійським Митрополитом Константином Богачевським, який 1959 року поручив о. Платона Корниляка на єпископа для українців католиків у Німеччині. Апостольський Престол, до речі, пошукував тоді помічника для Апостольського Візитатора, щоб допомогти йому в душпастирській праці в Західній Європі.

17 квітня 1959 року засновано Апостольський Екзархат у Німеччині; того ж дня іменовано о. Канцлера Платона Корниляка його першим Екзархом, з титулом Єпископа Кастромартійського в Дакії. Це було перше єрейське найменування на владичий престол буковинця. Справа утворення Апостольського Екзархату для українців у Німеччині, була вирішена ще за Понтифікату Папи Пія XII, але її провів у життя тількищо Папа Іван XXIII.

День його єпископських свячень, 7 липня 1959 року — це, мабуть, найважливіший день у житті о. д-ра Платона Корниляка. Чину свячень довершив Філядельфійський Митрополит на празник св. Івана Хрестителя в Філядельфії, з співсвятителями Кир Амбросієм Сенишином (ЧСВВ), Єпископом Стемфордським і Кир Йосифом Шмондюком. Проповідь на святі виголосив по-українському Кир Максим Германюк, канадський Митрополит, а по-англійському Єпископ Пітсбурзький Кир Степан Коцішко. В свяченнях взяло участь велике число духовенства митрополії, колишніх товаришів студій о. Платона та численні маси народу.

Улітку 1959 року виїхав Кир Платон до Європи, з метою почати перші заходи навколо організації нового Екзархату. По дорозі спочатку відвідав Рим, щоб скласти найглибшу подяку Папі Іванові XXIII, висловити подяку Священній Конгрегації для Східних Церков та дістати відповідні інформації від Апостольського Візитатора Кир Іван Бучка про територію Екзархату.

Президент д-р Гайнріх Лібке в розмові з Преосв. Владикою Платоном Корниляком. За ними стоять — шеф протоколу баварського уряду фон Бранд і канцлер о. Іван Леськович.

Відвідав він тоді й місце свого попереднього вишколу — Колегію св. Йосафата.

На початку вересня 1959 року виїхав новий Владика Платон до Німеччини, на постійний побут до свого Екзархату. Приїзд його до Мюнхену перетворився у велике національно-релігійне торжество. Це було величаве свято канонічного утворення Апостольського Екзархату та інтронізації його першого Екзарха, Кир Платона Корниляка. З цим днем наш Владика ввійшов у повноту своїх прав і обов'язків як Екзарх-Ординарій.

Що це була справді історична подія, це, мабуть, зуміє оцінити в її повноті тільки майбутній історик. Наша Церква вийшла тоді з рядів якоїсь однієї німецькому суспільству ближче незнаній релігійної одиниці й стала повноцінним поняттям, виразною церковною, а водночас також і національною індивідуальністю. Нам відкрився кожночасний доступ з права й уряду, до найвищих представників федеративної, а також і крайових влад: до Президента держави, голів урядів окремих федеративних країн і всяких інших достойників. Одним словом, у нас відразу все змінилося на краще, ми піднялися на значний щабель вище.

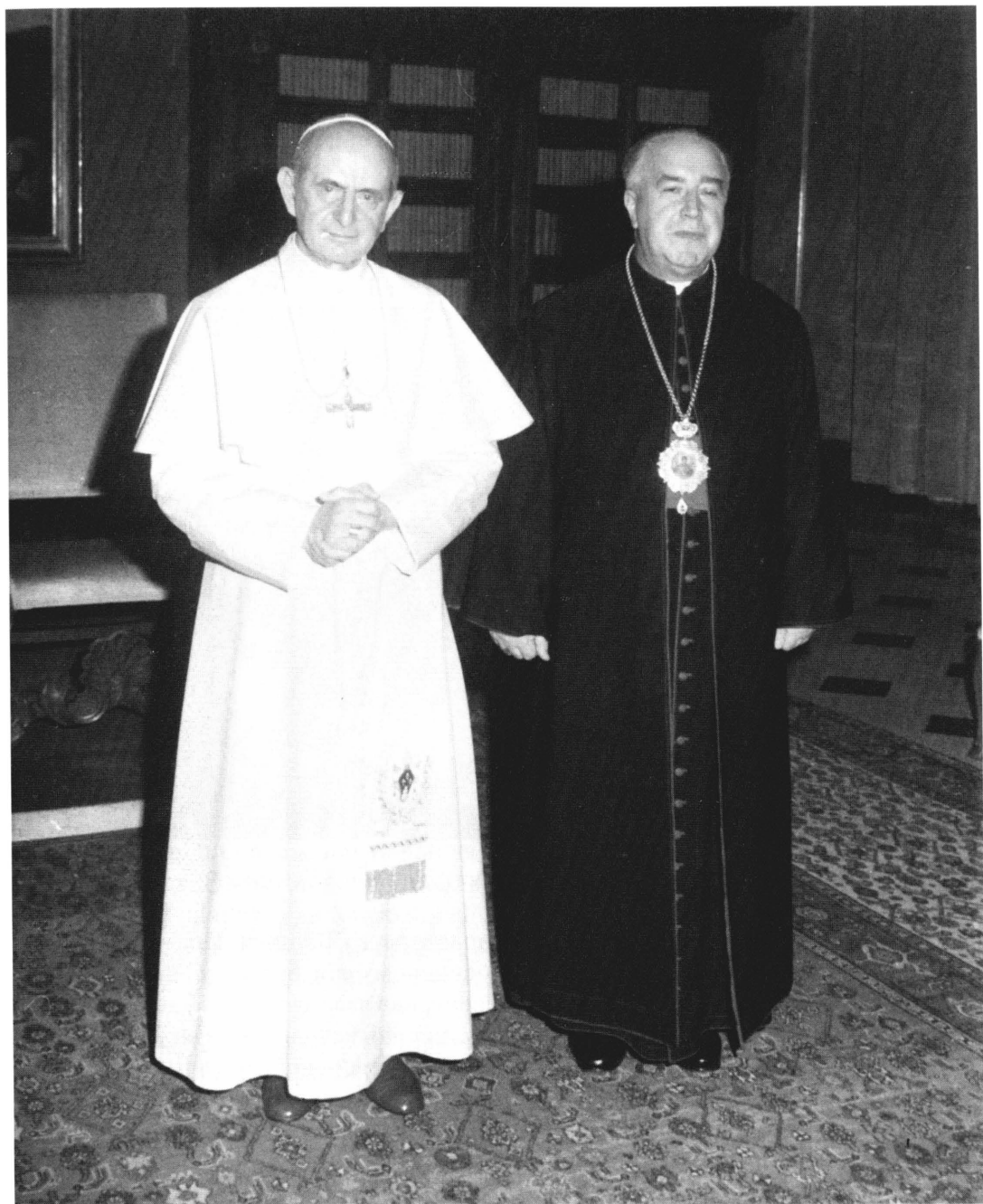
Тому й усе торжество проходило на високому рівні з присутністю Апостольського Нунція, Архiepіскопа Альойзія Мюнха, Кардинала Йосифа Венделя й інших високих Вселенських Архiepей. У своєму слові Кир Платон підкреслив особливість свята. Він говорив:

Надзвичайно рідке церковне торжество, яке досі не бувало в історії Німеччини, звершилося саме в католицькій Баварії, в її славній столиці, в Мюнхені: перше утворення Апостольського Екзархату для вірних католиків візантійського обряду і торжественна інтронізація його першого Апостольського Екзарха. Для мене особливою честю і обов'язком є висловити насамперед мою особисту найшанобливішу подяку, як також подяку повірених мені священиків і вірних східнього обряду в Німеччині, Святому Апостольському Престолові, за утворення цього Екзархату та найменування моєї скромної особи першим Екзархом, із запевненням нашої прив'язаності і нашої негнutoї вірності Святішому Отцеві в Римі.

Ця подяка й зобов'язання у вірності прозвучали не тільки величаво, але й глибоко традиційно, згідно з вимогами української духовости.

Дієцезія Кир Платона, яка в своїх початках обіймала лише Західню Федеративну Республіку Німеччини з українцями, розпошеними по різних місцевостях, вимагала великого вкладу праці, коли врахувати канонічні візитації, наладнання зв'язків з вірними, відвідини хворих у лікарнях, старців у призначених для них домах, в'язнів у в'язницях тощо. В цій праці виявив себе Владика не лише як Архiepей, але також як батько, якому однаково дорогі були всі діти, бо для них усіх він мав те саме тепле слово. Їхнє горе ставало його горем, їхня радість його радістю.

Зріст значення української спільноти в Німеччині позначився найбільше через достойну особу Владики при влаштуванні прийняття баварським урядом. Напр., під час відвідин Мюнхену Президентом держави, д-ром Гайнріхом Лібке, на офіційне прийняття запрошено й нашого Владика. До цього треба додати ще інші дипломатичні прийняття, візити і зустрічі з крайовими і феде-

Владика Платон на авдієнції в Папи Павла VI

ративними міністрами тощо. Радіопередачі на Різдво і на Великдень з промовами Кир Платона залишають глибоке й незатерте враження не тільки серед українських, але і німецьких слухачів.

Окреме місце зайняла участь українців у Світовому Євхаристійному Конгресі в Мюнхені 1960 року. Кардинал Йосиф Вендель, як господар Конгресу, запросив особисто до співпраці Кир Платона, а він оснував Український Комітет Світового Євхаристійного Конгресу, що зайнявся складенням і переведенням української програми, в центрі якої стояла св. Літургія в нашому обряді, включена в загальну програму і передана телебаченням.

Святкування 10-річчя Апостольського Екзархату

Таким чином перший рік Архипастирства Владики Платона в Мюнхені був дуже успішний. В основному він був присвячений зовнішнім справам, як пізнання терену, нав'язання зв'язків тощо, а другий — внутрішнім. До них належали найменування екзархальних радників-консульторів, створення Церковного Суду, адміністративний поділ Екзархату, впорядкування масткового стану як з правного боку, так із фінансового. Німецька влада правно розглядає Екзархат як юридичну установу.

Поза увагою Владики Платона не залишилася і наша молодь, зокрема справа священичих покликань. Дуже цікавим явищем є факт, що на службу в Апостольському Екзархаті вже в перших

роках зголосилося багато чужинців, починаючи від високих церковних достойників — прелатів і на кандидатах до священничого стану кінчаючи. З уваги на те, українці ніяк не можуть залишитися позаду в службі своїй Церкві, а в тому й своєму народові.

Про тепле й щире відношення Баварського уряду до нашого Владики й нашої Церкви може свідчити подарунок цінної чаші, виготовленої для Кир Платона з нагоди його інтронізації. Чашу вручено йому 20 січня 1960 року. Вона з масивного срібла, ручної роботи, позолочена з вигравірованою ефесою (головкою). На її основі з верхньої сторони розміщено хрест із зелених турмалінів, а зі споду викарбовано ім'я прем'єра уряду, Ганса Зайделя і дату інтронізації Владики.

12 липня 1960 року Святіший Отець найменував Кир Платона Корниляка членом Богословської Папської Комісії для підготовки II Ватиканського Вселенського Собору. В цій Комісії Владика брав участь майже п'ять повних років.

Своє 10-ліття єпископської діяльності Владика Платон зустрів з дальшими успіхами в різних ділянках праці Екзархату. Тим часом українська спільнота пошанувала свого Владику-Екзарха урочистим концертом, що відбувся з ініціативи Головної Управи ЦПУЕН і УХР, 30 листопада 1969 року. Врочисто відзначено також і 25-ліття священства Владики. З цього приводу, 22 березня 1970 року, відслужено архиерейську св. Літургію, а згодом вшановано Владику спільним обідом. Не менше врочисто відзначено також і його ювілейний день (6 вересня 1970), коли йому сповнилося 50 років життя. В день цього ювілею, по архиерейській Богослужбі, відвідали Владику Платона в його резиденції численні представники українських установ і організацій, щоб скласти йому найщиріші побажання дальших успіхів і звершень.

Відвідуючи щорічно своїх вірних Екзархату, беручи участь у різних діяннях, виховуючи свій клир, покликуючи священників з-поза границь Німеччини, Владика Платон поволі готувався до свого найбільшого завдання, а саме, до побудови престольного храму в Мюнхені.

Побудова храму почалася на початку листопада 1974 року. В четвер 7 листопада Владика Платон, наші мюнхенські Отці і деякі вірні прибули на площу побудови, щоб тут проказати молитву й посвятити місце, на якому мав стати собор.

Площу під будову (вартости понад 2 мільйонів марок) подарував Екзархатові мюнхенський Архиепископський Ординаріят, а також 2,6 мільйонів марок на побудову храму і церковних будинків пожертвували німецькі церковні й державні установи.

Українцям треба було додати до того ще один мільйон марок, щоб забезпечити побудову храму. Все це так щасливо склалося завдяки дуже розумній політиці Владики Платона, зокрема його переконливим аргументам про потребу храму, як частки батьківщини й символу української церковної громади в Німеччині. Треба щиро сказати, що німці поставилися наскрізь прихильно до побудови. Один німецький автор статті, що друкувалася в католицькому журналі, пишучи про наш храм, закінчив її закликом до німецьких громадян, що, мовляв, „нашим завданням” їм (українцям) допомогти, щоб оця „частка батьківщини”, яку вони хочуть створити для себе в Мюнхені, була справді гарною. Також і українська громада віднеслася наскрізь позитивно до побудови храму і прийшла з щедрою допомогою Владиці.

Справи побудови проходили досить успішно, і так 16 жовтня 1975 року представник будівельної комісії мюнхенського Архiepiscopського Ординаріату міг уже привітати Владику Платона, як господаря нових будинків. А 26 жовтня цього ж року відбулося врочисте посвячення каменя під основу українського катедрального собору в Мюнхені. В камінь покладено пропам'ятну грамоту (українською і німецькою мовами), яку підписали Владика Платон Корниляк, Апостольський Екзарх, о. Канцлер Степан Дмитришин і о. Михайло Амброз.

17 жовтня 1976 року, в день посвячення катедрального храму, зібралося в Мюнхені понад 800 учасників — українських вірних з усіх осередків Німеччини, як також із Бельгії, Франції, Австрії тощо. Присутніми були німецький Єпископ Ернст Тевес, д-р Альфонс Гоппель, прем'єр-міністер Баварії, а поруч них інші достойники, німецькі гості і представники українських установ. Владика Платон звершив чин посвячення храму, а згодом відправив архиєрейську Божественну Літургію та виголосив проповідь українською і німецькою мовами. Радів він тоді по-справжньому в душі, бо ж „Мюнхен став багатшим”, як сказав німецький Єпископ Е. Тевес, а фразу зручно підхопила німецька католицька газета. В Мюнхені постав новий Божий храм, здвигнений на Божу славу й на добро українського народу. Храм цей став місцем святим і мешканням Бога Живого, а водночас і частинкою рідної батьківщини та домом молитви й примирення для наших розпорошених скитальців. А хрест, що здалека золотиться на ньому, перетворився в ще один неодмінний знак перемоги Божої правди і справедливості.

У цей рік великого звершення в житті Екзарха Платона, серед численних привітань і побажань з приводу його іменин (1-го

*Святіший Отець Папа Іван Павло II і Апостольський Екзарх
Преосв. Кир Платон.*

грудня), прийшло привітання з Ватикану від Первоієрарха Йосифа, в якому він писав: „З нагоди світлих іменин прохаю прийняти найщиріші побажання враз із запевненням гарячих молитов, щоб Всевишній Господь за посередництвом св. мученика Платона благословив найкращими успіхами віддану і жертвенну працю Вашого Преосвященства для добра Помісної Української Церкви і Народу”. З побудовою храму привітав Владику Платона й Кардинал Павло Філіп, Префект Священної Конгрегації для Східніх Церков.

Далі на порядку дня станула справа вивінування собору. Проект настінних розписів виконав мистець Святослав Гординський. Треба було тепер, почавши від центральної постаті — Матері Божої Оранти — почерез іконостас, символічні вітражі-вікна та образи на стінах створити одне мистецьке ціле. Цього й добився Святослав Гординський, давши соборові цілісну гармонію від реального почерез символічне до потойбічного, про яке знаємо, що воно існує, але не маємо точного уявлення, яке воно.

У 20-ліття Апостольського Екзархату привітав Владику Платона, духовенство й вірних, Вселенський Архисерей, Папа Іван Павло II, висловивши найщиріші поздоровлення й апостольське благословення. Прийшов тоді й сердечний лист від Патріярха Йосифа. Він писав: „Минає двадцять літ від створення Екзархату для українців католиків у Німеччині. Його першим Екзархом став Преосвященний Владика Платон, який з ювілеєм повіреної йому пастви відзначає теж двадцятиліття свого архисерейського служіння. Радісно вітаємо ці два ювілеї наших Братів і Сестер у Німеччині”.

Наприкінці 1983 року Святіший Отець Папа Іван Павло II передав юрисдикцію над українцями католиками в Скандинавії Екзархові Кир Платонові і таким чином поширив Екзархат і його назву на Екзархат українців католиків у Німеччині і Скандинавії. Це теж честь Владиці Платонові й признання за велику працю на прославлення нашої Святої Церкви.

Від 12 до 14 жовтня 1984 року відсвятковано черговий великий ювілей — 25-ліття від утворення Апостольського Екзархату в Німеччині і 25-ліття єпископства Владики Платона. В святкуваннях взяли участь німецькі церковні й світські достойники, представники різних українських громадських, культурних і політичних організацій та установ. Тут вперше велику увагу було присвячено питанням підготовки до святкувань Тисячоліття Християнства в Україні. Було прочитано лист-документ Папи Івана Павла II, в якому Святіший Отець дає широку візію 1000-літнього ювілею Хрещення Руси-України. Під час святкувань, згідно з традицією, окремі промовці підкреслювали багаті здобутки Екзархату й Екзарха за минулі 25 років, в тому числі побудову українського катедрального храму і парафіяльного осередку в Мюнхені, моральну і матеріальну допомогу для потребуючих і хворих, що її несе в громаду Світське Апостольство Жінок у Німеччині (САЖН) із підтримкою Владики Платона.

Першу згадку про підготовку до святкувань 1000-ліття Хрещення Київської Руси-України в Екзархаті треба віднести на вересень 1978 року, під час прощі до Марійської відпустової місце-

Зустріч української громади з Кардиналом Йосифом Радінгером, Архiepіскопом Мюнхену-Фрайзінгу

вості Альтеттінгу. Таким чином підготовка до великих святкувань тривала майже повні 10 років. За цей час Владика Платон поробив усі можливі заходи, щоб святкування були не лише маніфестаційними, але й багатими своїм змістом з метою пізнання нашого обряду, нашої св. Літургії, історії нашої Церкви й її становища протягом останніх 45 років. Його метою було довести німцям, що 1000 років тому в Києві хрещено українців, а не росіян і тому Тисячоліття (988-1988) є українським святом, бо ж історично українці є спадкоємцями Київської Держави. Коли він може цього повністю не добився, то він все ж таки сильно захитав успадковані фальшиві переконання німецької інтелігенції і декого з священства.

На території Екзархату святковано роковини Тисячоліття від 28 лютого до 4 грудня 1988 року з центральними святкуваннями в Мюнхені від 20 до 24 липня. У святкуваннях узяли участь найбільш відомі німецькі Кардинали, голова Німецької Єпископської Конференції та тисячі німецьких вірних. Святкування проходили в Берліні, в Бонні, в Кельні, в Гамбурзі, в Штутгарті, в Ганновері, у Фульді та в інших більших і менших містах і поселеннях. В усіх місцевостях святкування мали наскрізь соборний характер, а екуменізм проявлявся в основному в тісному зближенню з православними.

Владика Платон Корниляк і його Центральний Комітет Святкувань Тисячоліття виконали велику роботу й виконали її достойно й чесно. Святкування засвідчили також велику повагу, якою користується серед німців наша Церква й наш Апостольський Екзархат, зокрема наш Екзарх, Єпископ Платон Корниляк.

15 жовтня 1989 року відбулися святкування 30-ліття Апостольського Екзархату і 30-ліття єпископства Апостольського Екзарха. Подячну св. Літургію відслужив Владика Платон. Він мав також слово, в якому подякував Всевишньому за всі благодаті, а тоді привітав Владик, Отців і вірних, висловивши усім свою радість, що прибули на святкування. А радіти, насправді, було чому, бо ж 30 років — це поважний шмат часу в творчому житті людини. Протягом того часу Апостольський Екзарх, Платон Корниляк, зробив багато добра для нашої Церкви і народу. Робив це по-батьківському, стараючися придбати й звершити якнайбільше. При його всебічній підтримці, як також місцевих Отців-душпастирів і вірних крім собору в Мюнхені й парафіяльних будинків збудовано наші церкви в Білефельді, Гамбурзі, Ганновері, Дюссельдорфі, Ессені, Новому Ульмі, Траарі.

Владика Платон разом з вірними очолює щороку прощі до відпустових місцевостей. Бере живу участь в українському житті,

співдіючи з мирянськими колами. У минулому він творив організаційні клітини молоді, братства, сестрицтва. З них найбільшу активність протягом років виявило Світське Апостольство Жінок у Німеччині. Він допомагав також матеріально, влаштовуючи виховно-відпочинкові табори молоді; організував курси для вихователів молоді.

Владика присвячує багато уваги влаштовуванню різних релігійних імпрез, допомагає потребуючим, роблячи різні старання перед німецьким урядом, напр., щоб втікачі з східних держав могли краще почати нове життя в інших країнах.

Владика Платон широко цікавиться всіма виявами діяльності Українського Вільного Університету в Мюнхені, часто бере участь у різних важливих подіях, допомагає у публікації видань УВУ та інших організацій. Досі появилoся добрих два десятки об'ємистих праць УВУ, НТШ, УТГІ, які вийшли з фінансовою допомогою, що її домігся Екзархат. Ще куди важливішою є моральна підтримка Екзарха для наших інтелектуалістів і наших наукових установ. На окреме відзначення заслуговує щедрa підтримка Владика зусиль тодішнього ректора УВУ, проф. Володимира Янева, щоб домогтися допомоги від Священної Конгрегації для Східних Церков на переведення наукової конференції, присвяченої становищу наших Церков у 50-ліття жовтневої революції. Тому сенат УВУ одногосно вирішив саме цю книжку — збірник праць згаданої конференції (1984 р.), присвятити Владиці-Меценатові УВУ в знак вдячності. А 1988 року, використовуючи святкування 1000-ліття Християнства в Україні, сенат УВУ присвоїв Владиці Платонові почесний ступінь доктора права.

Наш Екзарх став Протектором Українського Християнського Робітничого Руху та Українського Християнського Руху і їх щедро підтримує.

Велику увагу присвячує Владика пресі. Завдяки його постійним старанням католицький тижневик Екзархату *Християнський голос* став гарним і багато ілюстрованим виданням, в якому друкуються матеріали з українського життя не тільки Німеччини, але з усього світу. Друкарню „Логос” він перевів на комп'ютерну систему, щоб зробити її більш оперативною і модерною під кожним оглядом. Владика надає також багато ваги документації людського зусилля і тому подбав щоб зняти для Екзархату три кольорові довгометражні фільми. Видав він також чимало поштових карток з ілюстраціями собору, його іконостасу, окремих образів тощо. З приводу 30-ліття Апостольського Екзархату, видав картку з збірною ілюстрацією шести церков Екзархату (Гамбургі,

Преосв. Владика Платон відзначений Хрестом Орденом Заслуги.

Крефельд-Траар, Мюнхен, Новий Ульм, Ганновер, Білефельд).

В 1979 році прем'єр крайового уряду Баварії Франц Йосиф Штраус, один з найчільніших політиків Німецької Федеративної Республіки, нагородив Апостольського Екзарха Єпископа Платона Корниляка за видатні заслуги на релігійному й культурному полях високим баварським відзначенням — Баварським Хрестом Орденом Заслуги.

В родинному аспекті Владика Платон повний любови й зрозуміння для своїх батьків, зокрема до праці свого покійного батька. З цього приводу він пише таке: „Своєрідний причинок — і про це з любов'ю хочу згадати — до цієї книжки (Володислав Корниляк, *Твори*, Мюнхен, 1971) дала моя Мати, яка майже 90-літня прибула до Мюнхену і в розмовах ще зокрема заохочувала мене впорядкувати та видати цю особливу пам'ятку про Батька”. Мати Владики прожила до 1974 року й мала щастя пережити чотири ювілеї свого видатного сина, беручи особисто участь у цих святкуваннях.

Після відзначення Владики Платона в резиденції в Мюнхені Баварським орденом заслуги, 20 червня 1979 року. Прем'єр-міністер Баварії д-р Франц Йосиф Штравс і Владика Платон

Підсумовуючи, хочемо сказати, що встановлення Апостольського Екзархату для українців католиків у Німеччині було значним кроком уперед і то не тільки для нашого церковного життя, але також і для національного престижу. Перебування й діяльність між нами нашого Владики має без сумніву позитивний вплив на формування і характер наших внутрішніх стосунків. Його владичий авторитет спонукує громаду до поміркованості й стриманості. Це не означає, що між нашими середовищами, групами чи організаціями немає більше суперечок, розбіжностей чи спірних питань. Без цього життя не буває. Але тоді воно набуває кращих форм. Церква, як знаємо, була завжди для нас місцем зустрічі. Вона

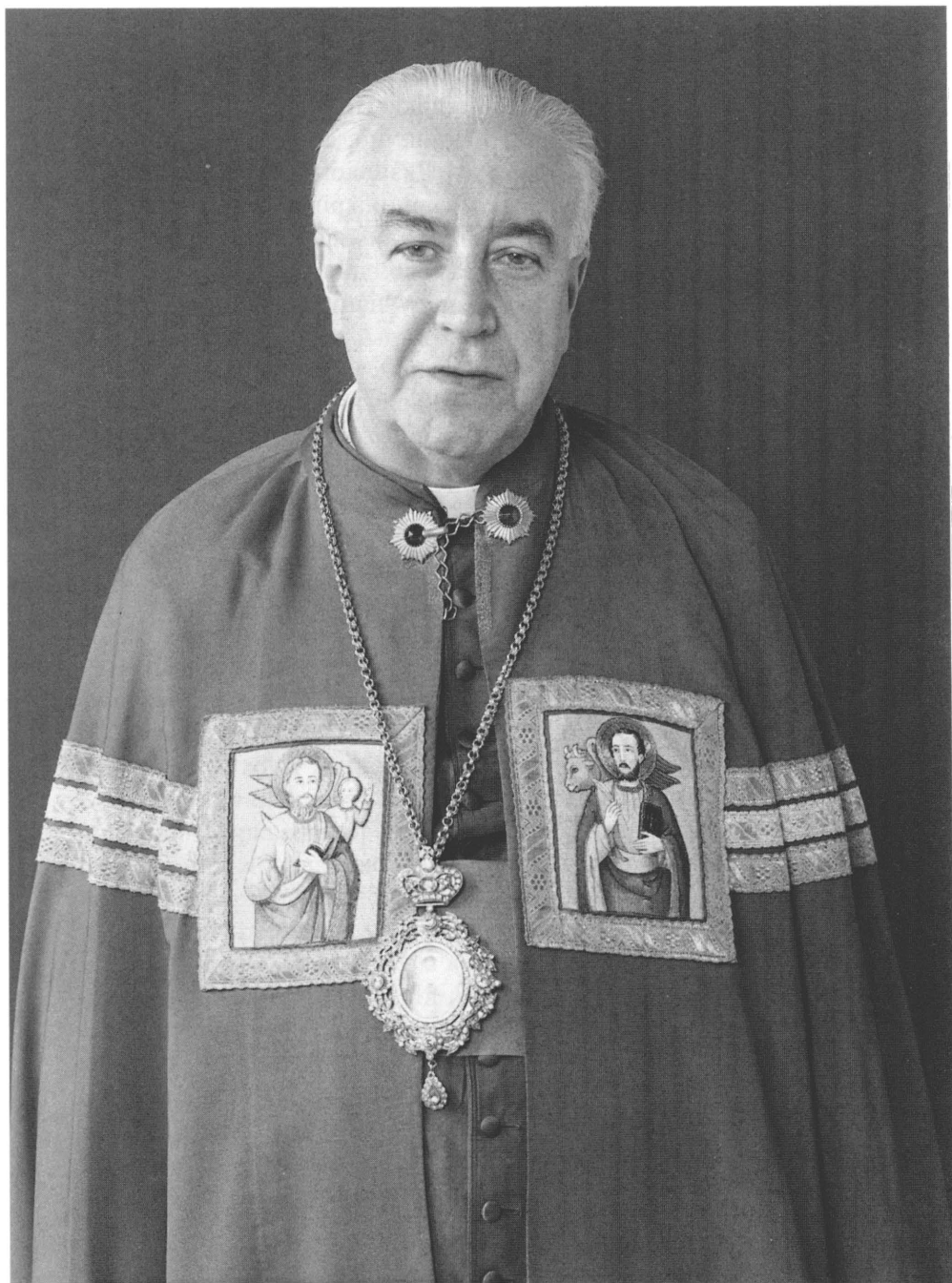
єднала нас в хвилини найважчого збірного, а то й індивідуального горя. В резиденції Владики Платона зустрічаються при окремих важливих нагодах і святах усі українці різних політичних переконань, до того ж обидвох віросповідань. Здається, що ці люди поза тим навряд чи знайшли б десь місце для спільної зустрічі й розмови.

Наш Владика — людина активна, працьовита, виразлива і повна ініціативи та найголовніше повна гармонії душі. А його архиєпископська праця така багатогранна й широка, що її не завжди й можна визначити. Проте, він є завжди між своїми вірними, між приятелями українського народу, а також і між чужинцями, щоб безпосередньо вглибитися в проблеми, що стоять перед нашою Церквою, перед її вірними і перед українським народом та щоб нас гідно репрезентувати перед своїм і чужим світом. Владика Платон відвідує усі наші громади до найменших включно, бере активну участь у національному житті, підтримує культурну, наукову, харитативну і освітню працю наших установ. Він проявляє велику увагу до молоді й її виховання і старається завжди бути її опікуном і меценатом. У його палаті приміщується суботня школа і садочок, відбуваються дитячі імпрези, курси керівників молоді, збори й конференції. З його ініціативи проходять рік-річно літні дитячі табори. Владика опікується також таборами, що їх влаштовують СУМ і Пласт, завжди знаходить час їх відвідати й уділити матеріальної допомоги для їхньої організації.

Владика Кир Платон з першого дня свого побуту в Німеччині знайшов пряму дорогу до духовенства і ієрархів УАПЦ і завів дух братерства, дух християнської любови між духовенством і вірними Української Католицької Церкви і Української Автокефальної Православної Церкви, увів практику спільних молитов, молебнів при різних нагодах, практику співпраці над розв'язанням тяжких проблем.

Треба підкреслити з визнанням, що наша Церква втішається повним зрозумінням і підтримкою не тільки з боку крайового баварського уряду, але й федеративного в Бонні. На це склалося багато причин, також і політичних, проте одним із засадничих є особистий чар і такт самого Владики, що вміє здобути прихильність чужинців і вміє її кожноразно поглибити.

А вже найбільше причинилася до зросту престижу нашої Церкви в Німеччині таки індивідуальність Святішого Отця Папи Івана XXIII. Своєю прихильністю до Сходу, намаганням до зближення і єдності, Папа викликав особливий душевний клімат серед народів Західної Європи, які за високим прикладом Вселенського

*Преосвященний Владика д-р Платон Корниляк, Єпископ
Кастромартійський, Апостольський Екзарх українців католиків
у Німеччині і Скандинавії*

Архиєрея звільнилися від своєї колишньої обрядової обмежености. Настанова Святішого Отця створила прямо історичний перелом. Цей перелом глибоко зрозумів Владика Платон. Користуючись авторитетом широко поважаного Папи, що, до речі, утворив наш Екзархат і призначив його першим Екзархом, Владика Платон зумів вивести наше церковне життя на вищий рівень, надавши йому належного престижу та створивши видимий центр загального українського церковного і громадського єднання. І цим, хоча на крихту, він зменшив ту велику кривду нашого народу, яку ми понесли у світ.

НОВИЙ ВЛАДИЧИЙ ГЕРБ

У висліді створення Апостольського Екзархату для українців католиків у Німеччині Апостольським Престолом, вступає в почот українських владичих гербів і рівночасно вкладається в геральдичну скарбницю Вселенської Церкви новий клейнод — герб Пресвященного Кир Платона Корниляка, доктора св. богослов'я й філософії, титулярного Єпископа-Номіната Кастри-Мартіс і першого Апостольського Екзарха для наших земляків і одновірців на німецькій землі.

Гербовий щит нового Владики розділений і разом з осереднім щитом має п'ять гербових полів. Пригляньмося тепер поодиноким полям в порядку їхньої гідности та призадумаймося над ними.

В осередньому щитику, себто, в першому й блакитному гербовому полі, міститься золотий, завершений хрестом, тризуб. Наявність цієї стародавньої та достойної емблеми вказує на те, що навіть на чужині ми духово й кровно поєднані з поневоленою Батьківщиною та її страдальною Церквою, і що ми свідомі того, що наша Церква закорінена на рідних землях, де вона постала в висліді діяльности Володимира I Великого, київського князя і по його хрещенні першого короля Руси, який був рівноапостольним володарем хрестителем України і якого Вселенська Церква проголосила святим. Цим знаком користувався він, як своїм державно-династичним знаменом, під цим же знаком заложено незнищимі основи Української Католицької Церкви і під його освяченою короною ввійшла наша Батьківщина в склад тогочасної Християнської Спільноти — середньовічного союзу самовладних і рівноправних держав, що був очолюваний Апостольським Престолом. Важливо нам тут відмітити, що завершений хрестом тризуб чимраз частіше видніє в гербах українських владик; бачимо його в гербах Митрополита Кир Константина, Митрополита Кир Максима й Єпископа Кир Амбросія.

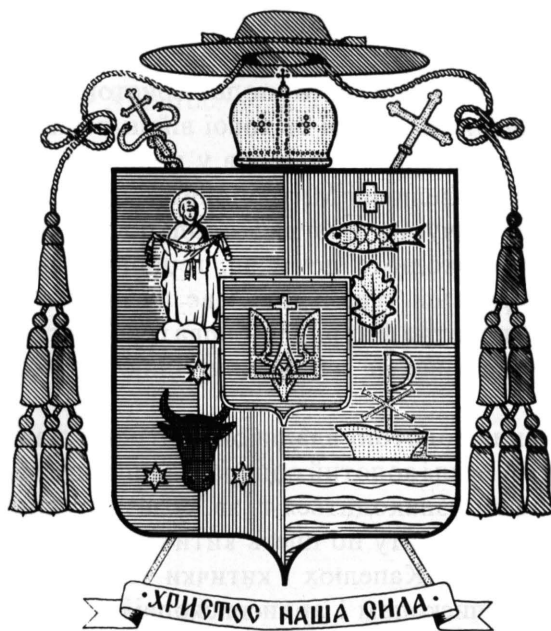
Друге гербове поле, горішнє праве, це в блакиті срібна постать св. Покрови з золотим ореолом і з золотим омофором. Пречиста Діва Марія уважається опікункою наших вірних у Німеччині та zarazом покровителькою новоствореного Екзархату. Теж і це

щитове поле вказує на наш тісний зв'язок з рідною землею, бо св. Покрова почитається особливо в Україні від найдавніших часів її християнської державности. В одинадцятому столітті проголосив її Ярослав I Мудрий Володаркою Руської Землі і Вона була покровителькою Запорізького Війська. В цьому гербі зображена Богоматір за зразками староукраїнської іконографії, як це годиться для української церковної геральдики. Тут дозволимо собі вказати на ще одну гідну уваги подію. Зображення св. Покрови міститься теж у гербі Митрополита Кир Константина, під якого знаменом працював новий гербоносець через довгі роки і який довершив обряду рукоположення у відношенні до Єпископа-номіната. Це щитове поле споює минулу, сучасну й майбутню діяльності нового Владики і в прийдешніх роках його перебування в Німеччині воно буде виразником його дальшої духової близькості з приятелями-одновірцями з просторів Сполучених Штатів Америки.

Срібло й блакить — це традиційна символічна сполука барв Пречистої Діви, а золото й червіль — це емблематичні барви Христа і якраз тому виступають вони в третьому — горішньому лівому щитовому полі. В цьому ж червоному полі міститься золоте зображення риби, над ним рівнораменний золотий хрестик, а під ним золотий дубовий листок. З найдавнішого дотичного свідчення з II століття, що його залишив нам св. Климентій Олександрійський, знаємо, що знак риби, т. зв. „Іхтіос”, був символом Спасителя серед ранніх християн і цю ж саму символіку задержав він у церковному знаківництві по нинішні часи. Рівнораменний хрестик, званий у геральдичній термінології грецьким, вказує на те, що новостворений Екзархат — візантійського обряду. Дубове листя це стародавня фльоральна емблема Німеччини і сьогодні видніє вона в її державній печаті. За широкорозповсюдженням у католицькій церковній геральдиці звичаєм зазначають владки в своїх гербах відповідними емблемами землепростірний засяг своєї духовної влади і так, напр., в гербах католицьких єпископів в Англії міститься т. зв. Юрійський Хрест, червоний на сріблом полі, тому, що св. Юрій почитається покровителем цієї країни і тому, що ця емблема тотожна з прапором цієї держави; в гербі Кир Константина видніє тринадцять срібних зірок на блакитному полі, як традиційна емблема Сполучених Штатів, а в гербі Кир Максима знаходиться золотий сніп на червоному полі — символ Манітоби. Дубовий листок у гербі Кир Платона голосить, що його духовна влада простягається у відношенні до вірних нашого обряду на увесь простір Німеччини. Ці три емблеми цього щитового поля голосять ще одну глибоку думку: новостворений Екзархат

східнього обряду може розвиватися тільки на свободній і християнській німецькій землі, а свобідною може вона бути так довго, як довго стоятиме вона вірно під знаком Спасителя.

На четвертому місці, отже, в долішньому правому полі, земський герб Буковини: в блакитно-червоному розділеному гербовому полі чорна голова тура супроводжена трьома шестираменними золотими зірками — одною над двома. Преосвященний Єпископ-номінат уродженець тієї окраїнної волости нашої Бать-

Герб Владики-Екзарха Платона Корниляка

ківщини і він перший буковинець на українському католицькому владичому престолі. Це поле має подвійне значення: воно вказує на походження гербоносця і рівночасно виявляє наші сподівання, що в близькому майбутньому скінчаться страждання нашої Церкви на Буковині та що буде український католицький владичий престол у її стольному городі — Чернівцях. Тут користуємося цим гербом у такому виді, в якому затвердили його в минулому столітті цісарі Австрії, в яких була теж гідність герцогів цього ж коронного краю, отже, гербовим зображенням з тих часів, за яких відбулося національне й церковне відродження під владою католицьких монархів Буковини, яка по відлученні від Галицько-Володимирського Королівства через довгі століття пустошилася під турецько-

молдавською займанщиною. Сьогодні цей герб недозволений на Буковині, і тому радіємо, що він обновився в українській церковній геральдиці.

Останнє, себто долішне ліве гербове поле — блакитне, а в ньому на срібно-блакитних смугах, що в геральдичному мистецтві представляють море, золотий ковчег завершений золотою грецькою монограмою Христа. Це поле представляє нашу Церкву на ізгойщині, яка неначе ковчег на бурхливих морях пливе невідхильно до своєї мети під переможним знаком Спасителя. Золота сполука букв „ХР” на блакитному полі має вже свою традицію в українському знаківництві; в день великого національно-релігійного здвигу „Українська Молодь Христові”, що відбувся у Львові перед вибухом Другої світової війни повівали такі ж прапори над десятками тисяч учасників у поході. Благословив їх із Святоюрської гори великий Митрополит Кир Андрей.

На цьому закінчуємо розгляд поодиноких полів гербового щиту й тепер переходимо до т. зв. гербового оточення, яке в католицькій церковній геральдиці має не менше значення, ніж гербове титло (нащитна фігура), чи барва гербового поля, бо якраз гербове оточення виявляє ієрархічну гідність духовного гербоносця.

Щит увінчаний золотою владичою митрою, а за щитом перехрещені золотий жезл і золотий однораменний єпископський хрест. Угорі над короною знаходиться т. зв. еклезіастичний капелюх, з якого спадає обабіч щиту по шість китичок, число яких означає єпископську гідність. Капелюх і китички зеленої барви, що прислуговує тільки єпископам і архієпископам, і що в католицькій літургії являється одною з основних барв особливого значення, як символу надії та символу вічного життя, безперервного весняного відродження і постійного зростання, як не бачимо в створеній Богом природі. Під щитом міститься блакитна стрічка з золотим гаслом: ХРИСТОС НАША СИЛА.

Ідейна частина герботворення належить самому гербоносцеві, Преосвященному Єпископові-номінатові, який вибрав поодинокі емблеми з їхньою символікою. Авторів цієї статті припала честь геральдично-наукової частини герботворення, а саме, опрацювання цілоти гербу: розміщення емблем на щитових полях, добору відповідних барв згідно з традицією української геральдики, оформлення гербового оточення на основі правил католицької церковної геральдики для східного обряду та проголошення нового гербу на сторінках української католицької преси. Геральдично-мистецька частина герботворення, отже, остаточне мистець-

ке зображення гербу належить умінню мистця проф. Петра Мегики, який походить з Буковини — родинної волости Владики.

Перше гербове поле голосить відповідальність Владики перед історією Української Католицької Церкви й перед Нацією, друге й третє поле вказують на його зобов'язання у відношенні до наших вірних у Німеччині й до країни, яка гоститиме новостворений Екзархат, четверте поле виявляє його походження й вірність батьківській землі, а п'яте поле закликає його до праці для нашої Церкви на ізгойщині. Це великі й важкі завдання, які вимагають непересічних зусиль і справжньої посвяти. Тому бажаємо Владиці, щоб повсякчасним джерелом сил для нього був Той, кого він називає в гаслі свого гербу — Христос.

Владичий трон у молитовниці Апостольського Екзарха в Мюнхені

УКРАЇНЬСЬКА Й НІМЕЦЬКА ПРЕСА ПРО ІНСТАЛЯЦІЮ АПОСТОЛЬСЬКОГО ЕКЗАРХА В НІМЕЧЧИНІ

Українська преса в Західній Європі прийняла з радістю заснування Апостольського Екзархату для українців католиків у Німеччині та привітала щиро першого його Екзарха, Преосвященного Владику Платона Корниляка.

Мюнхенський тижневик *Шлях перемоги* в статті „Урочиста інсталяція українського Екзарха”, що з’явилася на першій сторінці часопису, повідомив широко про заснування Екзархату та про інсталяцію його першого Екзарха. У статті згадано також про святкове прийняття, що його влаштував Український Християнський Рух для нового Владики.

„У хроніку найпомітніших і найважливіших днів історії української еміграції, — пише *Сучасна Україна*, — треба вписати нову найзначнішу дату — 20 вересня 1959 року” — день, який сильно сколихнув одноманітне життя українців у Німеччині. Це бездержавні скитальці дістали нове правне визнання на церковно-релігійному відтинку. За ними закріплено нову тверду позицію, їм дано свій власний Екзархат з своїм українським владикою. Це піднесло їх значення не тільки в Німеччині, але також і в католицьких колах у світі.

Утворення Екзархату поклало новий великий тягар відповідальности не тільки на Преосвященного Владику, але на всю громаду, яка мусіла тепер себе виправдати „своєю питомою вагою, моральною силою і повсякчасним конструктивним вкладом у життя”. А найосновніше вона мусіла тепер практично використати широкі можливості, які відкрив перед нею новий правовий стан української католицької Церкви в Німеччині. В статті є велика доза віри в українську спільноту, що вона сповнить покладені на неї надії та всесторонньо використає свої нові можливості для розвитку своєї Церкви й своєї спільноти в цілому.

Прихильна стаття „Інtronізація Єпископа Платона Корниляка” появилася також в *Українських вістях*, що виходили тоді в Новому Ульмі. У статті подано вичерпні інформації про врочистий акт інtronізації та торжественну Службу Божу, а також про спільний обід, влаштований з цього приводу Українським Християнським Рухом.

Найцікавіші кінцеві зауваги статті: „В залі порожніє... Велике свято не лише українських греко-католиків, а всіх українців — скінчилося. Завтра вже буде звичайний день. Але інший, як учора: ми українці від сьогодні вже багатші...” Вартість цієї статті дуже велика, бо вона походить з українських православних кіл. Написана тепло в щирому екуменічному дусі з глибоким розумінням ваги Екзархату не тільки для українців католиків, але для української спільноти в цілому. Українська спільнота стала багатша, її стан посідання зріс, але рівночасно й зросли і її зобов'язання перед Вселенською Церквою та перед своїм рідним народом.

Також паризький тижневик *Українське слово* тепло відзначив на своїх сторінках створення Апостольського Екзархату та велике торжество інсталяції Екзарха-Єпископа Платона Корниляка. Стаття „Велика урочистість у Мюнхені” у значних подробицях розповідає про історичну Службу Божу, величавий похід Владик від входових дверей до престолу, спів хору, проповіді тощо. Автор з тугою відмічає, що „хотілось би ще раз побачити всю оту розкіш красот, скріплену погідним днем, з екрану чи телевізора, щоб ще раз пережити ці вияви пошани й признання, що їх виявили українським скитальцям в день устоличнення Владики-Екзарха духовні й світські чинники баварської столиці”.

У статті окрему увагу звернено також на слова з промови Апостольського Екзарха, коли він, згадуючи про свою авдієнцію у святішого Отця Івана ХХІІІ, навів його ствердження, що українці, мовляв, мало працюють над тим, щоб світ дізнався про стан українського народу в Україні, про стан української католицької Церкви, яка перебуває в катакомбах та про подвиги Владик, священників і вірних.

Стаття кінчається прецікавим ствердженням, що „серця учасників були переповнені приємними почуваннями та свідомістю, що починається новий розділ релігійно-національного життя українців у Німеччині, в якому молодий Владика Екзарх своєю енергією і запалом принесе багато допомоги”.

Не менше тепло віднеслася до великого торжества й німецька преса, а інсталяція Екзарха Кир Платона Корниляка пролунала живим відгомонам на її сторінках. Багато прихильності й уваги до цієї події виявила *Münchener Katholische Kirchenzeitung*, орган Архидієцезії Мюнхен-Фрайзінг. У ній двічі писали про велике українське свято. У виданні, що появилось зараз після великого торжества, цілу першу сторінку присвячено Апостольському Екзархові Кир Платонові разом з гарним його знімком в єпископських ризах. У наступному числі газета присвятила вже дві

сторінки описові церковного торжества інтронізації першого Екзарха разом із знімками з цього великого свята. Вміщено там також знімки єпископських інсигній Владика Кир Платона та подано навіть плян української церкви, яку тоді пляновано збудувати при Шенбергштрассе в Мюнхені.

Також і Католицьке Інформаційне Агентство, що має свій окремий відділ у Мюнхені, подало вже наступного дня після інсталяційного торжества обширну інформацію про „блискучу церемонію” інсталяції нового Екзарха, що її довершив Апостольський Нунцій Архієпископ Мюнх. Агентство широко повідомило також, що в торжестві взяли участь два високі достойники Церкви Кардинал Вендель і Владика Кир Іван Бучко.

Католицьке Інформаційне Агентство повідомило також про участь Екзарха Платона Корниляка в конференції німецьких єпископів у Фульдї. На цій конференції її голова Кардинал Фрінгс з Кельну представив Кир Платона всім зібраним єпископам. Ці, від імени німецького Єпископату, запевнили повну підтримку Кир Платонові під час виконувannya його Архипастирської праці.

Довшу, прихильну інформацію про величаве церковне торжество створення Апостольської Екзархії та інтронізації нового Екзарха подав мюнхенський щоденник *Süddeutsche Zeitung*. У ній, крім віддзеркалення торжества, згадано всіх чотирьох церковних Достойників та чільних представників уряду, що були присутніми під час цього великого свята української мюнхенської спільноти. Щоденник вмістив також на видному місці знімок Кир Платона в єпископських ризах.

Не призабув цієї важливої події торжества й другий мюнхенський щоденник *Münchener Merkur*. Він подав теплу інформацію про інтронізацію Кир Платона як Екзарха для українців католиків у Німеччині та відтворив красу цього замітного свята.

Інсталяційне торжество, як його змалювала преса, пройшло на високому релігійно-репрезентативному рівні й дало значний внесок у розвиток Української Католицької Церкви в розсіянні. Воно довело, що українська спільнота має в собі відповідний потенціал, що характеризує запас її енергії, але її здатності досі приховані, їх треба виявити й використати. Що це свято очарувало німецьких духовних і світських представників у тому немає найменшого сумніву. Вони відчули, що українська Церква буде рости й по-справжньому розвиватися й тому заслуговує на увагу й підтримку.

Цікаво, що голоси преси в цілому майже однакові. Вони не складні і не багатоаспектні, їх найбільша цінність полягає насамперед у тому, що вони по-справжньому дійсні й по-справжньому щирі. А це, здається, найцікавіше для пізнання цього періоду розвитку української Церкви в Німеччині.

архиєп. Мирослав Марусин

СРІБНИЙ ЮВІЛЕЙ ВЛАДИКИ ПЛАТОНА*

Преосвященний Владико Ювіляте,
Дорогі в Христі Брати і Сестри!

Нехай буде ім'я Господнє благословенне від нині і до віку. Це Господь дав нам цю велику ласку святкувати сьогодні срібний ювілей владництва Преосвященного Апостольського Екзарха Платона. Святкуємо цей празник в його катедральному храмі, такому красивому і так дорогому нашим серцям. 25 років тому Всевишній у своєму незбагненному промислі зодягнув єрея Платона благодаттю архиєрейства та повернув його з далекої Америки в ці сторони, щоб він завершив тут будівлю того нерукотворного храму, що ним є українська Церква в Німеччині.

Прийшов, отже, сюди син Буковинської землі, що з рідної хати виніс любов до свого народу, його історії, культури, звичаїв та традицій. Досить було пізнати не так давно ще його стареньку маму, щоб збагнути рід Владики і його виховання та особливі цінні прикмети його ума і серця. Отож, не помилився святої пам'яті Архипастир Скитальців, коли з датою 25 березня 1945 року записав: „Сьогодні квітна неділя в Римі й празник Благовіщення Пресвятої Богородиці. В нас особливе торжество — архиєрейська Літургія та висвячення двох священиків і трьох дияконів. Ще, мабуть, ніколи не мав я такого вдоволення при висвячуванні, як нині. Маю враження, що з висвячених мною 200 священиків ці два нині висвячені виїмково добрі й ближче мені знані”.

Один з тих двох — наш найдостойніший Ювілят. Ці золоті слова писав покійний Владика Іван не в днях радості і щастя, але в годині великого горя. На Україні ще не погас вогонь війни, у великій руїні стояли міста і села, а вістка, що прийшла з рідного

* Це слово виголосив Архiepіскоп Мирослав Марусин, Секретар Священної Конгрегації для Східних Церков в неділю, 14 жовтня 1984 року, в соборі Покрови Пресвятої Богородиці і св. Апостола Андрія Первозванного в Мюнхені. Цього ж дня, що збігся з храмовим празником, відзначувано тут подвійний срібний ювілей — 25-річчя Єпископства Владики-Екзарха Платона Корниляка і Апостольського Екзархату в Німеччині.

краю через Америку, була повна болю і тривоги. Владика так записав її: „Цим другим разом більшовики прийшли на Західню Україну з новою страшною зброєю або може точніше зі страшним союзником, яким є московське православ'я, пристосоване до нового сталінського режиму. Висуваючи того союзника в перші ряди, намагаються вони знищити Українську Католицьку Церкву”. За короткий час квітуча Українська Церква справді впала жертвою насилля. За ув'язненими Владиками ісповідниками Галицької Митрополії пішов на мучеництво о. Петро Вергун, що душпастирював у Берліні й Німеччині від 1927 року й якого Папа Пій XII іменував Апостольським Візитатором.

У тодішній Німеччині було українського Божого люду не менш півтора мільйона, а були це вивезені з України молоді юнаки й юначки, люди всякого звання і походження, вирвані з рідних сторін та віддані на важкі роботи. По закінченні війни більшість із них повернулася, по волі чи по неволі, на Схід, але рідко хто з них побачив рідні стріхи. До тих то своїх дітей у Німеччині писав своє пастирське послання слуга Божий Митрополит Андрей на Різдво Христове 1942 року і так напоумляв їх:

Виїжджаєте в далекий, чужий і незнаний край, виїжджаєте часом дуже молоді й недосвідчені, виїжджаєте, не знаючи, на як довго. Як ваш душпастир бажає вас попросити і по змозі бодай серцем і молитвою бути при вас на чужині. Я рад би до кожного з вас зокрема промовити і кожного поблагословити на цю дорогу. А що це неможливе, пишу цей лист. Він дійде до вас, мабуть, вже тоді, коли будете вже далеко від своїх, коли за ними будете, може, вже й тужити.

Перебування на чужині принесе вам в дечому якусь користь і вигоду. Навчитесь чужої мови, пізнаєте світ і людей, наберете життєвого досвіду, набудете багато відомостей, які в житті можуть Вам пригодитися. Але й будете наражені на неодну, часом велику небезпеку. Моїм обов'язком, дорогі, перестерегти вас перед труднощами і небезпеками життя. Моїм обов'язком дати вам добрі ради, так дуже потрібні кожній людині в трудних положеннях.

Передусім, дорогі, тримайтеся святої католицької віри і стережіться, як вогню, всякої спокуси відступати від тої віри. Багато з вас житиме серед людей іншого віросповідання. Стрінете людей, що цілком не вірять в Ісуса Христа. Будуть до вас приходити люди, які вас просто намовлятимуть до відступства від віри батьків. Нехай Всевишній Бог стереже вас перед тим злочином. Бо злочином, не тільки гріхом, є відступати від віри батьків, тяжким гріхом проти віри. Не забувайте ніколи, що ваша віра — це віра Вселенської Церкви. Вона відзначається тим, що визнає Римського Архиєрея зверхником Церкви і намісником Ісуса Христа. В тій вірі ви охрещені, в тій вірі й виховані. Це віра ваших батьків, дідів і прадідів від самого св. Володимира, що прийняв християнство 950 літ тому і довів до хрещення усіх наших предків близько 30 поколінь тому.

Св. Володимир прийняв християнство в часах, коли ще не було розділу Церков, тобто в часах, коли царгородська Церква в злуці з римською визнавала вселенську віру. Тому християнство, яке прийняв св. Володимир Великий, є таке саме, а точніше те саме, що його ми всі визнаємо.

Ті слова Божого слуги є нині наче заповітом батька для своїх дітей, є вони заповітом Митрополита Андрея нашій Церкві в Німеччині. Ті слова скріпив своїми терпіннями ісповідник віри отець Петро Вергун. Над збереженням того дорогоцінного спадкоємства трудився в повоєнних роках Владика Іван, Архипастир Скитальців. Той великий скорб передав він у руки Преосвященнішого Владики Платона і Владика Платон береже його вже 25 літ свого благословенного Богом єпископського служіння.

Владика Платон розгорнув широко свою журбу про всі наші церковні громади в Німеччині. Він збудував тут нові храми, він пособляє вихованню молоді, він спомагає наші наукові установи, він продовжує харитативну діяльність на користь убогих, старших та хворих, одним словом, він є добрим пастирем, взірцем побожності, учителем благочестя. А наша Церква в Німеччині, як одна з найближчих до нашої любої батьківщини України, сповняє гідно своє перворядне завдання у відношенні до рідного народу в часах його великої скорби.

Та воно й не диво. Вже на початку цього століття через Німеччину — Берлін, Гамбург, Бремен — вів шлях у далекі світи, куди то сотнями тисяч їхали наші люди, шукаючи щастя і долі. Тоді то вже в Берліні працював святої пам'яті отець митрат Олекса Базюк, пізніший Апостольський Адміністратор у Босні. По нім упродовж 8 років працював тут, як душпастир, отець прелат Леонтій Кунницький, а далі протягом чотирьох років отець Михайло Кіндій, доки не прийшов отець Петро Вергун. В часі воєнного лихоліття прибуло до Німеччини велике число наших священиків з рідного краю так, що в світлому тижні 1948 року на священичому соборчику в Мюнхені, під проводом Владики Івана Бучка, що вперше відвідав тут свою паству, було присутніх 350 отців духовних. Тоді Україна в Німеччині нараховувала півмільйона поселенців, що чекали на виїзд поза океани. Власне, в той період тримав міцно в руках свій пастирський жезл Архiepіскоп Іван і йому завдячує наша Церква в Німеччині цю тверду основу, на якій стоїть тепер. В тому вірно спомагали його наші добрі отці духовні з св. п. отцем прелатом Петром Голинським на чолі; велика подяка належить також Сестрам Студиткам та Сестрам Службеницям.

Відгомоном століть брелять ще нині ніжні струни тих зв'язків, що були за давніх княжих часів. Вже блаженна київська княгиня Ольга

посилала своїх послів до цісаря Оттона I, щоб прислав на Русь єпископа, який показав би там путь істини. А св. Брунон із Кверфурту прибув до Києва і був гостем св. Володимира Великого та при його допомозі подався до печенігів з проповіддю Євангелії та й навіть висвятив єпископа.

Оця свідомість давніх братніх зв'язків, скріплена єдністю віри, зміцніла передусім в наших часах. Не багатьом бо відома поміч, що її давала німецька католицька Церква нашій Львівській Митрополії ще до війни. Але та помічна рука показаласть дуже виразно, як у воєнних, так і повоєнних роках. Якщо портрет Кардинала Йосифа Фрінгса, тоді голови німецької єпископської конференції, має почесне місце в Святій Софії в Римі, то це вияв вдячності за дуже велику, якщо майже не цілковиту, допомогу в спорудженні храму Божої Мудрости у Вічному Місті. Свою вдячність для німецької Ієрархії висловив належно Блаженніший Первоієрарх і Кардинал Йосиф в часі своїх пастирських відвідин нашої Церкви і наших українських громад у цім краю.

Згадуючи усіх будівничих тої великої будівлі, що нею є українська Церква в Німеччині, ніяк не можна ставити на останньому місці того найважливішого чинника, що ним є Божий люд, тобто священики, монахи, сестри і всі вірні. Їм усім належить перше місце. Бо про них каже Апостол: „Ви є церква Бога живого, як сам Бог сказав був: 'Я поселюся в них і посеред них буду ходити. Буду їхнім Богом, вони ж будуть моїм народом. Я буду вам Отцем, ви ж будете мені синами і дочками' — каже Господь Вседержитель”. А в іншому місці говорить: „Ви не чужинці й не приходні, а співгромадяни святих і домашні Божі, побудовані на підвалинах апостолів і пророків, де наріжним каменем є сам Ісус Христос. На ньому вся будівля, міцно споєна, росте святим храмом у Господі”.

Маючи перед очима той духовний храм Церкви Божої, Апостол закликає всіх до єдності: „Поводьтєся достойно покликання, яким вас візвано, в повноті покорі і лагідности, довготерпеливістю, терплячи один одного в любові, стараючись зберігати єдність духа в союзі миру. Один Господь, одна віра, одне хрещення, один Бог і Отець всіх, що над усіма, і через усіх і в усіх”.

Так і Митрополит Андрей, знаючи душу своїх дітей і небезпеку поділу, а то й ворожнечі одних до других, писав у згаданому вже своєму Посланні:

На кінець, дорогі мої, ще одна заввага: буває, що наші люди є незгідливі та з собою сваряться, з приводу того, що належать до різних партій. Перед такими роздорами дуже усильно, мої дорогі, мушу вас перестерегти. Ми не маємо чому заходити в сварку один з одним і ділитися. Це ж наше від віків

нещастя, що задля чогонебудь ділимося і заради марниці рідні брати сваряться і ненавидяться. Дуже вас прошу, коли були б де поміж вами такі роздори і сварні, подайте собі руки і перестаньте навіть говорити про дотеперішній предмет сварні. Усіх нас єднає Христос-Спаситель, що за всіх пролив свою Кров і всіх нас хоче спасти. Старайтеся його любити, вірно йому служити, пізнати його святу науку, держатися його святого Закону.

Наша Церква так в Німеччині, як і на широких поселеннях росте і кріпиться. А яка незбагненна тайна цього зросту. Це тайна хреста Господнього, того дерева життя, на якому та Церква нині розп'ята. Посічені на тім євангельським дереві галузки до самого вершка, але коріння того невмирущого дерева глибокі. Мав його засадити, згідно з переданням, на київських горах ще апостол Андрій. Володимир Великий підливав це дерево водою хрещення, народ обливав його сльозами століть і тому з коріння цього дерева вирости паростки в цілому світі, а тим самим ніяка пекельна сила не зможе вже тої Церкви знищити. Врата адові її не подолають!

Ми заносимо нині гарячу подяку Богові за всі його ласки дані нам, зокрема ж за те благословення 25-ліття владцтва Єпископа Платона і за 25 років росту і розквіту цього Апостольського Екзархату в Німеччині. Сьогодні злучений з нами духово Святіший Отець Папа Іван Павло II, що благословляє нас усіх своїм апостольським благословенням. Він у душі постанов II Ватиканського Вселенського Собору нічого іншого не бажає як тільки те, щоб східні Церкви кріпились та розвивались так, як воно було в давнину.

Маю рівнож шану скласти тут сердечні привітання і побажання від імени Високодостойного отця Кардинала Владислава Рубіна, Префекта Священної Конгрегації для Східніх Церков, та від усіх його і моїх співробітників, що своєю працею спомагають Христового Намісника на землі в його журбі та його послугі святим Божим Церквам насадженим на Сході, а які нині розрослись на весь світ.

Як український Владика можу також сказати, що духовну участь в нинішнім ювілеї бере уся наша Ієрархія і та, що тут на поселеннях і та, що в Рідному Краю, бо всі ми є один народ і одна Церква.

Господи, Господи, споглянь з неба і подивись та навідай виноградник цей, що його насадила правиця твоя. Амінь.

Грамота у двадцятип'ятиріччя заіснування Апостольської Екзархії для українців католиків у Німеччині і благодатної діяльності Пресвященнішого Кир Платона Корниляка на славу Божу, благо св. Церкви і нашого народу. Цю пропам'ятну грамоту, скріплену підписами, передають Владиці Ювілатові вдячні парафіяни собору Покрови Пресвятої Богородиці і св. Апостола Андрія Первозваного в Мюнхені і парафіяни інших осередків Апостольської Екзархії. 14 жовтня 1984

Українська
Автокефальна Православна
Церква

Мюнхен, 15 жовтня 1989

Їх Преосвященство
Преосвященніший Кир Платон
Апостольський Екзарх
Українців Католиків
у Західній Німеччині
Мюнхен/Баварія

Ваше Преосвященство
Преосвященніший та Дорогий Владико!

„Благословенний той, що приходить в ім'я Господнє!” Такими словами вітав я Вас, Дорогий Владико, 30 років тому, як представник нашої Української Автокефальної Православної Церкви в день Вашої інтронізації, як Апостольського Екзарха для українців католиків у Німеччині. Цими словами вітаю Вас і сьогодні під час подвійного Вашого ювілею, єпископських свячень та 30-ліття Апостольського Екзархату, бо дійсно „благословенним” став час Вашого прибуття до Мюнхену. Протягом минулих 30 років, Ви зробили великий вклад у релігійно-церковне життя Екзархату, зокрема в побудову величної катедри Святої Покрови та Святого Апостола Андрія Первозванного та при них осередку українського католицького ординаріату.

Дуже мені приємно підкреслити, що в часі минулих 30 років, наша співпраця для добра наших обох поневолених Церков у Рідному Краї та тут на території Німеччини набрала на славу Божу дійсно братського і соборницького змісту, соборними молебнями та панахидами, якими відзначаємо молитовно наші національні свята та суспільно-громадські імпрези. Вивершенням цієї співпраці було величаве відзначення 1000-ліття Хрещення Руси-України в Мюнхені.

Нехай же наш Пастироначальник, Господь, Ісус Христос, ще поблагословить на многі роки Вашу Архипастирську працю в Його винограднику — Святій Церкві на славу Його та для добра дорогої нашої Батьківщини України і вірних української католицької Церкви.

З любов'ю у Христі та християнським привітом,

о. архипресвітер Палладій Дубицький
адміністратор
УАПЦеркви в Зах. Німеччині та Австрії

Михайло Демкович-Добрянський

НА ПОШАНУ ПРЕОСВЯЩЕНОГО ВЛАДИКИ ПЛАТОНА КОРНИЛЯКА

(До 25-річчя єпископських свячень та покликання на Екзарха)

Зразково виданий, ваговитий змістом, збірник *Церква і релігія в Україні: 50 літ після жовтневої революції (1917-1967)* складається з двох частин. У першій частині редактор видання ректор УВУ, проф. д-р Володимир Янів, подає історію збірника й розповідає про довголітні стосунки між університетом і Єпископом — стосунки, сповнені взаємною повагою і творчою співпрацею. Тут подаються урядові документи Римської Курії про свячення Єпископа Платона і встановлення Екзархату в Західній Німеччині. У цій же частині вміщено слово Владики Платона „Отці Собору про гідність людини”, яким він відкрив наукову конференцію „Віра в СРСР у 50-ліття советської революції зі спеціальним узглядненням подій в Україні”. Конференцію влаштував УВУ у Мюнхені 1968 року.

У другій частині маємо 10 доповідей-студій з цієї конференції таких авторів: Наталія Полонська-Василенко, о. Демид Бурко, Аркадій Жуковський, Борис Левицький, Олександр Кульчицький, о. Мирослав Марусин, Пантелеймон Ковалів, Володимир Янів, Михайло Демкович-Добрянський.

Н. Полонська-Василенко дає у стислому викладі огляд історії, устрою та життя Української Православної Церкви. В студії дослідниці української історії звернено спеціальну увагу на особливості церковного устрою УПЦ — виборність митрополита, активна участь мирян в управлінні церковних справ, автономія у стосунках з царгородським патріархом.

Дослідниця добре знає українсько-російські стосунки, тому вказує, які шкідливі наслідки для релігійного стану нашого народу мало втручання російської церковної влади в життя і внутрішні справи Української Православної Церкви — після того, як вона перейшла під зверхність московського патріярха. Централізм і шовінізм російських церковних провідників і царської влади довели до того, що нарід в Україні відчувився від Церкви, яку влада зробила знаряддям русифікації. Особливо цінна частина цієї

доповіді — з'ясування тих прикмет УПЦ, якими вона відзначалась від Церкви російської. Авторка закінчує розповіддю про встановлення автокефалії УПЦ 1918 року за влади гетьмана Павла Скоропадського. Директорія Української Народної Республіки підтвердила цю автокефалію. На перешкоді до фактичного її здійснення стали советська влада і московський патріарх.

Протоєрей Д. Бурко представляє трагічну долю УАПЦ під більшовицьким режимом у 1920-1930 роках. Агресивність атеїстичної пропаганди, роки терору, переслідування ієрархії, духівництва й активних мирян, заборона парафій, закривання та руйнування церков, підривна робота ГПУ, скерована на розклад і розбивання церковних громад, фінансові штрафи на парафії, грабунок дзвонів та іншого церковного майна, арешти священників та єпископів і штучно зорганізований голод на селі — ось неповний реєстр заходів озброєного більшовицького атеїзму, який зруйнував відроджену 1917-1919 роках УАПЦ. Протоєрей Бурко ілюструє все це фактами й конкретними даними. Не можна читати без глибокого зворушення розповідь про те, як загинула парафія Святої Софії в Києві, як знищили Михайлівський собор, як ув'язнили українську православну ієрархію з митрополитом Липківським. „На початку березня 1938 року митрополита Василя Липківського, 74-літнього старця, викликали в НКВД, звідки він уже не вернувся... Після того його ніде не бачив. Не знаємо навіть, де й коли скінчилось життя цього великого борця і мученика”. Із 34-ох єпископів, що їх мала УАПЦ в 1920-их роках, 28 знищено, троє відійшли від Церкви, троє померли природною смертю. Знищено тисячі священників і безчисленну кількість активних у церковному житті мирян. Поруч із тим ішло руйнування церков. Одного літа 1935 року зруйновано в Києві 30 церков і 7 дзвіниць, „усе архітектурно-мистецькі пам'ятки українського барокко XVII-XVIII століть... дике руйнування церков прокотилося по всій Україні”.

Аркадій Жуковський переходить до сучасності: „Сучасний стан Церкви і релігії в Україні”, тема його студії. Він розглядає теоретичні основи й політичні принципи антирелігійної кампанії комуністичного режиму в Україні, скеровані на знищення релігії в народі. Спираючись на советських авторів та на офіційні постанови партійних органів, доповідач виявляє, що за Хрущова значно загострилась антирелігійна кампанія і поліційний терор проти Церкви. Вся преса, радіо, неперіодичні видання, література мобілізують маси до антирелігійної діяльності. Довголітній керівник Ради для справ Російської Православної Церкви відходить. Собор православних єпископів „добровільно” обмежує права своєї Церкви.

Загострення курсу проти релігії продовжують наступники Хрущова. Автор розглядає питання, чи існує сьогодні УАПЦ в Україні. Говорить про Українську Католицьку Церкву в підпіллі і переходить до Російської Православної Церкви, яка існує легально. В Україні вона має 18 єпархій (1 митрополит, 8 архієпископів і 6 єпископів, три єпархії необсаджені), кандидатів на єпископів визначає московський патріарх. Якщо йдеться про інтенсивність релігійного життя, вона найбільша в Україні. „Україна творить великий релігійний резервуар”. Більше половини всіх церков у СРСР знаходиться в Україні.

Підсумовуючи, А. Жуковський стверджує: „Не зважаючи на організований советською владою наступ на Церкву в Україні, окупантові не вдалося знищити віри та прив’язання українського народу до прадідівської Церкви. Обороняючись проти безбожницької влади, яка представляє релігію, як щось назадницьке, свідомі одиниці намагаються надати релігії актуальне та прогресивне значення”.

Борис Левицький аналізує зміни, які сталися за 50 років у ставленні советського суспільства до релігії. Перші більшовики вважали, що релігія пов’язана з людьми старшого віку, що вона є наслідком культурної відсталості. Вони відносилися до всіх релігій з безпощадною ворожістю й нетолеранцією. По Другій світовій війні велике значення дістає той факт, що до релігії звертаються масово жінки, яких чоловіки або сини загинули на фронтах, та воєнні інваліди, герої „вітчизняної” війни. Це означало піднесення престижу релігії під атеїстичним режимом. Врешті приходить нова генерація освіченої молоді, якій не вистачає доктрина комунізму. Вона шукає нового духовного змісту й нового пояснення, в чому сенс життя. З цього вийшов серйозний рух за реабілітацію релігії, за її права на існування також у соціалістичному суспільстві.

Олександр Кульчицький говорив на тему „Постаті і джерела атеїзму”. В цій студії дістаємо, здається, перше в українській літературі з’ясування проблем атеїзму з погляду сучасної філософії. На вступі автор розглядає термінологію, що таке атеїзм, і стверджує: немає однозначності у визначенні атеїзму. Отож, треба говорити не про атеїзм, а про атеїзми. Коли читаєте цю відповідь, усвідомлюєте, яка широка і складна проблема атеїзму, як багато вчених та філософів займалися і займаються цією темою. Є різні галузі атеїзму. Не для повноти, а для прикладу, називаю: радикальний атеїзм — на основі онтологічного матеріалу, атеїзм Фюрбаха; натуралізм дає різні відміни пантеїзму (пантеїзм, за словами Шопенгауера, „чемна форма атеїзму”); агностичний

атеїзм Комта, з основ позитивізму; екзистенціальний атеїзм (Гессен); атеїзм Гайдеггера; атеїзм Сартра. На іншій площині розрізняють атеїзм теоретичний і практичний; ніцшеанський, індивідуалістичний; марксо-ленінський.

Завершенням проблематики атеїзму повинна бути відповідь атеїзмові з позицій філософії релігії — заявляє автор і переходить до теми: відповідь атеїзмові з позицій феноменологічної філософії. Але є принаймні п'ять шкіл у феноменології. Отже, з якої феноменології відповідати? Тут немає місця входити в цікаву проблематику — що думає про релігію найавторитетніша сьогодні школа філософії, феноменологія. Тож раджу: самі прочитайте.

Автор закінчує свою студію розділом: ситуація сучасної людини між атеїзмом, філософією релігії та ідеали II Ватиканського Собору.

Аркадій Жуковський у другій частині своєї студії продовжує тему: релігія під комуністичним режимом. Тут мовиться зокрема про ті засоби, якими партія та уряд нищать Церкву і придушують релігію, тут проблема т. зв. „наукового атеїзму”; тут про тенденції усучаснення Церкви й релігії в умовах совєтської дійсности. Разом, обидві частини дають суцільний огляд стратегії і тактики воюючого атеїзму з особливим узглядненням становища в Україні.

Отець Мирослав Марусин, тепер архієпископ, дає теологічну студію про Церкву в давніх підземеллях і сучасних катакомбах. Актуальна тема з уваги на життя Церкви в країнах під комунізмом. Розглянувши становище Церкви в давніх катакомбах, автор переходить до катакомб нашого часу. „Донині не затратилось у Церкві поняття катакомб, як місця, де скривалися християни в часі переслідувань. Це поняття радше виповнилося тим змістом, що стався зрозумілим для кожного християнина. Катакомби означають по нинішній день не тільки місце, але й усю жорстоку дійсність, що її колинебудь переживали й переживають християни в часі переслідувань за віру. Катакомби, отже, існують і в наших часах, а в них скривається Церква в багатьох країнах світу, в тому й на Україні. В тих катакомбах Церква відправляє Богослужби і тому й нині можемо говорити про Літургію модерних катакомб.

„Весь спосіб релігійного життя народу в нових катакомбах переслідування найкраще схопив сам Слуга Божий Митрополит Андрей у своєму зверненні до духовенства у вересні-жовтні 1939 року, коли нависла небезпека замкнення Церков”.

Отець Мирослав Марусин цитує митрополита: „...Не перестанемо жертвенно працювати для Христової справи в нашому народі. Перший найважливіший наш обов'язок: учити молодь

катехизму. Будемо давати вірним добрий приклад власного життя, усильної молитви і праці. Кожний душпастир навчить кількох розумних і побожних господарів хрестити дітей, щоб на випадок браку священників самі вміли хрестити з води новонароджену дитину. Дуже часто повторюйте науку про совершенний жаль, що в незмозі сповідатися вертає страчену гріхом Божу благодать”.

Як живе Церква в сучасних катакомбах в Україні? — про це розповів о. М. Марусин під кінець своєї доповіді.

Пантелеймон Ковалів узяв за основу своєї статті книгу советського автора, Ю. М. Охрименка, яка вийшла в Києві 1964 року під назвою *Критика християнських поглядів на особу*. Ю. Охрименко намагається показати: „антигуманістичні тенденції сучасного християнства”. Тим часом, як доводить П. Ковалів, Охрименко не знає тих „християнських поглядів”, які він критикує і які він показує в цілковито спотвореній формі. П. Ковалів успішно викриває спотворення советського письменника-агітатора. Нав’язуючи до Нового Завіту, він доводить, що християнське вчення є найпевнішою основою справжнього гуманізму в сучасному світі.

„Соціальна наука Церкви у світлі пасторальної конституції „Радість і надія” — це назва соціологічної студії Володимира Янева. Студія виходить поза рамки, визначені заголовком цього збірника. А проте вона тут дуже на місці. 1. Аджеж це збірник на пошану Єпископа християнської Церкви, 2. у збірнику переважає трагічна історія руйнування. Руйнували нашу Церкву, і православну і католицьку; руйнував її московський патріархат, потім Святіший Синод і великодержавний шовінізм царської та советської імперії. Руйнували не тільки Церкву, але й ті загальнолюдські й Божі цінності, які плекали в народі обидві Церкви. Проти руйнування треба поставити будівництво, позитивну програму нового справедливого соціального ладу. 3. Щойно в конфронтації двох суспільних систем — тієї, яку хоче накинати поневоленням народам московський комунізм, і тієї, яку дає християнська соціальна наука, — ви можете усвідомити всю потворність того злочину, що його вчинив воюючий атеїзм компартії Советського Союзу.

Авторові рецензії залишається мало місця при обговоренні студії В. Янева. Він повинен ствердити, що доповідач ґрунтовно вивчив і знає тему, про яку говорить. В. Янів дає нам перше в українській науці з’ясування соціальної науки Церкви. І друге, порадити читачеві — читайте й далі вивчайте соціальну науку Церкви, вона в нас, на жаль, замало відома.

Збірник закінчує есей „Ненависть Бога” — про генезу марксо-ленінського атеїзму.

Хто мав терпеливість і дочитав цей огляд до кінця, той, сподіваюся, погодиться з тим, що було сказано у вступі: збірник на пошану ювілею українського Єпископа в Мюнхені, це ваговита змістом книга. Вона заслуговує на увагу й поширення. Її треба читати.

о. д-р Василь Макух

ПОЯВА ЗАМІТНОЇ НАУКОВОЇ ПРАЦІ*

На початку 1953 року появилася в Римі наукова праця о. д-ра Платона Корниляка, *Sancti Augustini de efficacitate Sacramentorum doctrina contra Donatistas* (Про діяння св. Тайн: Наука св. Августина проти донатистів). Книга канцлера Філядельфійського Екзархату написана в науковому стилі, по латині. Видана старанно, на доброму папері й нараховує 137 сторінок друку.

Видана праця — це докторська дисертація, яку автор написав у роках 1945-1946, і захистив публічно перед професорською комісією, 12 грудня 1946 року, в Університеті Пропаганди Віри в Римі. Був він тоді питомцем Папської Української Колегії св. Йосафата в Римі, де перебував від 1939 до 1947 років.

У Римі автор закінчив два факультети: богослов'я і філософії та здобув два докторські ступені.

Повертаючись до виданої книги, хочемо сказати, що професорська комісія для дисертації, яка складалася з дуже відомих у Римі й в католицькому світі фахівців (професорів А. Казамацца — патролог світової слави, А. Піолянти і П. Паренте — догматисти) високо визначила якість праці й автор дістав за неї найвищу оцінку.

В книзі висвітлено широко справу діяння або ефективності св. Тайн за вченням єретиків т. зв. донатистів (назва походить від їхнього провідника Доната, помер 355 р.). Вони твердили, що важливість св. Тайн залежить від святости того, що їх уділяє, тобто уділювача (звичайно, священика). Проти цього фальшивого вчення і в обороні католицької науки виступив св. Августин (помер 431 р.) — один з найбільших богословів і вчителів Церкви всіх часів.

Праця починається блискучим 10-сторінковим вступом, в якому автор з'ясовує погляди сучасних богословів французьких (Тіксерон, Барей, Пурра), німецьких (Карл Адам та інші) й італійських (Бонаюті, Пріна, Нікотра). Як стверджує автор погляди згаданих богословів про вчення донатистів дещо різняться між собою. Охопивши їх синтетично, він уводить читача в суть досить складної справи.

* Передруковано, в незначному скороченні, з часопису *Америка*, за 28 і 29 квітня 1953 року.

Найгірше, що твори Доната, його прихильників і учнів до наших часів не збереглися, бо їх знищено й попалено. Таким чином про їх науку знаємо лише з творів католицьких авторів, які з ними полемізували, збиваючи їхні твердження і наводячи при тому цитати з їхніх творів. Найкращі свідчення про науку донатистів маємо в творах св. Августина, який найбільше їх поборював і рівночасно найбільше цитував з їхніх тверджень. З браку оригінальних творів, тобто перших джерел, авторові приходилося використовувати праці вище згаданих богословів з різними інтерпретаціями. Одним словом, справа була нелегка. Проте він зумів її таки подолати.

Навівши погляди згаданих богословів у вступі, автор згодом зайнявся дослідженням науки Доната і його учнів про діяння св. Тайн та зв'язані з тим питання, як приналежність до св. Церкви, святість тощо. Тут у першій мірі він розглянув еклезіологію і сакраментальну науку донатистів (головно про Тайну хрещення і священства). В праці автор користується спочатку аналітичною методою, а згодом синтетичною.

Головним твердженням донатистів було те, що важливість св. Тайн залежить від святості і заслуг уділювача, або, як богослови кажуть „*ex opere operantis*“, а не, як вчить св. Церква „*ex opere operato*“, що значить, що св. Тайни є важливі без огляду на святість уділювача, тобто, незалежно від того, чи той, хто їх уділяє є в стані ласки чи гріха.

В новіших часах деякі автори хотіли довести, що святість уділювача в донатистів треба розуміти, як зовнішню, канонічну ознаку, а не внутрішню (стан ласки), що означає, що він є членом Церкви (не виключений). Бо хто належить до Церкви, той святий, отже, може уділяти важливо св. Тайни.

Однак, щоб там не було, фактом залишається те, що донатисти по-різному розуміли святість і по-різному вимагали її від духовенства. Вони взагалі мали нереальне уявлення про святість Церкви, немов би вона складалася з самих вибраних і святих. По-різному вони також інтерпретували грішність, яка за їх наукою була перешкодою для важливого уділяння св. Тайн. Так, напр., вони вважали найбільшими грішниками еретиків, схизматиків, апостатів, а головно т. зв. „зрадників“, тобто тих, що видавали поганам св. Книги (Кодекси) на знищення.

Причиною такого стану, як і взагалі причиною ересі донатистів, була сама північна Африка, де розвинувся тоді нахил до ригоризму та надмірної духовості (спіритуалізм Монтана й суб'єктивізм та ригоризм Тертуліана), що злилися в донатизмі, який

виводив свій початок з часів переслідувань Діоклеціана і Максиміліяна (303 р.). Тоді було видано приказ з вимогою віддавати св. Книги на спалення. (Деякі християни спротивилися цьому й за це пішли на смерть, інші поховали св. Книги, а дехто таки видав їх й став „зрадником”).

Як виходить, в теорії самі донатисти (Донат Великий, Парменій Картагенський, помер 390 року; Петіліян, помер 420 року; Кресконій Граматик та інші) не були згідні щодо з'ясування поняття святости та грішности, а в зв'язку з тим і важливости св. Тайн (сакраментальна проблема) та правдивости Церкви (еклезіологія), бож правдива Церква — це лише св. Церква, поза якою немає св. Тайн. Також у практиці вони були ще більш неконсеквентні, бо не завжди йшли за своїми теоретичними твердженнями.

З католицької сторони найбільше поборював донатистів св. Опат, єпископ Мілевітанський (320-385) і св. Августин. Їм обом дав донатизм добру нагоду краще висвітлити науку про св. Тайни і Церкву.

В другій частині праці, згадавши коротко про Опата Мілевітанського, Тихонія і науку неоплатонізму (стор. 68-71), що були немов предтечами св. Августина, автор широко висвітлив науку останнього, який з питомою йому вченістю відкинув помилки ересі донатистів і вияснив при цій нагоді науку св. Церкви в своїх творах, що збереглися до наших днів.

Св. Августин вже замолоду проявляв небуденні здібності. Коли ж за молитвами своєї матері св. Моніки, окрилений світлом Божої ласки пішов на правдиву дорогу чесности, ставши на 35 році свого життя священником, а згодом єпископом, він віддав усі свої таланти на службу Христові, на оборону правд Христової Церкви. Своєю глибокою філософсько-богословською наукою заяснив, як мало хто в цілій історії Церкви.

Тому й не дивно, що св. Августином цікавились та радо вчитувалися в його твори мало що не всі богослови. Це стосується модерних, а головню німецьких богословів. Читаючи його твори відчуваємо духову насолоду, бо вони глибокі змістом, написані прекрасною латинською мовою. Він філософ-естет, богослов-містик, написав багато філософсько-богословських творів. Своїм вдумливим твором, *De civitate Dei*, він поклав основи філософії історії. Будучи zarazом досконалим полемістом, він поборював ересі, відхиляючи противників Католицької Церкви. Головне вістря його полеміки було звернене проти трьох ересей того часу: Маніхея, Пелагія і Доната. Правда, в розгарі диспут і полеміки

часом у св. Августина виривалося деяке перебільшене слово, чи перебільшена фраза (як це буває в полеміці), так, що опісля він мусів себе за це виправляти в своїх *Retractationes*. Цього, напр., не зустрічаємо в іншого геніяльного філософа і богослова з XIII ст. св. Томи з Аквіну (помер 1274 року), але це зовсім не применшує його величі, яка промінюватиме завжди в історії католицького богослов'я.

Св. Августин відкинув розсудливо науку донатистів і дав потрібні теоретичні вияснення, доказуючи, що важливість св. Тайн не залежить від особи або заслуг, чи святости уділювача. Так, до речі, було завжди в практиці Церкви. Людина-уділювач, це лише знаряддя, він діє зовнішньо, а ласку освячення забезпечує тут у видимий спосіб сам Христос без огляду на святість чи грішність уділювача. Христос є автором і основником св. Тайн, тому вони Божі, святі, об'єктивно добрі самі в собі. Людина не може їх ні знищити, ані надшчербити чи опоганити, хоч уділювач тут потрібний для їх уділення. Значить, св. Августин звертає увагу на об'єктивність св. Тайн, на їх незалежність від людського елементу. Таким чином виступає проти суб'єктивно-харизматичної тенденції, яка має початки в творах Тертуліяна, частково в творах св. Кипріяна, а в основному в донатистів. Св. Августин не розв'язує проблеми причиновости св. Тайн, ані способу, в який св. Тайни спричинюють ласку. Чи це проходить у моральному порядку (як інструментальна причина, але лише морального характеру), як це вчили і вчать багато богословів під проводом Де Ліґо; чи це проходить у фізичному порядку, коли за Божим впливом приносять ласку немов якісь канали, через які вона спливає до нашої душі, як вчать Томісти, а саме славний богослов Суарез та інші. Чи може це стається інтенціонально (св. Тайни витворюють в душі відповідну диспозицію, розположення або, як вчить модерний богослов Біґо, з'являється відповідний „титул”, що вимагає ласки). Цієї справи св. Августин не заторкує. Нею щойно в пізніших віках почали займатися схоластики, а сьогодні — неосхоластики та зрештою усі богослови.

У виясненні науки про об'єктивність св. Тайн св. Августин знаходить допомогу в філософії. Він знає, до речі, досконало грецьку філософію, головню її двох найбільших велетнів Аристотеля і Платона, синтезу вчення яких старалися зробити найбільші філософські уми впродовж двох тисяч років. Не можна заперечити, що в творах св. Августина переважає платонізм, чи вірніше неоплатонічний напрям. З цієї філософії св. Августин застосував до науки про св. Тайни подвійний принцип: (1) дуалізм поміж матерією та духом і (2) розрізнення поміж тим, що є зовнішнє, що наглядно бачимо й внутрішнє, чого не бачимо, а що в дійсності існує. Уже

в Платона виступає сильно розрізнення чуттєвого світу від духового. Неоплатоністи, йдучи за Пльотіном, присвячують цій різниці більше і більше уваги та твердять, що правдива суть річей, тобто „дійсність” не є те, що спостерігають органи чуття, а суть духова, якої наші очі не бачать, а яка має примат над матерією (це, до речі, одне з головних тверджень філософії українського філософа Григорія Сковороди, в якого „тлінне” так сильно відрізнене від „нетлінного”, внутрішнє від зовнішнього). Св. Августин застосовує це вчення до науки сакраментальної та за її допомогою розв’язує багато трудних завдань.

Науку св. Августина саме і викладає о. Корниляк, як це бачимо в другій частині його праці. Він робить це чітко, систематично, цитуючи дуже часто твори цього великого вчителя Церкви. На основі переведеної аналізи, він приходить до висновку (див. окремі точки, стор. 128-129) і вкінці подає загальний огляд порушеної ним теологічної теми.

Насправді полеміка, що її розглянув автор відноситься до сивої давнини (IV-V ст.), проте справа св. Тайн, справа об’єктивності і важливості їх та проблема чи вони існують лише в католицькій Церкві, чи їх мають також єретики й нез’єднані — залишається не розв’язаною. Щодо питання, чи всі вони мають св. Тайни, св. Августин каже, що хоч св. Тайни належать до Церкви й де-не-де існують, де немає Церкви, то, однак, вони є там несправедливо, нелегально й без користи. Самі св. Тайни не вистачають, потрібна є ще ласка відпущення гріхів і оправдання. Єретики й нез’єднані мають св. Тайни, але не мають ласки, яку уділює св. Дух через св. Тайни лише в Церкві. Щоб одержати ласку, треба бажання з боку людини, навернення серця, силою якого грішник приналежний до Церкви наvertsється до Бога, а єретик чи схизматик до Церкви, а через Церкву до Христа. Єретики чи схизматики, що вертаються до Церкви не потребують повторення св. Тайн (хрещення, миропомазання і священства).

Отже, хто видвигає ці справи і вивчає їх на основі джерел, тобто творів св. Отців (у нашому випадку св. Августина), то порушує ніби то давні справи, але в дійсності їх можна спокійно назвати актуальними справами — проблемами роз’єданого християнства сходу й заходу.

Загально сьогодні панує велике бажання пізнати науку й духове життя первісної Церкви. Це відчувається саме тепер, коли прийшла перевірка поглядів, коли світ став під загрозою нової „науки”, то напевно буде корисно заглянути до джерел віри, до св. Отців. Вони вчать нас, що слід робити, щоб повернутися до єдності, до прав-

дивої Церкви-матері та до глибини духового життя — до св. Тайн, через які Господь дає Церкві св. ласку, як запоруку нашого спасіння.

Тому дуже корисною є сьогодні праця о. Корниляка. Аджеж в нашій богословській літературі постала велика прогалина по останній війні, яка завдала страшної шкоди не лише нашій Церкві, але й нашій богословській науці. Наїздник знищив наших вчених богословів, знищив наші єпархії в Старому Краю, наші семінарії, а головню нашу Львівську Богословську Академію — вогнище української богословської науки в двадцятих й тридцятих роках ХХ ст.

Місце тих наших вчених богословів, що впали жертвою ворожого насильства, повинні зайняти наші молодші сили, які нам виховала наша римська Колегія. За останніх 56 років вона дала нам 56 докторів теології, 27 докторів філософії, трьох докторів права й одного доктора церковної історії. Правда не всі доктори встигли видати хоч би свої докторські дисертації. Тому треба ще більше цінити тих, що на це спромоглися.

Довідуємося, що наш автор з нагоди видання цієї праці дістав багато гратуляцій від різних навіть найвищих церковних достойників — деяких кардиналів та навіть від Декана Кардинальської Колегії, Емінінції Євгена Кардинала Тіссерана, від Апостольського Делегата в США, ВПреосв. Кир Джованні Чіконіяні, від Єпископів, не говорячи вже про священників та вчених з різних країн. Вони прихильно оцінили його працю та побажали молодому авторові дальших успіхів.

Маємо надію, що автор надрукує також свою другу дисертацію з ділянки філософії (про російського філософа Бердяєва). Її захистив він 1948 року в Григоріянському університеті і таким чином став також доктором філософії. Добре було б, щоб видав її українською мовою.

НАШ ХРАМ І ЛЮД

У НАШОМУ СОБОРІ*

Розмалювання собору Покрови Пресвятої Богородиці і св. Апостола Андрія Первозванного розпочато 1980 року. Основні проекти образів і орнаментів мистець Святослав Юрій Гординський почав розробляти вже в половині 1979 року в своїй робітні в Нью Йорку. Теми й розміри проєктів основно обговорено й уточнено з Єпископом Платоном Корниляком. Вирішено, що теми головних образів у святині і наві будуть релігійного характеру, а історичні образи, призначені для задніх стін собору будуть пов'язані з історією Церкви в Україні.

Найбільшою розмірами мистецькою працею були чотири образи на бічних стінах нави, кожен 5 на 3,30 м. величиною, не враховуючи бічних орнаментів. Своєю тематикою ці образи змальовують: Різдво Христове, Хрещення в Йордані, Воскресіння Господнє і Зіслання Святого Духа. У мистецькому зображенні цих свят мистець вирішив зберегти нашу багатовікову традицію, але водночас висловити все новочасною формою, щоб ті твори стали живим образом для сучасної людини.

Різдво Христове. В образі мистець зберіг традицією освячені зображення цієї події, згідно зі Святим Письмом і церковними богослужбовими відправами. Одночасно він використав і народні звичаї, якими впродовж віків наш народ відзначав свято Різдва Христового. Зображення змальовано згідно з різдвяним кондаком: „Нині Діва народила Того, котрий був перед усім буттям, і земля дає яскиню Недоступному. Янголи з пастирями співають хвалу; мудреці йдуть за зорею. Бо задля нас Бог, що є над усіма часами, народився як дитятко”. За словами св. Григорія Богослова, народження Христове — це не „свято сотворення, а новотворення, через яке увесь світ став освячений”. У центрі образу показано головну ідею, з якою зв'язане все в композиції — повите Дитя в яслах. Св. Григорій Нісський, говорячи про народження Христове в темній печері, порівнює його із засвіченням духовного світла в смертельній темряві, що оточувала людство. Тому відсутність освітлення печери в образі символізує темний і грішний світ, у якому заблисло сонце Правди.

Також з погляду теологічного, образ Христа-Дитяти в яслах є глибоко символічний, бо пелени, в які сповите Боже Дитя, є також

* Передруковано, в незначному скороченні, з часопису *Християнський голос* за 6 червня 1982 року.

образом тих смертних покривал, в які було обвито тіло Господнє після його зняття з хреста.

Що торкається вола й осла, то їх, здається, не бракує на жодній іконі Різдва. Їх, до речі, не згадують святі євангелисти, до ікони вони попали з пророцтва пророка Ісаї, який говорив: „Віл знає свого пана, а осел свого господаря; але Ізраїль цього не знає, мій нарід цього не розуміє”(Ісаїя 1,3).

В центрі ікони перед яскинею зображена також Богоматір. Вона лежить на подорожній підстилці давніх часів і своїми розмірами більша, ніж усі інші постаті. Цим підкреслено, що вона охороняє святе Дитя в печері. Зоря променем спадає із світляної сфери неба, що є символом Божого всесвіту — провіщенням небесного народження на землі.

Жінка і дівчина, що купають малого Ісуса, взяті із старих апокрифів. Їх присутність стверджує людську натуру Христа-чоловіка. Св. Йосиф сидить з боку, бо ж він не є батьком, тільки опікуном у дорозі. Дрімаючи, він сидить зажурений і втомлений, і його будить пастух. На деяких іконах пастух має подобу чорта, який спокушує св. Йосифа, кажучи йому сумніватися в людській істоті Бога. Ліворуч образа зображені три мудреці, які спішають на конях за зіркою. Вони символ того, що Церква освячує також і людську науку. Праворуч зображена група пастирів. Тут мистець використав мотиви наших колядок, як „Бог Предвічний”, „Небо і земля”, „В Вифлеємі нині новина” тощо. Пастирі зодягнуті в українські строї, бо ж це проходить в Україні.

З опису видно складність композиції і багатство глибоких символів, що в ній заховані.

Хрещення в Йордані. Це велике таїнство віри описав св. Марко. Він каже: „І як лиш вийшов він із води, побачив як розкрилося небо і з нього злетів на нього Святий Дух, наче голуб. І почувся голос з неба: Ти мій улюблений син, що мені сподобався” (Марко, I, 10-11). Тому свято Йордану називають також Богоявленням. Аджеж Господь об’явився у подібі Святого Духа, показуючи видимий образ Божої триєдиности. Згідно з цим, Ісус Христос зображений у воді Йордану, а над ним розкриті янголами двері Неба, з якого простягається Господня рука, що благословить. З неба спадає також стовп світла. У ньому показаний Святий Дух у виді голуба. Св. Іван Предтеча тримає руку на Христовій голові, що в давнині було звичаєм хрещення. Постать св. Івана повна гідности і таким бачить його і Церква. Вівтірковий тропар, до речі, прославляє його такими словами: „Предтече, ти показався воістину і від пророків чесніший, бо у струях сподобився хрестити проповіданого!” Збоку

біля Івана на дереві висить сокира, а на другому боці Йордану три янголи тримають Христову одежу. На бічних образах триптиха ліворуч угорі намальовано зустріч Івана з Ісусом Христом, а внизу групу людей, що стоїть в стані здивування, не розуміючи, що діється. До їхньої свідомости ще не дійшло те, що відбувається. Зате праворуч інша група людей, що її веде янгол над ними, вже свідомі, що це є тайна хрещення й несе дітей до хресту. Образ цей розмальований ясними кольорами, бо дія відбувається під час дня, тоді як кольори Різдва темніші для відзначення ночі. Образ цей, подібно як і попередній, багатий символами.

Воскресіння Христове. Це велике свято християнства має інакше зображення в східній Церкві, ніж в західній. У воскресному тропарі (глас 3) маємо таке прославлення цієї події: „Нехай веселяться небеснії, нехай радуються земнії, бо сотворив владу рукою своєю Господь, подолав смертю смерть, первенцем мертвих став, з безодні аду ізбавив нас і подав світові велику милість”. А в кондаку подається таке: „Воскрес днесь із гробу, щедрий, і нас возвів ти із врат смерті, днесь Адам ликує і радується Єва, а разом пророки з патріярхами неперестанно оспівують божественну могутність влади твоєї”. Щоправда, євангелісти цього не подають, згадує про це лише апостол Петро в своїх Діяннях (ІІ, 14-38) та в своєму першому листі. Згідно з цим, Христос у своєму сході до аду зображений як переможець. Він у сьайному ореолі, повному янголів, також одежа у нього інша як раніше на землі, не червоно-синя, а золотожовта, наче зіткана з золотих променів. Христос стоїть на розбитих воротах пекла, під якими видно перелякані пекельні сили, які заганяє назад у темряву архистратиг Михаїл. Навколо лежать розбиті замки, ланцюги, цвяхи, ключі і інше заліззя. Христос тримає в одній руці хрест — хрест перемоги (або звиток, символ Божого слова), а другу руку подає Адамові й витягає його з труни. З другого боку бачимо праматір Єву, а далі пророків Давида й Соломона в царській одежі й свідка воскресіння — св. Івана Предтечу. На обох крилах образу зображені групи праотців і пророків, які дивляться на Христовий тріумф.

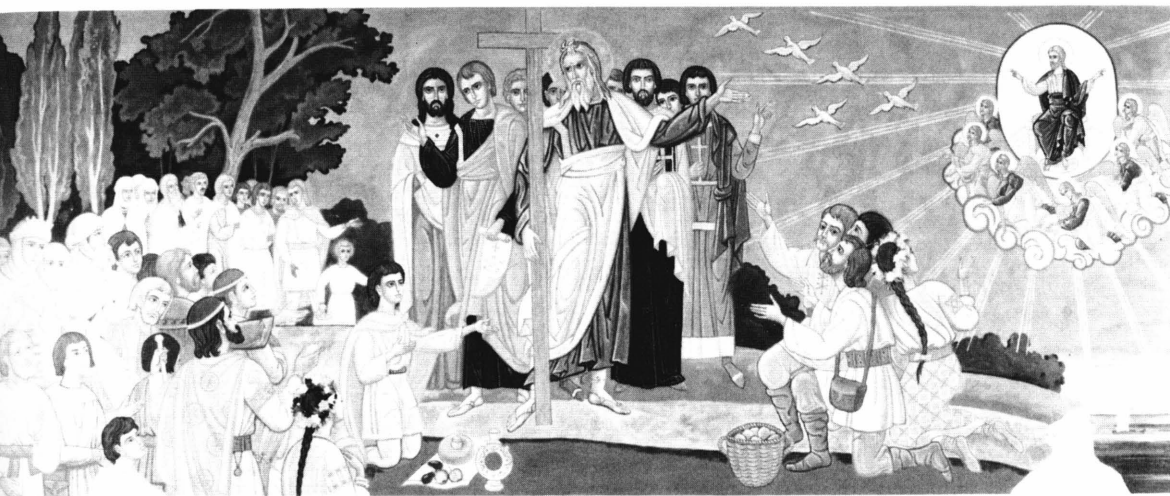
Ціла ця складна сцена нагадує нам, як Христос звільнив Адама й Єву та увесь людський рід від влади сил темряви, гріха та смерті, даруючи людству нове життя, а саме тим, хто піде Божою дорогою. Цей образ є не тільки зображенням сцени воскресіння, але й передвіщенням воскресіння мертвих, як це подано у згаданому воскресному тропарі. У цілому, цей образ є найскладнішою композицією з усіх чотирьох і в нього вкладено найбільше праці.

Зіслання Святого Духа. Згідно з вченням Церкви — Вознесінням Господнім закінчилися земні діяння Христа-людини й почалося діяння Святого Духа, що зійшов на Апостолів. Церква святкує цю подію у перший день свят, у неділю, молитвами до св. Трійці; другого дня, в понеділок, моляться до Святого Духа. Апостольські діяння (ІІ, 1-13) описують злітання Святого Духа на Апостолів як повів вітру з неба. Зіслання Святого Духа є властивим заснуванням християнської Церкви. Апостоли отримали тоді доручення й повноваження розійтися по світі й проповідувати Слово Боже багатьма мовами. Для цього вони отримали від Святого Духа Божу силу — сім Божих дарів: Мудрість, Раду, Розум, Кріпость, Побожність, Знання і Страх Божий. Свята Трійця — неподільна. В зображенні образу на Апостолів падає згори світляний промінь, наче вогненний язик. Вони сидять півколом, звернені до Пресв. Марії, і кожен приймає своє покликання з повагою і страхом Божим. Унизу образу зображена постать літньої людини в короні, з написом „космос”, що символізує старий світ і людство, яке раніше знаходилося в темряві і невірі. Постать тримає в руках полотно, на якому лежить 12 звитків. Це вчення нової віри і науки.

На стовпах святилища, нави і хорів маємо 18 образів святих Вселенської Церкви, а саме: 1. св. Климент, третій папа після св. Петра, який помер на засланні в Херсонесі, в Криму. Його мощі привіз св. Володимир до Десятинної церкви в Києві; 2. св. Іван Золотоустий; 3. св. Василь; 4. св. Григорій Богослов; 5. св. Константин; 6. св. Олена; 7. св. Роман Краснопівець; 8. св. Кирило; 9. св. Методій (два останні — слов'янські апостоли); 10. св. Володимир; 11. св. Ольга; 12. св. Борис; 13. св. Гліб; 14. св. Антоній Печерський; 15. св. Теодосій Печерський; 16. св. вмч. Йосафат. У тому числі є сім українських святих. На обох стовпах біля самого престолу в святилищі змальовані два святі воїни, Дмитро і Юрій. Усі ці постаті природної величини, обведені багатим орнаментом у стилі подібному, що є в соборі Святої Софії в Києві.

Чотири більші образи, що розміщені на хорах і під ними, змальовують історичні моменти нашої Церкви. Ліворуч на хорах знаходиться образ, що зображує „Святого Андрія на київських горах”, як також образ „Хрещення Києва”. Обидва ці образи розміром наполовину менші, ніж ті, що є на стінах нави. За своїм характером вони також багатофігурні.

Святий Андрій на київських горах. Цей образ оснований на літописній легенді, що св. Андрій, подорожуючи з своїми учнями вздовж Чорного моря, прибув до місця теперішнього Києва. По-

*Святослав Гординський. Святий Андрій на київських горах. Олія.
1979*

Святослав Гординський. Хрещення Києва. Олія. 1979

благословивши київські гори, він заповів, що на них засяє ласка Божа й постане велике місто з багатьма церквами. Легенда не має історичної основи, базується лише на фактах, що в першому сторіччі в Криму були вже християнські оселі та що мешканці цих осель знали, що вгорі Дніпра було якесь більше місто, яке згодом стало Києвом.

На образі св. Андрій зображений на горі над Дніпром у колі своїх учнів. Рукою він показує на небесну з'яву Христа в славі. Апостол і його учні зодягнені в тогочасні античні строї. Нарід навколо показаний в скитсько-сарматській, а то й в українській ноші. Цей образ — це нова композиція мистця.

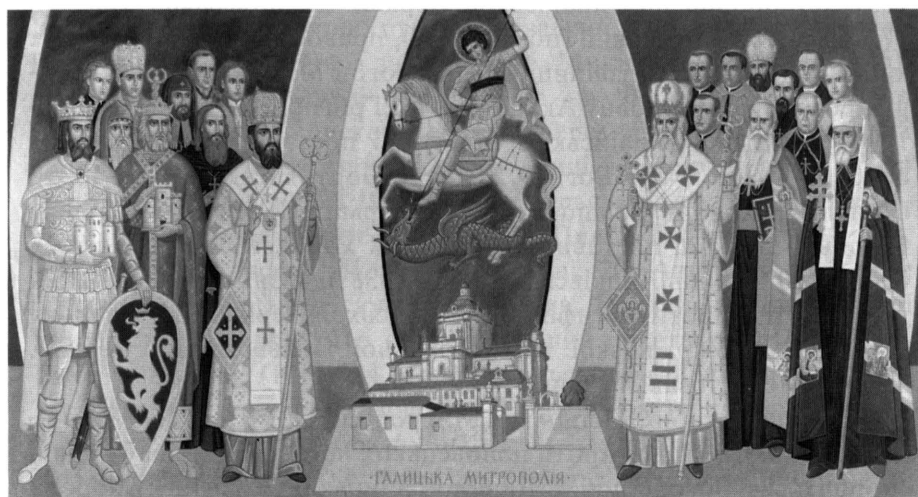
З другого боку хорів розміщено образ *Хрещення Києва*. На тлі дерев'яного Києва на горбах мистець змалював сцену хрещення. Посередині на розгорнутому килимі стоїть св. Володимир з хрестом, побіч нього його дружина, царгородська княжна Олена, його сини — між ними Борис, Гліб та Ярослав, внуки й жінки різних князів. По боках зображені єпископи і священники, що звершують обряд хрещення. Далі стоять ченці, бояри і люди з народу, а на дальшому пляні княжа військова дружина. У воді Дніпра (власливо його допливу Почайни) видно чоловіків, жінок і дітей, як приймають святий хрест. Постаті цього образу в історичному одязі, що добре задокументований в старовинних мініатюрах. Образ присвячено ювілеєві тисячоріччя хрещення Києва, столиці Володимирської держави. Цю вікопомну подію український християнський люд відзначав 1988 року.

Два подібні розмірами образи знаходяться при вході до церкви під хорами. Тематично вони ще більше зв'язані з історією, що сягає наших днів. На образах зображено 41 постать, в тому 11 мистець відтворив з духом доби, бо про них не маємо історичних даних. Решта, тобто 30 постатей — це автентичні портрети. На першому образі ліворуч (коли дивитися з сторони престолу), зображено *Київську Митрополію*, а на другому боці *Галицьку Митрополію*. Посередині першого образу розміщено герб Києва — св. Михайла з мечем, що стоїть над собором Святої Софії, а в другому образі зображено лева над собором св. Юра у Львові — герб Галицької землі. Постаті зображено в хронологічному порядку.

Провідні духовні й світські особи Київської Митрополії: 1. Князь Ярослав Мудрий (978-1054), будівник Святої Софії. 2. Володимир Мономах, Великий князь київський. Воював проти поган, автор „Поучення дітям”. 3. Князь Ярополк Ізяславич (помер 1086), зображений з папською булею, в якій іменовано його „королем

Святослав Гординський. Київська Митрополія. Олія. 1979

Святослав Гординський. Галицька Митрополія. Олія. 1979

Руси". 4. Нестор-літописець (1056-1114), чернець Києво-Печерської лаври, історик стародавньої Руси. 5. Митрополит Іларіон — перший київський митрополит негрек, 1051. Автор „Слова о законі і благодаті”, патріот київської землі. 6. Аліпій-іконописець (помер 1114), чернець Києво-Печерської лаври, визначний мистець ікон. 7. Клим Смолятич, київський митрополит, проповідник і філософ XII ст. 8. Кирило Турівський, знаменитий проповідник XII ст., молитви якого вживаємо й сьогодні. 9. Данило Ігумен або Паломник (XI-XII ст.), автор опису подорожі до Святої Землі 1106-07 рр. з описом святих місць. 10. Митрополит Ісидор київський, грек за походженням (помер 1463), учасник флорентійського унійного собору 1439, перший „руський кардинал”. 11. Петро Могила, митрополит київський (1596-1647), основник Могилянської Академії в Києві, співпрацював з уніятським митрополитом В. Рутським для створення спільного патріархату Української Церкви. 12. Гетьман Іван Мазепа (1639-1709) — будівник і реставратор понад 20 церков у бароковому стилі, відомому також як „мазепинський”; борець за незалежність України. 13. Мелетій Смотрицький (1578-1634), архієпископ православний, а згодом уніятський. Пристрасний полеміст, автор *Слов'янської граматики*, що стала підручником в усьому слов'янському світі. 14. Митрополит Іпатій Потій (1541-1613), церковний діяч і письменник, київський унійний митрополит 1600 р. 15. Велямин Рутський (1574-1637), київський унійний митрополит 1615 р., організатор і оборонець східного обряду в Римі. 16. Рафаїл Корсак (1600-1640), київський католицький митрополит 1637 р., оборонець української Церкви на польських сеймах. 17. Рафаїл Заборовський (помер 1747), православний митрополит київський, збудував дзвіниці Софійського і Михайлівського соборів, розбудував Духовну Академію. 18. Григорій Сковорода (1722-1794), видатний український філософ і поет, для якого вічною основою і силою був Бог. 19. Дмитро Бортнянський (1751-1825), великий духовний композитор і реформатор церковного співу Східної Церкви, поставив український хоровий спів на світову висоту. 20. Василь Липківський (1864-1938?), визначний церковний діяч, борець проти русифікації української Церкви. З 1921 року митрополит Української Автокефальної Православної Церкви. Загинув у совєтській в'язниці.

Провідні особи „Галицької Митрополії”: 1. Князь Осмомисл (помер 1187), боровся проти половецьких поган, збудував у Галичі собор Пресв. Богородиці. 2. Данило Галицький (1202-1264), король Руси 1253 р., об'єднав Галичину з Волинню, заснував Львів і Холм, де збудував собор. 3. Іван Вишенський (1550-1620), православний

полеміст і письменник, критикував з позицій аскетизму тодішній церковний і світський лад. Був на Атосі. 4. Йосип Шумлянський (1643-1708), перший унійний єпископ Львова, стояв близько до гетьмана І. Мазепи. Брав участь в обороні Відня 1683. 5. Іннокентій Винницький, перемиський єпископ 1680-1700, визначний церковний діяч. 6. Атанасій Шептицький, єпископ львівський і католицький митрополит київський, 1715-1746. Організував школи і поклав основи під собор св. Юра у Львові. 7. Михайло Левицький (1774-1858), львівський митрополит і перший галицький кардинал, церковний і освітній діяч. 8. Григор Яхимович (1792-1863), галицький митрополит і великий авторитет для тодішнього українського світу. 9. Сильвестер Сембратович (1836-1898), галицький митрополит і кардинал. Збудував нову Духовну семінарію у Львові. 10. Маркіян Шашкевич (1811-1843), священник, зробив велику працю в пробудженні українського національного життя в Галичині. 11. Андрей Шептицький (1865-1944), галицький митрополит і великий український патріот, подвижник культури і меценат мистецтва, творець Українського Національного Музею у Львові 1905 р. 12. Йосафат Коциловський (1876-1947), перемиський єпископ. Поляки видали його советам, помер у київській в'язниці. 13. Йосиф Сліпий (1892-1984), Верховний архієпископ львівський і митрополит галицький, послідовник діяльності митрополита Андрея і його наступник. В роках 1946-1963 перебував на засланні в Сибіру. Від 1965 р. кардинал, будівник собору Святої Софії в Римі. 14. Григор Хомишин (1876-1946), станиславівський єпископ, будівник церков. Загинув у советській в'язниці. 15. Іван Лятишевський (1879-1957), єпископ-помічник станиславівський. Ув'язнений 1945 р. Помер після звільнення з заслання. 16. Микита Будка (1877-1945), львівський єпископ-помічник. Помер на засланні. 17. Григор Лакота (1883-1950), єпископ-помічник перемиський; 1945 р. поляки видали його советам, помер на засланні в Воркуті. 18. Микола Чарнецький, єпископ. З 1931 р. Апостольський візитатор для Волині, 1945 р. вивезений советами. 19. Павло Гойдич (1888-1960), пражівський єпископ. Помер у в'язниці. 20. Августин Волошин (1874-1946), священник і культурний діяч. Президент Карпатської України в 1939 році. По війні вивезений советами з Праги. 21. Теодор Ромжа (1911-1947), Апостольський адміністратор для Закарпаття, єпископ мукачівський. Вбитий советською владою.

Зображені на цих образах постаті — це провідні діячі в історії Української Церкви. Святих на цих образах немає. Вони зображені на стовпах церкви. Мистець вибрав такі постаті, що були діяльні на територіях обох українських митрополій, і то незалежно від того,

чи в даних умовах вони були православними чи католицькими діячами — важливе те, чи вони творили й обороняли Українську Церкву, як релігійне й культурне добро українського народу. Між зображеними є й численні мученики за свою Церкву, якими обидві митрополії ствердили й стверджують існування однієї Христової Церкви в Україні й поза її межами.

ПОЛІХРОМІЯ НАШОГО СОБОРУ

Як твердять деякі знавці мистецтва, для сучасного українського церковного монументалізму характерна тенденція до дальшого розвитку та збагачення кращих традицій, цілеспрямовані активні пошуки нового, як також пристрасне ствердження національної духовости.

Нашу увагу привертає тут поліхромія собору Покрови Пресвятої Богородиці і св. Апостола Андрія Первозванного, що її розмалював Святослав Юрій Гординський. С. Гординський народився 1906 р. в Коломиї, у родині відомого педагога й культурного діяча Ярослава Гординського. Ще в дитинстві майбутній мистець — втратив слух. Однак, це не зупинило його здобути освіту, вивчити кілька чужих мов і досягти високого культурного рівня духового розвитку. Мистецька обдарованість С. Гординського різноманітна й багатогранна: він поет, перекладач, літературний критик, графік, автор мистецтвознавчих монографій та артист-маляр. Як мистець він проектував поліхромію багатьох українських церков, з яких близько 50 мають його малювання, напр., церкви в Нью Йорку, Ньюарку, Чикаго, Детройті, Гюстоні, Торонті, Вінніпегу тощо. Він автор головної мозаїки в соборі Святої Софії в Римі та в Мельборнському соборі в Австралії.

Церковне мистецтво С. Гординського високо цінують українські мистці-монументалісти, критики й шанувателі. Високо ставив сл. п. Патріярх Йосиф Сліпий, а також єпископ Платон Корниляк, що 1979 року доручив мистцеві розмалювати собор у Мюнхені. Цей собор для єпископа Корниляка є чимось надзвичайним, бо в його розумінні він своєю побудовою є мостом поміж будівельною традицією церков в Україні та модерною побудовою в Німецькій Федеративній Республіці. Найосновніше в тому, що собор повністю відповідає потребам нашого часу.

Своєю формою собор складається на куб із великою банею в самому центрі. Вдале поєднання верхньої немальованої дерев'яної частини з мурованими стінами справляє добре враження для ока і робить святиню унікальною щодо свого вигляду. Ця унікальність особливо проявляється у престольній частині та посередині церкви, коли пильно вглянутися в центральний підбанный простір під час соняшного дня.

Зовні собор виглядає скромно, як це й належить святині візантійського обряду, зате його внутрішній інтер'єр, не зважаючи на свою нескладність і прямолінійність, повний духового згущення й монументальної поваги. Контрасти, ритмічне повторення окремих мистецьких елементів дають глядачеві відчуття усе багатство й різноманітність поліхромії собору. Стіна святилища побудована на зразок трьох нав, оздоблена мозаїками яснозолотистого кольору. Італієць Уго Маццеї з Петра Санта, автор мозаїк, уклав у них багато подібностей з мозаїками собору Святої Софії в Києві, зокрема в постаті архангелів Михаїла й Гавриїла та в постаті Марії-Оранти з піднятими молитовно руками. Широка популярність цього образу в Україні, можливо, пояснюється не тільки самим культом Богоматері, але й давньою традицією. Усі три постаті скоординовані з промовистим тлом; вони виразні, пропорційно зладжені з чітким позначенням драпування одєжі.

Святилище відділене від нави іконостасом, що є не тільки важливим обрядовим елементом, але поважним мистецьким здобутком С. Гординського. Тут кожна постать виведена мужньо, з свідомістю служити високим цілям, що даються зобразити тільки монументальними формами. Окремі постаті виконано з пієтизмом і з великою терпеливістю; враховано глибокі духові традиції українського іконописного мистецтва. На увагу заслуговують постаті св. Андрія Первозванного та св. Миколая. У них мистець уклав не лише композиційну гармонію, красу, монументальний настрій, але також непроминальну силу, якою вони захоплюють глядача.

Теми головних образів у наві чисто релігійні, в той час, коли задні стіни церкви прикрашені образами історичної тематики тісно пов'язаної з історією Церкви в Україні. Великим мистецьким досягненням С. Гординського є тут чотири образи на бічних стінах, кожен 5 на 3,30 м. величиною, не враховуючи бічних орнаментів. Теми цих образів — чотири найбільші таїнства віри: Різдво Христове, Хрещення в Йордані. Воскресіння Господнє і Зіслання Святого Духа. В них збережено українську багатовікову традицію, але передано усе новими методами, так що ці твори насправді належать до нашої доби й промовляють до української людини мовою сьогодення. Треба відзначити, що вищезгадані чотири свята зображено також на малих іконах празничного ряду на іконостасі. Вони там мініатюрного формату, тому тільки в загальних зарисовках подібні до великих образів. Великі композиції мають також тематичні доповнення у формі бічних крил — триптихів, що роблять їх відмінними від зображень подібних образів у інших церквах.

Пресвята Богородиця — „Оранта” — молиться за всіх і молиться з усіма. Мозаїка на запрестольній стіні в соборі Покрови Пресвятої Богородиці і св. Апостола Андрія Первозванного в Мюнхені

Образ „Різдва Христового” виконано на підставі релігійної традиції, освяченої віками праці багатьох мистців. Тут використано також українські народні звичаї, якими нарід упродовж віків відзначав це велике свято. У центрі образу — Дитя-Христос у яслах. Печера сповнена темряви, що має глибоке символічне значення — темного грішного світу, в якому з народженням Христа заблисло сонце Правди. Є в образі й традиційне зображення вола та осла. Перед яскинею лежить Богоматір. Вона більша розміром від усіх інших постатей, бо їй припало завдання охороняти Христа. З світляної сфери неба падає зоря, що не тільки оживляє картину, але також є символом просвіщення всесвіту про божественне народження на землі. Постать дрімаючого св. Йосифа зажурена, втомлена; біля нього — пастух, що старається його розбудити. Справа внизу на картині староапокрифічне зображення жінки й дівчини, що купають малого Ісуса щоб ствердити його людську природу. Ліве бічне крило картини — зображення трьох мудреців, які спішають на конях за зіркою. Виконання наскрізь українське. Ще сильніші українські мотиви наявні на правому крилі. Тут маляр використав мотиви колядок і намалював групу пастирів в українському одязі. Картина в цілому складна й символічна. Її настрій поважний, вона виконана старанно з глибоким знанням візантійського іконопису, як також старовинних галицьких ікон. Кольори образу дещо темніші порівняно з іншими образами, щоб підкреслити, що дія відбувається вночі.

Картина „Хрещення в Йордані” розміщена праворуч і намальована на підставі опису св. Марка. Він пише: „І як лиш вийшов він з води, побачив як розкрилося небо і з нього злетів на нього Святий Дух, наче голуб. І почувся голос з неба: Ти мій улюблений син, що мені сподобався”. Христос — постать маєстатична, графічного характеру — зображений у воді Йордану, а над ним розкриті янголами двері Неба, з якого простерта Господня рука, що благословить. З неба спадає також стовп світла, в якому показаний Святий Дух у виді голуба. Чудове графічне виконання Божої трини. Св. Іван Предтеча тримає руку на Христовій голові, його постать повна гідності та глибокого й надхненного почуття. Збоку біля Івана на дереві висить сокира, а на другому боці Йордану три янголи тримають Христову одежу. На бічних образах триптиха ліворуч угорі намальовано зустріч Івана з Ісусом Христом, а внизу — групу людей, яка, як видно з їхніх облич, ще не свідомо того, що діється в центральній картині. Зате інша група людей показана праворуч і ведена янголом уже свідомо тайни хрещення й несе своїх дітей до хреста. Кольори цього образу на відміну від попереднього

ясні, бо дія відбувається вдень. Обличчя на цій іконі реалістичні, позбавлені схематичної суворости історичної ікони, з сильним підкресленням лінійної ритміки. В драпуванні модельєрія проходить у трьох тонах для складення кращого акорду.

Картина „Христове Воскресіння” визначається не тільки ідейною спрямованістю і переконливістю, але типовістю і високою графічною майстерністю виконання. Вона повністю складається на зміст воскресного кондака: „Воскрес днесь із гробу, щедрий, і нас возвів ти із врат смерти, днесь Адам ликує і радується Єва, а разом пророки з патріярхами неперестанно оспівують божественну могутність влади твоєї”. Христос зображений тут як переможець. Він у сяйному ореолі, повному янголів. Також одяг його інший, не червоносиній, а золотисто-жовтий неначе зітканий із золотих променів. Христос із хрестом в одній руці, а другою витягає Адама з труни, стоїть на розбитих воротах пекла, під якими видно перелякані темні сили які повертає в темряву архистратиг Михаїл. З другого боку прамати Єва, а далі пророки Давид і Соломон у царській одежі та свідок воскресіння, св. Іван Предтеча. На обох крилах образу зображені групи праотців і пророків, які переживають, сприймають і радіють Христовим тріумфом. В образі змальовано не тільки велич воскресіння, але майстерно задокументовано передбачення воскресіння мертвих, як це пророче сказано в воскресному тропарі. Образ у цілому є найскладнішою композицією з усіх чотирьох і напевно зайняв найбільше праці. Мистець не вдається тут до ілюстративности чи зайвої оповідности, а оперує продуманими синтетичними образами та широко користується символікою. Можна відчуті тут і світосприймання С. Гординського та його образне розуміння правд віри, а зокрема його безпосередність у виявленні своїх почуттів.

Четверта картина — це „Зіслання Святого Духа”. Церква святкує цю подію в перший день свят, у неділю, молитвами до св. Трійці, а другого дня, в понеділок, звертається до Святого Духа. Зіслання Святого Духа є початком заснування Христової церкви. Апостоли тоді отримали владу повноваження й доручення — і розійшлися по світу проповідувати Слово Боже багатьма мовами. В образі на Апостолів падає згори світляний промінь, щось подібне до вогненного язика. Вони сидять півколом, звернені до Пресв. Марії, і кожен приймає своє завдання з повагою і страхом Божим. Внизу зображена постать літньої людини з короною на голові з написом „космос”. Це символ старого світу, рівночасно й людства, що раніше знаходилося в темряві й безвір'ї. Коли дивитися на цю картину прямо, то найперше привертає увагу центральна частина

композиції з Преосв. Марією і чотирма апостолами. Якщо змінити кут бачення, то поширюється площа баченого й міняється сприйняття інтенсивності кольору окремих осіб і драпування їхнього одягу. Отже, складається враження, що з поширенням площі приходить до тональної диференціації кольору баченого.

Чотири образи з історичною тематикою наполовину менші від тих, що знаходяться на стінах нави — вони розміщені на хорах і під хорами. Картина „Святий Андрій на київських горах” — це ново-скомпонована праця, основана на легенді літопису, згідно з якою св. Андрій, під час своїх подорожей уздовж Чорного моря, прибув з своїми учнями до місця теперішнього Києва; благословляючи київські гори, заповів, що на них засяє ласка Божа і постане велике місто з багатьма церквами. Постать св. Андрія на картині в колі своїх учнів (усі зодягнені в античний одяг) зображена монументально. Він задумливо дивиться вперед, а лівою рукою вказує на небесну з'яву Христа у славі. Сама композиція дещо видовжена в рівнобіжному напрямку, ритм її ліній спрямований до правого краю, де в синій далині виблискує стрічка річки. По боках картина побудована на виразному масиві постатей у скитсько-сарматському одязі та в українській народній ноші й розміщена на лівій половині полотна, в той час, коли праворуч центральної осі змальовано лише три особи, а четверту в формі силуети другого пляну. Таке розміщення осіб дає картині виразну просторову глибочінь. На картині чітко передано уявний дух епохи та розкрито сторінку нашого легендарного минулого. З мистецького погляду маляр зробив тут значний крок вперед. Насиченість кольорів, якою відзначаються його попередні картини, переходить тут в лагіднішу тональну гармонію, а живопис стає захоплюючим, наче опуклим і по-сучасному свіжим дарма що з далекого минулого.

З другого боку хорів розміщено образ „Хрещення Києва”. У ньому мистець виступає з своїм власним оригінальним розумінням зображуваного та власними принципами будови історичного полотна. Він ясно усвідомлює, що наш час, під час урочистих святкувань 1000-річчя християнства в Русі-Україні (1988), вимагає від мистця нового образного зображення цієї історичної події, в ясній і зрозумілій формі. Хоч цей твір і дещо ширший за своєю темою, він є лише асоціативною спробою мистця виразити образну глибину розкриття теми та вказати на незламну волю народу, що відстоює свою духову приналежність до християнського світу. Композиція багатофігурна, але нарід у ній не показаний й форми безликої маси, а в формі яскравих і конкретних характерів, що були свідками героїчної романтики акту хрещення. Посередині на килимі стоїть

св. Володимир із хрестом, біля нього — княжна Олена та його сини — між ними Борис, Гліб та Ярослав. По боках — єпископи та священники, що dokonують обряду хрещення, а далі — ченці, бояри й народні маси. На дальшому пляні стоїть княжа військова дружина. Постаті зодягнені в історичні костюми того часу. Внизу, у воді річки Почайни (доплив Дніпра), видно чоловіків, жінок і дітей, що приймають святий акт хрещення. Цю картину мистець присвятив ювілеєві 1000-річчя християнства в Русі-Україні.

Два подібні розміром образи знаходяться при вході до церкви, під хорами. Це „Київська Митрополія” та „Галицька Митрополія”. Їхні теми повністю зв’язані з історією, сягаючи до наших днів. На образах — 41 постать. 30 — це автентичні портрети, а 11 — малюнки, виконані мистцем згідно з духом часу, в якому вони жили й діяли. Мистець вибрав постаті, що були діяльні на територіях обох митрополій і обороняли Українську Церкву як духовний, релігійний і культурний скарб українського народу. Між цими релігійними, культурними й національними діячами є й численні мученики за свою Церкву. Ці картини — це велике досягнення у стилі, техніці й композиції. Оформлення окремих постатей реалістичне, з нього промовляє до нас наша історія та традиція мистецької старовини. Дивлячись на ці монументальні полотна, відчуваємо, як огортають нас глибокі роздуми про наше минуле. Композиція картин вирішена тут фронтально, а в характеристиці персонажів усе зосереджено на виразі облич, що помітно відрізняють ці картини від багатьох інших творів, в яких показані подібні персонажі.

На стовпах святилища, нави та хорів розмальовано 18 образів святих Вселенської церкви, в тому числі сім українських: св. Володимир, св. Ольга, св. Борис, св. Гліб, св. Антоній, св. Теодосій Печерський, св. вмч. Йосафат. Усі постаті природної величини, обведені багатим орнаментом у стилі, подібному до того, яким користувалися в соборі Святої Софії Київської. Виконані за традиційними зразками, ці постаті еволюціонують у творчості С. Гординського, що знає глибину вартості кольору, розуміє рівновагу тону й ритму драпування.

Тут буде доцільно відзначити, що всі згадані образи в соборі мальовані не на стіні, а на полотні, наліпленому на стіну. Така техніка малювання виключає безпосередню зустріч фарби з різними хемікаліями, що знаходяться в мурах стін, охороняє картини перед можливими тріщинами, що можуть з’явитися в стінах та через гладкість полотна полегшує чищення в майбутньому запорошеного й забрудненого малярства.

Підсумовуючи, треба сказати, що поліхромія собору Покрови Пресвятої Богородиці і св. Апостола Андрія Первозванного є поважним мистецьким досягненням Святослава Юрія Гординського в ділянці композиції, стилю й техніки. Гармонія та гострота сприймання виявів релігійного життя минулого відчутні в кожному його творі. Характеристична йому також правдивість типових образів, гідних святости й поваги, що служать високим цілям, а мова їх безпосередня, прямолінійна, сповнена духового багатства й монументального вислову.

НАШ ІКОНОСТАС

(Іконостас Катедрального храму в Мюнхені)

Іконостасна перегородка, яка відділяє святилище від церковної нави, має дуже старі традиції, які однаке збереглися і розвинулися тільки в церквах Східного обряду. Спочатку це були поодинокі ікони, розміщені між колонами тієї перегороди, згодом, десь від XIV ст. це стала окрема суцільна стіна з точно визначеним родом і порядком ікон. Завданням іконостасу було передусім бажання Церкви дати вірним оптичний образ Слова Божого і мати їх очі завжди звернені під час Богослуження на святі дієства, що відбувалися біля престолу. З другого боку, святі ікони краще зберігалися на окремій стіні, що розділяла простір, ніж на бічних стінах, де вони нищилися під впливом вогкості й усяких змін температури. Іконостаси мають по кілька поверхів ікон, сьогодні від одного до трьох, але в козацьких часах бували й іконостаси на 6-7 поверхів (ярусів), що сягали не раз 20 метрової висоти.

Наш іконостас є такою перегородою-стіною, але досить прозорою, що дає змогу бачити теж і те, що діється за ним. Тут використано старі іконостасні традиції нашого мистецтва, але й також мистецтва ранньохристиянського, яке своєю простотою і доцільністю застосованих форм сьогодні близьке до мистецтва модерного, яке теж шукає доцільно-функціональних форм. Орнаментация іконостасу базована на ранньохристиянських мотивах збережених у фресковій орнаментиці собору Святої Софії в Києві. Цей орнамент є зовсім реалістичний і базується на чисто гармонійній грі геометричних форм, з особливим підкресленням легкої і гнучкої лінії, яка своїм ритмом має завдання справляти „музичне” враження. Одночасно той орнамент математично строгий, тому він символічно зображує Божий лад космосу, де все обертається в постійному русі за строгими законами.

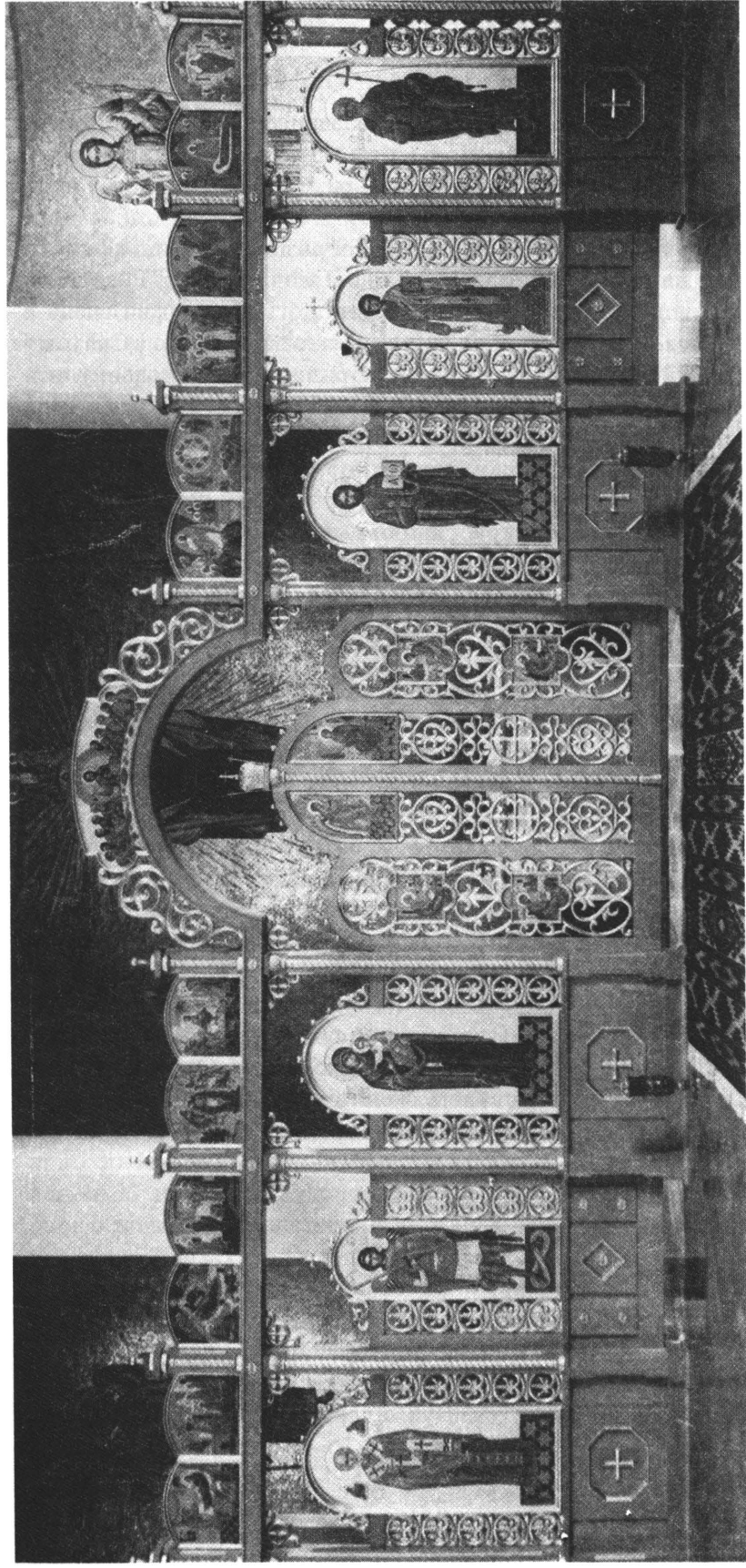
В іконостасі в основному є два ряди ікон — долішній з іконами намісними і горішній з іконами празничними, тобто з найважливішими святами нашої Церкви. Чотири головні намісні ікони це Ісус Христос типу „Учитель”, з розкритим Євангелієм із знаками альфи й омеги, символами того, що Він є початок і кінець усього.

Богоматір з дитям є типу „Одігітрія”, тобто „Провідниця в дорозі”. Цей тип Богоматері найбільше поширений у нашій іконографії і має різні відміни. Згідно з традицією, в нашій іконографії ще з XV ст., цю ікону легко українізовано додатком вишивки на рукаві малого Христа і на хустинці Богоматері. Ліворуч знаходиться ікона св. Миколая, одного з отців Церкви, почитувана особливо Східнім обрядом, а праворуч ікона св. ап. Андрія. В зображенні цього святого використано легенду, передану нашими літописами, про те, що св. Андрій був теж на київських горах і заткнув там хрест та поблагословив їх.

На дияконських дверях маємо ліворуч Архангела Михаїла, а праворуч св. Стефана. Цей вибір відомий здавна. Св. Михаїл, як архистратиг, тобто головний командувач Небесних Сил у боротьбі з злом — силами пекла, зображений у вигляді воїна з мечем. Відповідно до цього вираз його обличчя більш суворий, ніж в інших святих, він бо і в Старому і в Новому Завіті був виконавцем Господньої кари. Ікона св. Стефана, першомученика теж дуже шанована Східньою Церквою. Св. Стефан був одним із перших учнів, Христових Апостолів, і був укаменований фарисеями за те, що говорив про кінець Єрусалиму, як кару за гріхи його мешканців. На іконі він зображений з книжкою і кадильницею, в одязі диякона.

На царських дверях, що при розкритті, дають на два метри широкий отвір з добрим видом на святилище всередині, маємо шість ікон. У верхній частині дверей, дві ікони зображують сцену Благовіщення. Св. Марія сидить з веретеном за роботою і їй з'являється Божий посланець Архангел Гавриїл і каже їй: „Радуйся, благодатна, Господь з Тобою! Благословенна Ти між жінками”. Св. Гавриїл тут у відміну від Архангела Михаїла зображений в архангельському строї, з крильми кольорів небесної веселки і палицею-скиптером, знаком його достоїнства і місця в рядах ангелів. До речі, в Святому Письмі немає ніде згадки про те, що крила ангелів мали б бути білі, а завжди „орлині” або огнисті. Білі крила завели щойно мистці доби готики й ренесансу. В Україні, згідно з візантійською традицією, крила ангелів завжди орлині й багатобарвні.

Під Благовіщенням знаходяться чотири ікони Євангелистів, кожен з книгою або звитком та символами, приналежними їм, згідно з їх визначенням в Апокаліпсисі св. Йоана. Отак символом св. Матея є ангел, який диктує йому Божі слова; у св. Луки символом є телець, ознака сили, у св. Марка — лев, символ володіння, і в св. Йоана — орел, символ його крилатого слова.

*Святослав Гординський. Іконостас у катедральному храмі Покрови Пресвятої Богородиці і св. Апостола Андрія Первозван
в Мюнхені*

Царські двері у верхній частині завершується єпископською митрою на книзі, оздобою, що її може мати тільки катедральний храм. У звичайних церквах буває тільки хрест, звичайно на кулі, символі земного гльобуса.

Другий ряд ікон має 12 празничних образів, по шість з кожного боку лука, на якому знаходяться ікони Тайної вечері і Розп'яття. Все розміщення ікон іде можливо хронологічно і кожна сцена є глибоко символічна, вона тримається прямо написаного у Святому Письмі або постала на тлі інших традицій, що розвинулися упродовж розвитку християнства на Сході Європи. Тому пізнання змісту і значення кожної з тих ікон не менш важливі, як знання св. Письма. Почнемо від першої ікони:

1. *Різдво св. Марії.* Тут, як головну постать, зображено св. Анну на ложі, до якої підходять три дівчини з дарунками. У вікні будинку ліворуч видно св. Якима, чоловіка Анни. Внизу показана інша частина цієї історії: дві жінки готують купіль для немовляти — маленької Марії. Композиція цієї ікони дотримується старої і дуже знищеної фрески у Святій Софії в Києві, з першої половини XI сторіччя, та подібних зображень на багатьох іконах особливо галицьких, починаючи від XV ст.

2. *Введення Богородиці в храм.* Ця ікона теж подібна до настінного малюнка, зовсім знищеного, у Святій Софії в Києві. Батьки св. Марії привели її до храму в Єрусалимі, де її приймає жрець того храму — св. Захарія — батько пізнішого Предтечі Йоана. Ліворуч угорі св. Марія зображена вдруге, вже як доросла, якій ангел подає звиток — вістку про майбутнє Благовіщення.

3. *Різдво Христове.* Св. Лука описує цю подію найширше: народження і сповиття малого Ісуса в яслах у стайні, звіщення цієї події пастухам, які за вказівкою ангела пішли і знайшли св. св. Марію і Йосифа та Дитя в яслах. На іконі ця подія зображена більш у народному стилі, так як про це співається в колядках. Отже, св. Марія лежить на накритій покривалом скелі, біля печери, в якій видно Боже Дитя в яслах, вола й осла, а вгорі стоїть ясна зоря, що привела пастухів. Угорі побіч ангели виспівують славу Богу, а ще один ангел вказує трьом царям з дарами дорогу до Дитяти. У наших народних колядках Різдво Христове представлене так, наче б воно відбувалося в наших горах, тож і строї пастухів подані, як гуцульські. Німецькі малярі малюють тих пастухів одягнугих по-німецьки, а італійці по-італійському.

4. *Стрітення.* Це свято відзначає старий біблійний звичай, коли мати в 40-ий день приносила хлопця до храму. На іконі приймає їх праведний Симеон, якому св. Дух відкрив ще раніше, що він не

помре так довго, доки не побачить Христа Господа. Св. Йосиф тримає в руках жертву для храму — двоє голуб'ят, а за Симеоном стоїть пророчиця Анна, що в храмі служила Богові і провіщала людям, що з'явиться той, хто визволить Єрусалим.

5. *Хрещення в Йордані.* Святи Євангелисти описують цю подію так: Іван Предтеча, син Захарії, ходив і хрестив людей та згідно з книгою пророка Ісаї, закликав готувати путь Господню і вирівнювати Божі стежки. „Вже сокира при корені дерева, — казав він, — і кожне дерево, що не приносить плоду, зрубають і кинуть в огонь”. Ікона показує Ісуса Христа у воді, як його хрестить св. Йоан покладенням руки на голову. За св.св. Марком і Лукою, коли Ісус виходив з води, небо розкрилося і Дух, як голуб, зійшов на нього і злинув голос з неба: „Ти еси Син мій любий і Тебе я вподобав!” Три ангели збоку тримають нову Христову одєжу, в тому й червону — ознаку царської влади. Ікона точно передає цю сцену згідно з Святим Письмом, включно до сокири при корені дерева.

6. *Вїзд Ісуса Христа до Єрусалиму.* Після чудесного воскресіння Лазаря слава Ісуса Христа між народом стала дуже велика. Він тоді подався до Єрусалиму. Коли наблизився до Оливної гори, учні привели осла і посадили Христа та зі співом пішли до міста. Народ стелив на дорозі свою одєжу та пальмове гілля, співаючи: „Осанна Синові Давида! Благословення Тобі, що йдеш в ім'я Господнє!” Цього мальовничого опису в книгах Євангелії ікона дотримується теж точно.

Тут кінчиться перша частина празників, і приходить центральна частина іконостасу з луком і царськими дверми. На луку знаходяться дві ікони, зв'язані з Христовою жертвою — *Тайна вечеря*, як символ жертви безкровної, і *Розп'яття* — жертва кровна. Отже, в іконі Тайної вечері зображено, згідно з Євангелією, Ісуса Христа і його учнів, як у день Пасхи засіли за столом і Христос, узявши хліб, дав їм і мовив: „Це моє тіло, що за вас дається. Чиніть те саме на мій спомин”. Потім узяв вино і сказав: „Ця чаша — Новий Завіт у моїй крові, що за вас проливається”. Над цією іконою Розп'яття показує Ісуса Христа на хресті з двома постатями побіч — св. Марією і св. Йоаном апостолом. Власне, під цими двома іконами переходить священик розділяти хліб і вино, перетворені під час Богослужби у містичну жертву Христову.

Друга права частина іконостасу, має теж шість ікон у такому порядку:

7. *Воскресіння Христове.* Східня Церква у мистецтві не зображувала самої події воскресіння, бо Христос зник містично із запечатаного гробу і це давнім мистцям здавалося справою немож-

ливою передати реальними образами. Зате у Східній Церкві виробився інший тип Воскресіння — як найбільшого Христового тріумфу. Зараз після воскресіння Христос подався до переможеного пекла, щоб вивести звідти праведні, але не хрещені душі: Адама й Єву, Праотців та Пророків. На цій іконі Христос в ореолі слави й у вигляді переможця стоїть на розбитих адових воротах і подає руку Адамові. Поруч із саркофагу виходять пророки Давид і Соломон, а за ними св. Йоан Предтеча показує рукою на Того, кого він хрестив. Ця композиція теж зображена на стіні собору Святої Софії в Києві.

8. *Преображення Господнє*. Ця подія властиво попереджає Воскресіння, але для неї нема місця серед важливих свят лівої частини іконостасу, тож її традиційно дають після Воскресіння. Ікона зображує подію описану св. Матеєм: Христос узяв своїх учнів Петра, Якова і його брата Йоана та повів на високу гору і преобразився перед ними. Обличчя його засяяло, наче сонце, а одежа побіліла, наче світло. І ось з'явився їм Мойсей та Ілля (додаймо: пророки, які заповіли прихід Христа) і з хмари почувся голос: „Це мій улюблений Син, якого я вподобав, його слухайте!” Почувши це, учні впали обличчям до землі, налякані. Цей опис з Євангелії й передано на іконі.

9. *Вознесіння*. За Діяннями Апостолів, Ісус Христос сорок днів після воскресіння з'явився апостолам і розповідав їм про Боже Царство. Отак, Ісус звістив їм, що вони приймуть силу Святого Духа, який на них зійде в Єрусалимі. І сказавши це, Ісус знявся на хмарі вгору, а два мужі в білій одежі — ангели — показували руками на нього. Ця ікона теж точно дотримується Святого Письма, тільки до двох білих ангелів додано Богоматір.

10. *Зіслання Святого Духа*. В день П'ятдесятниці зійшлися разом Апостоли, обравши перед тим на місце Юди апостола Матея. Коли вони посідали, роздався з неба шум і сповнив увесь дім, а над ними з'явилися поділені огненні язики і по одному осіли на них. Усі Апостоли сповнилися Божим Духом і почали говорити різними мовами, потрібними їм для навчання різних народів Христових правд. У цій іконі востаннє зображено Богоматір ще живою.

11. *Успіння Преосв. Богородиці*. В цій іконі Богоматір показана на смертному ложі, над нею стоїть в ореолі ангелів зі свічниками Ісус Христос, тримаючи в руках мале дитя в сповитку — символ душі Богоматері, яку Він забирає з собою на небо. Навколо лежа стоять усі 12 Апостолів та єпископи, які відправляли похоронний обряд. Ця ікона в Україні має дуже давні традиції, найстаріший її

*Святослав Гординський. Бічні частини іконостасу з іконами
Пророків і Апостолів*

зразок був у великій церкві Успіння на Печерську в Києві, який так і називається Печерським Успінням Богоматері.

12. *Свята Покрова*. Це остання ікона з ряду призначених, а водночас, беручи хронологічно, наймолодша. Темою її є видіння, що його мав св. Андрій, званий Юродивим, та ченці в церкві Влахернської Богоматері в Царгороді. Під час Богослуження з'явилася постать св. Марії з наміткою-покровом, який вона простерла над народом, зібраним у церкві, як знак своєї над ним опіки. Ця ікона широко почитана і популярна у Східній Церкві, зокрема в Україні, де вона була патроном запорізьких козаків. На Заході цей образ менше відомий, і то під іншими назвами. Але намітка-покров лежить в основі цього зображення св. Марії, яка отіняє тих, хто до неї приходить.

До описаних ікон належать ще дванадцять Апостолів і шість Пророків. Всі вони розміщені на двох бічних крилах іконостасу.

А тепер коротко про стиль ікон. Це в основі стиль візантійський, що був панівним в українському мистецтві від X до кінця XVIII ст. Але з того стилю, що впродовж віків на Україні зовсім зукраїнізувався, взято лише головні принципи форм і монументальну декоративність постатей, які в загальному подані в сучасному, змодернізованому вигляді. Отже, мистець вважає, що такі ікони одночасно і традиційні і модерні. Традиційні тим, що вони подають старі, освячені зразки християнської іконографії, але одночасно своєю грою форм і ліній, своїм сильним насиченням барв ці ікони відповідають естетичній свідомості сучасної людини. Тут треба ще згадати, що іконостас — це таке велике поєднання різних родів мистецтва — архітектури, різьби, малярства, що таку закінчену структуру можна порівняти з великою музичною оркестрою. Все там повинно бути згармонізоване і на своєму місці, і все повинно промовляти як цілість. Добрим збігом обставин знайшлися співробітники для цього великого проекту, і не менш важне — повне розуміння з боку Преосвященного Екзарха українців у Німеччині, так що вдалося здійснити ще один важливий твір українського мистецтва поза Україною. І ніхто не може з цього радіти більше, як мистець, на сумлінні якого було цей твір здійснити.

о. д-р Іван Ортинський

ЗА ЛОГІКОЮ ВІРИ, НАДІЇ І ЛЮБОВИ*

Віднині, український народі в Німеччині, зокрема ти, український Мюнхене, маєш свою власну святиню, посідаєш клаптик наче рідної землі, знаєш, хто й де тебе щиросердечно пригорне в твоєму невсипущому шуканні та в твоєму тужному сподіванні! Твої мрії сповнилися, твої надії не завели тебе! Сумніви розвіялися, важкі вагання розбрелися, а тяжкі труди увінчалися славетним успіхом!

Мюнхенські українці можуть нарешті похвалитися своїм чудовим християнським храмом поміж почесними та сповненими вікової достойности церквами пишного столичного городу баварського краю. Наш новий катедральний собор втискається гармонійно, гідно та своєрідно в гру мюнхенської симфонії архітектоники, мистецької краси та загального пейзажу. Видніє здалека, і вдень і вночі, притягає увагу прохожих, любує зір, захоплює простотою свого ясного стилю, бронзою своєї бані, незвичними барвами своїх вітражів. Збуджує ревності в наших сусідів, дальших і ближчих, співаючи пеани української слави.

„Великий цей день, який нам створив Господь”. Отож ми насамперед вдячні Господу за ласку, за Його дозвіл і поміч. Ми складаємо сердечну подяку і блаженної пам'яті Архiepіскопів Івану Бучкові та висловлюємо щире признание Блаженнішому Отцю Йосифу, що його зємо нашим Патріярхом, за цінний та далекосяжний поштовх та за енергійно батьківську заохоту до цього благородного рішення. Дякуємо нашим німецьким братам по вірі за їхню шляхетну і важливу допомогу. Висловлюємо глибоку вдячність усім благодійникам храму цього та відзначаємо незрівняну щедрість наших жертводавців, нашого набожного люду.

А також ми звертаємося з великою пошаною до ділових помічників та особливішою мірою до нашого Преосвященного Владика Платона Корниляка, Апостольського Екзарха українців у Німеччині і перед ним складаємо вдячний поклін за його ревну

* Слово, виголошене під час святкового концерту, що відбувся в день посвячення катедрального Собору в Мюнхені в неділю, 17 жовтня 1976 року.

посвяту для цього священного діла, за труди, за наполегливу витривалість.

Мабуть ми ще призабули скласти китицю червоних троянд наших вдячливих сердець перед Богородицею, нашою Небесною Ненькою. Однак Вона не жде на наші подяки. Вона ж сама бажала цього храму. Це Її церква, Її дітей. Вона тішиться разом з нами. Вона сама дякує тим усім, які причинилися до довершення цього почину.

Але в цей день радості, самозадоволення та нагороди таки вкрадається тінь турботного неспокою. Безжалісний сумнів пронизує наше серце, підшіптуючи: навіщо стільки витрат, для кого, саме тепер, коли наша еміграція догасає. Либонь раніше, кілька років тому, але тепер? Таке й інше тим подібне насувається настирливо на нашу думку.

Говорячи чесно та серйозно, не можна заперечувати, що таки в цьому закиді є якась частка правди або принаймні таке, що йде проти звичайної людської логіки. Тому то така підозра стає тим більше жорстокою та дошкульною, роблячи нелегким дати їй різку відсіч.

Однак відповідь є, і вона недвозначна: це дивовижна парадоксальність в існуванні українського народу. Вона проходить червоною ниткою крізь цілу нашу історію, позначаючись у різних аспектах та розмаїтих вимірах нашого національно-церковного життя. А зрештою, чи ж і все буття людини, кожної людини, не є безперервним ланцюгом суперечливостей, одним неймовірним парадоксом?

Обмежимося тільки до деяких моментів та більш характеристичних виявів у наш час.

Коли нинішній світ громами своєї зброї та топтанням людської гідності й усяких людських прав установляє своє егоїстичне насильство над іншими народами, то наш народ, багатий тугою свого рідного та сповнений страждань й упокорень, скромно та сумирно домагається тільки можливості жити вільно на своїй власній землі.

Коли інші розбоєм та терором силуються дійти до своєї цілі, наш народ своїми найкращими речниками — нескореними й одержимими — не вбиває, не нищить, але натомість самовіддано жертвує самого себе, посвячується, приносячи в жертву своє життя.

Коли сучасний світ приховується в сукупності матерії і виключає з свого виднокругу всякі інші виклики та виміри, то наш народ, все-таки, не перериває свого спрямування до вищих духовних вартостей та все ще держиться тих основних начал і підвалин того закону, який пов'язує його з безумовним, остаточним, абсолютним.

Коли світ відвертається від Бога, проголошуючи Його смерть, то наш народ, все-таки, звертається до Бога, покладаючи усі свої надії на Нього. В той час, коли інші викидають Церкву з суспільства, то наш народ — навпаки, шукає з пристрасстю в церковності, в Церкві та при Церкві, підстав свого національного буття та русійної сили для свого суспільного життя.

В той час, коли в інших церкви світять пустою чи стають музеями старинної архітектури, замінюються на магазини чи клуби, а чи просто занедбуються, ми натомість споруджуємо нові церкви.

Це може комусь видаватися, як закостеніла відсталість, як непідхожий консерватизм.

Однак, в дійсності, оте бажання йти проти течії, оте неосучаснення, оте неслідкування за шляхами нинішнього світу, розгубленого та стривоженого, все те хоч і безсумнівно не входить в рамки звичайної розумної людської логіки — є таки логікою. Це — логіка віри, надії та любови.

Віри, яка пробивається крізь вузькі стіни нашого туземного закриття та, всупереч усяким людським обчисленням, наперекір вказівкам комп'ютерів, та проти явних очевидностей, відкривається до іншої непроглядної та незбагненої дійсности.

Надії, яка, довіряючи безумовному та неосяжному, простягається до світлих горизонтів безконечного буття.

Любови, яка, зустрічаючи в самовідданій посвяті для іншого, ставиться як засіб, зміст та сенс і як мета та повнота нашого майбуття.

Таке світорозуміння та світосприймання нашого народу проходить з глибинного переконання та екзистенціального відчуття, що правдивий поступ людини значить — від матерії, від матеріального вегетативного — йти до людського, до завжди більш людського, до духовного. Від нижчого — до вищого. Що судьба людини — підноситися все вгору, а не припинятись або, що гірше, сходити вниз, повертатися назад. Що справжнє людське призначення — це прагнути до духа, прямувати до вічного, рватися до Бога.

Ота духовна настанова нашого народу є і вислідом його народної психіки, схильної до духовности та до релігійности, так і наслідком тисячолітньої дії просякнення його Христовою Благовістю. Але, водночас, оце спрямування є посилене в особливіший спосіб і в значній мірі гіркою чашею останнього трагічного досвіду: його терпіннями, стражданнями, тяжкими стражданнями та нестерпними суперечливостями.

І якщо сучасна людина нині силується усякими ідеологічними ілюзіями від себе віддалити та всякими сурогатами прикрити оцей відчужуючий страх, який навіває пригноблююча примара нинішньої заключної формули, що „людина — це істота приречена на смерть”, — то український народ старається розбити нестерпне життя безпроглядности нашого людського існування вірою в краще майбутнє християнського оптимізму.

І на останнє з трьох основних питань, які, згідно з твердженням Канта, людство ставить (що можу я знати, що мушу чинити, на що смію надіятися?), тобто, на це питання, яке пронизує різко сучасність — наші люди відповідають: на Бога, якого нам об'явив Христос, та на Його обітниці, обітниці Його безконечної любови.

Оживлений такими то початками та скерований такими то напрямленнями, наш народ так улаштовується та бере такий шлях, який сприяв би його крокуванню до тієї мети. Й саме тому ми, заки що інше, насамперед будуємо церкви для себе.

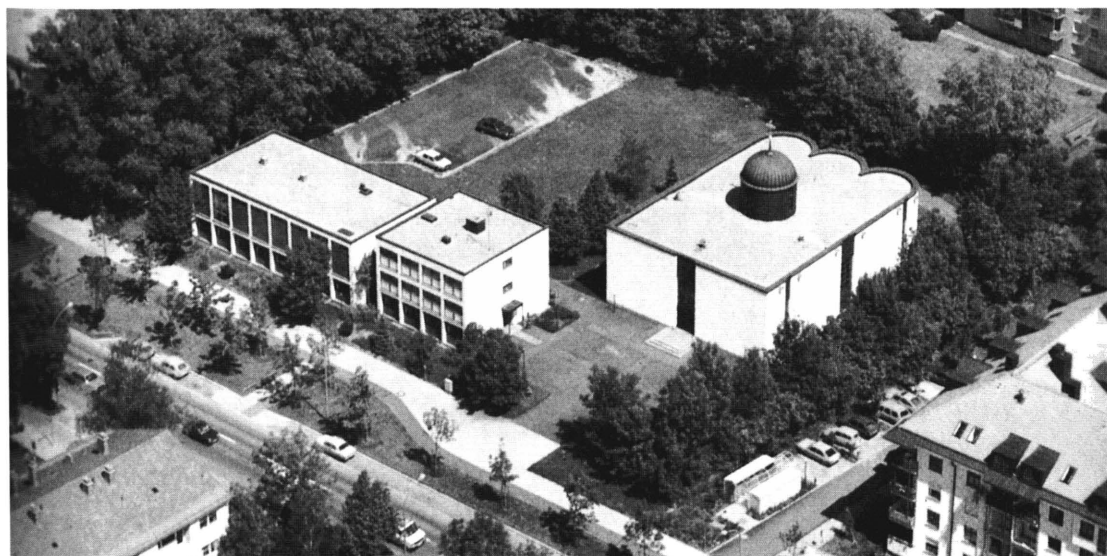
А при тому наші люди, виходячи з таких суттєвих передумов, усвідомлюють собі добре, що життя і доля нашого народу були протягом цілої нашої історії тісно пов'язані з буттям та долею нашої Церкви. Доля нашого народу — це доля нашої Церкви, яка стала серцем та душею нашої земської батьківщини, цієї батьківщини, яка становиться шляхом до нашої — небесної. У Церкві наш народ вбачає своє джерело опору, свою останню нездолану твердиню, в якій завжди зможе оживити та оновити свої життєдайні сили, де, неначе той чарівний птах — фенікс, воскресає наново з попелу свого пониження до нового радісного життя. Ось і тому ми будуємо церкву, бо знаємо, що, коли будуть церкви, то будуть і українські діти, будуть українські школи, будуть українські установи, буде український народ, а й буде українське свободне, незалежне буття і вільне майбуття.

І якщо побудова оцього катедрального храму проходить з певним опізненням, то, з другого боку конечно ствердити, що таки не запізно, бо припадає саме в дуже відповідний час, сповнений надзвичайної напружености та переважливої відповідальности. Це момент глибинного піднесення, це момент — загального прагнення до відродження, це — свідоме прямування до оновлення. Наш народ у всіх вимірюваннях, у всіх спрямованостях, усією своєю наснагою виявляє волю устояти, не піддатися, заявляє жагу — гідно існувати, вільно жити, бути собою.

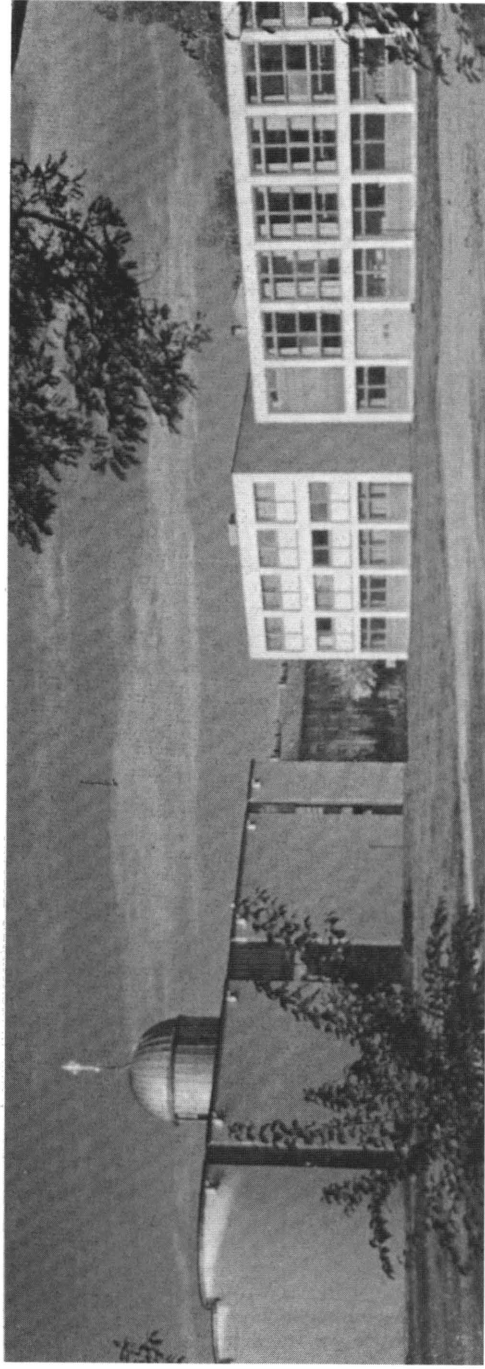
І це якраз у вирішальну фазу цієї настанови виступають у змагання найпевніші фаланги потужного удару.

Вид з городу на катедральний собор

Вид з вулиці на парафіяльний дім і культурний осередок

Катедральний собор Покрови Пресвятої Богородиці і св. Апостола Андрія Первозванного. Справа: парафіяльний дім і культурний осередок

Однак завершення побудови соборного храму в Мюнхені не значить ніяк для мюнхенських українців кінець жертв, праці та трудів. Оцей великий здобуток — це лиш початкова стадія цього шляхетного діла, яке є важкою та довгочасною дією. Це тільки старт, тільки злет важкої та довгочасної дії. Властивий чин побудови може, повинен та мусить тепер підніматися, чи краще, продовжуватися.

Бо Храм Божий — це ми, це — кожний з нас. Церква — це ми, наша спільнота. Наша Церква — це наша українська громада, зібрана в ім'я Христа.

Тому то недозволено нам спочивати на лаврах, а навпаки, нинішній день, оцю святочну хвилину треба б назвати викликом до змагання. Це не є день тріумфу, а дальшої та запеклішої борні. Зібрати-будувати Христову спільноту, творити Божий люд, будувати внутрішній храм наших душ — це напружене, безперервне зусилля, це безперервна боротьба. Зрештою, усе наше існування є боротьбою за буття. Але тут не йде про боротьбу за біологічне існування, за поживу, за нічліг, за вигоду й пристрасть, за наші егоїстичні інтереси й проти інших. У основному — це боротьба проти нас самих. Проти нашої зневіри, проти безнадії, проти нелюбви. Це — протиставитися нашому замкненню у собі, нашому збайдужінню, нашому ледарству, нашій обрахованій малодушності. Така боротьба є докорінна: вона проходить у глибині нашої душі, нашої особи, нашого „я”. На такій площині, де ніхто нам не чинить опору, де ворог нас не досягає, де ми самі, тільки ми, ніким не турбовані, рішаємо. Тому ж і не лякаймося ворожих хитрощів, не страхаймося зрадницьких донощиків та сексотів, не біймося злочинних агентів. Нам страшні — ми самі собі. Але, якщо ми станемо на прю проти себе за вищі ідеали, то всякий нам противний — буде переможений; а, що більше, він і притягнений та запрошений, разом з нами, до такої ж війни. Жити — значить боротись, але знати за що і як боротися — значить знати чому жити й як жити, значить — дійсно та правдиво жити.

Отож це українське торжество в Мюнхені, оповиваючися священним ореолом боротьби та навіваючи нам запал праведної настанови, ставиться під прапором рішучої постанови — вступити на шлях за наше піднесення вгору, за наше приєднання до Христа, за наше безперервне боріння.

Від вкладу кожної української християнської душі залежить, чи наш храм і наш центр стануть тим, чим мають стати. Від нас усіх залежить, щоб жертводавець не пожалів своєї пожертви. Від наставлення кожного з нас залежить, щоб цей собор не став

передчасним музеєм. Також від нашої доброї волі залежить, аби не світив пустою, стаючи соромливим свідком нашої незугарної невдачі.

Тільки в наполегливому готуванні та в очайдушному гартуванні, поглибленням нашої віри, скріпленням нашої надії та шляхом самовідданої любови оцей куток, оце приміщення та оцей храм зможуть стати центром і серцем українськості, притулком стомлених та пригнічених, милим і почесним притулком тужних та принадливою духовною богадільнею для всіх. Тоді цей центр сповнить своє завдання.

Тоді побудова цього українського церковно-суспільного осередку стане поєднанням нашої туги з батьківщиною та вінком для нашого рідного краю. Тоді вона стане дорогою більшого та яснішого зближення мирян із своїм Владикою та своїми душпастирями. Виявиться вона також чинником порозуміння і об'єднання наших середовищ, наших установ, наших організацій. Піднесе вона і престиж Української Церкви, підкреслюючи її гідність та права рівноправного громадянства посеред місцевої Католицької Церкви та посилить єдність з Христовою Вселенською Церквою, даючи водночас значущий поштовх до більш об'єднаної та більш конструктивної дії в змаганнях за права та помісність Української Католицької Церкви.

Тоді оця церква та оці приміщення стануть місцем широбратерської сердечно-української та правдиво-християнської зустрічі з нашими найближчими, з нашими дорогими православними братами. Вони вже тут з нами, тішаються разом з нами, торжествують, бо знають, що це й їхнє, наше, своє. І це для нас приводом великої потіхи, що вони тут, на чолі з своїми церковними провідниками, з своїм Архиепископом Орестом. Тому оце торжество, це важливе осягнення, ставиться під благонадійним знаменням зближення, порозуміння та прояснення на так вагомому відтинку нашого церковного та національного життя. Тут йдеться не про якусь церковну політику, ані про заміри загальноєкуменічного характеру, але про щось більш істотне, зовсім конкретне та суто українське.

А тим являється незаперечливий та очевидний факт, що, не зважаючи на зовнішні поділення, на розбиття тимчасові, на минулі розбиття, на мимовільні ворогування та позірні розбіжності — в дійсності, по суті та в корені завжди існувала одна українська Христова Церква. Бо є один український християнський народ. Бо одна й та сама духовно-релігійна настанова нашого люду. Бо наша Батьківщина потребує однієї, поєднаної Української Помісної Церкви.

А втім сьогодні оця приваблива рідна оаза являється отим духовним пристановищем, де ми зможемо поєднатися з терпеливою боротьбою наших уярмлених братів та сестер та напоїтися духом наших нескорених та одержимих. Але передусім і перш за все оцей храм мусить стати кузнею нашого оновлення, стартовим майданом нашого постійного навернення та домовленим місцем зустрічі з Христом, розмовною вітальницею з нашою Небесною Матір'ю і нашими Святими.

А наостанку, але не менш важливо, оця побудова ставиться, як кільце połącення між старшим поколінням, яке вийшло з України, та новою молодого генерацією, яка народилася або принаймні виховалася на чужині.

Що більше: без пересади, без вагання хочемо назвати це торжество посвячення днем передачі естафети молодому поколінню, генерації, яка на наших очах потопає у засиллях чужого довкілля, яка пропадає безжалісно в розгулях моральної розбещености та губиться безсердечно в пропастях безпросвітнього духового роздоріжжя. Та, все-таки, вона не перестає шукати. Шукає пристрасно, шукає всюди. Вона питається, в ім'я чого живе, який сенс її існування, яка її дорога. Якщо вона тут причалить, тут зупиниться та увійде в себе, вона віднайде себе, свій народ, свого Бога та водночас відшифрує шлях до своїх життєвих рейдів, зміст своєї дії та сенс свого буття. І саме тут криється найглибший секрет і найбільш значуще значення оцього дня.

А чи в дійсності наша молодь схоче перейняти нове велике та відповідальне завдання, яке на неї кладе Боже Провидіння, та чи сповнить надії, які на неї покладе наш народ, залежатиме від її волі, від її доброї волі, від її сильної волі. Та чи вона відгукнеться на скорбний заклик поневоленої України та візьметься до діла, залежатиме теж від старших, від нашого доброго прикладу, від заохоти, від розуміння вихователів, організацій та установ, від душпастирів та всіх провідників нашої спільноти.

А це все значить теж — не знеохочуватися, не дивитися на поразки, не жаятися неуспіхів, але прямувати до своєї мети, озброюючись витривалою наполегливістю та добрим наміром.

Тому то, якщо ми святкуємо цей день, прославляючи Бога та дякуючи Йому за його ласку, то водночас ми заносимо наші гарячі моління перед престол Всевишнього, щоб поблагословив наш прийдешній труд.

Ми теж дивимося на Пресвяту Діву Марію. Храм бо цей під її Покровом. Вона, Пречиста Богородиця, коли ми поглянемо на прекрасну золотосяйну мозаїку, підносить руки вгору та молить

Бога за нас. Але, коли ми краще приглянемося, уздріємо, що ці руки розгортаються та простягаються до нас. І вона, наша Мати, неначе промовляє до нас, кажучи: „Сину, дочко, приходь тут біля мене, до мене; я тебе потішу, я тобою заопікуюся та поведу тебе до Христа-Бога, де ти знайдеш спокій душі твоєї, щастя, якого шукаєш, радість, якої бажаєш, любов, ради якої живеш”.

Вона, Цариця України, вчинить теж, що побудова цього храму стане важливим етапом та черговим приготуванням до того світлого дня, яким буде святкування в вільній, соборній, християнській Україні 1000-ліття Хрещення Руси-України в 1988 році.

Катедральний собор Покрови Пресвятої Богородиці і св. Апостола Андрія Первозванного з церковними будівлями (у середині) й українські установи Мюнхену (дім Апостольського Екзархату, будинки церковного осередку [зверху, зліва направо]; Український Вільний Університет; Український інтернат [унизу])

МНОЖИТИ І ЗАКРІПЛЮВАТИ УСПІХИ ВЕЛИКОГО ТИСЯЧОЛІТТЯ (988-1988)

Великі всенародні відзначення 1000-ліття від введення християнства в Русі-Україні її могутнім володарем, князем Володимиром Великим, пройшли на терені Апостольського Екзархату в Німеччині і Скандинавії величаво. Викликані внутрішніми почуттями й глибокими потребами національного характеру, відзначення Тисячоліття перетворилися в тривкі зусилля й то великі, і відповідальні, бож вони стануть вічним прикладом для майбутніх поколінь, для всіх, хто обрав шлях іти в житті з Христом.

До цих великих і відповідальних зусиль українці Німеччини і Скандинавії стали об'єднаним фронтом, пройняті любов'ю до своєї віри й батьківщини. Своєю працею вони довели наочно зв'язок високих християнських ідеалів із насущними інтересами українського народу.

Відзначення 1000-ліття таким чином стали не тільки маніфестаційними святами, але й цементуючою духовою силою в громадсько-політичній праці розпорошеної громади, зокрема у вихованні високоідейного, трудолюбивого покоління активних будівників християнства і українства в сучасній добі.

Відзначення були наскрізь різноманітні своїм змістом і духовим наставленням. Вони залишили блискучі успіхи, які треба множити і закріплювати.

Підготову до відзначення 1000-ліття Хрещення Київської Русі-України в Екзархаті розпочато офіційно в день прощі до Марійської відпустової місцевості Альтеттінгу (10 вересня 1978 р.). Прощу очолював Апостольський Екзарх, Владика Платон Корниляк, який висловив тоді надію, що з Божою поміччю, Екзархат зуміє достойно відсвяткувати цей переважливий ювілей.

Під час щорічних соборчиків духовенства Апостольського Екзархату ухвалено ряд постанов у зв'язку з відзначенням Тисячоліття. Особливий наголос кладено на релігійний, науковий та культурно-мистецький аспекти.

Традиційна проща до Альтеттінгу, в якій взяли участь вірні з Мюнхену, Регенсбургу, Ляндсгуту, Розенгайму, Інгольштадту, Нюрнбергу та з інших ближчих місцевостей, а також із подальших, як з Нового Ульму, Штутгарту та інших. Разом зібралося понад 300 прочан.

У базиліці св. Анни Преосвященний Владика Платон відправив архиерейську Божественну Літургію і виголосив проповідь. Після полудня на площі перед Каплицею Ласк, де приміщується чудотворна статуя Божої Матері, Владика з Отцями відправив Марійський Молебень і на закінчення поблагословив усіх прочан чудотворною статуєю.

Зліва направо стоять: о. Мирон Мольчко, о. Михайло Іваняк, о. Микола Ерделі, Преосвященний Владика Платон, о. Степан Пітка, о. Михайло Шеверного й архидиякон д-р Богдан Сенишин; в другому ряді посередині: сестра Константина та частина прочан

Фото: У. Брой з газети Альтеттінгер Лібфравенботе

Під знаком підготування до Ювілею відбулися численні прощі, моління, Богослужіння і духовні місії. Згадаємо дві прощі: в 1986 році відбулася загальна проща до Святої Землі, а рік пізніше, група прочан з Мюнхену відбула прощу до Люрду. Все це мало за мету духово оновити вірних Екзархату.

Роблено заходи, щоб відновити Божі храми та побудувати нові. 1983 року Владика Платон Корниляк підніс проблему, як підготувати до 1000-ліття українську молодь, щоб передати їй багатство нашої християнської спадщини. В той час у Німеччині і Скандинавії уже діяли ювілейні комітети, праця яких проходила в дусі українського екуменізму.

Під час відзначення 25-ліття від утворення Апостольського Екзархату українців католиків у Німеччині і 25-ліття Єпископської хіротонії Владика Платона Корниляка (1984 р.), найважливішою темою соборчика священників Апостольського Екзархату було 1000-ліття Хрещення Руси-України. Доповідь виголосив Владика Михаїл Гринчишин, який представив перебіг дотеперішньої праці Синоду в зв'язку з великим Тисячоліттям. Він подав також конкретні пропозиції, як треба приготуватися до Ювілею, що потрібно робити і в який спосіб вірні Української Церкви у вільному світі повинні розглядати Ювілей. Пропозиції, шляхи діяльності і висновки, схвалені на соборчику, стали взірцем праці для душпастирських комітетів.

У зв'язку з Тисячоліттям на сторінках тижневика *Християнський голос* постійно друкувалися статті, інформації й заклики.

На запрошення німецьких католицьких парафій Владика Платон Корниляк й Отці відправляли святі Літургії, при участі чоловічого хору „Україна” та німецьких візантійських церковних хорів. З цієї нагоди виголошувано доповіді про Тисячоліття й обговорювано становище українських Церков в Україні та в країнах діаспори.

Про Тисячоліття, Україну і український народ постійно інформувала німецька преса, радіо і телебачення. Більшість цих інформацій були об'єктивними, але бували й випадки, коли приходилося пояснювати, що це не російське Тисячоліття, а українське. Бож для Заходу „росіяни” — збірне поняття, загальна назва для всіх жителів совєтської імперії.

Ювілейні святкування відбулися в усіх місцевостях Федеративної Республіки Німеччини, в яких є більше число українців. Участь у всіх святкуваннях узяв Апостольський Екзарх, Владика Платон Корниляк, при участі нашого і німецького духовенства.

Неділя, 28 лютого 1988 року. Невелика українська громада міста Пфорцгайм мала щастя розпочати ювілейні святкування 1000-ліття Хрещення Руси-України в Федеративній Республіці. Туди прибув Владика Платон Корниляк, який відслужив у німецькій церкві Серця Христового архиєрейську святу Літургію. Співав чоловічий хор „Україна” під диригуванням Євгена Задарка. У своїй проповіді Владика розповів про історію християнства в Україні, вказавши на різні періоди в житті й розвитку нашої Церкви. Він розглянув також питання унії з Апостольською Столицею. Після св. Літургії в одній з місцевих гостинниць відбулася святкова імпреза і спільний обід. Виступали молоді декламатори, учні суботніх шкіл, які в супроводі скрипки й бандури проспівали також низку українських пісень.

Про торжество в Пфорцгаймі гарно відгукнулася німецька преса. Один із журналістів тепло писав про хор „Україна”: „Любов до української пісні, а до того ще належний ідеалізм, окрилюють хористів-аматорів, які беруть на себе всі труднощі далеких подорожей...” А Владиці Платонові побажав, що „Найкращим подарунком для Єпископа в ювілейному році було б, коли б його нарід дістав повну свободу релігії, а всі гноблені народи — справедливий мир”. Подібні статті з’являлися протягом цілого року в німецькій пресі.

Берлін, столиця Німеччини до 1945 року, мала, до речі, першу українську парафію в Німеччині. 1988 року тут святковано 80-ліття українського католицького душпастирства. Ювілейні святкування 1000-ліття Хрещення Руси-України розпочалися в місті, 4 березня, в парафіяльній залі при базиліці св. Вервиці, де відкрито виставку, присвячену Тисячоліттю і 80-літтю душпастирства.

В суботу 5 березня члени хору „Україна” двома повітряними шляхами (з Мюнхену і Штутгарту) добилися до Берліну. Цього ж дня тут в „Фонтанному Домі” відбувся святковий концерт. Хористів привітали радник міської дільниці Берлін-Райнікендорф, Бурггарт Вілімські і референт справ культури і мистецтва тієї дільниці, д-р Герг Пірегель. Після першої частини концерту д-р Дмитро Злепко виголосив німецькою мовою доповідь на тему „1000 років християнства в Україні”.

В неділю 6 березня в базиліці св. Вервиці Владика Платон Корниляк відправив архиєрейську святу Літургію. З Владикою при престолі стали: о. монс. Йосиф Казанова-і-Марторель, о. Мирон Мольчко, о. Норберт Кюн. Дияконував диякон Бернгард Квазігрох. Святу Літургію знімали і записували для Берлінського телебачення і радіо. Після Богослуження відбулося спільне

прийняття. Владика Платон і Отці відповідали на численні запити зацікавлених берлінців про нашу Церкву, Україну й український нарід.

Німецьке католицьке інформаційне агентство (КНА) у своєму випуску з 18 березня 1988 року подало до загального відома інтерв'ю „Церква живе”, що його дав Владика Платон Корниляк. У ньому Апостольський Екзарх з'ясував історичне тло святкувань Тисячоліття, подав становище Української Католицької Церкви (УКЦ) і висловив бажання, щоб 1000-ліття стало спонукую для кращого вглиблення в історію та рівночасно поштовхом до екуменічного діалогу, який шойно тоді буде діалогом любови і правди, коли в ньому не будуть промовчувати окремих народів і Церков.

24 квітня, Північно-німецьке телебачення показало фільм „Для Бога і України”, інтерв'ю з о. прот. Григорієм Матвієнком, душпастирем УАПЦ і о. монс. Йосифом Казановою-і-Марторелем, душпастирем УКЦ з Гамбургу. В ході цієї програми показано також православну каплицю і новозбудовану католицьку церкву. В Ганновері телебачення передало інтерв'ю з о. рад. Миколою Іванцевим, душпастирем УКЦ і о. прот. Олександром Ковальським, душпастирем УАПЦ. У програму включено уривки архиерейської св. Літургії з мюнхенського собору, розмову з Владикою Платоном і о. Мироном Мольчком та розмову з молоддю СУМу і Пласту.

Важливою подією в нашому науковому житті в ювілейному році був п'ятиденний Науковий Конгрес у Мюнхені. Конгрес відбувався від 28 квітня до 2 травня. В ньому взяли участь науковці від майже усіх українських наукових установ у діаспорі. Участь у Конгресі взяли також Митрополит Василій з Канади, Архiepіскоп Володимир, Єпископ-Екзарх Платон і Отці обох українських Церков. Святіший Отець Папа Іван Павло II прислав Конгресові телеграму з благословенням.

Українці Скандинавії, розпорошені на широких просторах цієї північної частини Європи, розпочали ювілейні святкування у п'ятницю 20 травня в приміщенні католицької парафії св. Томи в Люнді (Швеція). Д-р Крістіян Гернер, доцент Люндського університету (найстаршого і найбільш відомого в Швеції) провів розмови з українцями, шведами і іншими на тему 1000-ліття Хрещення України. В суботу 21 травня Владика Платон Корниляк відслужив з Отцями в церкві св. Томи Молебень до Пресвятої Богородиці та виголосив принагідну проповідь.

Головні святкування 1000-ліття відбулися в неділю 22 травня. Цього дня Владика Платон Корниляк і Владика Губерт Бранден-

бург, Єпископ Католицької Церкви в Швеції, відправили в церкві св. Томи архиєрейську святу Літургію. З Владиками співслужили: о. монс. Йосиф Казанова-і-Марторель (дияконував), о. Яків Новак, о. Степан Воротняк, о. Ярослав Мадзелян, о. декан П'єр Опі, о. д-р Андрій Пільц і о. Роберт Мун. Співав хор греко-католицької парафії св. Миколая з Берліну під диригуванням д-ра Франца Гернера. Після Євангелії о. д-р А. Пільц виголосив проповідь про українську Церкву, як частину одної Христової Церкви. Наприкінці св. Літургії слово мовив Владика Платон і Владика Г. Бранденбург. Тим часом брати православного віросповідання брали участь у Божественній св. Літургії в сербській православній церкві в Мальме, недалеко від Люнду.

Після закінчення св. Літургій духовенство обох українських Церков, представники Церков Швеції, українці, шведи і ін., зібралися в катедральному соборі в Люнді на єкуменічний ювілейний Молебень. Згодом в концертній залі міста Люнду відбулася святкова імпреза. В мистецькій частині програми виступив український єкуменічний церковний хор з Дюссельдорфу, згаданий вище хор з Берліну, музиканти, декламатори тощо. Д-р Крістіян Гернер виголосив шведською мовою доповідь „Київ — Москва і християнство”. Доповідь Арсена Турцевича, голови Ювілейного Комітету в Скандинавії, українською мовою, з глибоким чуттям прочитала пані Петренко з Норвегії. Після святкової імпрези українські й інші духовні особи та всі учасники, зібралися в одній з гостинниць в Люнді на трапезу.

Ювілейні святкування в Скандинавії закінчилися в понеділок, 23 травня. Того ж дня Владика Платон з Отцями свого Екзархату, з хором із Берліну та групою українців, відбули прощу до церкви Пресвятої Богородиці в місцевості Оскарстром. Тут Владика Платон відслужив з Отцями святу Літургію і виголосив проповідь.

Дельменгорст, місто на півночі Німеччини, належить до українського католицького душпастирства Оснабрюк. Туди 15 травня прибув Владика Платон Корниляк, щоб відслужити архиєрейську св. Літургію з нагоди Тисячоліття. З Владикою співслужили: о. монс Йосиф Казанова-і-Марторель, о. парох Степан Воротняк, о. рад. Микола Іванців, о. Яків Новак та о. Гайнріх Б. Краєнгорст. Співав хор св. Теодосія з Кевеляру. Після Євангелії Владика Платон виголосив проповідь українською і німецькою мовами. В парафіяльній залі влаштовано виставку з різними експонатами українського декоративного мистецтва. Згодом відбулося прийняття, участь в якому взяли також представники німецьких Церков і державних установ.

Кевеляр — мальовнича місцевість у дієцезії Мюнстер, недалеко від голландського кордону. Тут знаходиться чудотворна ікона Пресвятої Діви Марії. Щороку одну неділю в цій місцевості присвячують на молитви за українську Церкву. В неділю 5 червня відбулася тут проща для відзначення 1000-ліття Хрещення Руси-України. Прощу очолив Владика Платон Корниляк, який разом з Єпископом Райнгардом Летманом з Мюнстеру відслужив архиєрейську св. Літургію. З ними співслужили: о. монс. Йосиф Казанова-і-Марторель, о. декан Діонізій Копчанський, о. Василь Воротняк, о. Йосиф Шпельтен, о. Іван Гіз, о. Яків Новак та о. Степан Воротняк.

Після Євангелії проповідував Владика Райнгард, а наприкінці св. Літургії Владика Платон. По спільній трапезі, Апостольський Екзарх і Отці відслужили Молебень перед чудотворною іконою Богородиці та посвятили під її опіку українців цієї частини Німеччини.

11 червня відбулися відзначення святкувань в Франкфурті над Майном. В місцевій катедрі Владика Платон і Отці відслужили з цієї нагоди святу Літургію.

В неділю 19 червня українська громада міста Нюрнбергу й околиць вітала Владика Платона Корниляка. Посвятивши пропам'ятну таблицю Тисячоліття, Владика відслужив архиєрейську св. Літургію. З Владикою співслужили: о. крилошанин д-р Йосиф Ледерер, о. Йосип Любич, о. Йозеф Кройцер, о. Михайло Шеверного та місцевий парох о. Кирило Планчак. Дияконував о. Йоаким Джуджар. Під час св. Літургії Владика Платон виголосив проповідь, у якій, між іншим, звернув увагу на велике почитання Пресвятої Богородиці в українському народі.

Після прийняття і спільної трапези, в Церкві Доброго Пастиря відбувся ювілейний концерт. У першій частині концерту виступав хор „Україна”, який перед тим співав св. Літургію, а тоді д-р Дмитро Злепко з Бонну виголосив німецькою мовою доповідь про тисячоліття християнства в Україні. Другу частину концерту започаткував німецький мішаний хор при церкві Доброго Пастиря, а закінчив хор „Україна”.

26 червня невелика українська громада Кемптenu і навколишніх місцевостей, при участі Владика Платона, відзначила Ювілей Тисячоліття.

30 років тому Папа Павло VI проголосив храм Покрови Пресвятої Богородиці в Крефельді-Траарі відпустовим місцем. З того часу щороку тут відбуваються традиційні української прощі. 3-го липня прибули сюди Владика Платон Корниляк і Карл Ретер,

*Представники латинської Ієрархії під час святкувань Тисячоліття
в Мюнхені*

аахенський Єпископ, щоб разом з нашими вірними відсвяткувати Великий Ювілей Української Церкви і народу. Архиєрейську св. Літургію з Владиками співслужили: о. декан Діонізій Копчанський, о. декан Адольф Діппенцігер, о. Петро Костюк, о. Василь Воротняк, о. вікарій Гайнріх Б. Краєнгорст, о. Іван Гіз, о. Юрій К. Матіяс, о. Йосиф Шпельтен, о. Степан Воротняк та о. парох Яків Новак. Співав соборний хор з Дюссельдорфу під диригуванням Дарії Остапчук. Єпископ Карл Регер виголосив проповідь. Його слово про українську Церкву колись і тепер, повне сердечної приязні і співчуття, було гарним ювілейним подарунком. По св. Літургії відслужено ще архиєрейський Молебень до Пресвятої Богородиці.

Центральні Ювілейні Святкування 1000-ліття Хрещення України Апостольського Екзархату українців католиків у Німеччині і Скандинавії відбулися в Мюнхені від 20 до 24 липня 1988 року.

Середа, 20 липня — День Сеньйорів. У соборі Покрови Пресвятої Богородиці і св. Апостола Андрія Первозванного відслужено архиєрейську св. Літургію. З Митрополитом Максимом Германюком співслужили: Владики Платон Корниляк, Василь Філевич і священники: о. Євген Гарабач, о. Йоаким Джуджар, о. Петро Костюк та о. Мирон Мольчко. Проповідь виголосив Владика Василь Філевич. Згодом у залі парафіяльного осередку відбулася зустріч сеньйорів, що її приготували: Український Християнський Рух, Український Християнський Робітничий Рух, Світське Апостольство Жінок у Німеччині і Об'єднання Українських Жінок. Багатою мистецькою програмою зустрічі сеньйорів уміло керував мгр. Богдан Шарко.

День Дітей відбувся в четвер 21 липня. Вище згадані Владики і Отці відправили св. Літургію, яку співали діти під проводом Сестер Служебниць. Після Богослуження в парафіяльній залі відбулася загальна програма „Українські діти Мюнхену відзначають Великий Ювілей Хрещення України”.

П'ятниця, 22 липня — День Молоді. До наших Владик, що протягом двох попередніх днів служили св. Літургію в мюнхенському соборі, приєдналися ще Владики Славомир Мікловш і Михаїл Гринчишин та Отці: Роман Мизь, Роман Врущак та Яків Новак. Вони спільно відслужили архиєрейську Безкровну Жертву. Проповідь виголосив Владика Михаїл Гринчишин. Згодом у парафіяльному осередку відбулася цікава святкова програма на тему: „Українська молодь відзначає 1000-ліття Хрещення України”. Програму підготували: Товариство українських студентів, Спілка Української Молоді і Крайова Пластова старшина.

Святування Тисячоліття Християнства в Мюнхені

Учасники святкувань Тисячоліття на Марійській площі в Мюнхені

В суботу 22 липня відбувся День Подруж. Згадані Владики і Отці, разом з Отцями, що того дня прибули до Мюнхену: д-ром Іваном Ортинським, рад. Миколою Іванцевим та Іваном Гізом, відслужили святу Літургію. Проповідь виголосив Митрополит Максим Германюк. У своєму слові він вказав на великі завдання і обов'язки українських родин у вихованні дітей.

Пополудні в катедральному храмі відбулася соборна Вечірня. До католицьких українських Ієрархів приєдналися: Архієпископ УАПЦ Владика Володимир Дідович і кількох священників. Під час Вечірні Єпископ Платон і Архієпископ Володимир у притворі храму довершили Чин Водосвяття, що представляв символічне відновлення хрещення українського народу у водах Дніпра. Після Водосвяття Владика Платон відслонив і посвятив на стіні собору пропам'ятну таблицю, вилиту з бронзи, присвячену 1000-літтю Хрещення України. Таблицю виготовлено за проєктом мистця Святослава Гординського.

В неділю 24 липня торжественну архиєрейську святу Літургію служив у архипастирському соборі в Мюнхені Верховний Архієпископ і Кардинал Мирослав Іван Любачівський, поруч з ним Кардинал Фрідріх Веттер і Єпископ Карл Леман та інші Ієрархи: Митрополит Максим Германюк і Владики: Михайло Гринчишин, Славомир Мікловш, Василь Філевич та Платон Корниляк. Були присутні: Архієпископ УАПЦ Анатолій Дублянський і Архієпископ Володимир Дідович. Під час святої Літургії були також і німецькі католицькі Ієрархи: Єпископ Манфред Мюллер з Регенсбургу, Єпископ Йозеф Штімпфле з Авґсбургу, Єпископи Гайнріх Соден-Фравенгофен і Франц Шварценбек з Мюнхену. Були присутні також православні священники: о. архипресвітер Палладій Дубицький і о. протоєрей Олександр Ковальський.

При св. Літургії співслужили: о. шамбелян Василь Турковид, Генеральний Вікарій Апостольського Екзарха, о. митрат д-р Іван Гриньох, о. прелат Льотар Вальдмюллер, о. д-р Іван Ортинський, о. д-р Дам'ян Шеферс, о. рад. Микола Іванців, о. Василь Воротняк, о. Стефан Воротняк, о. Євген Гарабач, о. Іван Гіз, о. Роман Врущак, о. Йоаким Джуджар, о. Михайло Іваняк, о. Яків Новак, о. Кирило Планчак, о. Михайло Шеверного, о. Михайло Ковальчук (Канада), о. Роман Мизь (Югославія), о. Ярослав Москаль (Польща) та о. Роман Чолій (Англія). Обов'язки церемоній-майстрів виконували: о. монс. Йосиф Казанова-і-Марторель, о. д-р Іван Дацько та о. Мирон Мольчко. Дияконував о. Петро Костюк з Бельгії. Співав чоловічий хор „Україна” під диригуванням Євгена Задарка.

Між почесними гістьми були: Ганс Кляйн, федеративний міністер; князь Франц, член баварської королівської родини; Цегетмаєр, баварський міністер освіти; радник Іван Подюк від міської управи; д-р Штінгль, довголітній приятель українців, президент „Акерманн-Гемайнде”, від католицьких організацій; і інші представники політичних, суспільних, культурно-освітніх, релігійних установ, урядів та організацій.

Святкові проповіді виголосили: Кардинал Мирослав Іван Любачівський, Кардинал Фрідріх Веттер. По закінченні архиєрейської святої Літургії духовенство і вірні процесійним ходом вийшли на Марійську площу, де біля статуї Пречистої Диви Марії відслужено соборний Молебень. Під час Молебня слово німецькою мовою виголосив Архиепископ УАПЦ, Владика Володимир.

Після святкового обіду, о годині 16, в „Гераклевій залі” мюнхенської королівської резиденції, відбулася святкова імпреза. Промовляв тут Єпископ Карл Леман, Голова Конференції Німецького Єпископату. Від УАПЦ слово виголосив проф. Зенон Соколюк, а від УКЦ проф. Володимир Янів. Усі промовці говорили на тему Тисячоліття християнства в Україні.

В мистецькій частині виступали: чоловічий хор „Україна”, німецький хор з Марпінгену та інструментальний ансамбль з Лондону: Ірина Чолій — віолончеля, Ліда Чолій — перша скрипка, о. Роман Чолій — друга скрипка і д-р Іриней Жук — піяніст (Канада).

Кінцеве слово, що охоплювало подяку німецьким церковним, державним, крайовим, суспільним урядам і властям за уможливлення і допомогу відсвяткувати Ювілей 1000-ліття Хрещення України в Мюнхені, сказав Апостольський Екзарх у Німеччині, Владика Платон Корниляк.

Ювілейні святкування 1000-ліття в Гамбурзі почалися духовою підготовою вірних у формі триденних реколекцій, що їх провів о. д-р Іван Ортинський. Там відбулися також відповідні імпрези, як виставка ікон Анни Залевської, пресконференція з гамбурзькими журналістами та вечір сучасної української в'язничної поезії.

Церковні святкування почалися в суботу 27 серпня соборним Молебнем, який відслужили Апостольський Екзарх, Владика Платон Корниляк і Архиепископ УАПЦ Анатолій Дублянський разом з Отцями монс. Йосифом Казановою-і-Марторелем і о. прот. Григорієм Матвієнком. Вони тоді поблагословили пропам'ятну таблицю „1000-ліття Хрещення України”, роботи мистця Святослава Гординського.

Головні врочистості на відзначення 1000-ліття Хрещення України відбулися в Гамбурзі в неділю 29 серпня. В німецькій

католицькій церкві св. Ансгара, Владика Платон Корниляк відправив архиерейську святу Літургію. Співслужили: гамбурзький Єпископ-помічник Карл Зігель, о. д-р Володимир Гринишин з Риму, о. рад. Микола Іванців, о. Стефан Воротняк, о. Мирон Мольчко (дияконував), о. монс. Вільм Зандерс, о. декан Альфонс Даль, о. Грегорій Мундус та о. монс. Йосиф Казанова-і-Марторель (виконував функції церемоніймайстра). Співав чоловічий хор „Україна”, який вперше гостював в Гамбурзі. Після Євангелії Владика Платон виголосив проповідь. Наприкінці св. Літургії до церкви прибули православні вірні з Архиепископом Анатолієм і Отцями, щоб спільно відслужити соборний Молебень.

У приміщеннях Католицької академії, що приміщується в цьому самому будинку, що і церква св. Ансгара, відбулося привітання достойних гостей, а згодом спільний обід і концерт.

Програму концерту розпочав хор „Україна”, а продовжувало Кобзарське братство з міста Болтон в Англії. Гамбург тоді вперше привітав відому українську співачку з Парижу Одарку Мазурик, оперного співака з Кілю Миколу Фабрику та його дружину Ірину Фабрику, відому піяністку. Після першої частини концерту д-р Дмитро Злепко виголосив доповідь „Тисячоліття Хрещення України”. По закінченні концерту Владика Платон Корниляк подякував усім присутнім за успішну програму та підкреслив великий вклад хору „Україна”, який своїм прекрасним співом звеличує і прикрашує наші торжества. „А це дар неба в наше Тисячоліття!” — сказав Владика Платон.

Ювілейні святкування в душпастирстві Гільдесгайм-Ганновер почалися в суботу 10 вересня. Того ж дня відправлено єкуменічний Молебень у церкві св. Володимира в Ганновері. З Владикою Платоном служили: о. рад. Микола Іванців, о. прот. Григорій Матвієнко і о. прот. Олександр Ковальський.

Увечорі в церкві св. Клеменса в Ганновері Владика Платон відслужив архиерейську святу Літургію. З Владикою співслужили: о. рад. Микола Іванців, о. проф. Йооп Бергсма, о. Куніберт Шретер та о. Мирон Мольчко (дияконував). Співав чоловічий хор „Україна”.

В неділю 11 вересня в катедральному храмі в Гільдесгаймі Владика Платон Корниляк служив архиерейську святу Літургію. З Апостольським Екзархом співслужили: німецький Єпископ Владика Гайнріх Пахов'як, о. рад. Микола Іванців, о. монс. Йосиф Казанова-і-Марторель, о. Василь Воротняк, о. Степан Воротняк, о. Мирон Мольчко (дияконував) і о. Г. Г. Ельбрахт. Були присутні: катедральний о. крилошанин Гольст, а від УАПЦ о. прот. Григорій

Матвієнко й о. прот. Олександр Ковальський. Співав чоловічий хор „Україна”. Після Євангелії слово мовив Єпископ Гайнріх Пахов'як, а після Богослуження Владика Платон Корниляк. Відтак Владика й Отці, чужинецькі й українські гості та велике число вірних, зустрілися в одному з місцевих ресторанів, де відбувся спільний обід. Згодом тут відбулася і святкова імпреза. Святочні доповіді виголосили: проф. Зенон Соколюк, українською і мгр. Володимир Леник, німецькою мовами. В ювілейному концерті виступали: хор „Україна”, німецький мішаний хор при церкві св. Макарія та німецьке музичне тріо.

У неділю 18 вересня Ювілей 1000-ліття Хрещення України гідно й величаво відсвятковано в місті Штутгарті. З Владикою Платоном Корниляком архиєрейську святу Літургію співслужили: німецький Єпископ Бернгард Рігер, о. Євген Гарабач, о. декан Каг і литовський священник о. Семкис. Дияконував о. Йоаким Джуджар. Співав чоловічий хор „Україна”. Від УАПЦ був присутній о. архиприсвітер Палладій Дубицький. В часі святої Літургії мовив слово Єпископ Бернгард Рігер, а тоді Владика Платон Корниляк. Перед закінченням Богослуження переведено Чин відновлення приречень св. Хрещення та відслужено соборний Молебень. Згодом відбулася спільна трапеза. Численних гостей привітали мистецьким виступом учні суботньої школи українознавства в Штутгарті. Вони деклямували вірші, співали пісні в супроводі бандур, скрипки і сопілки.

Після обіду в „Курзаль” у Бад-Канштаті відбувся ювілейний концерт. Хор „Україна” виконав кілька пісень, а святкову доповідь виголосив д-р Рудольф Груліх. Солістка з Парижу Одарка Мазурик проспівала три пісні, а студент Річард Мейсон відіграв на фортепіано два уривки з своєї опери „Тріумф Хреста”, присвяченої 1000-літтю Хрещення України. В другій частині концерту дівочий ансамбль бандуристок з Перемишля проспівав цілий ряд пісень із свого репертуару. На закінчення концерту знову виступив хор „Україна”.

В місті Фульді відбуваються щороку наради Німецької Єпископської Конференції. Під час нарад 21 вересня в катедральному храмі, в крипті якого є гріб св. Боніфатія, Владика Платон у сослуженні українських Отців відправив архиєрейську св. Літургію. Співав чоловічий хор „Україна”, який показав німецьким Ієрархам красу й мелодійність українського літургійного співу. З Владикою Платоном співслужили: о. д-р Дам'ян Шеферс, о. Євген Гарабач, о. Кирило Планчак, о. Степан Воротняк, а дияконував о. Мирон Мольчко. Обов'язки церемоніймайстра виконував о. монс.

Йосиф Казанова-і-Марторель. Апостольський Екзарх, Владика Платон Корниляк виголосив проповідь про нашу Церкву, Україну, Тисячоліття Хрещення та про культ почитання Богородиці в нашому народі.

Вірні душпастирства Падерборну відсвяткували Ювілей 1000-ліття Хрещення України в неділю 25 вересня. З цієї нагоди влаштовано в Дієцезальному музеї в Падерборні виставку ікон і образів українського маляра Івана Чаплинського.

В катедральному соборі міста Падерборну Владика Платон Корниляк і німецький Владика Ганс Лев Древес відслужили архиерейську святу Літургію. З Владиками співслужили: о. монс. Йосиф Казанова-і-Марторель, о. рад. Микола Іванців, о. Іван Гіз, о. д-р Дам'ян Шеферс, о. Йосиф Вебер і о. Норберт Кетелер. Дияконував о. Йоаким Джуджар. Ювілейне слово виголосив Владика Ганс Лев Древес. Співав мішаний німецький візантійський хор з місцевості Квершід

Після святої Літургії для учасників ювілейних святкувань приготовано спільну трапезу, а згодом відбувся концерт. Українські бандуристки з Перемишля, як раніше в Штутгарті, обдарували учасників святкових сходин чаром української пісні та красою народної музики. Доповідь на тему Тисячоліття, німецькою мовою виголосив проф. Йоан Мадай, а українською інж. Ю. Ковальчук.

Старовинне місто Шпаєр недалеко французького кордону, привітало Апостольського Екзарха Владика Платона Корниляка в неділю 2 жовтня. В рамках відзначення 1000-ліття Хрещення України він відслужив тут архиерейську святу Літургію. З Владикою співслужили: Єпископ-Ординарій Антон Шлембах та Генеральний Вікарій о. прелат Ервін Дімер, о. д-р Дам'ян Шеферс і о. д-р Іван Ортинський. Дияконував о. Йоаким Джуджар, співав німецький візантійський хор з Оттербаху. Після Євангелії Владика Антон Шлембах виголосив промову про українське Тисячоліття. Наприкінці святої Літургії Владика Платон Корниляк подякував Владиці Шлембаху за гостинність і участь у спільних молитвах та за прихильне ставлення до нашої Церкви і народу.

8 жовтня ювілейні святкування відбулися в Саарбрюкені. Владика Платон в сослуженні українських і німецьких Отців відслужив архиерейську святу Літургію, мовив слово й мав зустріч з вірними.

Торжественне відзначення Ювілею Тисячоліття в місті Ессені відбулося 29-30 жовтня. Першого дня в суботу — святковий концерт у німецькій парафіяльній залі при церкві св. Гертруди. На

святкування прибули численні українці і німці, очолені Кардиналом Францом Генгсбахом. Доповідь на тему 1000-ліття Хрещення Руси-України виголосив Йозеф Марія де Вольф, автор відомої книжки німецькою мовою *Бути католиком — то злочин*. Він, до речі, добре обізнаний з історією української Церкви, головню найновіших часів.

У мистецькій частині концерту виступили: чоловічий хор „Україна”, Наталка Лупор — піяністка й Ірина Халупа — декляматорка.

В неділю 30 жовтня в церкві св. Гертруди Владика Платон Корниляк і Єпископ-помічник Ангергавзен відслужили архиєрейську святу Літургію. З Владиками співслужили: о. Іван Гіз, о. Яків Новак. Дияконував о. Мирон Мольчко. Від УАПЦ був присутній о. прот. Олександр Ковальський. Співав хор „Україна” під диригуванням Євгена Задарка. Після прочитання Євангелії першу проповідь виголосив Владика Ангергавзен, а другу Владика Платон Корниляк. Наприкінці святої Літургії відправлено екуменічний Молебень. Опісля в парафіяльній залі церкви св. Гертруди дбайливі організатори і господарі святкувань приготували святкову трапезу. Милою несподіванкою була мистецька виставка українського „рукоділья”.

По закінченні трапези українські вірні зійшлися в українському парафіяльному осередку. Тут у каплиці Владика Платон Корниляк з Отцями обох наших Церков відслужив екуменічний Молебень перед старинною іконою Богоматері, що її в час війни вивіз з Угнева до Німеччини о. Архимандрит Й. Петерс.

Місцевість Альтеттінг — найвідоміше відпустове місце в Баварії. Туди щороку прибувають вірні мюнхенського Душпастирства та осередків Південно-східнього деканату, щоб за посередництвом Пресвятої Богородиці помолитися за кращу долю української Церкви і народу.

В неділю 6 листопада традиційна проща мала особливий характер, вона відбувалася під час Ювілею Хрещення України. Прощу очолив разом з Отцями Владика Платон Корниляк. Перед обідом Владика і Отці відслужили архиєрейську святу Літургію, а пополудні, перед Каплицею Ласк, архиєрейський Молебень до Пресвятої Богородиці. На закінчення Владика Платон поблагословив прочан чудотворною статуєю.

На терені Фрайбурзького Архиєпископства святкування 1000-ліття Хрещення України відбулися в суботу 12 листопада в соборі фрайбурзького Мюнстеру. Владика Платон Корниляк і фрайбурзький Архиєпископ Оскар Заєр відслужили архиєрейську святу

Літургію. З Владиками співслужили: німецькі прелати — о. Вольфганг Цвінгманн і о. Герберт Габель, а від українців — о. д-р Іван Ортинський, о. д-р Лібор Коваль та о. Йоаким Джуджар. Дияконував о. монс. і декан Павло Когут. Співав чоловічий хор „Україна”. По Євангелії проповідував фрайбурзький Архиепископ Оскар Заєр. На закінчення Владика Платон подякував господарям і попросив усіх не забувати, що в боротьбі за правду і справедливість, що проходить у світі, українці стоять у перших лавах. Згодом відбулася святкова трапеза.

В Бонні, столиці Федеративної Республіки Німеччини, відзначення Ювілею визначено на суботу 3 грудня. Німецькі церковні господарі відступили для українського Богослуження собор св. Мартина. В суботу перед початком св. Літургії о годині 18.30, д-р Дмитро Злепко коротко поінформував німецьких вірних про український ювілей. Апостольського Нунція на Німеччину, Архиепископа Йосифа Ухача і Єпископа Платона Корниляка привітав у храмі о. Яків Новак.

Архипейську св. Літургію з Владикою співслужили: о. монс. Йосиф Казанова-і-Марторель, о. д-р Лібор Коваль, о. д-р Дам'ян Шеферс, о. Василь Воротняк, о. Яків Новак і о. Кирило Планчак. Дияконував о. крилошанин Павло Когут. Були присутні: Апостольський Нунцій, о. архипресвітер Палладій Дубицький і о. прот. Анфір Остапчук від УАПЦ та німецькі священники. Співав хор „Україна” під диригуванням Євгена Задарка.

Після Євангелії проповідь німецькою мовою виголосив Архиепископ Й. Ухач. Наприкінці Богослуження проповідував Владика Платон Корниляк, дякуючи Апостольському Нунцієві за його змістовну проповідь, а німецьким Ієрархам за їхню підтримку в переведенні ювілейних святкувань 1000-ліття Хрещення України в Бонні. Третім проповідником був о. прот. А. Остапчук. Він передав привітання від Владик УАПЦ — Архиепископа Анатолія Дублянського і Архиепископа Володимира Дідовича.

В неділю 4 грудня у відомим катедральнім соборі в Кельні Владика Платон Корниляк відслужив архиєрейську св. Літургію. З Владикою співслужили: о. монс. Йосиф Казанова-і-Марторель, о. д-р Лібор Коваль, о. Йосиф Шпельтен, о. Василь Воротняк, о. Яків Новак і о. Кирило Планчак. Присутніми на Богослуженні були Отці від УАПЦ: архипресвітер Палладій Дубицький і прот. Анфір Остапчук. Дияконував о. Павло Когут, співав чоловічий хор „Україна”. Проповідь німецькою мовою виголосив о. Йосиф Шпельтен.

Після Богослуження церковні достойники і українці зібралися на спільну трапезу в одній з місцевих гостинниць.

Поза межами Апостольського Екзархату українців католиків у Німеччині і Скандинавії, Владика Платон Корниляк і деякі наші священники, на запрошення ювілейних комітетів, взяли участь у святкуваннях Тисячоліття в монастирі Мурі (Швейцарія) 2-3 квітня та в Барцельоні (Іспанія) 21-25 жовтня.

Підсумовуючи загально ювілейні святкування й імпрези на терені Апостольського Екзархату, хочемо сказати, що завдяки наполегливим старанням Апостольського Екзарха Владика Платона Корниляка, при співпраці духовенства, членів Центрального Ювілейного Комітету та крайових і місцевих комітетів, українці зуміли дуже урочисто відсвяткувати 1000-ліття Християнства в Україні. А сам Ювілей 1000-ліття причинився до широкої популяризації всього українського. Найголовніше, що деякі німці та інші народи зрозуміли, що Ювілей 1000-ліття був ювілеєм хрещення України, а не Росії. Ювілей також сильно скріпив український народ у його батьківській вірі та високо підніс його почуття національної гідності. Проходив він в українському соборницькому дусі. Екуменізм проявився в тіснішому зближенні католиків з православними, що відчувалося під час екуменічних Божих Служб і громадських імпрез.

Стверджуємо, що на початку другого тисячоліття, Українська Католицька Церква знайшла собі належне їй місце в колі інших Церков у всьому світі. Нашому народові приходилося терпіти протягом століть за його бажання бути в єдності з Апостольською Столицею. Проте ми переконані, що якби цю злуку силою не розірвала Москва, український народ мав би сьогодні свою національну Церкву й свою власну, християнську, самостійну державу. В своїй тисячолітній історії українська Церква, як нам відомо, ніколи не залежала від державних проводирів і ніколи не була знаряддям політики. Навпаки, вона вела свій нарід, спільно терпіла з ним і була його постійною вчителькою.

Церква — наша Мати і Вчителька. Також у другому тисячолітті вона буде вірною опікункою українського народу.

Володимир Максимович

УКРАЇНСЬКИЙ ХРИСТИЯНСЬКИЙ РУХ

(Події, що ввійшли в історію)

Український Християнський Рух (УХР) — релігійна організація українців католиків у Західній Європі, основана з ініціативи „Владики Скитальців”, Архiepіскопа Івана Бучка, в 1955 році.

Першим її президентом був проф. д-р Володимир Янів; до Ради увійшли тоді д-р Мирон Коновалець і Іван Голубович. Організація розвивала діяльність і поширювала ідеї українського християнства на міжнародному терені та серед українського громадянства на Заході. Тепер проф. Янів продовжує свою діяльність, як представник українського католицизму на міжнародному терені, про що нераз інформує *Християнський голос*. За свої заслуги нагороджений відзначенням Лицаря-Командора Ордену Григорія Папи.

УХР — це понадпартійне об'єднання, створене з метою здійснювати християнські засади в українському суспільному і політичному житті. Організація діє на еміграції, в країнах поселення українців. У релігійній ділянці УХР змагає до оновлення української спільноти на незмінних засадах Християнської Євангелії і науки Церкви, а в національній — прагне до відновлення й закріплення Української Суверенної Соборної Держави, спираючись на засади демократії, свободи сумління й толеранції.

В деяких європейських країнах, як Англія, Бельгія, Німеччина, Франція, діють крайові об'єднання, зареєстровані в цих країнах. В наших дальших роздумах обмежимося до історії УХР в Німеччині.

Здійснюючи ідеї християнізму згідно з своїм статутом й успадкованими традиціями, УХР в Німеччині організував спільні „просфори”, „свячене” тощо, в яких брали численну участь вірні католицького і православного віросповідань, разом із своїми владиками Єпископом Платоном від УКЦ і Єпископом Орестом та архипресвітером о. Палладієм Дубицьким від УАПЦ, зберігаючи єкуменічний напрям.

В святкових імпрезах з нагоди Першого Листопада і смерті Митрополита Андрея проказувано о 20-ій годині молитву за Українську Церкву, синхронізовану для всіх українців, розпрошених у цілому світі.

Провідні члени Українського Християнського Руху

Засновні Загальні Збори громадян, що підписали статут УХР, відбулися 7 липня 1956 року. Статут затверджено тільки 20 січня 1959 року. Перші Загальні Збори Крайового Об'єднання (КО) УХР відбулися в Мюнхені, в березні 1959 року. Головою обрано тоді проф. Гната Мартинця, а секретарем Маркіяна Заяця. Новообрана управа розвинула широку діяльність. Уже в травні цього ж року відсвятковано спільне „свячене”, а в червні зорганізовано доповідь о. Івана Гриньоха на тему „Українська Церква в обличчі нових завдань європейського Сходу”.

Управа приклала багато праці й енергії, щоб відповідно презентувати українську участь в Світовому Євхаристійному Конгресі в Мюнхені, в 1960 році. Величаво відзначено також Шашкевичівський ювілей в січні 1962 р. В квітні цього ж року відбулася урочиста імпреза в честь Митрополита Ісповідника Йосифа Сліпого під протекторатом Кардинала Депфнера. Імпрезі передувала пресова конференція, що її провели ред. Генадій Которович і ред. Євген Стахів. У лютому 1967 року відбулася святкова імпреза, присвячена 75-літтю Митрополита Йосифа.

В серпні 1967 року відбулося паломництво до Риму у зв'язку з 100-літтям канонізації св. Йосафата і 70-літтям заснування Української Папської Колегії ім. св. Йосафата. 8-10 жовтня 1967 року відбувся в Римі Світовий Конгрес Світського Апостольства,

присвячений соборній проблематиці, на якому УХР представляв секретар Маркіян Заяць. Наприкінці жовтня ц.р. відбулася студійна конференція в Римі на тему „Українська Церква у Всеселенській Церкві”. УХР репрезентував М. Заяць, який виголосив тоді доповідь на тему „Зовнішня дія українських мирян на тлі єдності дії Церкви та мирян”. УХР розвинув ширшу діяльність на терені Німеччини щойно в наступному році й то завдяки матеріальній допомозі Владики Платона Корниляка. Встановлено тоді платне постійне становище організаційного референта і ділового секретаря і на ньому закріплено магістра Євгена Рена. З великим успіхом відсвятковано в 1969 році „просфору” й „свячене”. У святкуваннях взяли участь школи, танцювальні гуртки і хор. Вони зробили їх більш привабливими й цікавими для учасників. Багато праці доклали тоді голова проф. Г. Мартинець і секретар М. Заяць. До речі, за свої заслуги для Церкви проф. Мартинець отримав відзначення Лицаря-Командора Ордену св. Сильвестра Папи.

На Загальних Зборах УХР у вересні 1968 року головою обрано проф. Степана Шаха, а секретарем магістра Богдана Шарка. Працю організаційного референта продовжував мгр. Є. Рен. У жовтні цього ж року проф. Ст. Шах виголосив важливу доповідь, на тему: „Завдання українських християн у сучасному світі”. Дуже успішно відзначено тоді й роковини Першого Листопада. В мистецькій частині виступали Катря Колянківська і Богдан Шарко. 30 листопада 1968 року відзначено свято Першого Листопада також у Нюрнберзі. Там д-р Зенон Русин, учасник листопадових подій, прочитав свої спомини, а мгр. Б. Шарко виголосив доповідь про Великого Митрополита, передвісника екуменізму, Слугу Божого Андрея. Цього ж самого дня організовано також святочне відзначення іменин Апостольського Екзарха для українців католиків у Німеччині, Кир Платона Корниляка. Під час цієї зустрічі представники громадських і політичних організацій склали достойному Ювілятові свої побажання. Відзначення проходили з участю хору і шкільної молоді. В грудні 1968 року управа УХР організувала прощу до Риму, в якій взяло участь 26 паломників. Знову в січні 1969 року ми були свідками цікавої доповіді магістра Є. Рена „Собор Олеса Гончара”. Численними цитатами доповідач ствердив провідну думку твору, а саме, що віра в Бога залишається живою навіть під більшовицьким терором.

У співпраці з Світським Апостольством Жінок у Німеччині (САЖН) і Об'єднанням Українських Жінок (ОУЖ) та за матеріальною допомогою Апостольського Екзархату, управа УХР зорганізувала „просфору”, в якій взяло участь 140 осіб. У

розваговій частині виступав хор „Діброва” під керівництвом п. Марії Гарабач, і діти суботньої школи. В березні 1969 року управа УХР zorganizувала конференцію, в якій взяли участь голови складових клітин і мужі довір'я. Тут же виявилось, що найбільш активними показалися клітини з Карльсруге під керівництвом Івана Карабіна з Меммінгену. В квітні цього ж року управа УХР, при співпраці ОУЖ і САЖН, влаштувала „свячене” з багатою програмою, промовами і мистецькою частиною. У зустрічі взяли участь представники громадських організацій і установ в числі 140 осіб.

Великою подією в житті української громади в Німеччині були відвідини Верховного Архієпископа, Кардинала Йосифа Сліпого в Мюнхені 29-31 серпня 1969 року. Почесний Комітет очолював тоді проф. Ст. Шах. Другою важливою подією в житті української громади в Німеччині й в Європі було посвячення храму Святої Софії в Римі у вересні 1969 року, при участі 75 прочан з Німеччини. В різдвяній „просфорі” і в „свяченому” 1970 року взяло участь близько 200 осіб.

Проф. Ст. Шах, відомий з своїх публікацій про Маркіяна Шашкевича і св. Йосафата Кунцевича, почесний доктор УВУ, широко прислужився Церкві і українському народові. За свої заслуги він отримав відзначення Лицаря-Командора Ордену св. Сильвестра Папи.

На Загальних Зборах Крайового Об'єднання УХР, що відбулися в вересні 1970 року, головою обрано магістра Євгена Рена, секретарем Катрю Колянківську. Спільною молитвою за Церкву відзначено цього ж року й національне свято Першого Листопада. Відзначення відбувалися щорічно, почавши з 1955 року. Традиційним стало також святкування „просфори” і „свяченого”, що їх влаштовували УХР і САЖН, при матеріальній допомозі Апостольського Екзарха. Тепер це організують Сестри Службниці і парафія при матеріальній допомозі та при особистій участі Владика Платона.

В березні 1972 року відбулася цікава, дводенна конференція УХР і САЖН, при участі 37 осіб. Темою зустрічі була праця складових клітин УХР. Обговорювано тут також справу теологічних студій. В конференції взяли участь Владика Платон і протопресвітер о. П. Дубицький. Шість членів УХР були присутніми під час Міжнародного Конгресу „Церква в потребі” в Кенігштайні в серпні 1972 року. В грудні 1974 року відбувся дяківський курс, в якому взяли участь 12 учасників. Викладачами були о. Михайло Іваняк, д-р Микола Філь і мгр. Є. Рен.

У липні 1975 року відбулося, з великим успіхом, чергове паломництво до Риму, в якому, тим разом, взяло участь 65 осіб. Урочисте посвячення наріжного каменя під будову катедри в Мюнхені відбулося в жовтні 1975 року, а в листопаді відзначено окремою святковою імпрезою Архієпископа Кир Івана Бучка, збудника і ініціатора УХР в Європі. Імпрезу організувала управа УХР. Про імпрезу широко писав *Християнський голос*, на окремій сторінці, що її довгий час редагував Маркіян Заяць.

17-го жовтня 1976 року відбулося урочисте посвячення катедрального Храму. В акті посвячення, крім німецького Єпископа Тевеса, взяв активну участь також Архієпископ Орест Іванюк від УАПЦ. Відбулася тоді урочиста трапеза, під час якої промовляв баварський прем'єр-міністр Альфонс Гоппель. Управа, зокрема її голова, багато причинилися до достойного і святкового посвячення катедри.

В 1977-1979 роках голова мгр. Є. Рен розгорнув широку діяльність. Він тоді виголошував доповіді про Дон Боска, Крути, в різних місцях. Організував зустрічі сеньйорів в Мюнхені; в вересні 1978 року взяв участь у „Католікентагу” у Фрайбурзі. За свої заслуги для Церкви він також отримав відзначення Лицаря Командора Ордену св. Сильвестра Папи.

В березні 1980 року на Загальних Зборах УХР обрано головою проф. Володимира Максимовича, секретарем магістра Богдана Шарка. Тепер управа УХР при співпраці з САЖН, влаштовувала раз, або два рази на рік зустрічі сеньйорів з перекускою і розваговою програмою. Розвагову програму аранжував секретар. Голова і інші члени управи взяли участь у Міжнародному Конгресі „Церква в потребі” в Кенігштайні, що його організував о. Веренфрід ван Страатен. Управа організувала також доповіді на релігійні та інші теми. Мистецтвознавець Ганс Пфальцграф мав наприкінці 1982 року, доповідь з прозірками про Грецію, з окремою увагою, зверненою на гору Атос. Доктор Ганс Гертель доповідав в 1983 році про дерев'яні церкви Лемківщини, ілюструючи свою доповідь прозірками.

З великим вкладом праці, 1986 року, парох о. Мольчко zorganizував прощу до Святої Землі. У прощі взяли участь о. Євген Гарабач, архипресвітер о. П. Дубицький і проф. В. Максимович. Останній згодом зробив репортаж з поїздки, що появився на сторінках *Християнського голосу*. Про появу Божої Матері в Меджигор'ї (Югославія) доповідав з прозірками в 1987 році мгр. Б. Шарко. В 1989 р. він доповідав про Фатіму (Португалія).

Управа УХР взяла активну участь у Центральному Комітеті 1000-річчя Хрещення Руси-України. В цьому Комітеті голова УХР був заступником. 10 квітня 1988 року управа УХР вислала листа до президента Регена з проханням, щоб він в розмовах в Москві підтримав справу легалізації УКЦ. Президент, як відомо з повідомлень, цієї важливої справи не забув. Велике обурення української громади викликала в 1986 році образлива стаття німецького журналіста Ганса Якоба Штеле про Митрополита А. Шептицького. Стаття появилась у відомому тижневику *Ді Цайт*. До редакції газети звернувся з довгим листом також і голова УХР. Копію листа вислано згодом до Голови Німецької Єпископської Конференції. Відповідь була наскрізь позитивна з ствердженням, що йому добре відома постать великого Митрополита.

Управа УХР відгукнулася також на заклик Верховного Архiepіскопа Кардинала Мирослава І. Любачівського і почала збирати фонди для закупу релігійних книжок для вірних на Україні. На цей фонд протягом року зібрано в Німеччині 11 680 марок. Не промовчала управа УХР, також і резолюції Комісії Зв'язку з Україною при Раді Митрополії Української Православної Церкви в справі відзначення 400-ліття Берестейської Унії. В резолюції стверджено, що відзначення Унії, яка причинилась до розбиття єдності українського народу, буде шкідливим актом. Це викликало чимало несправедливих і неправдивих стверджень, що появилися на сторінках деяких українських часописів. На ці твердження відповів голова УХР проф. В. Максимович в статті „Чи УКЦ шкідлива для України?”. Стаття появилась в *Патріархаті* (травень 1990), як також в *Українському слові* в Парижі (серпень 1990). На згадані твердження зареагував також секретар УХР мгр. Б. Шарко в листі до редакції *Українського слова*. Лист появилася в *Паріярхаті* (травень 1990).

Потужно відгукнулася також управа УХР на інтерв'ю архикнязя Отто фон Габсбурга, який висловив думку, що Західня Україна повинна належати до Польщі. Інтерв'ю це появилася в передачі польського відділу радіо „Вільна Європа”. Тут знову зареагував голова УХР проф. В. Максимович в статті „Цісар Карло хотів у 1918-му році, а тепер його син хоче передати Польщі Західню Україну”. Стаття появилась на сторінках *Свободи* з Джерзі Ситі. В додаток проф. В. Максимович написав відповідні листи до архикнязя і до директора радіо „Вільна Європа”. Архикнязь відповів, що тут трапилось непорозуміння, хоч його погляд у цій справі наскрізь ясний. Відповів також і директор радіо,

що мовляв „згадане місце в інтерв'ю не повинно було бути переданим по радіо”.

Підсумовуючи, хочемо ствердити, що діяльність УХР в Німеччині є наскрізь всебічною. Вона проходить у внутрішніх та зовнішніх площинах, дотримуючись принципу розвитку й повного шанування релігійних і національних прав українського народу.

СВІТСЬКЕ АПОСТОЛЬСТВО ЖІНОК У НІМЕЧЧИНІ.

Однією з постанов Отців II-го Ватиканського Вселенського Собору було творити організації, товариства і братства, які б допомагали Церкві у здійснюванні її завдань. Виконуючи це доручення, з прицілом на добро української громади в Німеччині, підняв Владика Платон Корниляк ще в 60-их роках справу заснування Світського Апостольства Жінок (САЖН) на терені Німеччини.

Згадане Світське Апостольство мало зайнятись організуванням українських жінок, які, зберігаючи основні принципи віри і моралі, що їх вимагає Божий Закон, наука Церкви та наша християнська і національна традиція, були б повновартісними жінками-матерями, виховницями і вчительками майбутніх наших поколінь.

Перший З'їзд Світського Апостольства Українських Жінок у Німеччині відбувся 24 і 25 травня 1969 року в приміщеннях Апостольського Екзархату в Мюнхені. На з'їзд прибули делегатки з 15-ти осередків. Почесним головою з'їзду був Владика Платон Корниляк, Апостольський Екзарх українців католиків у Німеччині, а духовним опікуном о. монс. Василь Турковид. На голову САЖН обрано тоді пані Стефанію Кордубу, яка виконувала свої функції до травня 1971 року.

На згаданому з'їзді опрацьовано й схвалено статут організації з такими завданнями: (а) усвідомлювати релігійно, морально і національно своїх членів, заохочуючи їх творити відділи САЖН у кожному душпастирстві Апостольського Екзархату; (б) використовувати для духового піднесення членів САЖН сходи і з'їзди, які поручалося починати і кінчати молитвою, як також частіше приступати до св. Причастя; (в) дбати про покращання суспільної опіки, організуючи допомогу вдовам, сиротам, старцям та всім потребуючим серед української спільноти; (г) допомагати засновувати суботні школи, організувати літні табори в Екзархаті та давати їм потрібну моральну й матеріальну допомогу; (г) заохочувати молодь любити і плекати українську мову, літературу, пісні, музику, народні танці, вишивки, звичаї, традиції тощо; (д) шанувати пам'ять визначних українських діячів церковно-релігійного і національного життя; (е) співпрацювати з іншими жіночими організаціями, українськими і міжнародними з метою

п. Стефанія Кордуба

п. Ярослава Філь

досягнення вище згаданих завдань; (є) видавати „Жіночий листок” для жіноцтва діаспори.

Утворені відділи САЖН брали активну участь у влаштуванні різних імпрез самостійно і спільно з іншими організаціями. Протягом років, напр., організація САЖН співпрацювала з Українським Християнським Рухом, Українським Християнським Робітничим Рухом та з Об'єднанням Українських Жінок.

У травні 1971 року на становище голови САЖН обрано пані Ярославу Філь, яка досі з посвятою виконує свої обов'язки. В 1969-1973 роках Управа САЖН видавала свою газету *Вісті САЖН*, за ред. Стефанії Кордуби. Почавши з 1973 року, появляється неперіодично на сторінках *Християнського голосу* „Сторінка САЖН”. У Мюнхені в церковній домівці членки САЖН вже довгі роки приготують обіди в неділю і свята. Кожної першої п'ятниці нового місяця вони беруть участь у святій Літургії і проказують молитви у різних наміреннях.

У 1980 році САЖН став членом Світової Федерації Українських Жіночих Організацій (СФУЖО). Протягом останніх років САЖН веде акцію допомоги українським втікачам з Польщі, України та з інших східних країн, висилаючи їм гроші, пакки тощо. Допомагає також втікачам полагоджувати справи в німецькому уряді щодо виїзду до Канади чи Америки. Довгі роки САЖН опікується також українськими школами і окремими інституціями в країнах Латинської Америки, Югославії та в інших країнах. Особливу діяльність Апостольство проявляє в ділянці відвідин хворих у лікарнях, старечих домах та в приватних помешканнях. Жінки

спішать усюди, де потрібна опіка і матеріальна допомога. Не маючи своїх постійних фінансових джерел, САЖН отримує фінансову підтримку від Владики Платона Корниляка, як також від Українського Золотого Хреста в Америці.

Підсумовуючи, хочемо сказати, що завдання САЖН — великі і відповідальні, зокрема, коли йдеться про найменшу клітину людської спільноти і Божого Царства на землі — українську родину. Тут найперший обов'язок — це виховання наших дітей. САЖН постійно робить заходи охопити організаційно всіх українок-мирянок нашої Церкви на терені Апостольського Екзархату. Ці зусилля проходять при тісній співпраці з Владикою Платоном і Духовними Отцями. Організація в цілому виконує успішно обов'язки церковно-громадського характеру, як також релігійного виховання. Її завдання зростають саме тепер, коли наша Церква в Україні та в інших країнах почала активно й відкрито розгортати свою релігійно-суспільну діяльність.

Учасники Другого З'їзду САЖНу (1971). Посередині: Преосв. Владика Платон Корниляк і о. монс. Василь Турковид (духовний опікун). Друга зліва: п. Стефанія Кордуба, голова

УКРАЇНСЬКИЙ ХРИСТІЯНСЬКИЙ РОБІТНИЧИЙ РУХ

(В історичній перспективі за минулі 25 років)

Ідея про організацію українського робітництва в Німеччині зародилася наприкінці 1961 року. Духовим батьком її був Данило Кушлик, який у співпраці з о. Іваном Томашівським, проф. Степаном Бобеляком і о. Архимандритом Йосифом Іваном Петерсом поклав основи під таку організацію. Зв'язавшись з дуже сильною і взірцево адміністрованою організацією німецького католицького робітництва в Рурщині КАБ (Католицький Робітничий Рух), Д. Кушлик дістав підтримку спочатку від її місцевих провідників, а згодом з їхньої централі. Вони, до речі, з великим розумінням віднеслися до його ініціативи й пообіцяли потрібну допомогу. Починаючи з Д. Кушлика і його співпрацівників живо зацікавився й Апостольський Екзарх у Німеччині, Владика Платон Корниляк, який з свого боку також заохотив їх до реалізації цього так важливого задуму.

Маючи таку всесторонню підтримку Д. Кушлик і його співробітники скликали 1-го травня 1965 року Установчі Збори Українського Католицького Робітничого Руху (УКРР). Збори схвалили статут організації і вибрали Управу на чолі з Д. Кушликом. На перших початках рішено надати УКРР характер католицької організації, з уваги на потребу налагодження тісної співпраці з німецьким КАБ-ом. Проте вже тоді засновники української робітничої організації були свідомі того, що згодом прийдеться поширити засяг праці їхньої організації на все українське християнське робітництво. Тим часом новозасновану організацію зареєстровано як самостійну одиницю та рівночасно складено окреме письмове домовлення з КАБ-ом на підставі якого УКРР, як організована клітина, включався в організаційну схему КАБ-у, зберігаючи свою самоуправу й повну самостійність щодо діяння у всіх справах, які торкалися життя української громади. Будучи в організаційній системі КАБ-у, УКРР набув право користуватися усіма їхніми надбаннями, а саме: соціально-харитативними вигодами, правовими порадами у всіх справах, що відносяться до організації, передпідготовками з метою підвищення професійних кваліфікацій, вишколом провідних кадрів тощо.

Управа УКРР нав'язала контакт також з Конфедерацією Українських Вільних Профспілкових Організацій в Парижі й

Справа наліво: Степан Костюк — Президент ЦПУЕН; Степан Спех — Заст. голови УХРР; Владика Платон Корниляк; Йосиф Гофмайстер — Гол. секретар нім. КАБ (Католицький Робітничий Рух); проф. Володимир Максимович — голова УХР

згодом стала її членом. Прийняла теж членство в Міжнародній Організації Християнських Профспілкових Організацій для Втікачів.

Дуже швидко зуміла Управа вийти також поза межі Рурщини й почати перші організаційні заходи на терені південної Німеччини. Для реалізації цього важливого завдання уповноважено ред. Фелікса Кордубу. Він взявшись серйозно до справи, і порівняно за короткий час добився поважних організаційних успіхів. Таким чином УКРР почав закріплюватися також у південній Німеччині, зокрема в Баварії. Тут Кордуба зумів наладнати також успішні зв'язки з німецькою католицькою робітничою організацією „Веркфольк”.

Під час усіх цих заходів постійну моральну підтримку й щедрю матеріальну допомогу подавав молодій організації Апостольський Екзарх, Владика Платон Корниляк. Він, до речі, всесторонньо тоді віддався справі українських робітників і діяв з такою ж сердечністю, з якою ставився до робітничого питання тодішній німецький єпископ Ессену Генгсбах, відомий у Німеччині зі своєї соціальної діяльності.

Два роки пізніше, 17 і 18 травня 1967 року, відбувся в Ессені Перший Делегатський З'їзд УКРР. У ньому взяло участь 33 уповноважених представників, які репрезентували 33 зорганізовані станиці УКРР. У Баварії в той час було вже сформовано 11 організаційних клітин. Звітуючи перед з'їздом Управа виявила поважні успіхи в своїй діяльності. Це доповнив ще ред. Ф. Кордуба, звітуючи про здобутки на терені Баварії. У ході дискусій виринула думка, ніким не оспорювана, про потребу зміни характеру організації і її статуту з метою поширення рядів УКРР, щоб до нього могли приєднатися на правах рівноправних членів також і українці інших християнських віросповідань. Тут ішлося в першу чергу про православних українців.

Цю справу до з'їзду основно переговорив із централею КАБ голова Д. Кушлик. Провідники КАБ-у не виявили з цього приводу застережень, а навпаки, з повним розумінням віднесли до справи віросповідно мішаної української громади. Вони, йдучи на зустріч потребам українських робітників, заявили свою готовість удоступнити членам української організації без огляду на їхню віросповідну приналежність усі користі та вигоди, які дає членство в КАБ-і.

Голова Кушлик відвідав у цій справі також Митрополита Ніканора, Голову УАПЦ. Митрополит виявив чимало зацікавлення і розуміння для потреб професійної організації українських робітників у Німеччині.

У ході дальших нарад з'їзду внесено зміни до статуту й змінено назву організації на Український Християнський Робітничий Рух (УХРР). Ессенський Делегатський З'їзд, в якому взяв участь і Апостольський Екзарх українців католиків у Німеччині, Владика Платон Корниляк, поклав тривкі підвалини під українську робітничу організацію, ствердивши тим не тільки її потребу, але й необхідність. Вона, як сказано в резолюціях з'їзду, мала стати для українських робітників „міцним забором проти загибелі серед чужого моря і засобом для оборони релігійних, національних та станових інтересів”. На цьому з'їзді головою УХРР вибрано Д. Кушлика, якого згодом перевибирали наступні делегатські з'їзди

до п'ятого включно. Тим часом праця головної Управи проходила наскрізь успішно, зокрема в галузі співпраці з північно-німецьким КАБ-ом.

1984 року, з уваги на те, що в Мюнхені знаходилися центральні майже всіх українських організацій, що діяли в Німеччині, УХРР переніс туди також і свій головний осередок. Це привело до того, що треба було налагодити зв'язок з КАБ-ом, але тим разом з південно-німецьким, що має свою централю в Мюнхені. З цього приводу почали відбуватися зустрічі в Мюнхені та в інших містах Баварії. На них обговорено пекучі робітничі справи, як також, користаючи з гостинности господарів, українські представники знайомили їх з політичним, релігійним та суспільним станом своєї громади.

28 жовтня 1986 року відбулася, в приміщеннях української католицької парафії в Мюнхені, перша, так звана, робоча зустріч з німецькими представниками з КАБ-у, під час якої господарем була Управа УХРР. Перед нею відбувся соборний Молебень, який відслужив Владика Платон Корниляк у співслуженні католицького й православного духовництва. Владика сказав відповідне слово, щоб надати нарадам екуменічного характеру. Згодом голова Д. Кушлик відкрив наради зустрічі, тепло привітавши численних німецьких гостей. Нарадами керував Степан Спех, керівник відділу культури і інформації. Тут виступили з доповідями від українців: Василь Вацик („Розвиток робітничих організацій в Україні в ХІХ і ХХ ст.”), проф Зеновій Соколюк („Сучасне становище в Україні та прагнення українців до незалежного життя”), мгр. Мирослав Антохій („Історія української політичної і трудової еміграції”). З німецького боку говорив Гюнтер Йокіш, заступник голови Католицького Робітничого Руху, який підкреслив, що його організація має в своїх рядах понад 300 тисяч трудівників та що вона за час свого існування зробила великий вклад у розбудову правової і соціальної системи німецької держави. У заключенні він підніс пропозицію про потребу частішого влаштовування таких зустрічей з метою кращого взаєморозуміння між німецькими й українськими робітниками.

Що згадана зустріч була успішною і потрібною може послужити факт, що 22 жовтня 1988 року влаштовано в тому ж самому приміщенні другу подібну зустріч, але цим разом спільними силами обох організацій. Зустріч почалася екуменічним Молебнем і мала в своїй програмі дві доповіді: проф. Володимира Кальваровського „Християнізація України” і відомого нам вже Г. Йокіша „Християнізація вільної держави Баварії”.

У листопаді 1988 року на Шостому Делегатському З'їзді головою УХРР вибрано дир. Григорія Наняка, а секретарем Володимира Волошина. Референтом Культури та інформації залишився Степан Спех. Членство УХРР дійшло до 920 осіб. У резолюціях цього з'їзду високо оцінено працю Єпископа — Екзарха Платона Корниляка, назвавши його „покровителем” українського робітничого руху в Німеччині. У них сильно підкреслено потреби українського народу на Україні, зокрема в питаннях державної суверенності й мови, а також потреби української діаспори, закликаючи її до єдності.

6 липня 1989 року по довгих, майже чотирирічних, зусиллях прийшло до підписання домовлення з південно-німецьким КАБ-ом. Статті домовлення подібно, як раніше підписані в Ессені, є дуже корисними для українців. УХРР, ставши корпоративним членом КАБ-у, зберіг за собою повну самостійність та отримав усі вигоди, якими користується членство КАБ-у, як також дістав можливість друкувати статті про українські справи та справи УХРР на сторінках їхнього місячника *KAB-Report*.

На сторінках цього місячника досі надруковано обширну статтю проф. Володимира Кальваровського „Українська Церква між Сходом і Заходом” (ілюстрована малюнками із зображеннями князя Володимира Великого, Митрополита Андрея Шептицького, зустрічі Папи Івана Павла II з Патріархом Йосифом) та статті про Тисячоліття, що їх написав Степан Спех.

Провід УХРР з підтримкою КАБ-у проводить успішно свої завдання, а вони нелегкі: „Об'єднати українських робітників, подбати про продовження їхнього вишколу на основах соціальної церковної науки, плекати серед них свідомість християнської робітничої індивідуальності, основаної на культурних і національних традиціях українського народу та спішити з моральною і правною допомогою, а коли потрібно, то й з матеріальною” (третя стаття статуту УХРР). УХРР веде широку просвітницьку діяльність шляхом різних імпрез. Він бере також активну участь у різних святкуваннях національних, культурних і релігійних, щоб таким чином усвідомлювати не тільки своїх членів, але також і німців з КАБ-у, знайомлючи їх з українською історією, церковними обрядами, українською піснею, народними танцями тощо.

Під час святкувань Тисячоліття Християнства в Україні УХРР по-справжньому склав свій іспит національної зрілості, причинившись багато до піднесення національної свідомості в рядах свого членства та до усвідомлення свого довкілля, що святкування Тисячоліття — це українські святкування, а не московські, бо 988

року Христову віру прийняли українці в своєму рідному Києві. На московську північ Христова віра поширилась багато пізніше. Така роз'яснювальна робота багато причинилася до збереження ореолу прийняття християнства за українським народом та деякого переконала, що Київська держава була середньовічною державою українського народу.

У ювілейному році Тисячоліття УХРР подбав про такі цінні доповіді для членів КАБ-у і зацікавлених німців: „Українці у вільному світі” (доповідач мгр. Мирослав Антохій, лектор української мови в Мюнхенському університеті); „Східня Церква: Візантія і Україна після великої схизми, 1054 року” (доповідач проф. Володимир Кальваровський, дипломований теолог). Ці доповіді й інші, без сумніву, зробили свою роботу в німецьких робітничих колах та серед німців взагалі.

1989 року УХРР дав українській громаді цінну святкову імпрезу з нагоди 175-річчя з дня народження Тараса Шевченка. Неділя 16 липня принесла багато цінного в доповіді проф. Юрія Бойка на тему шевченківських текстів і їхнього збереження. Імпреза мала також в програмі добрі реcitaції і цікаву музичну частину.

Перед закінченням цієї праці варто відзначити деяких визначних діячів українського робітничого руху в Німеччині, як Єпископ Владика Платон Корниляк, о. декан Іван Томашівський, проф. Степан Бобеляк, о. Йосиф Іван Петерс, Данило Кушлик, ред. Фелікс Кордуба, дир. Григорій Наняк, Степан Спех, а з німецького середовища Люке, колишній секретар обласної управи КАБ-у, член міської Ради Ессену, давній і випробуваний приятель української робітничої організації, д-р Мюллер, Гюнтер Йокіш, Альфред Стімпель тощо.

Підсумовуючи, хочемо ствердити, що УХРР — це цінний здобуток української еміграції в Німеччині. Він приніс розпорошеному українському робітництву багато користи: увів українців у середовище німецького робітничого світу, де ми придбали чимало професійного знання та підходу до робітничих справ, вивчили його ідеї, правові основи, організаційні форми, адміністрацію та здобули чимало щирих приятелів для нашого робітництва, для нашої Церкви (католицької та православної) та для нашого народу й найосновніше вийшли з нашого вузького „гетта” у широкий культурний світ, де високо цінять працю, як найкращу школу в людському житті.

УКРАЇНСЬКІ ЦЕРКОВНІ ХОРИ В НІМЕЧЧИНІ

Хорове мистецтво було завжди близьке українському народові. Адже ж воно є потребою його душі. Його плекається на батьківщині й поза її межами. За своїми ознаками щодо профілю виконання воно ділиться на різні хорові одиниці: народні хори, оперні, самодіяльні, церковні тощо. Більшовицько-московська окупація України в своєму поході на знищення української духовости звернула пильну увагу на її релігійність, яку стала руйнувати всіма засобами. Але тут в допомогу народові прийшло Боже Провидіння, яке привело до відродження Української Церкви в розсіянні. А з ним прийшло до зросту українського духового життя, зокрема його культурно-мистецьких проявів.

1942 року, ще під час Другої світової війни, в Українській Католицькій Церкві при Паппель-Алее в Берліні, диригент проф. Андрій Гнатишин організував гарний мішаний церковний хор. Хор складався з студентів, робітників та інших охочих громадян і співав не тільки в церкві, але й по більших скупченнях українських робітників в околицях Берліну. Через деякий час він перетворився в сильну музичну одиницю і став добрим популяризатором нашого церковного обряду та його релігійно-музичної культури.

У складі хору були добрі солісти як Фотій Рейвахівський — бас-баритон (колишній соліст Олександра Кошиця), М. Сагайдаківський (маляр), Наталка Олексіївна (родом з Одеси) — драматичне сопрано з великим діапазоном. Вона, до речі, вперше виконувала разом з хором композиції А. Гнатишина — „Богородице Діво” і „Христос Воскрес”. Виступ її був наскрізь маєстатичний, складаючи гарне свідчення широкої амплітуди таланту та високої вокальної культури.

Велику церкву при Паппель-Алее заповнювали по самі вінця українці — православні, католики, молодь і старші. Усі з великим захопленням прислухалися до виступу хору, зокрема під час великих рокових свят, як Різдво Христове, Воскресіння тощо.

Великим успіхом диригента й хору був концерт в залі кінотеатру „Пратер”, що відбувся 21 березня 1943 року. Багата й різноманітна програма та добре виконання швидко широким відгомом пронеслися по Берліні. Відгукнулася українська преса, вітаючи хор прихильними рецензіями. *Український вісник*, з 18

травня 1943 року, писав: „Перший виступ Церковного хору Греко-католицької парафії в Берліні, 21 березня ц. р., в залі кіна „Пратер” був великим успіхом диригентської праці проф. Андрія Гнатишина на берлінському терені. Маючи до розпорядження невироблений хоровий матеріал, проф. Гнатишин порівняно за короткий час невсипущої праці зумів вишколити хор, який на своєму першому концерті вповні завоював симпатії переповненої залі. Тут, продовжує рецензент, — більше, як будь-коли виявилась правда, що диригент творить хор”. Також і *Українська дійсність* високо оцінила мистецький рівень концерту. Вона писала: „На тлі сірих і монотонних буднів української колонії в Берліні концерт українських пісень був радісною подією... Він гідно репрезентував українську пісню як перед своїми, так і перед чужинцями”.

Уже під час першого року існування хору співаки високо оцінили працю проф. Гнатишина, зокрема його вміння вишколювати й координувати працю хору. 27 вересня 1942 року, з нагоди першого виступу хору, вони вручили своєму „славному диригентові” грамоту признання з власними підписами на зворотній стороні. Дуже допоміжною в праці диригента за цей короткий час була студентка Оленка Арделян (одружена Глібович), яка крім активної участі в хорі, допомагала також при вишколі співачок.

У травні 1943 року проф. А. Гнатишин повернувся до Відня, хор втратив диригента — людину, сповнену високого мистецького почуття й не меншого душевного піднесення.

На переломі 1944-1945 років організувався в Мюнхені мішаний церковний хор, що складався з скитальців колишніх церковних хористів з західніх українських земель, яких буревій Другої світової війни закинув у цю частину Німеччини. Спочатку це був скромний співацький гурток любителів церковного співу. За час диригування Томою Дратвінським і його дружиною, гурток набрав ознак церковного хору. Він чисельно зріс, покращав його мистецький рівень та скріпли його підвалини для дальшого існування. Тим часом почалася еміграція наших поселенців до європейських країн, а згодом до заокеанських. Дратвінські виїхали на постійне поселення до Франції, де Віра Дратвінська стала диригентом хору в соборі св. Володимира Великого в Парижі. Мюнхенський церковний хор коротко залишився без диригента. Та не зважаючи на всі труднощі, хор зберігся під керівництвом магістра Ярослава Яримовича. Треба пам'ятати, що тоді багато хорів як церковних, так і світських, зокрема ті, які працювали по таборах, перестали існувати. Міський мюнхенський церковний хор тим часом продовжував свою працю без більшої затримки. Він навіть з часом

почав зростати й міцніти. Співаків у хорі не зменшувалося, а збільшувалося. При хорі, до речі, створився ще окремий чоловічий ансамбль, з яким Яр. Яримович виїздив поза Мюнхен до Кенігштайну, Альтеттінгу тощо. До хору належали такі відомі співаки, як О. Бартків, Ів. Захарків, Ол. Навроцький, В. Малецький та багато інших. Хор брав також активну участь у світських імпрезах і був єдиним українським репрезентативним хором у Західній Німеччині.

Зі смертю магістра Яр. Яримовича в червні 1957 року, хором коротко керував д-р Андрій Білінський, а восени цього ж року на доручення о. канцлера Леськовича диригування хором перебрав д-р Микола Філь. За ці роки склад хору сильно змінився, на зміну старшим співакам, що брали участь ще в церковних хорах в Україні, прийшла молодь уже народжена на чужині. Щастя, що ця молодь зуміла утвердити в своїх серцях наші церковні співи та їх глибоко полюбити.

До часу утворення Апостольського Екзархату в Західній Німеччині (1959 р.), церковний хор брав активну участь також у світських імпрезах, згодом зосередив свою увагу виключно на царині церковній. Проте поле його діяльності сильно поширилося, бо тепер, крім співів до Богослужень у своїй церкві, хор з кожним роком все частіше почав брати участь в Богослуженнях для чужинців у німецьких церквах. Таким чином хор виконував не тільки релігійні обов'язки в своїй церкві, але рівночасно знайомив чужинців з красою наших літургічних співів та з нашим обрядом взагалі. Він співав також в інших містах Німеччини, як Регенсбург, Крайльсгайм, Ляндсгут, Мангайм, Альтеттінг. До останнього міста українці, переважно з Баварії, відбували прощі до чудотворної статуї Матері Божої.

Під час посвячення собору Святої Софії в Римі, мюнхенський церковний хор співав св. Літургію, яку передавало ватиканське радіо. Кожного року в навечеря Різдва Христового баварська радіостанція ще далі продовжує передавати українські колядки наспівані хором. Діяльність мюнхенського хору стала широковідомою не тільки в Німеччині, але й поза її кордонами включно з нашими рідними землями.

1965 року постав у Мюнхені дівочий хор „Діброва”. Ініціатором і організатором його був тодішній душпастир Мюнхену о. проф. д-р Іван Гриньох. Завдяки його пильним старанням до невеликого спочатку співацького гуртка учениць, приступили дівчата з Мюнхену-Людвігсфельду і дали йому можливість рости. Хор спочатку мав назву Дівочий церковний хор св. Андрія Первозванного. Зго-

дом цю назву заступлено назвою „Діброва”. З самих початків хором диригувала п. Марія Гарабач. Її наполегливість у праці й відданість справі швидко себе проявили, хор почав зростати як мистецька хорова одиниця, здобуваючи симпатії громадянства.

Уже 1965 року на Великдень хор співав св. Літургію спочатку звичайним київським напівом. Згодом почав вивчати твори композиторів хорової музики. Праця над розвитком хору велася вперто й непохитно. З 1971 року хор почав співати до наших Богослужень також і в німецьких церквах і став виїжджати поза Мюнхен. Уже в перших роках свого існування, він виступав в Кенігштайні під час Конгресу „Церква в потребі”, який там відбувається кожного року. Не проминуло багато часу, як хор увів у свій репертуар також і світські пісні і став виступати з нагоди різних національних свят.

Хор „Діброва” виступав у концерті, який відбувся в Римі з нагоди посвячення собору Святої Софії. На запрошення він їздив до відпустового міста Айнзідель у Швейцарії. Співав там св. Літургію і давав концерти для швейцарської публіки в Цюріху й Самнаві. Під час прощі до Риму з нагоди Святого Року співав у Ватикані в авлі авдієнцій, а в 1976 році під час святкування 84-ліття Блаженнішого Первоієрарха Йосифа дав гарний концерт колядок у Мюнхені. Останнім успішним виступом хору була його участь в освяченні соборного храму Покрови Пресвятої Богородиці і св. Андрія Первозванного в Мюнхені в жовтні 1976 року.

В 70-их роках постав у Мюнхені молодечий мішаний хор при осередку СУМ. Це світський хор, який бере участь виключно в національних святах. У своїй мистецькій програмі хор має також деякі релігійні пісні. Під час освячення наріжного каменя під катедральний храм, хор виступив дуже успішно з пісню-хоралом „Якже Ти славен Боже в Сіоні”. Хором диригує Володимир Панчук.

Існував у Мюнхені також хор „Ікона”. Цю назву він прийняв 1972 року, коли ним диригував І. Полулях. Згодом ним стала диригувати п. Катря Колянківська. Це мішаний хор, що складався з 16 осіб, між якими було п'ятеро українців (разом з диригенткою). Хор треба безперечно, не лише подивляти, але також по-справжньому цінити та морально і матеріально підтримувати, бо він же виконує велике й благородне діло. Чужинці-любители українського хорового мистецтва пропагують у широкому світі духовну культуру нашого народу. Перший успішний релігійний концерт „Ікони” відбувся 3 липня 1973 року в старинній напрочуд акустичній церкві біля Німецького музею в Мюнхені. Хор „Ікона” виступав також на переміну з хором „Діброва” під час Воскресної утрени, 18 травня 1974 року, в церкві Святого Духа в Мюнхені. Текст і значення цієї

утрені пояснював німецькою мовою о. проф. д-р І. Гриньох. Хор „Ікона” співав до архиєрейської Служби Божої, що її правив Преосвященний Владика Платон на закінчення Конгресу „Церква в потребі” 25 липня 1976 року в Кенігштайні.

Дуже успішним показався також концерт „Ікони”, що відбувся 12 лютого 1977 року. Концертом керувала п. Катря Колянківська. Програма тим разом складалася з 14 точок і була розділена на дві частини. У першу частину ввійшли такі твори: „Хваліте ім'я Господнє” (Виноградов), „З нами Бог” (композитор невідомий), „Діва днесь Предвічного раждає” (Бортнянський). Після цього виконано шість українських колядок і щедрівок. Друга частина складалася з „Іже Херувими” (Бортнянський), „Отче наш” (Новохатський), „Нині отпускаєси раба твого Владико” (Строкін), „Слава во вишніх Богу” (Бортнянський) та „Буде ім'я Господнє благословенне” (Вербицький). Виконання цієї програми пройшло справді помистецьки й залишило глибоке враження у присутніх.

За останні десятиліття українські церковні хори в Німеччині відіграли велику роль у збереженні й розвитку української релігійної музики та багато причинилися до кращого взаєморозуміння між українцями, німцями та іншими народами, з якими звела нас доля після Другої світової війни.

ПЕРШИЙ ПЕРЕДВІСНИК ЕКЗАРХАТУ

Газета для людини,
що вікна для хатини.

Ці знаменні рядки з народної мудрости — це глибоке узагальнення значення газети в житті людини. Вона ж інформує нас про поточні події суспільно-політичного, релігійного, культурного та економічного життя. Таким чином газета відіграє важливу життєво необхідну роллю в нашому сьогоденні. Юрій Яновський писав: „Кортить, мовляв, прочитати газету, щоб бути в курсі світової політики”. А я додам, що потреба й ставлення до газети, її сприйняття та оцінка залежать від наших прагнень, життєвого досвіду й практичних потреб.

Ці питання глибоко розумів Апостольський Візитатор, Кир Іван Бучко, який на початку травня 1948 року, під час своїх перших архиєрейських відвідин у Німеччині, висунув питання потреби окремого католицького тижневика не тільки для вірних у Німеччині, але і в цілій Європі. На його думку, це була одна з найважливіших справ, яка могла багато допомогти в координації зусиль священства та в гуртуванні українських мирян, об'єднуючи їх однією ідеєю та даючи їм потрібну мету.

Думка Владики знайшла широку підтримку в колах провідних представників української громади. Для обміркування справи скликано ширшу конференцію в Мюнхені, в якій взяли участь: проф. д-р Іван Мірчук, ректор УВУ, проф. д-р Юрій Панейко, д-р Петро Ісаїв, mgr. Василь Глібовський, mgr. Ю. Лончина, о. Василь Мельник, ред. Роман Данилевич, ред. д-р Мирон Коновалець та інші. Наступні конференції відбулися тільки з участю журналістів і представників Апостольської Візитатури.

В ході розмов і дискусій оформлено редакційну колегію у складі: д-р Петро Ісаїв, о. В. Мельник, д-р М. Коновалець і Р. Данилевич. Адміністрацію часопису перебрав інж. І. Янович. На пропозицію Р. Данилевича газету названо *Християнський голос*. Словесне найменування дуже відповідне для релігійного часопису, що мав дотримуватися свого основного завдання: бути християнським велінням внутрішнього почуття, інстинкту й переконання. І таким цей часопис залишився й до наших днів.

Перше число *Християнського голосу* з'явилося 7 січня 1949 року, на Різдво Христове. Часопис почав виходити під фірмою тількищо організованого Українського Християнського Видавництва, що перебрало також і раніше засновану „Християнську Бібліотеку”.

Поява першого числа *Християнського голосу* була чимось новим і багатонадійним для української громади. Особливе враження справив на читача уривок з Різдвяного послання Апостольського Візитатора Високопреосвященнішого Кир Івана разом з святковими й новорічними побажаннями повними надії на краще. Це відкрило нову сторінку в житті українських скитальців, що з нетерпінням чекали на можливість виїзду з знищеної війною Європи на нові поселення. У такому самому дусі була написана й редакційна стаття „Завдання нашого часопису”. Тут подавалися напрямні, якими керуватиметься редакція у своїй праці, а також говорилося про ідейні та релігійно-національні завдання, що їх плекатиме часопис. Там мовилося, що „маючи своє головне завдання — скріплювати християнський світогляд і етику, часопис буде водночас брати слово і в громадських справах, які навітлюватиме як з християнського, так і з загально-національного становища...” і „буде боротися зі злом”.

Оригінальним для цього часу був також внесок о. В. Мельника „Свят-вечір”, зокрема його наскрізь віщі завбачення і передчуття майбутнього. Він писав: „Гряде бо час великих і дивних новин на землі, йде час несподіваних перемін... Настає доба переісточення життя”. В цьому ж першому числі появився також відділ „Література і мистецтво”, в якому редакція започаткувала друкування „Молитовника акордів” Володимира Янева.

Перші числа *Християнського голосу* видавалися накладом близько по сім тисяч примірників. Після кількох місяців висилані числа почали повертатися. Причиною була посиленна еміграція наших людей за океан, а також часте переміщення з одного табору до іншого.

Це однак не мало жодного впливу на редакторів. Вони, навпаки, з кожним числом видавали газету, що була багатша змістом і краща зовнішнім виглядом. На сторінках часопису появлялися цікаві релігійні й суспільно-політичні матеріали, вісті з України та з української діаспори. До часопису дописували вже тоді українські вчені, журналісти й письменники. На його сторінках появилися статті й оригінальні праці О. Моха, д-ра Степана Барана, проф. Володимира Кубійовича, д-ра Остапа Грицяя та інших.

Тим часом у березні 1950 року вибув з редакційної колегії о. В. Мельник, а в травні цього ж року виїхав до США д-р П. Ісаїв. Швидко залишив працю адміністратора І. Янович. На його місце прийшов дир. Кузів. Головним редактором став Р. Данилевич, а згодом д-р Мирон Коновалець.

Перші десять років існування *Християнського голосу*, до часу

створення Апостольського Екзархату для українців католиків у Німеччині, були роками підготовки української громади для закладання тривких основ під її майбутню побудову. З цього приводу появилось багато цінних статей передусім виховного характеру, що мали на меті виявити перед громадою її потенціал та можливості в майбутньому. Багато уваги було присвячено українським здобуткам в релігійному житті. На сторінках часопису друкувалися цінні історичні матеріали, довідки з літератури та цікаві новини з українського сьогодення.

Історичним числом *Християнського голосу*, на нашу думку, треба вважати видання з 27 вересня 1959 року зі статтями „День, що його Господь нам сотворив” та „Історична подія”, що появились на першій сторінці разом зі знімком Преосвященного Кир Платона Корниляка, першого Екзарха. Зросло тоді значення нашої церковної організації не тільки серед українців, але насамперед серед німців, які з великою увагою почали ставитися до нашого Екзарха й до всіх українських релігійних здобутків. Пам’ятними для історії залишаться слова Преосвященного Кир Платона, який заявив, що „прибув до Німеччини не тільки тому, що така була воля Апостольської Столиці, але тому, що бажає посвятити свою працю українським скитальцям у цій країні”.

Цим насправді відкрито другий період існування *Християнського голосу*, який тепер з позицій речника Екзархату, не тільки продовжував свою дотеперішню відповідальну працю, але маючи набагато сприятливіші умови, почав робити новий вклад для успішного розвитку майбутнього.

24 березня 1968 року стало новою важливою подією в історії *Християнського голосу*. Тоді появилось його тисячне число. „Поява тисячного числа, — писав редактор, Іван Волянський, — була приводом до того, щоб відзначити ювілей газети”. Тисяча чисел — це майже двадцять років існування *Християнського голосу* в його безперебійній появі. „Це, — продовжував І. Волянський, — доволі довгий, іноді сповнений не малими труднощами і перипетіями нашого скитальського життя, час праці, зусиль і старань у служінні нашій Церкві й нашій спільноті”. У своїй статті „1000 — наш ювілей”, І. Волянський висловив сердечну подяку „Апостольській Столиці за постійну допомогу, Блаженнішому Верховному Архієпископові Кардиналові Кир Йосифові Сліпому, Високопреосвященнішому Кир Іванові Бучкові, всім нашим Преосвященнішим Владикам, зокрема Преосвященному Апостольському Екзархові в Німеччині Кир Платонові Корнилякові — Покровителеві *Християнського голосу*. Немає сумніву, що в наших умовах

тисячне число часопису — це було велике досягнення.

Урочисто відзначено також ювілей 25-літньої появи *Християнського голосу*, в грудні 1973 року. З цього приводу, редактор Іван Волянський у статті „Наш ювілей”, склав подяку всім, у тому числі, і тим „хто висловлював критичні зауваження на адресу газети, як також і тим, хто інколи виявляв і неприхильне становище”. Такі вияви є дуже рідкою появою в журналістській практиці. На нашу думку, вони кинули яскравий жмут соняшного проміння на працю редактора і його співробітників, які щиро бажали зробити газету ще кращою й актуальнішою.

Дальші роки праці принесли нові здобутки, які не давалися легко. В Святому 1975 Році, що був багатий на важливі радісні і сумні ювілеї, проходила інтенсивна побудова нашого мюнхенського собору. *Християнський голос* писав: „Великі були зусилля, але неменші перепони у виконанні цієї благородної постанови”. На його сторінках з’являлися тоді цікаві статті, заклики, знімки й все було присвячено побудові храму Всевишньому. „Його дім зокрема катедральний собор, — говорив Владика Платон, — є особливим осідком Божої присутности, Божої сили та Божої дії... Собор, що його будуюмо також з допомогою Ієрархії та вірних братнього німецького народу, є водночас і своєрідним подарунком цієї культурної та могутньої нації для великого українського народу, зокрема для його Церкви, переслідуваної на рідних землях, яка живе в серцях людей і в катакомбах продовжує своє існування...”

Освячення наріжного каменя під оснування українського катедрального собору в Мюнхені було справді всесторонньо зображене на сторінках *Християнського голосу*. Там наш храм, увіковічений в статтях і знімках, став нашою українською твердинею.

Велику увагу присвячено також українському документальному фільмові, який висвітлено вперше в Мюнхені, 6 липня 1975 року. Цей фільм, на погляд часопису, став великою подією історичної ваги й значення для майбутніх дослідників.

З великою увагою і пієтизмом змальовано на сторінках *Християнського голосу* освячення собору Покрови Пресвятої Богородиці і св. Апостола Андрія Первозванного. Цю подію показано в силовому фокусі згідно зі словами Владики Платона: „Наше задушевне бажання є, щоб наш соборний храм був символом непереможности нашої Церкви в тих важких для українського народу часах”.

„Мюнхен став багатший” — слова німецького Єпископа Ернста Тевеса, часто з’являлися на сторінках *Християнського голосу* для підкреслення українського вкладу в культурне й релігійне життя

баварської столиці. Також і візита Блаженнішого Кир Йосифа (26 листопада 1976 року) знайшла широкий відгомін на сторінках часопису. Це радісний день для українців-мюнхенців.

1979 року, в 20-річчя постанови Екзархату, розгорнуто під проводом Єпископа-Екзарха Платона живу діяльність у всіх можливих площинах релігійного життя. Утворено тоді прото-пресвітерати (деканати), щоб таким чином найкраще забезпечити духовною опікою вірних та ввійти в найбезпосередніший контакт з ними. Того ж року, як задокументовано в *Християнському голосі*, відбуто Екзархальний соборчик в Мюнхені, взято участь в 28-му Конгресі „Церква в потребі” в Кенігштайні, покладено наріжний камінь під будову церкви Всіх Святих в Гамбурзі. Владика Платон відвідав Регенсбург, Гільдесгайм, єпархії Трієр та Шпаєр, відбув прощу до Свято-Покровської обителі в Траарі і до Свято-Андрієвської обителі сестер Студиток у Буке біля Падерборну. Усі ці події у подробицях ілюстровані статтями і численними знімками. Цього ж року, як подає часопис, прем'єр-міністр Баварії д-р Франц Йосиф Штраус, відзначив Владику Платона Баварським орденом заслуги. Врочистість вручення ордену відбулася 20 червня 1979 року.

З 1980 року почалася на території Екзархії широка підготовка до святкувань 1000-річчя християнства в Україні. Стаття „Назустріч великому 1000-річчю”, що появилася в 1982 році, була немов вступом до головних святкувань. Після цього, здається, не появилася ні одне число *Християнського голосу*, в якому не було б згадки про велике торжество 1000-річчя.

1983 року Святіший Отець Папа Іван Павло II передав Пресвященному Владиці Платонові Корнилякові духовну опіку над українцями католиками в Скандинавії. Владика Платон зараз же в травні 1984 року відвідав ці терени. Його поїздка була значною подією в релігійному й національному житті українців Скандинавії. *Християнський голос* у трьох числах відзначив цю важливу подію, змалювавши її світла й тіні в минулому та вказавши на перспективи майбутнього.

Коли порівняти з попередніми роками, то 1988 рік знайшов найкраще відзначення в часописі. На окрему увагу заслуговують дні від 20 до 24 липня, коли в Мюнхені проходили соборні святкування 1000-річчя. Цей річник напевно приверне увагу не одного майбутнього історика, який шукатиме історичних фактів та ідейного ореолу цих великих подій нашого недавнього минулого.

У часописі багато уваги присвячено також 30-літтю Апостольського Екзархату і 30-літтю хіротонії Преосвященного Владики

Платона Корниляка. Короткими статтями *Християнський голос* пригадав своїм читачам про здобутки й значення Екзархату та про працю його першого Екзарха. Святкування відбулися в неділю 15 жовтня 1989 року в день празника Покрови Пресвятої Богородиці. У цей день архиерейську св. Літургію відслужили разом з ювілярем, Преосвященним Владикою Платоном, Преосвященні Владики Михаїл Гринчишин і Славомир Мікловш. Під час св. Літургії був присутній сьогодні вже покійний Високопреосвященніший Владика Володимир Дідович від УАПЦ. Співав хор „Україна” під диригуванням Євгена Задарка. „Слухаючи їх спів, — пише *Християнський голос*, — не можливо не поділитися тією радістю, яка охопила вірних у вщерть виповненій церкві, що з перших хвилин були зачаровані співаками”.

З метою покращання подачі матеріалу, в часописі з’явилися нові й нові відділи, як „Хроніка Української Католицької Церкви в Україні”, „З церковної хроніки”, „З літопису княжої України”, „Недільне слово — радіопроповіді з Ватикану”, а останньо „З повчань Папи Івана Павла II”. Всі ці новизни були з користю для газети, бо вони робили її матеріял чіткішим і більш доцільнішим для читача.

Протягом останнього не повного двадцятиліття редактором газети був Іван Волянський, а відповідальними редакторами були: д-р Богдан Сенишин і о. д-р Володимир Арвай. Цікаві й оригінальні статті за ці роки писали Зенон Пеленський, а останньо О. Зеленецький. Згадати тут треба й Михайла Демковича-Добрянського, автора кількох проникливих і оригінально написаних оглядів книжок.

Свого часу, ще десь на початку 70-их років, редактор І. Волянський цілком слушно ставив питання: „Чи *Християнський голос* виконував гідно своє завдання та чи вірно йшов тим шляхом, що його визначили засновники?” На ці переважливі питання він дав таку відповідь: „Можемо щиро й рішуче сказати, що *Християнський голос* гідно здійснював своє завдання і йшов незмінно й цілеспрямовано за дороговказом, що був поставлений у його началі”. Ми згодні з думкою редактора, бо в часописі насправді багато позитивного й наскрізь цінного. З часом він буде добрим джерелом матеріалів до історії Української Католицької Церкви в Німеччині й то не тільки своїми статтями, але також і своїми ілюстраціями. До речі, це один з найбільш ілюстрованих українських часописів у розсіянні. У ньому є відгуки майже на кожному подію більшого чи меншого значення. Цікаво, що деякі відгуки подають не тільки матеріял, але й критичні зауваги, які в багатьох випадках оригінальні й наскрізь цікаві.

Дуже похвальним для редакторів цього часопису є звернення до читачів: „Допомагайте нам і далі, щоб ми робили нашу газету все кращою, все актуальнішою, щоб вона в цих бентежливих часах, зокрема для української Церкви і народу, виконувала належно свій обов'язок, щоб мобілізувала всі наші сили для хороших, достойних чинів на славу Божу, на добро нашої Церкви й для блага українського народу”.

**ВЛАДИЧІ СТАТТІ
ПОСЛАННЯ
ПРОПОВІДІ І ЗВЕРНЕННЯ**

ДОБА СТАВИТЬ НАМ ЗАВДАННЯ

(Думки з приводу Загальних Зборів Українського Католицького Академічного Об'єднання „Обнова” в 1954 р.)*

Уже в часи раннього християнства світські люди тісно співпрацювали з апостолами. Подекуди були навіть їх предтечами в поширюванні віри. Вони перші занесли християнство до Риму й там своєю співпрацею з апостолами причинилися до заснування Христової Церкви на землі.

Світські люди активно допомагали апостолам у наверненні поган на християнську віру. Вони йшли з євангельським словом не тільки до простолюття і середніх суспільних верств, але й до палат аристократії, до королівських теремів, куди годі було дістатися самим апостолам.

У пізніших століттях співпраця світських людей з духовенством і з ієрархією Католицької Церкви продовжувалася в різних формах: оборони Церкви й віри, виконання діл християнського милосердя, посилення Божої слави, зосередження зусиль вірних для спасіння їхніх душ.

Сама Католицька Церква завжди закликала мирян до діяльності в церковно-релігійній ділянці, що її зовемо Світським Апостол'ятвом, уважаючи, що кожний християнин повинен бути апостолом Христової правди й оборонцем його Церкви. В тяжких часах для Католицької Церкви такі заклики були немов сигналами тривоги, що спонукували світських людей не лише тісніше об'єднуватися навколо церковного проводу, щоб під захистом Бога перетривати лихоліття воєн, пошестей і розбурханих стихій природи, але й щоб своєю християнською активністю зміцнювати оборонний вал перед нападами ворогів Христової віри.

Якраз в нашій сучасності переживаємо черговий і можливо найбільший наступ царства сатани, що прикриваючися різними приманливими теоріями й гаслами поступу, „всевладности” людського розуму, облудними поняттями про диктатуру кляси й одиниці, підриває основи самого існування людства й хоче спрямувати його до руїни та до повної загибелі — до втрати Божого царства, а через те, до втрати цінності і сенсу життя.

* Владика Платон Корниляк був у 1951-1959 роках духовним опікуном Українського Католицького Академічного Об'єднання „Обнова” в США.

Наш нарід у своїй поневоленій сьогодні батьківщині відчуває найбільше всі страхиття того пекельного наступу, що нищить усе: Божі храми, національно-культурні надбання минулих поколінь, а також самих наших рідних, тортуруючи їх і запроторюючи на заслання, а серця молоді наповнює отрутою безбожництва.

Тому й Українська Католицька Церква закликає своїх вірних, зокрема інтелігенцію, включитися до спільного фронту боротьби за Христову правду, від перемоги якої залежить теж визволення України. З уваги на те лихоліття, що його переживає український нарід у своїй батьківщині, і з уваги на приховану небезпеку, яка навіть і тут грозить нам від зростаючого в світі більшовизму, наша інтелігенція повинна добре з'ясувати собі своє завдання, поставлене їй нашою добою. Інтелігенція повинна стати апостолами духового оновлення у Христі всього нашого громадянства, щоб наш нарід міг витримати теперішнє лихоліття і заслужити собі в Бога кращу долю.

Сповняти цю функцію мають передусім члени нашої „Обнови”, бо вони є ті передові стійкові в лавах Світського Апостол'яту. Нашим обов'язком є бути оборонцями Христової віри, Католицької Церкви й Святішого Отця.

Для успішного виконання цих завдань, що їх ставить нам сучасна доба, мусимо мати не тільки відповідну загальну й фахову освіту, але й добре знання віри — практично вести наше особисте, родинне й громадське життя згідно з Божими й Церковними Заповідями, щоб наше зусилля було ясным смолоскипом у темряві зматеріялізовано, збайдужілого й захитаного сумнівами навкол'ішнього світу.

В цьому напрямі має розгортати свою діяльність і „Обнова”. Для досягнення бажаного повного успіху, мусимо таки перейти більше від слів до діл, щоб стати насправді християнами чину. Ряди нашого членства треба збільшити чисельно і якісно. Також працювати над собою мусимо інтенсивніше, щоб показати дійсний розвиток. А нашим найбільшим помічником хай і надалі буде молитва, яка напевно допоможе нам у кожному доброму почині, а в нашої апостольській праці дасть нам силу витривалости в нашої боротьбі за відновлення Української Християнської Держави.

Америка (США), 21.VI.1954

СТУДІЇ І РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ

Обов'язком кожної людини є дбати про повний розвиток своєї особистості й змагати до досягнення досконалості. Людина повсякчас була свідомо цього завдання, хоч не завжди мала ясне поняття й повне розуміння своєї мети, свого призначення. Читаючи класиків грецької філософії, приходимо до переконання, що вони часто роздумували саме цю проблематику й доходили до висновків, що обов'язком людини є докласти всіх зусиль, щоб вища природа опанувала й оволоділа її нижчою природою. Шукання досконалості — це закон людського життя, який походить від нашого Творця. Ісус Христос вимагає від своїх учнів і від усіх тих, що вірять в Його Слово, щоб вони були досконалі, як досконалий є Небесний Отець. Для християнина це змагання до досконалості легше й успішніше тому, що він знає свою мету, і тому, що йому в цьому з допомогою приходять Божі благодаті.

Щоб виконати це своє завдання, людина мусить трудитися, мусить працювати. Без праці не можна досягнути нічого в жодній галузі. З допомогою Божої благодаті й праці людина добивається своїх ідеалів, вповні розвиваючи свою особистість.

Працювати мусить кожна людина. Це загально прийнятий закон. Відомий є нам вислів св. Апостола Павла, що хто не працює, той хай не їсть. Також і молодь, що ходить до школи, зобов'язана працювати.

Головна мета інтелектуальної праці студентів — приготуватися до свого звання. Тільки той втішатиметься успіхом у житті, хто зуміє якнайкраще використати час своїх студій. Однак крім того — як кожна праця, так і інтелектуальна має благородний вплив на всю особистість студента. Вона, з одного боку, причинюється до просвіщення розуму й до розвитку ума, а з другого боку, вона вимагає великого духовного зусилля й, таким чином, зміцнює волю, допомагаючи людині оволодіти собою в боротьбі проти різних пороків. Той, що сумлінно виконує свої обов'язки й зайнятий студіями — а при тому дотримується правильних життєвих засад — не піддається легко злим впливам. Праця приносить з собою радість і задоволення, внутрішню гармонію. Іншими словами, інтелектуальна праця причинюється до повного розвитку особистості, звільняючи людину з кайдан пороків і відтягаючи її від злого

впливу зовнішнього світу та даючи їй моральну рівновагу й внутрішню автономію.

На інтелектуальну працю, як на кожную працю, можна дивитися навіть як на молитву, яку ми приносимо Творцеві. І в такому сенсі треба розуміти вислів Спасителя, щоб усі молилися й до своїх молитов, що пливуть з чистого серця жертвували свою працю на славу Всевишньому. Ця праця — це служба Богові, а водночас і ближньому. Працьовитий студент буде корисний не тільки собі самому, але також і спільноті, в якій живе.

Теоретично всі признають важливість інтелектуальної праці. Однак зусилля, що вона їх вимагає, і труднощі, що зв'язані з нею, багатьох відстрашують від неї. Одначе треба пам'ятати, що нічого в житті не можна досягнути без труда. Хто в цьому не переконаний, не досягне ніколи нічого. Студент повинен це все взяти до уваги, зокрема тепер на початку шкільного року, щоб працю правильно почати й витривало продовжувати. Солідність у виконванні обов'язків, як також і постійність є запорукою успішності.

Повне і правильне розуміння інтелектуальної праці та відповідні зусилля з метою добути знання з своєї галузі, у великій мірі сприяють розвиткові особистости студента. А коли студент рівночасно ще і працюватиме над поширенням і поглибленням свого світогляду й робитиме це постійно й витривало, виробляючи в собі непохитні життєві християнські засади та сповняючи релігійні практики, то його особистість розвинеться повністю і він принесе велику користь Церкві й своєму народові, а собі водночас запевнить особисте щастя, яке тут на землі можна досягнути.

Шлях (США), 26.IX.1954

САМОВИХОВАННЯ МОЛОДІ І ФОРМУВАННЯ ХАРАКТЕРУ

1. Знання і світогляд

Кажуть, що життя людини — безперервна школа. І справді так. Ціле своє життя людина завжди щось нового вчиться або поглиблює уже надбане знання; чи пак краще розуміє те, що їй було неясне, чи загадочне. Немає ні одної хвилини в нашому житті, в якій хтось щиро міг би собі сказати: „Я вже все знаю і не потребую учитися чогось нового”. Справді мудрі та вчені люди, свідомі своїх недочетів, завжди змагаються до того, щоб доповнити своє знання. Сократ перед своєю смертю парадоксально заявив: „Знаю, що нічого не знаю”, а на гербі одного з найученіших кардиналів Католицької Церкви читаємо: „Паратус семпер доцері” (готовий завжди дозволити вчити себе).

Хоча ціле наше життя — це школа, то молодий вік людського життя є на те, щоб людина здобула собі потрібне знання, починаючи від елементарних відомостей і включаючи загальну освіту та професійне знання.

Знання має велике і вирішальне значення в нашому житті. Люди знали це добре і тепер ще краще в цьому переконанні. Не диво, що молодь наших часів має велике бажання вчитися, здобувати знання й освіту. Це намагання молоді студіювати дуже похвальне та, безперечно, заслуговує на цілковиту піддержку нашого громадянства. Молодь, що нині студіює і вчиться, завтра відіграватиме важливу роль в нашому культурно-громадському житті.

Однак загальна освіта і професійне знання — це ще не все. На молоді взагалі, а на нашії зокрема, тяжить обов'язок виробити собі світогляд, себто присвоїти правильний погляд на загальні справи й людські проблеми. Світогляд — це світло для людини; воно показує правильну дорогу до цілі і хоронить нас від небезпеки згубитися і пропасти в темряві і хаосі життєвих шляхів.

2. Світогляд і релігія

Людині не під силу виробити собі правильний світогляд, якщо вона не релігійна.

Причина в тому, що людська мудрість, людська філософія не може подати справжньої розв'язки всіх проблем нашого існування. Філософія є тільки дорогою до повної правди, яку дає нам Боже Об'явлення. Філософія, це земна мудрість; якщо вона має бути справжньою мудрістю, то повинна провадити нас до Божої Мудрости.

І тому не у безбожній філософії шукати нам порятунку тільки у релігії; релігія вчить нас про Бога, про духову дійсність і про наші обов'язки відносно Творця.

Правдиве релігійне виховання причинюється до повного розвитку одиниці. Завжди маємо дбати саме про це релігійне виховання і про цю релігійну освіту. Щасливі діти релігійних батьків і щаслива молодь, що ходить до католицьких шкіл.

Однак не треба забувати, що велика частина української молоді ходить до некатолицьких шкіл. Ці школи дають загальну освіту, професійне знання, але не дбають про світогляд молоді і про релігійне виховання, або заціплюють шкідливі і фальшиві погляди та й ширять релігійний індиферентизм (байдужість).

Зваживши такий стан і трудні обставини, серед яких доводиться нашій молоді виховувати себе і виробляти світогляд, бачимо, що обов'язком цієї ж молоді є не піддаватися шкідливій течії індиферентизму, яка веде до катастрофи, але поглиблювати свою релігійність; це доведе її до набуття належного характеру і світогляду.

3. Релігія і життя

Релігія має рішальне значення в житті людини. Зокрема відіграє важливу роль у вихованні молоді.

Релігія передусім з'ясовує нам ясно і безсумнівно ціль нашого існування тут, на землі — дає нам відповідь на цю найважливішу проблему, яка скоріше чи пізніше виринає в свідомості кожного і вимагає категоричної відповіді. Вона впевняє нас, що життя земне не є одинокою фазою людського існування, бо по смерті починається нова життєва фаза для людини — життя вічне.

Релігія дає моральну силу поборювати різного роду труднощі на нашому життєвому шляху та й простягає нам свою помічну руку в перенесенні терпінь, великих смутків, які нікого не минають і на які часто нема іншого ліку крім надприродної віри в Боже Провидіння та Його вітцівську любов.

Легковажна постава до релігії є великою помилкою і може принести катастрофальні наслідки для одиниць і спільноти.

4. Інтегральна релігійність

Щоб бути релігійним, треба релігію пізнати, зрозуміти її суть, зглибити релігійні догми та й переконатися про благородні впливи її моральних засад.

Ще перед Другою світовою війною доводилося чути від представників молодого покоління, немов то минули вже ті часи, коли можна було приймати всі догми християнської релігії. Говорив дехто, що людина нашого сторіччя може затримати з традиційної віри тільки деякі моральні засади, більше нічого.

Кожний, хто здорово думає, добре знає, що такі твердження не мають нічого спільного з правдою і супротивляться елементарній логіці. Етика і мораль дають теоретичний підклад і є тільки застосуванням теоретичних засад, чи догм. Лише той може прийняти християнську етику, хто приймає вповні християнську філософію і тільки той може держатися моральних християнських засад, хто приймає догми віри у християнській релігії.

Конечно зглибити вимоги християнської філософії і догми Церкви Христової, щоб в житті керуватися етично-моральними принципами Христової віри.

Звернім увагу на чудові й глибокі правди нашої віри, що відкривають нам безмежну любов Творця до людей, Його безконечне милосердя, розважмо прикмети Богочоловіка Ісуса Христа, могутність Його Церкви, красу й велич св. Літургії і причасного у св. Тайнах життя.

Щоб вивчення релігії було успішне й корисне, треба приступати до нього з своєрідним наставленням; настроєм душі, зі щирістю і серйозністю. Представники модерного філософічного напрямку — екзистенціалізму вимагають, щоб приступати до філософічних студій цілою нашою істотою. Тим паче до релігійного питання і релігійних проблем слід нам підходити з великою увагою і напруженням усіх наших духових сил. Релігія — це життя і до неї слід життєво підходити, а заразom не вагатися жити так, як цього вимагає від нас релігія.

Найважливіше — це пізнати особу Христа і Його цілим серцем полюбити. Христос бо — відвічне слово, що сталося тілом і замешкало з людьми, Христос, — Голова містичного, живого тіла — Церкви, Христос — це життя кожного з нас, це Світло, що про-світлює кожну людину. Від Нього і наша віра залежить. Віра — це Божий дар, про який слід нам молитися, який, як кожну доро-гоцінність, легко можна втратити.

5. Релігійні організації — школа для молоді

Молодь мусить поглиблювати свій релігійний світогляд і про нього дбати.

Першими помічниками в цьому великому і важливому завданні для молоді є священики. Вони завжди готові послужити кожній душі, яка шукає правди, і вони йдуть із великим вдоволенням і насолодою назустріч молоді, якщо ця щиро з ними пристає.

Католицька література є на те, щоб з неї черпати релігійне знання і збагачувати свою релігійну освіту.

Велике значення у самовихованні молоді мають релігійні організації.

Церква, книжка, католицькі товариства можуть багато допомогти у релігійному вихованні молоді. Однак треба пам'ятати, що без особистих зусиль і змагань нікому нічого не дається досягнути в ділянці власного релігійного виховання.

6. Апостоли релігійного відродження

Тільки молодь з виробленим релігійним світоглядом може причинитися до духового відродження нашої спільноти, яка, подібно як в інших народів, переживає кризу головно під світоглядним оглядом. Ця криза проявляється особливо в нашій теперішній деякій літературі, де описується сучасна трагедія нашого народу; ця література не знаходить виходу з цієї невідрадної ситуації. Бракує віри в кращу будучність.

Цю непохитну віру і сильну надію може дати тільки релігія. До неї нам слід звернутися, як це роблять інші народи, які з допомогою вітальних сил християнства починають нове життя — нове відродження. Такого відродження і нам треба.

В спільних зусиллях усіх нас до кращого завтра особливе місце належить молоді з християнським світоглядом, з вірою в Христа, що переміг сили темряви і зла.

Християнський голос, 31.VIII.1975

ЗАВДАННЯ КАТОЛИЦЬКИХ ІНТЕЛЕКТУАЛІВ

(Слово, виголошене на Загальних Зборах УКАО „Обнова”
в 1958 р.)

Вітаючи Головну Управу Українського Католицького Академічного Об'єднання „Обнова” в США, присутніх делегатів та всіх учасників цих Загальних Зборів, висловлю водночас щире побажання щоб ці Збори, за Божим благословенням, були успішні й започаткували нову сторінку історії руху українських католицьких інтелектуалів у Північній Америці.

В цьому вступному слові хочу звернути увагу присутніх на цінні керівні настанови Св. Отця Папи Пія XII, які Верховний Пастир давав при різних нагодах католицьким інтелектуалам, вказуючи на значення, мету й завдання товариств, що належать до асоціації „Пакс Романа”. Ця асоціація об'єднує організації католицьких інтелектуалів і католицької університетської молоді.

Св. Отець кілька разів заявляв, що Він цікавиться в особливіший спосіб рухом католицьких інтелектуалів і католицьких студентів, бо одні і другі мають важливе завдання в поширенні Христового Царства в наших часах. Ті, що досягнули академічні ступені, і ті, що приготуються до їх досягнення, творять мозок нації і даної суспільности та належать до провідної верстви свого народу. Будучи водночас членами Христової Церкви, вони зобов'язані причинитися до кращого розвитку Містичного Христового Тіла і стати в обороні св. Церкви, яка постійно терпить від переслідувань, спричинених ворогами Правди.

Католицька Акція, тобто співпраця вірних з Ієрархією, завжди існувала в католицькій Церкві. Ця співпраця потрібна і дуже побажана в теперішніх часах. В своїх промовах до членів академічних організацій Св. Отець перевів глибоку аналізу наших часів, в яких ідеологічні рухи, ворожі християнству, намагаються поширити свої впливи і не допустити, щоб Католицька Церква могла свobodно розвивати свою спасенну працю. Часи, в яких живемо — це часи поганського гуманізму, який не скриває своїх намірів послідовно боротися проти релігії, проти віри в Бога й проти Католицької Церкви. Ці атеїстичні тенденції причинюються у великій мірі до того, що в наших часах існує прірва між частиною

науки і релігією, а наукові дослідження частини вчених розвиваються і шукають поступу, не маючи ніякого контакту з католицькою ідеологією. А це неправильно, бо правди, до яких дійшов людський розум, і правди віри, не є протилежними, не противляться собі, а тільки себе доповнюють. І тому св. Церква ніколи не ставилася неприхильно до правдивої науки і дійсного мистецтва, а навпаки, дбала, щоб вони якнайкраще розвивалися.

Є багато таких людей, каже Св. Отець, які бажають, щоб культура не мала нічого спільного з релігією і щоб надприродна віра не мала ніякого впливу на життя поодиноких людей. Іншими словами, є намагання відділити працю від релігії, від віри.

Наслідки таких згубних тенденцій є справді грізними і не починаються до піднесення людини, а навпаки, позбавляють її внутрішньої рівноваги, дійсного миру та спокою. Така є доля людини, яка відмовляється признати Бога своїм Творцем і своїм Господом.

І тут відкривається для католицьких інтелектуалів широке поле праці. Їхнім обов'язком — вчить Св. Отець — є доложити всіх старань і причинитися до того, щоб повернути гармонію, яка має існувати між вірою і наукою. Вони мають впливати, щоб життя і праця людини розвивалися під благородним впливом св. Віри. Католицькі інтелектуали мають бути твердо переконані й мають успішно переконувати інших, що ніяка ділянка людської діяльності не може розвиватися без благородного впливу Христа, самотнього Спасителя і Учителя. Католицькі інтелектуали мають працювати в тому напрямі, щоб засади св. Євангелія та християнська любов знову проникли людство і щоб таким чином зникли ненависть і ворожнеча, які ділять людство на противні собі табори, та щоб між людьми запанувала соціальна справедливість і суспільний порядок.

Ці завдання католицькі інтелектуали і студенти зуміють виконати тільки тоді, коли вони будуть старатися зглибити свій релігійний світогляд, свою релігійну культуру і будуть невпинно працювати над тим, щоб довершити своє інтелектуальне і моральне зформування. Для цього не вистачає обмежитися в релігійній діяльності виключно до відомостей, які ми набули в наші молодості. Слід мати глибоке знання основ нашої віри, її структури та пізнання поодиноких правд. Св. Отець закликає католицький інтелектуальний світ, щоб він зглиблював пізнання т. зв. метафізичних правд, на яких можна було б ґрунтувати людське життя.

Католицькі інтелектуали повинні також постійно змагати до того, щоб бути найкращими фахівцями в науках, зокрема в

ділянках їхнього знання. Вони повинні також бути прикладом справжнього релігійного життя.

Св. Отець звертає увагу, що доля поодиноких народів залежить від їхніх провідників. Який провід, такий нарід. Католицька еліта, під проводом своєї Ієрархії, пройнята духом християнської любови і відданости своїй Церкві, в дусі покори й жертви повинна змагати відважно й енергійно до того, щоб Христовий порядок і Христовий мир запанували в світі та щоб сучасній людині було привернено справжню гідність. Великі завдання — велика праця.

Цінні керівні настанови Св. Отця Папи Пія XII однаково відносяться і до української інтелігенції, зокрема до членів Українського Католицького О'єднання „Обнова”. Ними слід керуватися під час наших Загальних Зборів і в майбутній праці. Хай ці настанови причиняться до повного і тривкого тріумфу ідей „Обнови” в українській спільноті.

Шлях (США), 26.III.1958

ПРАВИЛЬНИЙ ШЛЯХ ДО СПРАВЖНЬОЇ СВОБОДИ

(Скорочена промова-доповідь на свяченім Відділу
УКАО „Обнова”)

Кожна людина бажає свободи. Внутрішнє прагнення бути свободним часто буває таке велике, що люди не вагаються скласти найбільші жертви, щоб тільки здобути свободу чи її відзискати. Молодь зокрема, пройнята найвищими ідеалами, нераз давала докази, як стати в обороні цього великого дару, яким Творець наділив людей, створених на образ і подобу Божу.

Говорючи про цей великий дар, ми розуміємо свободу чинити те, що є добре, ту справжню вільність, на яку заслуговує людина, тобто маємо на думці свободу одиниці, родини, націй.

Історія вказує на те, що є два шляхи, якими люди намагаються досягнути бажану свободу: шлях людський і шлях Божий. Перший шлях ґрунтується на силах і спроможностях самої людини, яка не бере до уваги впливу божественного елементу. Другий шлях — це найтісніша співпраця людини з Богом, щоб повернути їй ту первісну свободу, яка їй належить.

Досліджуючи революційні рухи, які мали місце в історії людства, зауважимо, що більша частина цих рухів мала свій початок в бажанні здобути свободу для даної спільноти, окремої класи суспільства, чи для поодиноких націй. Французька революція, революція пролетаріату, чи національні рухи та інші суспільні розрухи мали вплив на широкі маси тому, що обіцяли гнобленим і поневоленим свободу, якої вони всі прагнули. Однак ті й інші подібні рухи здебільша змагали досягнути свободу тільки людськими методами. І тому не дивно, що деякі з тих революцій не тільки не причинилися до справжнього звільнення людини, але ще й сильніше кайданами рабства скували ту саму людину, якій робили великі надії, обіцяючи їй „рай” на цій землі.

Можемо певно сказати, що змагання досягнути свободу для людини, які ґрунтуються виключно на засадах, незгідних з Божою наукою, не можуть завершитися справжніми успіхами. Того роду заходи кінчаються поневоленням пересічної людини, яка переходить від одних „панів” і гнобителів до інших, інколи ще грізніших. Вживаючи філософського терміну, скажемо, що така сво-

бода діалектичним процесом переходить у поневолення, в рабство (напр., більшовизм, нацизм).

Та крім людського шляху чи підходу до досягнення свободи, як ми вже сказали вище, є ще і Божий шлях. Св. Письмо запевняє нас, якщо будемо шукати правди, то правда нас визволить. Христос є Правдою в повному розумінні цього слова. І тому тільки Христос може повернути людині справжню і повну свободу.

Розглядаючи велике діло відкуплення роду людського, яке довершив Божественний Спаситель, католицькі богослови, на основі церковної традиції та розумових аргументів вчать, що Христос є дійсним Визволителем людини.

Один з наслідків первородного гріха наших прародичів було й те, що людину поневолювала її внутрішня нижча природа і зовнішні чинники. До цього причинився бунт людини проти свого Творця. Той бунт порушив первісну гармонію, що існувала між Богом, людиною і космосом (світом). Христос своїм життям і своєю жертвою на хресті відновив ту первісну гармонію, вказуючи людині шлях до спасіння і даючи їй засоби до досягнення цього спасіння і до внутрішнього та зовнішнього визволення. Христова благодать, Христові ласки, які дістаємо в св. Тайнах, дають нам змогу, щоб внутрішня вища природа звільнилася від нижчої природи і таким чином відзискала внутрішню свободу. Христос переміг власті темряви — ворогів Бога й людини і тому власті темряви вже більше не можуть тримати в своїх путах людину, відроджену в Христі водою і Духом, тобто справжнього християнства

Христос повернув людині Боже синівство, і тому Христова наука вимагає, щоб людина була вільна від тиранії іззовні. В християнському розумінні спільнота в різних її формах є на те, щоб вона була для послуг людини, і щоб причинялася до удосконалення людини. І саме це є причиною, що в справді християнському ладі, заснованому на християнських засадах, людська особа — твір Божої премудрости — ніколи не повинна бути рабом форм організованого суспільства колективного чи тоталітарного характеру. Також сильна нація не сміє поневолювати слабшу націю.

Все це доказує, що Христос є справжнім Визволителем людини, а християнство самотнім правильним шляхом до досягнення справжньої свободи для одиниць, націй і взагалі для всього людства.

І українська людина все прагнула і прагне до досягнення справжньої свободи. Однак історія вчить нас, що часто українські провідні

верстви старались вибороти свободу, не вживаючи для цього властивого підходу й не йдучи правильним шляхом до цієї мети. Українські провідники найновіших часів, змагаючи до свободи, думали, що раціоналізм чи лібералізм, соціалізм чи комунізм принесуть визволення для української людини. Були й такі, що надіялися, що засади Ніцше та інших визнавачів расизму і націоналізму повернуть наш нарід в коло вільних націй. Однак всі вони розчарувалися. До свободи є лише один правдивий шлях. А ним є Христова наука. Христос — це правда, дорога і життя. Ідучи шляхом християнської науки, спираючись на здоровій християнській традиції наших провідних одиниць, наш нарід зуміє перетворити свою мрію в дійсність.

Хочемо вірити, що українські католицькі інтелектуали і студенти, члени і прихильники обнов'янського руху, причиняться до того, щоб сонце правдивої свободи перемогло сили темряви.

Шлях (США), 30.IV.1958

АРХИЄРЕЙСЬКЕ ПОСЛАННЯ

Преосвященнішого Кир Платона, Апостольського Екзарха
з приводу Світового Євхаристійного Конгресу

I. Приготування до Конгресу

Від 31 липня до 7 серпня ц. р., в культурно-релігійному центрі Баварії, в Мюнхені, відбудеться Світовий Євхаристійний Конгрес. Уже від довшого часу місцеві церковні чинники, при співпраці світської влади та при активному співдіянні чільних мирян ведуть широкорозгалужену підготовчу акцію, яка дає нам запоруку, що, з Божою поміччю, запланований Конгрес відбудеться величаво та принесе великі духові користі для численних учасників.

Свята католицька Церква, організуючи Світові Євхаристійні Конгреси, бажає, щоб Ісус Христос, Спаситель Світу, присутній у Пресвятій Тайні Євхаристії, був якнайбільше прославлений уже тут на землі людьми, яких Він відкупив Своєю Святою Кров'ю і між якими Він перебуває в таїнственний спосіб під видами хліба й вина. Пресвята Тайна Євхаристії, одна з сімох Тайн, які Христос Спаситель залишив своїй Обручниці — Святій Церкві, перевищує всі інші Святі Тайни тим, що вона дає людям самого Спасителя, коли інші приносять для тих, що їх приймають, потрібні благодаті, які немов струмені цілющої води, спливають із спільного джерела — Христа Господа.

2. Євхаристія — Тайна любови, віри і життя

„Бог — це любов”, учить нас Євангелист і улюблений учень Христа, св. Іван (I Йоан 4, 8). І ця Божа любов ясно проявляється в усіх Його ділах. Створення світу й усього, що в ньому, Воплочення Сина Божого, Відкуплення людського роду, призначення людини до вічного щастя — це все є доказом, що нас окрилює Божа любов, яка піклується кожним своїм сотворінням, а в особливий спосіб дбає про завершення земських сотворінь — про людину, створену на образ і подобу Божу. Однак особливий доказ Божої любови до людей — це Пресвята Тайна Євхаристії, в якій Ісус Христос — Син Божий перебуває між людьми, і в таїнственний, однак дійсний спосіб приходить до душ тих людей, які з глибокою вірою та щирою любов'ю приймають Його в Святім Причастю. Христос бо

сказав: „Хто споживає Моє Тіло і п'є Мою Кров, той у Мені пробуває, а Я в ньому” (Йоан 6, 57). І тому не диво, що християни називають Пресвяту Євхаристію Тайною Христової любови, або Євхаристією Любови. Христос палає безмежною любов'ю до людей, за спасіння яких не вагався вмерти на хресті, і бажає завжди з ними перебувати, щоб таким чином сповнити Свою обітницю: „І ось Я з вами по всі дні до кінця світу...” (Мат. 28, 20).

Ісус Христос перебуває в Пресвятій Тайні Євхаристії в таїнственный, невидимий спосіб і тому цю Святу Тайну називаємо Тайною віри. Отець Церкви св. Кирило Єрусалимський в одному зі своїх творів пише: „Христос перемінив раз воду у вино, Він, отже, може також і вино перемінити в Свою Кров”. А знову в іншому місці, він відмічає: „Коли Христос впевняє нас, що це є Його Тіло, хто буде в тому сумніватися?” Віра в присутність Христа в Пресвятій Тайні Євхаристії ґрунтується на нашому повному довір'ю до слів і обітниць Спасителя — Сина Божого, Другої Особи Божої, що не може помилитися, ані других не може ввести в блуд.

Тайна Пресвятої Євхаристії — це джерело надприродного, вічного життя, це „Правдивий хліб із неба”, який дає життя світові. „Оце ж воля Мого Отця, щоб кожен, хто бачить Сина і вірує в Нього, мав життя вічне і Я воскрешу його в останній день” (Йоан 6, 40) — запевняє нас Христос Спаситель, а в іншому місці Святого Письма читаємо: „Істинно, істинно кажу вам: Як не спожите Тіла Сина Чоловічого й не п'єте Крови Його, життя не маєте в собі. Хто споживає Моє Тіло і п'є мою Кров, має життя вічне і Я воскрешу його останнього дня” (Йоан 6, 55). Святе Причастя, за навчанням Церкви, найтісніше лучить нас із Христом, просвічує наш розум і кріпить нашу волю, вдержує і зміцнює наше духовне життя, ослаблює наші злі побажання, очищує нас від легких гріхів та освячує наше тіло, складаючи в нього започаткування майбутнього славного воскресіння.

3. Євхаристія — джерело спасіння для людства

Пресвята Євхаристія — це не тільки джерело нашого особистого передчасно вічного щастя, — вона є і джерелом єдності, мирного співжиття і братньої любови. Св. Апостол Павло в своєму першому Посланні до Коринтян учить нас, що християни творять „одне тіло”, а причиною цього є те, що „всі бо від одного хліба причащаються” (10,17).

Пресвята Євхаристія — це джерело свободи для поодиноких людей, для спільнот та для цілого людства. Христос своєю присутністю допомагає людині в тяжкій боротьбі проти диявола —

батька гріха і головного спричинника поневолення людини під кожним оглядом. Євхаристія — це джерело рівності та братерства між поодинокими людьми, між націями, расами, соціальними класами. Всі люди без різниці походження, суспільної приналежності, фізичних чи інтелектуальних прикмет можуть приймати Того самого Христа-Бога, одержувати ту саму Божу Благодать, мають однакове право на воскресіння до вічного життя.

Чим більше застановляємось над Тайною Пресвятої Євхаристії, тим більше переконуємося про ті великі користі, які вона приносить людині й цілому людству. „*Sacramentum pietatis signum unitatis, vinculum caritatis*“ (Тайна побожності [віри], знак єдності, сплетіння любови”; св. Августин, Тракт. — Йоан 26, 13).

4. Сучасна людина і ціль Конгресу

І в сьогоднішніх часах людина бажає щастя та прагне справжнього миру. Одначе, помимо всіх зусиль, помимо великого технічного та матеріального поступу сучасна людина не може спромогтися на внутрішню рівновагу й не може знайти відповідної зовнішньої атмосфери, яка дозволила б їй уповні розвинутиися під кожним оглядом.

І саме одним із завдань цьогорічного Світового Євхаристійного Конгресу є звернути увагу й пригадати поодиноким людям, народам та цілому людству, що Христос, присутній між нами в Пресвятій Євхаристії — це одинокє джерело щастя, миру й добробуту для кожної людини зокрема, для родин і для цілого людства.

5. Звернення до української ієрархії, священників і вірних

На веління Божого Провидіння саме напередодні Євхаристійного Світового Конгресу, Свята Столиця оснувала Апостольську Екзархію для Українців католиків у Німеччині, з осідком у місті Мюнхені. Це, у великій мірі стане допоміжним, що й українці зможуть активно причинитися до організації Конгресу та до прославлення Євхаристійного Ісуса під час цього великого релігійного здвигу. Допоміжний Комітет, створений при Апостольському Екзархаті, вже від довшого часу наполегливо працює, щоб українська участь у Конгресі була якнайкраща. Чергова Конференція українського Єпископату, яка відбудеться цього року в Мюнхені, рішить, щоб усі наші Владики, що перебувають у вільному світі, були присутні на Світовому Євхаристійному Конгресі та взяли участь в урочистій відправі Божественної Літургії візантійського обряду, яка перший раз в історії Світових Євхаристійних

Конгресів увійде в урядову програму цього річного Конгресу. Наші вірні матимуть змогу в Мюнхені зустрітися із усіма українськими Владиками, як також з українськими священиками та з іншими прочанами, які прибудуть сюди з різних сторін поселення нашої еміграції.

Хай же любов до Євхаристійного Христа, почуття солідарности з християнсько-католицьким світом, пам'ять про наших братів і сестер, що залишилися на рідних землях, заохотять нас українців, розпорошених по цілому вільному світі, до якнайчисленнішої та найактивнішої участі в цьому християнсько-католицькому здвизі світового значення й розміру.

Як місцевий Ієрарх ще раз запрошую усіх наших Високопреосвященних і Преосвященних Владик, щоб зволили прибути до Мюнхену на Конгрес та щоб були ласкаві заохотити своїх священиків, монахів, монахинь та вірних до участі в Світовому Євхаристійному Конгресі.

Ми просимо всіх Високопреподобних, Всечесних і Преподобних Отців, щоб прибули на Конгрес враз із своїми вірними, щоб таким чином спільно причинитися до вселюдного прославлення Євхаристійного Ісуса, віддаючи Йому любов за любов і просити Його, щоб Він змилосердився над нашим народом та дав нам ту потрібну ласку, щоб у недалекому майбутньому ми всі разом могли Його свobodно прославляти.

З нашого боку запевняємо, що доложимо всіх старань, щоб Ваш побут в Мюнхені, цьому культурному й релігійному центрі, був приемний і корисний, та щоб він надовго залишився у Вашій пам'яті, як один із найкращих епізодів Вашого життя.

Кінчаючи це послання, прошу Христа Спасителя, щоб благословив наші зусилля та нашу добру волю, щоб українська участь у Конгресі причинилася до Його прославлення та стала гідним причинком для добра безсмертних душ та для добра нашого христолубивого українського народу.

† ПЛАТОН
Апостольський Екзарх

Дано в Мюнхені, 1 лютого 1960 року

ПАСТИРСЬКЕ ПОСЛАННЯ З НАГОДИ СВЯТОГО РОКУ — 1975

„Вам треба відновитись духом
вашого ума”

Еф. 4, 23.

Папа Павло VI проголосив 1975 рік „Святим Роком”. Яке ж значення це має для нас? В житті людини не кожний рік має те саме значення. Ми відзначаємо срібні й золоті ювілеї, дні народження тощо. В ході тижня неділю вважаємо святим днем. Протягом року відзначаємо пилипівку і великий піст, як святі часи. Так відзначає Церква протягом сторіч кожний 25-ий рік, як „Святий Рік”. Кожна генерація повинна в Святому Році з посиленням запалом глядіти на розп’ятого Господа, що своїм духом спасає і освячує цілу Церкву й кожного християнина, ними керує і допроваджує їх до завершення. Всі вірні, поодинокі і спільно, повинні в цьому році оживити свою єдність з римською св. Церквою і Наслідником св. Петра.

Відкриття св. Брами в чотирьох головних церквах Риму, св. Петра, св. Івана Лятеранського, св. Павла поза Мурами і св. Марії Маджіоре є образним показником дійсного завдання св. Року, а саме, відкриття сердець для ласк св. Духа. Святий Рік закликає нас: „...відновіться духом вашого ума” (Еф. 4, 23).

На бажання Святішого Отця поодинокі дієцезії повинні цим разом в особливий спосіб приготувитися до Святого Року. Тому приготування починається вже в 1974 році. Кожний Єпископ подасть до відома вірним ближчі інформації про це.

В цьому Пастирському Посланні хочемо вияснити духовні основи, що їх Святіший Отець намітив в багатьох документах і промовах на Святий Рік.

Святий Рік повинен бути передусім новим релігійним рушієм. Де немає внутрішнього навернення серця, там найкращі постанови Соборів і Синодів, ініціативи церковних громад і товариств не дадуть ніяких наслідків. Святкування Святого Року звернене на пекучу потребу дати церковному життю остаточний внутрішній зворот: віднову в Святому Дусі. Тому в наших стараннях до приготування й переведення Святого Року, ми беремо як гасло слова св. Апостола Павла: „...відновіться духом вашого ума.”

Три головні точки обнови повинні бути розглянуті: I. духовна обнова через молитву; II. духовна обнова покаяння і примирення; III. єдність Церкви в правді і любові.

I. Духовна обнова через молитву

Коли ми говоримо про обнову Церкви, думаємо переважно про зовнішні зміни, пристосовані до часу вияснення правд віри, впровадження матірної мови в Богослуження, нові форми церковного співжиття та співдіяння. Ці зміни й поліпшення принесли з певністю гідний привітання поступ, за який ми є вдячні. Але чи не забагато очікуємо від тих змін? Чи не вирішальним є поклик Христа: „покайтеся і вірте в Євангелію” (Марко I, 15).

Цей вирішальний внутрішній зворот у першій мірі не є вислідом нашого труду й зусиль, ні вислідом зусиль нашого духу, нашої енергії та творчої сили. Він в своїй глибині є духовним явищем, т. зв. відновленням через св. Духа, новим Зшествям св. Духа. Св. Дух не дається організувати чи примушувати прийти до нас. Але ніхто надаремно не буде просити про прихід св. Духа. Покірна молитва до св. Духа попереджує всяку духовну обнову.

Ми закликаємо всіх наших співбратів по священстві знову усвідомити собі своє завдання бути першими богомільниками в церковній громаді і, за свої громади, стояти добрим прикладом перед громадою. В роках 1974/75 взяти участь в духовних вправах і з радістю і відповідальністю відмовляти часослов.

Ми закликаємо монахів у повній повазі й в душі євангельських рад наслідувати Христа і повернутися з новим запалом до особливих духовних традицій своїх чинів.

Ми закликаємо всіх вірних практикувати особисту молитву, оживати щоденну молитву в родині там, де вона завмерла і, перш за все, знову постійно брати участь у недільній св. Літургії, де поширилась байдужість у цій справі.

Святий Рік не вимагає від нас нічого надзвичайного, лише, щоб ми виконали те, що є звичайне, але надзвичайно вірно.

II. Духовна обнова через покаяння та примирення

В проповіді на горі Христос вимагає від нас: „Коли, отже, приносиш на жертовник дар твій і там згадаєш, що твій брат має щось на тебе, зостав там перед жертовником твій дар; піди, помирись перше з твоїм братом і тоді прийдеш і принесеш дар твій” (Матей 5, 23, 24). Питання примирення між людьми є нерозлучно

зв'язане з питанням примирення з Богом. Покаяння і примирення є найважливішими основними вимогами кожного духовного об-новлення. Вони є важливіші ніж земський аскетизм, вони є рішачим зверненням людини до Бога, з усіма наслідками.

Святий Рік не був би роком обнови, якщо б він рівночасно не був роком покаяння й примирення. Примирення є можливим лише серед тих, що є готові покаятися, прислухатися Божому слову й Божій волі, взаємно один одного слухати і взаємно вчитися, просити про прощення й прощати, служити й інших взаємно обслу-говувати. Ми мусимо бути всі з'єднані в любові до Христа і його Церкви і не старатися в нічому перевищувати іншого. Ми мусимо вчитися жити не лише в суперечностях, але також їх поборювати.

До нового внутрішнього наставлення в Святому Році належить готовість чесно визнати свої провини в Тайні св. Сповіді, яку остаточно не може заступити ніяка розмова і ніяка порада, ніяке розважання і також ніякий покаянний молебень. Упокорений крок до самооскарження завжди є тяжким для нас. Тому облегшімо собі його тим, що зовнішнім поштовхом до приступлення до св. Сповіді буде для нас проща або одно з великих свят у церковному році.

III. Єдність Церкви в правді й любові

Святий Рік повинен завжди бути також знаком і скріпленням єдності Церкви. Спільність із Святішим Отцем в Римі була в усіх часах історії Церкви зв'язком єдності і доказом однодушності. Переживати знову цю єдність в Римі і з Римом буде належати до найбільших ласк Святого Року.

Єдність не є ніяким протиставленням до різнорідності. Проти-лежність до єдності — це розбиття, а до різнорідності — це однаковість. Різнорідність поодиноких східних Церков і їхніх різних традицій з'ясовується в спільності з Римом до єдності в правді і любові.

Чи Святий Рік нині достосований до часу? Багато в оформленні св. Року є напевно зв'язане з обставинами даного часу. Але конеч-ним значенням і завданням св. Року залишається в кожному часі і обставинах духовне обновилення Церкви. Саме в наших часах, коли далеко більше затрачено почуття святого й існує загроза упадку в нещастя, Св. Рік 1975 може принести світові нову поміч і унапря-млення.

Ми, особливо, надіємося на співпрацю молоді в цій духовній обнови, в цьому старанні про покаяння та єдність Церкви в правді й любові. Нещодавно Св. Отець сказав ось таке до прочан: „Критика

моральних браків сучасної суспільності, її самолюбство, фальшивість, відсутність чистої цілеспрямованості, погоня за втіхами і корупція переконали велику частину молоді в konieczності повернути життю непродажні вартості: правду, самоконтролю, жертвенність, мир, приязнь і любов”.

Ми очікуємо безповоротно допомі від Матері Церкви, від Марії, у сповненні надій, покладених на 1975 Св. Рік. Ми хочемо в подібі Марії щораз краще бачити ідеальний образ відкупленого людства і надіятися на її поміч і заступництво. Хай оживиться в нас почитання Пресв. Богородиці в молитві, щоб її віра впроваджувала нас глибше в дійсність Євангелії і допомагала нам у гідному способі відсвяткування грядущого Святого Року.

На це хай благословить вас Всемогучий Господь, Отець і Син і Дух Святий. Амінь.

ІСУС ХРИСТОС, ЧИ НОВІТНІ МЕСІЯНІЗМИ?

Вже проминули Різдвяні Свята... Християнський світ ще раз відсвяткував пам'ять найбільшого діла Божого — приходу Сина Божого на нашу землю. Завітав Спаситель між людей і сповнилося гаряче бажання людського роду, що в наслідок первородного гріха знайшовся на вигнанні — далеко від своєї батьківщини — раю.

Одинокую потіхою людини, від хвили прогнання з раю, була пам'ять про Божу обіцянку, що Всевишній зішле Спасителя, щоб звільнив людей з неволі диявола. В хвилях терпіння, в тяжкій боротьбі за хліб насущний, спомин про слова Божі кріпив людину й додавав їй сили, щоб продовжувати земську мандрівку.

Всі народи, нащадки наших прародичів, у деякій мірі заховали віру в прихід Спасителя й надіялися на спасіння. Однак найсильніше ця віра вкорінилася в жидівському народі, що мав Божу заповість, що з нього вийде Спаситель.

Спасіння в Божім пляні, то перш за все духовне відкуплення людського роду з неволі „сил темряви”, звільнення людей з кайдан первородного гріха. Жидівський народ мав бути носієм саме такого месіанізму.

Земський месіанізм

Через прив'язання до землі й до земських дібр, жиди часто забували про духовне спасіння й про духовного Спасителя й виглядали Месію-Царя земського, що мав знищити ворогів ізраїльського народу й підчинити землі під жидівську владу. Месіанізм таким чином набрав земського й національного характеру.

Коли прийшла „повнота часу”, Бог післав на землю Свого Сина, що немінною дитиною зійшов на світ, народившись з Пречистої Діви Марії, у Вифлеємським вертепі. „І Слово сталося тілом і поселилось поміж нами” (Іван 1, 14).

Здавалось би, що жидівський народ, що так довго й так терпеливо очікував свого Спасителя, мав з радістю й з одушевленням прийняти Месію. В дійсності більшість цього народу й провідна його верства відкинули Христа, лише через те, що він не відповідав вимогам їх уяви.

„До своїх прийшов і свої не прийняли Його; а всім, що прийняли Його, дав їм силу дітьми Божими стати, тим, що вірують в ім'я Його” (Іван 1, 11-12).

Христос дарував життя

В убогій стаєнці почалося діло спасіння, що дійшло до своєї повноти й до свого довершення через жертву Божого Сина на Хресті. Христова віра рознеслася по цілому тоді відомому світі, а слово Боже й Божя ласка врятували людство від знищення. Христос спас людину й дарував їй вічне життя й вічне щастя, і разом заховані від знищення здобутки культури, даючи почин до великого розквіту духових вартостей. Христовою вірою жило людство.

В останніх віках багато людей, а навіть цілі народи захитались у цій вірі, забуваючи про Бога, про свою безсмертну душу, про своє високе призначення. Закон Христа видавався для багатьох затьнякий, а Царство Боже, обіцяне Христом — ілюзією, що нею можуть потішатися слабкі, безсильні боротися за кращу долю тут на землі.

Справа правди й щастя

Ідея спасіння (месіанізму) і Спасителя однак не згасла, вона все буде супутником людині в її житті, саме через те, що людина від Бога й до Бога прямує. В новітніх часах месіанізм прибрав світське забарвлення.

Людина не сотворена для цього обмеженого світу, вона бажає повноти правди, добра й краси, повноти щастя, вона бажає Бога й Божого Царства. Коли однак людина відкинула Правду, що одинока могла завести її до того щастя, коли вона відмовилася іти тою дорогою, що веде до щастя, вона тим самим не вирвала зі свого серця бажання й туги за Богом, не згасила спраги й не заспокоїла голоду за Правдою і Щастям.

Новітні релігії

„Не шукай правди й добра поза цією землею!” проповідують новітні пророки. І людина їм повірила. Відірвавши людину від прямування до совершенства після вказівок Христа, від правдивої релігії, „філософи” мусіли видумати новітні „релігії”, новітні „вірую”.

Коротко згадаємо ідеалістичну систему Гегеля, що в своїх творах описує третю фазу розвитку людського духа, коли то правда й справедливість запанують, або позитивізм Канта, що говорить про ті часи, коли розквіт науки принесе загальний добробут.

До новітніх месіанізмів треба зачислити й філософські міркування Ніцше про надлюдину-аристократа духа, що дали почин нацистському рухові й трагедії німецького народу.

Комунізм „релігією”

Окрім цих згаданих месіанізмів, що належать вже до минулого, треба згадати ще соціалізм і комунізм. Комунізм не є тільки економічною і соціальною системою, також псевдорелігією, вірою, що намагається розв'язати всі питання нашого життя. Саме тому комунізм не можна погодити з Християнством.

Існує лише те, що видиме — матеріальний світ, голосить ця новітня „релігія”. Все, що було, що є, що може бути — це еволюція, розвиток матерії. Духового світу й духової дійсності нема. Бог, душа — не існують. Найвищі цінності — людина й соціальне життя.

Як приглянемося цьому соціальному життю, то побачимо, говорять марксисты, що більшість людей живе в крайній біді, бо меншість — капіталісти їх використовують. Такий стан неможливий, потрібно швидкої зміни.

Звідки порятунок?

Звідки надіятися порятунку? Від Христа? Христос то міт — відповідають богохульники. Порятунок, після їх міркувань, прийде від трудового народу, від пролетаріату, що революцією і диктатурою спричинить радикальну зміну соціального життя, коли свобода, братерство й рівність запанують й настане рай на землі. Не треба Царства Божого — створімо царство людини! Ось новітній месіанізм.

Ця комуністична система не осталась тільки розумовою системою, ідеологічною; приклонники застосовують її в житті. Тому нам не трудно пізнати фальш цієї ідеології.

Раб колективізму

Революція й боротьба в ім'я свободи, що її голосили новітні пророки, причинилася до найбільшого терору й тиранства, до

пониження гідності людської особи. Людина, що про її щастя так піклуються ці пророки, стала рабом колективізму й жертвою на шляху до створення раю грядущим поколінням. Вони не хочуть чути про Бога й Христа, а хочуть привести людину до зубожіння.

В новітніх системах в дійсності немає місця для поодинокі особи, немає місця для свободи одиниці, існує лише держава, колектив і класа, яким людина мусить сліпо підпорядковуватися.

Відкинула людина Христа, так як колись Адам відмовив послуху Богові, і станув над пропастю. Від цілковитого знищення людства, його може спасти лише Христос, бо він самотній Спаситель, самотній Месія.

БУДЬМО ГІДНИМИ СИНАМИ І ДОЧКАМИ ДОБРОГО БАТЬКА

(Проповідь Преосвященнішого Кир Платона з приводу святкувань ювілею Святішого Отця в Мюнхені, 5 листопада 1961)

„Ти Петро — скеля”
Мат. XVI

Господь наш Ісус Христос звільнив Своїми страстями та Своєю смертю на хресті людський рід з неволі сил темряви, викупив людей від кари за їхні гріхи, добув їм право називатися Божими дітьми і стати спадкоємцями неба. Ісус Христос бажав, щоб діло відкуплення людського роду продовжувалося і після Його вознесіння на небо, і тому заснував Свою Церкву, тобто збір усіх хрещених осіб, об'єднаних тією самою правдивою вірою, жертвою та Святими Тайнами. Святий Апостол Павло називає Христову Церкву Містичним Тілом, невидимим Головою якого є Сам Божественний Спаситель, а членами ті, що повірили в Христа, як справжнього Сина Бога Живого. Одним членам цього Містичного Тіла — Апостолам — дав Христос владу навчати, освячувати і керувати вірними. До них Ісус Христос сказав: „Мені дана всяка власть на небі і на землі. Ідіть же, навчайте всі народи, хрестячи їх в ім'я Отця, Сина, і Святого Духа; навчаючи їх, зберігати все, що Я заповів Вам. І ось Я з Вами по всі дні до кінця віку” (Мат. XXVIII, 18-20).

Ісус Христос назначив Св. Петра головою Апостолів, головним учителем і керманичем цілої Церкви. Про це ми можемо легко переконатися, читаючи такі слова з Святого Письма: „Коли ж Ісус прийшов в околиці Кесарії Филипової, запитав своїх учнів, кажучи: Що кажуть люди про Сина Чоловічого, хто Він? Вони ж сказали: Одні, що Іван Хреститель, другі, що Ілля, інші ж — Єремія, або один з пророків. Ісус каже їм: А ви як скажете, хто Я? Симон Петро відповідаючи, сказав: Ти Христос Син Бога Живого. І озвавшись, Ісус каже до нього: Блажен єси Симоне, Сину Йонин. Бо не тіло і кров відкрили тобі, а Отець мій, що на небесах. То ж і я скажу тобі: Ти Петро — скеля, і на цім камені збудую мою Церкву й ворота пекельні не переможуть її. І дам тобі ключі царства небесного і що ти зв'яжеш на землі, буде зв'язано на небесах; а що ти розв'яжеш на землі, буде розв'язано на небесах” (Мат. XVI, 18-20).

Христос обіцяє св. Петрові найвищу владу в Своїй Церкві з огляду на глибоку віру, виявлену перед іншими Апостолами, що Христос є справді Сином Божим. Цю торжественну обітницю potwierдив Христос і після Свого воскресіння, кажучи до Симона Петра: „Симоне Йонин, любиш мене більше, ніж ці? Каже Йому: Так, Господи, Ти знаєш, що люблю Тебе. Каже йому: Паси ягнята мої. Знову каже йому вдруге: Симоне Йонин, любиш мене? Каже Йому: Так, Господи, Ти знаєш, що люблю Тебе. Каже Йому: Паси вівці мої. Каже йому втретє: Симоне Йонин, любиш мене? Засмутився Петро, що втретє питав його — чи любиш мене — і каже Йому: Господи, Ти все знаєш, Ти знаєш, що люблю Тебе. Каже йому Ісус: Паси вівці мої”. І так св. Петро заявивши свою глибоку віру та любов до Спасителя, удостоївся бути заступником Христа тут на землі. Св. Апостол Петро виконував свої обов'язки, які на нього поклав Спаситель, будучи Єпископом — Первоієрархом в місті Римі — столиці великої римської імперії і в тому ж місті згинув смертю мученика. Але Христос не хотів, щоб тільки сам Петро користувався особливою владою головного учителя й керманича цілої Церкви. Він бо хотів, щоб ця влада переходила на кожного наступника Петра, Папу — Єпископа Риму, що тим самим стає Христовим Заступником на землі, видимим Головою Церкви.

Папа Римський є непомильним учителем у Христовій Церкві й має обов'язок дбати про чистоту віри. Сам Христос запевняє Петра: „Симоне, Симоне, ось сатана жадав вас, щоб пересіяти, як пшеницю. Та я молився за тебе, щоб не змаліла віра твоя; і ти колись навернувшись утврджай братів своїх”. І якщо в католицькій Церкві існує єдність віри і немає того хаосу, як серед різних сект, то це треба завдячувати в першу чергу тому, що ми маємо непомильного учителя Папу Римського.

Святіший Отець є Первоієрархом, який назначає інших Єпископів, а ті знову висвячують священників — своїх помічників у душпастирській праці. Він є одночасно першим пастирем, що дбає про ягнятка та вівці, тобто про ієрархію та про вірних. Упродовж існування та діяння св. Церкви всі Святі Отці завжди були оборонцями правди і справедливості.

Святіший Отець Папа Іван XXIII вже від трьох років керує Христовою Церквою. Він є нашим начальним учителем, Первоієрархом та Архипастирем. З великою батьківською любов'ю він піклується своїми вірними, яких віддав йому під опіку сам Божественний Спаситель. Тисячі прочан приходять до нього, щоб почути з його уст слова правди та слова розради. Однак Святіший Отець, як

добрий пастир, не вдоволяється зустрічами тільки з тими вірними, що до нього приходять. Він сам іде і до відсутніх та відвідує їх, наприклад, хворих дітей у лікарнях, або в'язнів у в'язницях. Також відвідує він парафії, бере участь у Богослужбах та проповідує своїм вірним слово істини, а вони з великою радістю вітають його в своїх душпастирствах. Святіший Отець не забуває також у своїх проповідях або принагідних промовах і тих християн, яким приходить переносити тяжкі переслідування. Він часто згадує їх, молиться за них та заохочує всіх вірних, щоб пам'ятали про них у молитвах.

Зокрема пам'ятає Святіший Отець про християн, що не належать до католицької Церкви. Перебуваючи в Софії й Стамбулі, Христовий Намісник мав нагоду пізнати нез'єднаний Схід. Він переконався в той час про глибоку релігійність східних народів та старався по змозі їм допомогти в наближенні до правдивої Христової Церкви. Безпосередність та його щире наставлення, як Папського Делегата, знайшли широкий відгомін та теплі почуття в ієрархії та у вірних православної Церкви. Тому не диво, що вони тепер з великим зацікавленням слідкують за приготуваннями до Вселенського собору, який заповів Святіший Отець. Для багатьох православних Папа Іван XXIII — це людина Богом вибрана, щоб з'єднати усіх християн в одно стадо. Голова Англіканської Церкви під час своїх відвідин у Святішого Отця заявив, що під сучасну пору настали надзвичайно сприятливі умовини для об'єднання християнства.

Заступник Христа на землі має священний обов'язок дбати про всі народи, бо всі вони належать до Христа. І добрий Пастир Іван XXIII звернувся своєю Енциклікою *Матер et Magistra* до всіх людей доброї волі та подав у ній розв'язки пекучих проблем, які турбують ціле людство. Святіший Отець закликав відповідальні чинники, щоб вони доклали всіх старань і рятували мир на землі, бо він є передумовою впорядкованого людського життя. І тому немає людини, яка, пізнавши цього доброго батька, не захоплювалась би ним і не цінила б його шляхетних замірів та його великої праці для добра всього людства.

В особливий спосіб зобов'язані до вдячності ми, українці, що Боже Провидіння дало нам такого Святого Отця, який вже за короткий час свого Понтифікату виявив нашій Церкві чимало любови і піклування. Він постійно пам'ятає про нашого Митрополита страдника Кир Йосифа. Він високо цінить геройську поставу наших вірних, переслідуваних за віру. Він з увагою ставиться до могутньої постаті Митрополита Слуги Божого Кир

Андрея і молить Господа, щоб прискорив його беатифікацію. То ж щасливі ми, що належимо до правдивої Христової Церкви та маємо такого доброго батька. Молімо Господа, щоб захищав його на довгі роки для добра всього християнського світу, в цьому ж й для українського народу. Просімо Христа Господа, невидимого Голову Церкви, щоб привів до здійснення високі задуми нашого Папи. Докладаймо усіх зусиль, щоб релігійна єдність запанувала в рядах української спільноти та в цілому християнському світі. Дорогі в Христі будьмо синами і дочками нашого доброго й дбайливого батька. Амінь.

СЛОВО ВЛАДИКИ ПЛАТОНА

(У п'яту річницю смерті Блаженнішого Отця Йосифа)

„Я боровся доброю борнею, скінчив біг — віру зберіг!” (Тим.)

„Ти дав мені щит твого спасіння, твоя правиця мене підтримала, а твоя милість робить мене великим. Величайте Господа зо мною, і вознесімо ім'я його вкупі. Я шукав Господа і він почув мене: і звільнив мене від усіх моїх страхів. Господь — моє світло спасіння: кого маю боятися; Господь — мого життя твердиня: кого маю страхатися. Земля, о Господи, повна твоєї ласки: навчи мене твоїх установ”.

Свідомість Божої прослави, сердечність прохання навчитися Божих установ, безстрашність і певність у всіх починаннях і діях — це основні прикмети, якими відзначався блаженної пам'яті Отець і Глава нашої Церкви, Блаженніший Архієпископ-Патріарх Кардинал Йосиф Сліпий, якого сьогодні споминаємо в п'яту річницю Його смерті.

Наш батько від нас відійшов, але він завжди між нами. Ми щасливі, що мали такого славного Ієрарха, який своїм пророчим голосом заохочував нас до позитивного діяння і передбачив краще майбутнє для українського народу і нашої Святої Церкви.

Життя і працю, що їх Блаженніший Отець Йосиф віддав на служіння Богові, можемо поділити на три періоди. В першому періоді своєї священичої праці, на науковому і науково-організаційному полях — під батьківським оком Великого Митрополита Андрея Шептицького — Отець Йосиф розгортає широку діяльність. Засновує Богословську Академію у Львові, і дає українському народові важливу установу, як колись у Києві Митрополит Петро Могила. Богословська Академія і разом з нею широка всебічна діяльність — це велике епохальне діло Отця Ректора Йосифа Сліпого. В тій установі, що стала вогнищем духа і науки, розвивалася духовість і закріплювалися основи нашого християнства за тисячорічною традицією нашої Церкви та нашого народу. Полум'я любови до рідної Церкви і народу, запалене в Академії, несли її вихованці в народ, запалюючи його в їхніх серцях.

Другий період Його священнослужіння — період архиєрейського служіння, шлях переслідування, страждання та ісповідництва своїх

релігійних і національних переконань. Засуди, тортури, заслання й в'язниці — це щоденна програма життя Великого Страдника. Але ні спокуси ворога, ні фізичний біль, ані духовні терпіння з постійною загрозою смерті не зламали Його. Незломний Страдник-Ісповідник, хоч поневолений і понижений, але нескорений, вийшов великим Переможцем з того періоду свого життя.

Третій період священнослужіння та діяльності Блаженнішого — це безперервне клопотання та послідовне змагання здійснити вікове бажання нашої Церкви — ієрархічне завершення патріархатом.

Місія нашої Церкви — все мовив наш Первоієрарх — відновити духовне життя і прічинитися до з'єднання християн.

Заслуги Блаженнішого в третьому періоді нам відомі, бо ми були свідками його діяльності, співпрацюючи з ним у великих ділах. Хочемо звернути особливу увагу на те, що Отець Йосиф своїм пророчим духом передбачив багато подій, які здійснилися і здійснюються в нашому часі в Україні та на поселеннях в діаспорі. Наш Первоієрарх заохочував нас, щоб ми будували храми і церковні осередки, бо до нас прибудуть наші брати і сестри з України, що стає дійсністю. Його Блаженство підготовляв святкування 1000-річчя Хрещення України. Він доручив друкувати молитовники, Святе Письмо і релігійну літературу, усе з чого тепер, в змінених обставинах, користають наші вірні в Україні. Він передбачив віднову нашої Церкви і свободу для українського народу. В наших так бентежних часах Боже Провидіння дало нам Великого Мужа, Великого Ієрарха і Провідника в особі сьогодні вже покійного Блаженнішого Патріярха Йосифа Сліпого.

Вічна і славна Йому пам'ять!

Християнський голос, 1.Х.1989

ОТЦІ СОБОРУ ПРО ГІДНІСТЬ ЛЮДИНИ*

„Вчинив Ти нас для себе, Господи, і неспокійне наше серце, доки не спочине в Тобі” (Св. Августин, *Визнання*, 1,1). Ці слова великого Отця Церкви й глибокого філософа Августина висловлюють справжній погляд на людину, зокрема — на її відношення до Абсолюту — Господа Бога — Творця видимого і невидимого світу, і вони можуть нам чимало допомогти в наших намаганнях зрозуміти суть нашої віри в Бога. Цей вислів св. Августина може бути за вихідну точку для нас, віруючих, у розмові-діялозі з тими, хто відкидає потойбічну дійсність, хто твердить, що існує тільки матеріальний видимий світ.

Ця глибока думка Єпископа з Гіппо, напевно допоможе і шановним доповідачам цієї Наукової Конференції, краще вив'язатися з свого завдання. Наша висока школа на еміграції, Український Вільний Університет, організуючи цю конференцію, дав новий доказ, що гідно сповняє свій обов'язок та прямує по правильному шляху до світлої мети. В УВУ наука і віра знаходяться у правильному відношенні і тим наша висока школа, хоч розвивається у скромних обставинах, дає приклад, як повинно б бути і в університетах вільної України.

У новітніх часах проблема людини є центральною темою сучасної філософії, соціології та інших споріднених наук. Хто ж є людина? — це питання, на яке стараються відповісти мудреці наших днів. І саме вже у відповідях на це переважливє питання різняться між собою філософи й учені.

Христова Церква вважала за відповідне під час Вселенського Собору II Ватиканського знову з'ясувати поняття, яке вона має про людину. І про це говориться в Душпастирській Конституції *Церква в сучасному світі* (частина I, роз. I).

Отці Собору, бажаючи подати правильний погляд на людину, звертаються до джерела Божого Об'явлення, до Священного Писання, де читаємо: „І Бог на свій образ людину створив, на образ Божий він її створив, як чоловіка і жінку створив їх” (*Буття*, 1, 27). А в псалмах читаємо: „Бо що той чоловік, що згадуєш про нього, або людська істота, що про неї дбаєш? Мало чим зменшив єси його

* Слово на відкритті Наукової Конференції УВУ, 5-7 липня 1968 р.

від ангелів, славою і честію увінчав його. Поставив його володарем над творами Твоїх, усе підбив йому під ноги” (Пл. 8, 5-7).

Творець поставив людину володарем над земськими створіннями якими вона має правити і користуватися. Людина, помимо свого великого покликання, опинилася у глибокій нужді тому, що за намовою лихого повстала проти Бога і стала наче зв’язана кайданами. Тому і життя людей — це боротьба між добром і злом, між світлом і темрявою.

Однак Господь визволив людину і звільнив її з неволі „князя цього світу”. Отці Собору висловлюючись про природу людини, кажуть: „І не помиляється людина, коли вважає себе вищою від речей тілесних і не вважає себе тільки за частину природи чи за анонімний складник людської спільноти. Своєю внутрішністю вона бо перевищує сукупність всіх речей. У цю глибину входить вона, коли споглядає в своє серце, де очікує її Бог, який вивідує серця, і де вона перед обличчям Бога вирішує свою власну долю. Тим то вона визнає духовість і безсмертність своєї душі, а не задивляється в якийсь оманливий витвір фізичних і соціальних обставин, але навпаки доходить до самої основної суті речей”. Людина своїм умом перевищує всесвіт і при допомозі свого розуму від видимого світу переходить до невидимого, а вірою приходить до пізнання Божих таїнств.

В сумлінні людини записаний Божий закон, який закликає її до створення добра і до уникання зла, та, на жаль, це сумління може ставатися через гріх сліпе.

Господь дав людині свободу, однак свобода не означає, що людині можна робити все, що їй подобається. Людина звільнившись від пристрастей, має прямувати до своєї цілі — до Бога, а в тому спомагає Божа ласка. Віра дає людині відповідь на переважливі питання про її майбутню долю, бо дає надію на життя вічне, коли вона зможе спілкуватися з померлими братами.

Отці Собору пригадують, що людина постала з Божої любови, що вона існує з любови і вона зобов’язана визнати цю любов і віддати себе Творцеві. Підкресливши цю основну правду, Отці Собору звертають увагу на проблему безбожності-атеїзму, яку вони зачисляють до найважливіших явищ сучасности. Одні з прихильників цього явища виразно заперечують Бога, інші твердять, що людина нічого не може сказати про найвище Єство. Так звані позитивісти заперечують існування Бога тому, що вони не признають жодної абсолютної правди. Ще інші так зайняті проблемами дочасности, що не бачать потреби турбуватися релігією.

Отці Собору їх усіх не звільняють від провин, тому, що вони не йдуть за голосом сумління. Але Отці також заявляють, що в виникненні атеїзму не малу роль можуть відіграти віруючі, які затемнюють обличчя Бога і релігії „занедбанням релігійного виховання, або фальшивим викладом учення, або також недоліками свого релігійного, морального і соціального життя”.

В Душпастирській Конституції *Церква в сучасному світі* мовиться про подвійний т. зв. систематичний атеїзм, атеїзм в ім'я автономії людини, і про атеїзм в ім'я визволення людини в економічному і соціальному порядку. Деякі твердять, що людина має бути сама собі ціллю та єдиним майстром і творцем своєї історії, а інші кажуть, що релігія стоїть на перешкоді до визволення людини, бо спрямовує її увагу на вічне життя. І тому прихильники цього систематичного атеїзму поборюють релігію усіма засобами.

Отці Вселенського Собору II-го Ватиканського засуджують атеїзм тому, що він противиться розумові, людському досвідові і людській гідності. Церква навчає, що віра в Бога не противиться гідності людини, бо ця гідність оснований в самому Богові, Який створив людину і призначив її до вічного щастя. Віра у вічне щастя скріплює виконання земських обов'язків тривалими і новими спонуканими. Віра в Бога допомагає людині розв'язувати важливі питання життя, а в терпінню і в годині смерті приносить людині потіху і розраду, охороняючи її від зневіри.

Церква має обов'язок протиставитися атеїзмові і Отці Собору бачать ліки проти атеїзму в належному викладі Церкви, в житті Церкви та її членів, а з цього впливає обов'язок безперестанного оновлювання Обручниць Христової під проводом Святого Духа. А слідом впливає необхідність живої і зрілої віри, яка проникає ціле земське життя віруючих. Отці Собору поручають зокрема братерську любов між віруючими, яка має спонукати їх до спільної дії і до єдності.

Отці Собору бажають, щоб між віруючими і невіруючими заіснувала справжня співпраця в правильному будівництві світу, в якому вони спільно живуть. Вони, однак, засуджують дискримінацію віруючих, яка проявляється в деяких державах, і вимагають повної свободи для віруючих, щоб вони могли вільно будувати в цьому світі храм Божий. Знову ж Собор „закликає атеїстів, щоб одвертим серцем обдумували Євангелію Христову”.

Благовість Церкви, — підкреслюють Отці Собору, — відповідає бажанням людського серця, бо обороняє гідність людини і повертає надію тим, що її втратили. Церква приносить світло,

життя і свободу, і таким чином причинюється до повного розвитку людини на шляху до її призначення.

Однак вияснення таїнства людини можна знайти тільки в Христі. Через Христа і в Христі стають ясними життя, терпіння і смерть людини. „...Християнин мусить і зобов'язаний боротися проти зла через багато страждань і потерпіти навіть смерть; але з'єднаний з Пасхальним таїнством, з Христом об'єднаний у смерті, укріплений надією, дійде до воскресіння”.

СПІВПРАЦЯ — ЗАПОРУКА ПЕРЕМОГИ

„І ввійшов Пилат знов у преторію, закликав Ісуса і каже до нього: „Ти цар юдейський?”... „Царство моє не від світу цього, — відрік Ісус. — Було б моє царство від цього світу, то сторожа моя була б воювала, щоб мене не видали юдеям. Але не звідсіля моє царство”. „То ти таки цар?” — мовив до нього Пилат. І відповів Ісус: „Ти кажеш, що я цар. Я на те народився і прийшов у світ, щоб свідчити істину. Кожен, хто від істини, слухає голос мій” (Йоан 18, 33, 36, 37).

Вселенська Церква святкує празник Христа Царя, щоб пригадати людям, що Христос справжній і єдиний Володар усієї вселенної, правдивий Суверен дійсного царства духа й істини, в порівнянні з якими усі туземні т. зв. царства, імперії та союзи — це тільки тінь та проминаючі феномени, що скоріше чи пізніше щезнуть і перестануть існувати. Божественний Спаситель прийшов на цю землю на те, щоб уможливити розгубленій людині визволитися із неволі цієї проминаючої т. зв. „дійсности” та спрямувати її до справжнього царства — царства істини, справедливості й любови. В догматичній Конституції Вселенського Собору II-го Ватиканського *Про Церкву*, читаємо: „Передусім же Царство це проявляється в самій особі Христа, Сина Божого і Сина Чоловічого, який прийшов, щоб послужити й віддати своє життя як викуп за багатьох” (Мк. 10,45).

У світлі цієї Божої істини про Царя Христа та Його Царство стає ясним значення та завдання Христової Церкви на цій землі. „Тому й Церква, — вчать Отці Собору, — дарами свого Засновника обдарована, і вірно зберігаючи його заповіді любови, смирення та самопокаяння, прийняла місію проповідувати царство Христа й Бога та встановлювати його між усіма народами, й сама вона є вже початком та сім'ям цього Царства на землі. І вона тим часом, зростаючи помало, прагне повноти цього Царства та всіма силами і надіється і бажає з Царем його в Славі воз'єднатися”.

Церква, яка є „початком та сім'ям” Христового Царства на землі, прийняла почесне завдання проповідувати (поширювати) те Царство між народами від самого Христа Спасителя, післаного від Отця, коли він звернувся до своїх апостолів і сказав: „Ідіть, отже, і зробіть учнями всі народи, хрестячи їх в ім'я Отця і Сина і Святого

Духа, навчаючи їх берегти все, що я вам заповідав. Отож я з Вами по всі дні аж до кінця віку” (Мат. 28, 19-20).

Про ціль і завдання Христової Церкви знаменно висловилися Отці Собору в Конституції *Про Церкву*: „Бо так zarazом і молитесь і працює Церква, щоб повнота цілого світу перейшла в народ Божий, у Тіло Господа, в Храм Святого Духа та, щоб у Христі, що є началом усього, була вознесена Творцеві й Отцеві вселенної всяка честь і слава”.

Догматична Конституція *Про Церкву* — це велика хартія II-го Ватиканського Вселенського Собору, яка бажає представити поодиноким людям та й усім народам Христову Обручницю, пояснюючи таїнство Церкви і звертаючи увагу на складну дійсність Містичного Христового Тіла, тобто цієї видимої громади і тієї невидимої спільноти, земної Церкви і Церкви небесної, одної Церкви, що складається з божеського й людського елементу.

Христова Церква — Мати й Учителька всіх людей, бо всі вони належать до Христа Царя, і цим ствердженням Отці Собору пригадують сучасній людині, що Церква це не тільки звичайне товариство, що до нього люди можуть належати згідно з своїм бажанням, але — Божественна інституція, яка провадить людину до спасіння. „До цієї, отже, католицької єдності народу Божого, що проказує та піддержує загальний мир, покликані всі люди і до неї різними способами належать та призначені чи то вірні католики, чи то інші, що вірять у Христа, чи то вкінці загально всі люди, Божою благодаттю покликані до спасіння”.

У Христовій Церкві є один Божий народ, що його Спаситель, „зробив царством священників Богові й Отцеві своєму” (Одкр. 1,6; пор. 5,9-10), однак той сам Христос установив у своєму домі різні служіння, що спрямовані на добро цілоти. Христос хотів, щоб апостоли та їхні наслідники, тобто єпископи, були пастирями в його Церкві до кінця віків. Святий Петро та його пересемники, Єпископи Риму, мають творити, за плянами Христа, „тривале й видиме начало й основу єдності віри та спільноти”. Священний Собор у догматичній Конституції *Про Церкву* підкреслив колегіальність Єпископату Христової Церкви, що ґрунтується на колегіальності св. Петра та інших апостолів. „Так як постановою Господньою св. Петро й інші апостоли творять одну колегію апостольську, саме так же Римський Архиєрей, наслідник Петра, і єпископи, наслідники апостолів, між собою зв’язані”.

Цим твердженням, що впливає з навчання Христового, Вселенський Собор зобов’язує всіх єпископів трудитися для блага цілої Христової Церкви.

Крім єпископів, у Христовій Церкві є ще й інші чини, які з божественного встановлення виконують церковне служіння, тобто пресвітери та диякони. Про пресвітерів у догматичній Конституції читаємо: „...хоч і не мають вершин священства, а у виконуванні своєї влади залежать від єпископів, то однак є з ними з'єднані священною гідністю і силою св. Тайни священства, на образ Христа, найвищого й вічного Священника, посвячуються — як справжні священники Нового Завіту — на проповідкування Євангелії, на старання про вірних та виконання богочитання”. Пресвітерів, тобто священників чи ієреїв, Собор називає провидінними співпрацівниками єпископського чину, його поміччю і органом, що їх завданням є під проводом єпископів та Найвищого Архидіакона привести в одну сім'ю Божу цілий людський рід.

Крім цього священства служби чи т. зв. ієрархічного священства, в Христовій Церкві є ще загальне священство вірних, що про нього Отці Собору висловлюються так: „Священник бо служінням, із-за священної влади, що її має, оформлює священний народ та править ним, справляє Євхаристійну Жертву в особі Христа та ім'ям цілого Божого народу приносить її Богові; вірні ж, силою свого царського священства, співдіють у євхаристійному приношенні та виконують його в прийманні Святих Тайн, в молитві і благодаренні, в свідченні святого життя, у відреченні та творчій любові”.

У четвертому розділі згаданої Конституції маємо відповідь на питання „Хто такі миряни?": „Під іменем мирян тут розуміються всі вірні християни, крім членів священного чину та чернечого стану, встановленого в Церкві тобто християни, що втілені в Христі через хрещення. Вони становлять народ Божий та беруть участь у Христовій Церкві, священничій, пророчій та царській службі, виконуючи свою частку місії цілого християнського народу в Церкві та світі”.

Св. Августин ораторським висловом прегарно змалював різницю між ієрархією і мирянами: „Коли лякає мене те, чим я є для вас, то потішає те, чим я є з вами. Для вас я — єпископ, а з вами — християнин. Тямте — ім'я уряду, це ж — благодаті; те — небезпека, це — спасіння”.

Отці Собору визначили та описали в Конституції *Про Церкву* права мирян в Христовій Церкві та їхні обов'язки у відношенні до ієрархії. Миряни мають право одержувати від пастирів підмогу духовних благ Церкви, передусім слово Боже, Святі Тайни та духовний провід. Вони мають право, а деколи й обов'язок, виявити свою думку про це, що стосується блага Церкви. Миряни мають

виявляти до священників пастирів любов і християнський послух і зобов'язані за них молитися, бо пастирі сторожать і мають дати звіт за їхні душі. Священні пастирі мають радо користуватися порадою мирян, доручаючи їм різні обов'язки та залишаючи їм свободу та поле до праці.

На підставі такого відношення Отці Собору сподіваються багато добра в Церкві; таким чином зростає в мирян сенс відповідальності та плекається одушевлення і об'єднуються сили мирян із дією пастирів. Такою співпрацею напевно Церква буде скріплена і зможе успішніше сповняти своє завдання для життя світу.

„Кожний мирянин — повчає нас догматична Конституція, — повинен бути перед світом свідком воскресіння та життя Господа Ісуса і знаком Бога живого. Всі разом та кожний по своїй частині повинні жити світ духовними плодами та поширювати в ньому того духа, що ним керуються ті вбогі, лагідні та миролюбці, що їх Господь в Євангелії назвав блаженними. Словом „чим душа в тілі, тим є християнин у світі”.

У співпраці між ієрархією та мирянами Отці Собору бачать найсильнішу оборону для Христової Церкви в наших важких часах, коли то напади безбожницького світу на Христову Обручницю кріпшають з кожним днем. І так у душпастирській Конституції *Про Церкву в сучасному світі*, читаємо: „Щоб проявити оту Божу приявність, дуже також допомагає братерська любов між віруючими, які в одному дусі змагаються за євангельську віру і показують її як знам'я єдності”.

Хай і для нас, українців-християн, ці слова Вселенського Собору II-го Ватиканського будуть напрямними в нашій боротьбі проти сил темряви, що опанували нашу дорогу батьківщину Україну. Будьмо певні, що з'єднані з Христом дійдемо до повної перемоги, бо „Христос воскрес, смертю смерть подолав, і нам дарував життя, щоб — сини у Сині — взивали ми в дусі: Авва! Отче!”

ЗАКЛИК ВСЕЛЕНСЬКОГО СОБОРУ ДО МИРЯН

„Отож Священний Собор закликає всіх мирян у Господі, щоб вони відповіли голосові Христа, що в цій хвилині наполегливіше промовляє порушенням Святого Духа, і то охотно і великодушно, готовим серцем... Бо сам Господь, через цей Священний Собор, знову закликає всіх мирян, щоб вони щораз тісніше з ним злучилися та й відчули як своє власне все те, що є Його (Фил. 2,5) і з'єдналися з його спасительною місією; всіх їх знову посиляє він у кожне місто й місце, куди сам наміряє прийти (Лук. 10,1); щоб різними формами і способами єдиного апостоляту Церкви, який треба пристосувати постійно до нових вимог часу, стали його співробітниками у ділі Господнім повсякчасно, знаючи, що труд їх у Господі не марний” (I Кор. 15,58).

Ось такими словами, розміщені на кінці Декрету „Про Апостолят Мирян”, звертаються Отці Вселенського Собору II Ватиканського до мирян, закликаючи їх до апостольської праці, яку вони можуть виконувати як одиниці чи об'єднані в різних спільнотах або товариствах.

Цей апостолят мирян, що впливає вже з самого їхнього християнського покликання, був у Христовій Церкві вже з самого початку, про що довідудемося з „Діяння Апостолів” та з листів св. Павла, Апостола Народів.

А в наших часах, коли Христова Церква в різних частинах світу переживає гоніння та важкі переслідування, миряни зокрема покликані до апостольської діяльності. „В цих дуже тяжких обставинах, — читаємо в згаданому декреті, — миряни, по своїх силах, заступаючи священників і деколи ставлячи в небезпеку свою свободу, а то й життя, навчають ближніх своїх християнського вчення, вишколюють у релігійному житті та католицькому думанні, направляють на часте приймання св. Тайн, а передусім на плекання євхаристійної побожності”.

Читаючи ці слова Соборових Отців, наші думки мимоволі переносяться на рідну українську землю, де наші брати живуть справді в дуже важких та невідрадних обставинах під кожним оглядом, а головню під релігійним, бо в Україні, дослівно, ворог молитися не дозволяє, але водночас у нас зростає певність, що й там не бракує „мирян героїчної мужности”, які заступають

священиків, виконуючи апостолят. Таких героїських мужів Священний Собор огортає батьківськими почуваннями та вдячністю.

Миряни покликані до апостоляту також і в тих країнах, де християн-католиків мало і вони живуть розпорошено на більших просторах. В таких обставинах миряни-апостоли можуть допомагати священикові, який тільки час від часу може приходити до своїх вірних з духовним обслуговуванням, і за його вказівками можуть спомагати духовно своїх братів. Цього роду апостолят мирян дуже побажаний у країнах, де поселені українці на еміграції, головню в країнах Західньої Європи, де справді ми перебуваємо в розпорошенні, що позначається на нашому організаційному житті.

Цей священний обов'язок апостоляту миряни можуть успішно виконувати тоді, коли одержать многогранне і суцільне оформлення. І саме про цей вишкіл до апостоляту мовиться в шостому розділі декрету „Про Апостолят Мирян”, де м. ін. читаємо ось такі слова: „Крім формування, спільного всім християнам, відмінність осіб та обставин у деяких формах апостоляту вимагає також ще датального і відособленого вишколу”. Це вишколення до апостоляту починається від гуманного формування, яке має бути доповнене формуванням духовним, що його слід уважати за основу й вимогу кожного успішного апостоляту.

Отці Собору вимагають, щоб мирянин навчився сповняти місію Христа і Церкви „живучи з віри в Божому таїнстві сотворення і відкуплення, порушуваний Святим Духом, який оживляє Божий народ, який порушує всіх людей до любови Бога Отця і світу та людей у ньому”. Далі повне формування до апостоляту вимагає навчального вишколу і то богословського, етичного, філософського, без занедбання загальної культури, включаючи потребу в плеканні справжніх людських вартостей, передусім уміння братнього співжиття та співпраці і ведення діалогу.

Цей вишкіл до апостоляту не може обмежитися тільки до теоретичного пізнання, але він має навчити мирянина бачити усе у світлі віри, тобто „судити і діяти, виробляти себе й інших самою дією та вдосконалювати і так входити у діяльну службу Церкви”.

Іншими словами, Отці Собору, придержуючись навчань нашого сторіччя Пія XI, Пія XII і Івана XXIII, звертають увагу зокрема на практичний бік виховання для справжнього апостоляту, щоб таким чином була збережена єдність та повнота людської особи в повній гармонії та рівновазі. Це формування, в нормальних обставинах має початися вже від молодечого вишколу. Отці Собору вимагають, щоб ціла сім'я та її спільне життя стали немов новіцією апостоляту. І до цього священного обов'язку покликані

найперше українські батьки, які часто самотньо можуть виховати своїх дітей в любові до Бога і ближнього, в прив'язанні до рідної Церкви, до українського обряду та в любові до українського народу. При цьому і священники навчанням катехизму, проповідями та душпастирюванням мають формувати своїх вірних до апостоліату. Щаслива та дітвора і молодь, що може одержати християнське виховання в школах.

І тут з глибокою вдячністю та повним признанням хочемо згадати бл. п. Кир Константина Богачевського, Митрополита українців католиків в США, основоположника системи цілоденних парафіяльних шкіл на розлогих просторах нашої церковної провінції в Північній Америці. Саме ті школи враз із численними суботніми курсами та доповнюючим навчанням зуміли припинити швидко відчужування наших вірних від рідної Церкви й українського народу. Ті школи виховували і виховують не тільки добрих християн та свідомих українців, але також апостолів мирян, які віддано співпрацюють з ієрархами у винограднику Христовім.

Вкінці Отці Собору звертають увагу, що окреме значення у формуванні мирян для апостоліату мають релігійно-церковні товариства та організації. „Вони, — читаємо в згаданому декреті, — часто є звичайним шляхом відповідного формування для апостоліату. Вони ж бо мають відповідний научний, духовний і практичний вишкіл. Їх члени, спільно з товаришами і приятелями, розглядають у малих гуртках методи й успіхи своєї апостольської діяльності та порівнюють спосіб свого щоденного життя з Євангелією”. Ці слова мають велике значення для тих, хто в наших трудних обставинах береться до організування релігійних товариств та асоціацій в нашому середовищі; вони являються заохотою до поборювання різних труднощів, що їх роблять деякі одиниці, які, хоч і мають себе за прикладних християн, виступають проти такого роду товариства, мовляв, вони причиняються до послаблення нашого організованого національного життя. Такі одиниці, може й невідомо, стають у ряди противників Христа та Його Церкви, бо задумують внеможливити, щоб Містичне Тіло Христове розвивалося та жило повним життям.

Отці Собору не обмежуються до загальних стверджень; вони застановляються над формуванням, що їх вимагають різні роди апостоліату. І так заявляють, що треба вишколювати мирян для діалогу з іншими, віруючими і невіруючими, щоб вони причинилися до виявлення Христової благовісти, сповняючи таким чином апостолат проповіді Євангелії і освячення людей. Миряни зобов'язані протиставитися кожній формі матеріалізму свідченням єван-

гельського життя. Щоб миряни могли краще причинитися до християнського оновлення дочасного ладу, їм конечно вивчити правдиве значення і вартість земських благ, вправлятися у правильному вживанні речей та вивчати принципи і висновки соціальної доктрини. А щоб вони могли сповняти апостолят милосердя, миряни повинні вчитися співчувати з братами та їм у потребі допомагати.

Переходячи до засобів вишколу апостоляту мирян, Отці Собору заявляють: „Вже і тепер миряни, віддані апостолятові, мають багато засобів: засідання, конгреси, реколекції, духовні вправи, часті сходи, конференції, книги, коментарі, щоб придбати краще знання Святого Письма і католицької науки, щоб кормити своє духовне життя, а також щоб пізнати обставини і знаходити та виробити різні методи”.

Український Християнський Рух, організуючи Студійні Дні, присвячені соборовій проблематиці, напевно керувався саме цими вказівками Отців Собору II-го Ватиканського. І тому бажаємо висловити наші сподівання, що ці Студійні Дні матимуть не тільки теоретичне значення, але передусім також практичне, будучи справжньою школою формування апостоляту мирян. Сповнені цією надією дивляться на Вас, Високоповажані Панове, наші Ієрархи, наші священники та передові миряни, бо всі вони з увагою слідкують за вашою працею в нашому часі. Наші Ієрархи під проводом Верховного Архієпископа Первоієрарха Української Католицької Церкви гаряче бажають Вашої співпраці, а наші вірні чекають на Ваші вказівки та на Ваш приклад справжнього апостоляту.

Наш Апостольський Екзархат для українців католиків у Німеччині, надіючись на загальну користь цих Студійних Днів, висловлює Вам, Високопреподобні Отці і Вельмишановні Панове, побажання успішного проведення цих студій на благо нашої Церкви та на добро для українського народу, який під сучасну пору жде на піддержку від віруючої інтелігенції, згуртованої в заслуженій організації Українського Християнського Руху.

Хай Господь благословить Ваші труди та кріпить Вас, даючи Вам сил у сповнюванні цього важливого обов'язку.

До п'ятиріччя Апостольського Екзархату

СЛОВО ПРЕОСВЯЩЕННОГО КИР ПЛАТОНА

(З нагоди Третього Звичайного З'їзду і Студійних Днів Українського Християнського Руху, 29-31 травня 1964)

Високопреподобні Отці, Дорогі в Христі!

З щирого серця вітаю учасників Третього Звичайного З'їзду й Студійних Днів Українського Християнського Руху, що саме відбуваються в Мюнхені, в центральному осередку Апостольського Екзархату для українців католиків у Німеччині.

Під час архиерейського Молебня в честь Пречистої Діви Марії, ми молились, щоб Господь благословив працю делегатів, що прибули з різних осередків нашого Апостольського Екзархату, щоб задуматися над важливими проблемами світського апостоляту та підготувати плани для дальшої діяльності. З великою приємністю приходиться нам висловити, в імені Апостольського Екзархату, наше признання Головній Управі та членам Українського Християнського Руху за Вашу дотеперішню працю в галузі ширення ідей апостоляту та за Вашу співпрацю з Єпископським Ординаріатом і з нашим духовенством.

Існування і активність Українського Християнського Руху на терені Апостольського Екзархату багато причинилися до загального розвитку нашого церковно-релігійного життя. І це є доказом, що Провід і Члени Вашої заслуженої організації розуміють завдання Українського Християнського Руху в житті Христової Церкви, зокрема в житті нашої Церкви в еміграції.

Церква — це містичне тіло Христове, члени якого зобов'язані спільно працювати й трудитися, щоб досягнути остаточну ціль. „Одне бо тіло, один дух, а й в одній надії вашого покликання, яким ви були візвані” пише св. Апостол Павло в своєму листі до Ефесян (4,4). „І він сам (Христос) настановив одних апостолами, інших пророками, ще інших євангелистами і пастирями, і вчителями, для вдосконалення святих на діло Служби, на будування Христового тіла, аж поки ми всі не зійдемо до єдності в вірі й до повного зросту повноти Христа” (Єв. 4, 11-13). Апостол Народів в цьому ж листі додає: „Кожне тіло, складене та споєне всякою в'яззю допомоги,

згідно з відповідним діянням кожного члена, від нього бере зріст на будування самого себе в любові” (4,14-16).

В цих уступах знаходяться елементи теології т. зв. католицької акції, дії мирян в сучасному світі, під сучасну пору.

Дотеперішні напрями Українського Християнського Руху дають запевнення, що й в майбутньому він продовжуватиме таку саму корисну працю для добра нашої Церкви і нашої спільноти. Це справді радісне явище, що еліта наших мирян знайшла правильний шлях, яким прямує до спільної мети та зрозуміла своє завдання в нашій громаді. Це дає нам спроможність глядіти з надією в майбутнє, що духовенство Апостольського Екзархату знайде між мирянами ідейні одиниці зорганізовані в лавах світського апостоліату.

В перші роки нашої діяльності ми, між іншим, звертали окрему увагу на церковно-релігійні організації, будучи свідомі їхньої ваги й значення в церковному житті. І так постало Братство Української Католицької Молоді, Світське Апостольство Жінок і Український Католицький Робітничий Рух. Завданням цих організацій є відновити релігійне життя в нашій спільноті і активізувати ідейні одиниці, спрямовуючи їхню працю на користь загалу. Нашим гарячим бажанням є, щоб Український Християнський Рух, під проводом Ієрархії і при повній співпраці з духовенством і з іншими організаціями апостоліату мирян, розвивав свою корисну працю і, таким чином, причинився до оновлення життя наших церковних громад і поодиноких осередків.

Єпископський Ординаріят очікує від апостолів мирян повної підтримки в здійсненні запланованої майбутньої діяльності й з надією глядить на співпрацю Головної Управи й поодиноких клітин в наших душпастирських осередках. Нашим завданням є докласти усіх старань, щоб зберегти для нашої Церкви й народу наших вірних, зокрема подбати про те, щоб наша дітвора й підростаюча молодь зберегла своє рідне релігійно-національне обличчя. Церква за Божим благословенням і при повній підтримці мирян може сповнити своє післаництво; в цьому дусі звертаємось до наших вірних, започатковуючи новий етап в житті Апостольського Екзархату.

Рівночасно бажємо заманіфестувати солідарність з нашими братами по крові і вірі в Україні й молимо Бога, щоб наш нарід став справжнім господарем на своїй Землі, міг свobodно прославляти Всевишнього, висловлюючи Йому подяку за превеликі природні й надприродні дари отримані від Нього.

З глибини серця благословимо всіх учасників цього З'їзду й молимо Христа Спаса, щоб увінчав успіхами Ваші труди й допоміг при здійсненні Ваших благородних задумів.

ПАСТИРСЬКЕ СЛОВО

до Духовенства, Чернецтва і Вірних з приводу 10-річчя від
утворення Апостольського Екзархату для українців католиків
у Німеччині

Високопреподобні і Всечесні Отці,
Преподобні Сестри Монахині,
Дорогі Брати і Сестри,

Цього року сповняється 10-річчя від часу, як Апостольський Престол заснував Апостольський Екзархат для українців католиків у Німеччині. В грамоті найменування першого Апостольського Екзарха, Святіший Отець бл. п. Іван XXIII написав такі знаменні слова: „Свята Церква, Мати народів і дателька життя, змагає різними засобами і зусиллями до того, щоб допомагати вірним в їхніх несприятливих обставинах зберегти непорушеною віру в Бога, яку вони мають, і щоб залишилися незміненими установи, властиві їхнім предкам. Тому Ми, бажаючи подбати про спільноту тих, які внаслідок війни вийшли з України й поселилися та живуть у Німеччині, утворили Екзархат і підчинили його цьому Апостольському Престолові”.

До новонайменованого Апостольського Екзарха особисто Папа Іван XXIII написав таке: „Вкінці, любий Сину, Ми молимо Всемогутнього Бога, щоб Ти, що приймаєш такий важливий обов’язок і важку працю, зміцнений Божою поміччю, не переставав підтримувати віру Твого народу, а й більше того, щоб старався збільшити її різними способами”.

Протягом тих десятих років усі ми разом спільними силами, з допомогою Всевишнього і за молитвами Пречистої Діви Марії, старалися сповняти цей почесний обов’язок, що його доручив нам Святіший Отець.

Цьогорічні ювілейні святкування — для нас найкраща нагода подякувати Всевишньому за всю особливу опіку Неба над нашим людом у Німеччині. Боже Провидіння піклується українським народом від віків і не залишає на призволяще і тих синів та дочок нашого народу, які опинилися на чужині.

Цю благодать ми одержали за посередництвом Святого Апостольського Престола від ласкавого Батька бл. п. Святішого Отця

Папи Івана XXIII. І ця свідомість наповняє наші серця великою вдячністю до Вселенських Архієреїв, бо ми так багато разів мали нагоду переконатися про найкращу батьківську прихильність Апостольського Престола до українського народу.

Також бажаємо на цьому місці згадати і про братню поставу німецького Єпископату, який спішить з моральною і матеріальною допомогою, що вможливило нам нашу діяльність на благо спільноти. І за це щиросердечна подяка Владикам братнього німецького народу.

Впродовж отих десятиох років ми спільно старалися працювати для дочасного і вічного добра наших братів і сестер, дбаючи про спасіння їхніх безсмертних душ. Архієрейські відвідини, Богослужби, роздулювання святих Тайн, святі Місії, паломництва, з'їзди молоді, літні парафіяльні табори мали за мету причинитися до зберігання віри нашого народу і збільшування цієї небесної чесноти. А зокрема ми старалися звертати увагу на християнське виховання дітей і дорогої молоді, і для них ми віддавали і час, і матеріальні засоби, щоб тільки вони виростили в любові до Бога, до святої Церкви і до українського народу.

Ми старалися про розвиток релігійних товариств і організацій, щоб таким чином включити в ряди апостольства мирян наших вірних, які бажають працювати для блага загалу. Ми розділювали допомогу нашим вірним в потребі, призначали дотації науковим і громадським установам з метою — поширювати Боже Царство в нашому народі.

Під час відвідин Блаженнішого Верховного Архієпископа Кардинала Йосифа в Німеччині ми всі могли переконатися в тому, яке велике значення має наш Апостольський Екзархат. Ми могли так достойно і величаво привітати Верховного Архієпископа тому, що всі ми, Духовенство, Чернецтво і Миряни, спільними силами і тісною співпрацею підготовлялися до цієї події, яка водночас також виявила нашу організованість, силу і єдність. а тим же також ми дали доказ живучості нашої Церкви і доказ повної співдії з церковними і державними чинниками.

Велике розпорошення і нечисленність наших вірних не сприяли тому, щоб ми могли будувати свої власні церкви чи парафіяльні будинки. Проте ми засвідчили, що наша Церква в Німеччині живе повним життям і виявляє велику активність, а в усіх осередках ми маємо щирих приятелів. які завжди готові нам допомогти.

Праця, яку ми виконали в першому десятилітті, дасть нам можливість з Божою поміччю побудувати і тривалі пам'ятки, які назовні, і напостійно задокументують існування нашого Апостольського Екзархату.

Наш перший обов'язок — побудувати в Мюнхені Катедральний храм та побудувати парафіяльні будинки. Це великою мірою причиниться до наснаження і піднесення релігійно-національного життя. Це стосується й інших осередків. Таким чином ми якнайкраще запевнимо собі наше майбутнє. А найголовніше ми наполегливо будемо старатися про поглиблення релігійного життя між нашими вірними в переконанні, що це єдиний рятунок для людини і єдиний правильний шлях до належного виховання дітей та молоді. Продовжуватимемо працю на славу Божу, для спасіння безсмертних душ, на благо українського народу та будемо змагатися за його священні права, за єдність і свободу.

Наша мета — велична, наші завдання — великі. Ми зможемо добитися до цих ідеалів, якщо в наших рядах пануватиме повна солідарність і братня співдія. Хай же Господь допоможе, щоб наші священники якнайкраще сповняли свої обов'язки та були прикладом для вірних, як мовиться в Євангелії, „світло світу і сіль землі”.

Благаємо Всевишнього про допомогу Чернецтву, щоб воно своїми молитвами і боговгодним життям причинилося до поширювання Божого Царства в українському народі.

Усім нашим Мирянам бажаємо, щоб вони збагнули, що головне завдання людини — дбати про спасіння власної душі та й щоб, наскільки їхніх сил і можливостей ставали апостолами Христової істини між ближніми в цьому грізному часі наступу безбожницьких сил проти світла істини. Український народ переживає часи лихоліття і ми всі зобов'язані молитися і працювати для рідних братів, які переносять невимовні переслідування в Україні.

Христос Чоловіколюбче, Предвічний Архиєрей, Провідник душ нехай допоможе нам виконати ці великі спільні завдання, що їх нам доручило Боже Провидіння, щоб ми причинилися до зросту і розвитку Святої Церкви на цій вільній землі. Хай Христос допоможе, щоб у нас здійснилося те, до чого закликав св. Павло: „думайте те саме, майте любов ту саму, будьте однодушні, згідливі” (Фл. 2,2).

А Мати Божа хай буде нашою Заступницею перед Своїм Єдинородним Сином і її приклад хай присвічує нам під час туземного життя. Молімся, щоб і ми стали колись учасниками вічної Слави, якою втішається Пречиста Діва Марія і Божі Угодники, Великі Святі Христової Церкви.

Жиймо і працюймо у вірності Богові, відданості Святій Церкві, в любові до св. обряду, в душі традицій українського народу, в єдності і любові.

„І хай милості Великого Бога і Спаса нашого Ісуса Христа
будуть з усіма вами”.

Дано в Мюнхені, дня 15-го грудня 1969 року.

† Платон
Єпископ
Апостольський Екзарх

НАША ЦЕРКВА ЖИВЕ І БУДЕ ЖИТИ

Сьогодні в цьому храмі зібралися ми не для цього, щоб оплакувати трагічну долю нашої Святої Церкви, але, щоб пригадати над цим, що вимагає від нас Господь у таких трудних для нашої Церкви і українського народу часах. Бо важливо, щоб ми були свідомі наших завдань в сучасній хвилині та й, щоб відповідно приготувалися до грядущих подій, які можуть змінити на краще долю українського народу.

Українська Католицька Церква на рідних землях формально не існує, однак, вона живе і буде жити в серцях мільйонів наших вірних, які залишилися відданими Христові і бажають Його величати в правдивій Церкві. Вони ж знають, що Церква — Містичне Тіло Христове, Христова Обручниця, яка всю свою надію покладає на Спасителя, бо вона живе тільки для Нього.

Св. Апостол Павло в листі до Римлян пише: „Коли ж ми вмерли з Христом, то віруємо, що й житимемо з ним, знаючи, що Христос, воскреснувши з мертвих, вже більше не вмирає: смерть над ним більше не панує” (6,9). Наша рідна Церква, Церква наших батьків, поділяє долю Вселенської Церкви, яка, хоч і терпить переслідування від своїх ворогів, є незнищима. Таке запевнення походить від самого Христа, Який сказав до св. Петра: „Тож і я тобі заявляю, що ти Петро (скеля), і що я на цій скелі збудую мою Церкву й що пекельні ворота її не подолають” (Матей 16, 17-18).

І саме це, що вороги переслідують і нищать нашу Церкву, є вимовним доказом, що ми належимо до правдивої Церкви, Церкви Христової, яка поділяє долю свого Основника. „Ненавидить вас світ — то знайте: мене він ще перед вами зненавидів. Були б ви від світу, то світ би своє любив. А що ви не від світу, але я вирізняв вас від світу, ось тому й ненавидить вас світ. Згадайте слово, що його був я вам вирік: Слуга не більший від пана свого. Переслідували мене — переслідуватимуть і вас. А слово моє зберігали — зберігатимуть і ваше” (Йоан 15, 18-20).

Христова Церква незруйнована, бо її завдання — благовістити Слово Боже, науку Ісуса Христа, Який сказав: „Небо й земля перейдуть, але слова мої не перейдуть” (Матей 24, 35).

Переслідування Церкви були передбачені Христом і вони мають велике значення в житті Обручниці Христової, бо через

терпіння Церква уподібнюється до страждального Христа. Він же сказав до св. Петра: „Ти гадаєш, що я не міг би попросити Отця мого, і він зараз же дав би мені більше як дванадцять легіонів ангелів? Як же то збулися б писання, що воно так мусить статися?” (Матей 26, 54-54).

Історія учить, що Христова Церква часто, тут то там, зазнає переслідування з боку безбожників, але їм не вдається виконати їхніх задумів — цілком зруйнувати Церкву Божу. Св. Апостоли, mimo того, що над ними знущалися, їх переслідували та й що їм постійно загрожувала небезпека смерти, вони завжди відважно проповідували слово Боже, не вагаючись сповнити завдання, які їм доручив сам Христос. У книзі Діянь читаємо: „Дух Святий мені свідчить, — каже св. Апостол Петро, — у кожному місті, кажучи, що мене кайдани й муки чекають. Та я життя моє ні за що вважаю, щоб лише закінчити шлях свій і службу, що я прийняв від Господа Ісуса — звіщати Євангелію Божої благодаті” (20, 23-25).

Ми невимовно вдячні Господеві, що в наших часах він так прославив нашу Святу Церкву, даруючи їй Мучеників, Ісповідників, справжніх героїв, які жертвою свого життя прославили Христа і увінчалися вінцями, що не в’януть. Наші Єпископи були відданими Христові й Апостольському Престолові і за цю вірність заплатили своїм життям.

Ми вдячні Господеві за чудесне звільнення з довголітньої неволі Блаженнішого Верховного Архієпископа Кардинала Кир Йосифа, який своєю поставою та мужністю переборює усі труднощі та й прославив нашу Церкву й український нарід.

Ми вдячні Всевишньому за геройський подвиг наших священиків, які в переважаючій більшості залишилися вірними Христовій Церкві, а багато з них Христа ради жертвували своє життя. Наша вдячність лине до Всевишнього і за непохитну відданість наших добрих вірних, яку вони виявили для Христа і Його Обручниці.

Водночас ми заявляємо нашу солідарність з нашими братами і сестрами, які на Україні терплять переслідування Христа ради, і протестуємо перед цілим світом проти кривд, що їх зазнає український нарід від безбожників, і домагаємося припинення релігійного переслідування на Україні, та повної свободи.

Пам’ятаючи слова св. Кипріяна „Не може мати Бога за батька той, хто Церкви не має за матір”, висловлюємо нашу любов до Христа Спасителя і Його Святої Церкви, цієї Церкви, про яку св. Апостол Павло сказав: „Христос полюбив Церкву і видав себе за неї, щоб її освятити, очистивши купіллю води зо словом, щоб

появити собі Церкву славу, без плями чи зморшки або чогось подібного, але щоб була свята і непорочна” (Ефесян 25-27).

Цю заяву висловлюємо в імені українського народу, який продовж віків виявляв любов і прив’язання до дорогоцінних скарбів святої віри. Водночас з св. Павлом заявляємо перед цілим світом: „Хто нас відлучить від Христової любови? Горе чи утиск, чи переслідування, чи голод, чи нагота, чи небезпеки, чи меч? Як написано: За тебе нас увесь день убивають, уважають нас за овець (призначених) на заріз. Але в усьому цьому ми маємо повну перемогу завдяки тому, хто ні смерть, ні життя, ні ангели, ні князівства, ні теперішнє, ні майбутнє, ні сили, ні висота, ні глибина, ані інше якесь створіння не зможе відлучитися від Божої любови, що в Христі Ісусі, Господі нашім (Рим. 9, 35-39).

Водночас бажаємо назавжди залишитися вірними дітьми Святої Церкви, знаючи, що таким чином ми сповняємо волю Христову, Який дав нам право стати Божими Дітьми — наслідниками Його Царства, що приготоване нам від віків.

Пам’ятаючи заповіт Христа „Хто, отже, буде соромитися мене й слів моїх, перед цим родом перелюбним та грішним того посоромиться і Син Чоловічий, коли прийде у славі Отця свого з святыми ангелами” (Марко 8, 38), — ми ніколи не будемо соромитися Євангелії, що її проповідує Христова Церква, „вона бо — сила Божя на спасіння кожному, хто вірує” (Рим. 1, 16). Продовж цілого нашого життя хочемо бути вірними синами й доньками Христової Церкви і кажемо за Псальмопівцем: „Якщо тебе, Єрусалиме, я забуду, нехай забудеться моя десниця! Нехай прилипне язик мій до піднебіння, коли тебе я не згадаю, коли Єрусалим я не поставлю понад найвищу мою радість” (Пс. 137, 5-6).

А знаючи, що вірність Святій Церкві вимагає від нас послуху до неї, заявляємо, що все будемо слухняними дітьми Обручниці-Христової — нашої предоброї Матері і Учительки, завдання якої — попровадити нас до нашої справжньої батьківщини, до неба.

Хай же наші щирі й гарячі моління линуць до Всевишнього — за посередництвом Небесної Цариці і святих Угодників, які з українського народу, — щоб Господь зглянувся на нашу Україну та й дарив їй волю і кращу долю, щоб звільнений український люд міг прославляти Всемогутнього Бога в Тройці Святій на віки вічні.

Християнський голос, 3.VIII.1966

ЦЕРКВА І НАРОД

(Слово Владики Платона, виголошене в соборі в Мюнхені,
в неділю, 21 січня 1990)

Сьогодні святу Літургію відправляємо за український народ в Україні і поза її межами.

Усі ми, сини і дочки українського народу, зобов'язані — а ще особливо в наш час — робити все можливе в наших силах, щоб допомогти нашому народові. Ми бо гаряче бажаємо, щоб український народ жив свободним життям на своїй, йому Богом даній, землі та в колі вільних народів прославляв Всевишнього, сповняючи гідно завдання-місію, що йому призначило Боже Провидіння.

Оту велику мету можна досягнути з Божою поміччю і шляхом наших особистих зусиль. Молись і працюй! — такий наш клич, і віримо, що Боже благословення допоможе нам досягнути нашу мету.

І в тому Церква Христова — наша справжня Мати і Вчителька. Вона, — як навчають Отці II-го Ватиканського Вселенського Собору, — постала з любови Предвічного Отця, заснована в часі Христовим Спасителем, об'єднана в Святому Дусі, має за мету потойбічне спасіння, яке вповні можна буде досягнути аж у майбутньому віці — у вічності. Але Свята Церква існує вже і на цій землі і творить об'єднану і побудовану в організацію сім'ю. Вона — видимий збір і духовна спільнота водночас — іде разом з усім людством і спільну має земську долю та є наче душею людської спільноти, яку треба оновити в Христі і перетворити в Божу сім'ю. Таким чином Христова Церква, дбаючи передусім про спасіння душ поодиноких людей, може також причинитися до того щоб гуманнішими вчинити людство і його історію. Завдання Церкви в сучасному світі — оздоровляти і підносити гідність людської особи, скріпляти зв'язки людської суспільності і надавати щоденній діяльності глибшого розуміння і значення.

Історія українського народу виявляє, що Христова Церква протягом віків мала благословенний і благородний вплив на наш народ і в часах найбільшої скорботи підтримувала українську спільноту. То ж і в наші часи треба звертатися до нашої предоброї

Матері й Вчительки про допомогу, а вона напевно допоможе нам.

І у важких обставинах українська людина знаходить потіху й силу в Христа Спасителя, бо, — як навчає II-ий Ватиканський Вселенський Собор, — „Христова Євангелія звіщає і проголошує свободу дітей Божих, відкидає всяку неволю, яка остаточно походить від гріха, свято пошановує гідність сумління і свободу рішень, постійно закликає подвоювати усі людські дарування на службу Богові і на благо людей, а врешті всіх поручає любові всіх”.

Людина вже з своєї природи не може стати байдужою до релігійних проблем, бо тільки Бог, який створив людину на свій образ і відкупив від гріха, може дати відповідь на переважливе питання: Яке значення має життя людини, її діяльність та її смерть?

У вірі в Бога українська людина знаходить охорону своєї гідності та внутрішньої свободи і має надію на краще майбутнє, коли з Божою поміччю визволиться з кайдан слуг сил темряви, що опанували нашу чудову країну. Христова Церква стає в обороні свободи релігійних спільнот і вимагає, щоб Церква всюди користувалася такою свободою дії, якої конче треба в праці для спасіння людей. Цю свободу Церква отримала від Сина Божого, бож Він її відкупив своєю кров'ю, і тому ті, хто поборює і переслідує Церкву, діють проти Божої волі.

Христова Церква, заснована Ісусом Христом, має обов'язок проповідувати Євангелію всім людям. Але з оправданим жалем Отці II-го Ватиканського Вселенського Собору заявляють, що, „не бракує таких урядів, у яких публічна влада намагається відвести громадян від визнання релігії та зробити дуже трудним і хитким життя релігійних спільнот, хоча в їхніх конституціях признається свобода релігійного культу”.

І Отці II-го Ватиканського Вселенського Собору заявляють, що для встановлення мирних взаємин і згоди між людьми треба, щоб у всьому світі була забезпечена релігійна свобода і зберігали найвищі права і обов'язки людей. Вони бажають, щоб людський рід дійшов до „свободи слави дітей Божих”.

Святійший Отець в своїх промовах часто згадує про переслідувану Церкву й вимагає свободи для нашої Церкви в Україні. І тут Христова Церква є єдиним оборонцем релігійної свободи для української спільноти в нашій батьківщині. Благаймо Всевишнього, щоб незабаром засяяла повна релігійна свобода на нашій рідній Україні і щоб там „слово Боже ширилося і звеличувалося”.

Святійший Отець у енцикліці *Попульорум прогресіо* (Розвиток народів) засуджує, між іншим, колоніалізм, тобто поневолення одного народу іншим народом. Це зокрема слід підкреслити в

зв'язку з українським народом, який від віків поневолений і несправедливо терпить знущання і використання. Христова Церква якнайрішучіше осуджує такий стан і вимагає, щоб поодинокі народи втішалися повною свободою. Хоч місія Церкви не політичного, економічного чи соціального порядку, а тільки релігійного, все-ж-таки Церква зобов'язана прислужитися до утворення і скріплення людської спільноти на основах Божого закону.

Церква Христова заявляє, що поневолені народи мають не тільки право, але й обов'язок змагатися, щоб здобути повну свободу і звільнитися від кайданів поневолення. Свята Церква заохочує до співпраці всіх тих, хто прямує до такої самої мети, і закликає до нових починів і їхнього здійснювання, визнаючи вимоги своєї віри та маючи її силу.

То ж конечно, щоб усі ми були не тільки пасивними глядачами, але щоб активно включилися у змагання на оборону гідності людини і за свободу поодиноким народам, а зокрема народові українському, до якого ми маємо честь належати. За це ми відповідатимемо перед Тим, Хто Альфа і Омега, перед Господом, Який прийде, щоб кожному віддати по ділах його.

Прийміть, дорогі Брати і Сестри, ці слова в імені Святої Церкви, до якої маєте щастя належати, і будьте добрими членами Таїнственного Тіла Христового, щоб таким чином удостоїтись життя вічного, а водночас, щоб мати життя гідне дітей Божих, братів і сестер Ісуса Христа, наслідників Божого Царства, що його приготував нам Той, Хто своєю силою воскрес із мертвих і своєю смертю переміг смерть.

НАША ДЕРЖАВА*

Сьогоднішню Божественну Літургію служимо в наміренні українського народу з приводу відзначення роковин проголошення незалежності і соборності України. Ті події мали велике значення. Після довголітньої неволі народ прокинувся до нового вільного життя і таким чином здійснилися задушевні бажання синів і дочок України. Жертви, що їх принесли наші борці за Батьківщину, не були даремні; вони причинилися до відновлення державності і соборності українського народу — цих високих ідеалів, які так цінні для кожної нації.

Однак з внутрішніх та зовнішніх причин молода українська держава не могла встоятися і впала жертвою навали ворогів, які знову поневолили наш нарід. Цей стан поневолення українського народу є великою несправедливістю і противиться Божим та людським законам, бо людина має бути свobodною, як і свobodними мають бути людські спільноти. Людина, покликана Всевишнім до життя, необхідно потребує громадського життя-спілкування з іншими, щоб таким чином вона могла сповнювати своє призначення. Це громадське спілкування має ґрунтуватися на свobodі, а свobodна людина має бути началом, підметом і метою поодиноких т. зв. держав.

Християнське об'явлення повчає нас, що сам Творець вписав закони соціального життя в духову і моральну природу людини. Основа цього спілкування — любов до Бога і до ближнього, ця найбільша заповідь, що її проголосив Христос. Хто поневолює людину чи поодинокі народи, позбавляючи їх елементарних Богом даних прав, той суперечить Божій волі і чинить велику несправедливість, яку треба щонайскоріше усунути і поновити правильний лад. Закон людського свobodного спілкування, оснований на Божому об'явленні, зобов'язує нас, синів і дочок українського народу, безупинно старатися про це, щоб наш нарід здобув знову незалежну і соборну державу.

Усі ми бажаємо мати свою самостійну і соборну державу. І тут мимохіть насувається питання: Якою мала б бути ця держава? На це переважливє питання знайдемо відповідь у християнській науці про державу, а зокрема в Душпастирській конституції *Церква в*

* Проповідь виголошена в Катедральному храмі в Мюнхені, 22 січня 1967.

сучасному світі, що її проголосили Отці Вселенського Собору II-го Ватиканського. „Отож соціальний лад і його прогрес, — читаємо в цій конституції, — повинен постійно служити для блага осіб, бо слід, щоб устрій речей підкорявся правопорядкові осіб, а не навпаки, як на це вказав сам Господь, коли сказав, що субота була встановлена для людини, а не людина заради суботи. Цей лад треба щораз більше розвивати, основувати на правді, будувати на справедливості, оживлювати любов'ю; в свободі ж треба знаходити щораз більше гуманну рівновагу”.

Тому переважливим законом у вільній українській державі хай буде пошана до людської особи, пошана, до людини, яку, за велінням Христа, належить вважати як „другого себе”. При зберіганні спільного блага державний провід має стати для кожної людини ближнім і служити їй, пам'ятаючи Господні слова, „все, що ви зробили одному з моїх братів найменших — ви мені зробили” (Матей 25, 40). Цю пошану до людської особи, яка перевершує всі інші створіння, треба поширити також на тих, хто в справах суспільних, політичних або й релігійних думає і поступає інакше, ніж ми. Це однак не значить, що маємо бути байдужими супроти правди і добра.

У майбутній українській християнській державі має зобов'язувати основна рівність людей і соціальна справедливість. Ця рівність ґрунтується на спільності походження, бо всі люди створені на образ Божий, на спільності відкуплення, покликання і Божого призначення. Тут, однак, не мовиться про зрівняння людей, що є неможливе із-за фізичних, інтелектуальних та моральних примет, якими різняться один від одного поодинокі люди. Основна рівність не допускає жодних дискримінацій і виключає всяке поневолення, суспільне і політичне. Соціальна справедливість ґрунтується на гуманних і справедливіших життєвих обставинах.

У майбутній українській державі має панувати справедливість і любов і кожний громадянин має старатися підтримувати спільне благо, плекаючи свої моральні та громадські чесноти. Отці Собору в згаданій вище конституції говорять про перемогу над індивідуалістичною етикою і закликають вірних, щоб громадські відношення вважали за найважливіший обов'язок сучасної людини і зберігали їх; щоб вони стали новими людьми і творцями нового людства, з конечною допомогою Божої благодаті.

Вільна українська держава потребує людей глибокої віри в Бога, людей великого ума та серця, людей з почуттям відповідальності, готових брати на себе частину спільних зусиль. Відповідальність і співпраця — це конечні попередні умови, які

можуть забезпечити майбутність незалежної і соборної України. Церква схвалює поведінку тих народів, в яких якнайбільша частина громадян бере свободну участь у публічних справах.

Христова Церква, заснована Божественним Спасителем, має потойбічну мету, тобто вона має допомогти людині досягнути вічне життя, але вона є водночас видимою спільнотою, яка йде разом з людством, будучи душею людської суспільности. Церква оздоровляє гідність людської особи, кріпить зв'язки людської спільноти та надає людській діяльності глибшого значення. Христова Церква не тільки обороняє особисту гідність та свободу людини, але вона й дає і може дати людським спільнотам віру та любов, що з них випливає громадська єдність.

Свята Церква завжди мала велике значення в житті українського народу. Це добре зрозуміли наші вороги і тому постійно намагалися знищити зовнішню організацію української Церкви, на наших рідних землях. Ми переконані, що в будівництві і вдержанні будучої самостійної української держави Христова Церква матиме першокласне значення. Водночас висловлюємо сильну надію, що майбутні провідні мужі української держави будуть добрими синами Христової Обручниці і дадуть Їй можливість свободно розвиватися та сповнювати свою місію на вільній українській землі. Бо, вживаючи вислову Отців II-го Ватиканського Вселенського Собору, Церква „нічого гарячіше не бажає, як того, щоб у службі на благо всіх вона могла свободно розвиватися при всякій владі, яка визнає основні права людини і сім'ї та вимоги спільного блага”.

Нашим палким бажанням є, щоб наша Вітчизна-Україна була насправді незалежною державою і, щоб в ній український народ, просвічений Христовою Євангелією, міг жити свободним життям та прославляти Всевишнього. За це ми молилися під час Божественної Літургії і благатимемо Всевишнього про цей світлий ідеал в глибокому переконанні, що Господь вислухає наші прохання.

А Пречиста Діва Марія, Покровителька українського народу, хай буде нашою заступницею перед Своїм Сином — Господом нашим Ісусом Христом — у вшестуванні великого дару.

Християнський голос, 5.II.1967

СЛОВО ВЛАДИКИ ПЛАТОНА

(З приводу голодівки, що відбулася в Мюнхені від 23 червня до 8 липня 1989 р., на знак солідарности з нашими братами-активістами Української Католицької Церкви, що голодували в Москві)

„Будьте сильні у вірі, надійтеся на Отця нашого небесного і любіть Його”.

Оце напоумлення — як заповіт своїм землякам католикам в Україні залишив великий святець Митрополит Андрей Шептицький.

І тієї надії в серцях українського народу не змогли зруйнувати ні погрози й залякування, ні заслання та ув'язнення, ні смерть, ані винищення. Про Митрополита Андрея Шептицького говорили, що Він — „безкомпромісова душа українського народу”. Він у всьому передував, даючи приклад готовності на жертву. Навіть і мученицьку смерть мав перед очима, як казав: „Таким чином Церква не втратить, а скористає. Чи ж я, як душпастир знедоленого народу, що мусів так багато терпіти, не маю права вмерти за його спасіння?”

І ми в глибокій впевненості можемо вірити, що Він перед обличчям Бога заступається за український народ, що Він клопочеться про справедливу справу Католицької Церкви слов'янсько-візантійського обряду в Україні, доля якої тепер наново проникає до уваги людей. Тож шанобливо зберігаймо Його заповіт: „Будьте сильні у вашій вірі, надійтеся на нашого Отця небесного і любіть Його!”

Я дякую вам, дорогі юні приятелі, вам дорогі співбрати в священнослужінні, вам, дорогі монахині і вам, члени української громади, що ви своєю голодівкою і молитвами єдналися із тими, які від 21 травня на Арбаті в Москві голодували та молилися за свободу Католицької Церкви в традиції св. Володимира і його наслідників Київської Русі-України. Вашими серцями, умами й фізичною присутністю, ви в любові віддали себе для ваших братів і сестер. Ваше духовне око споглядало на молитви і святу Літургію людей, які в Україні все ще мусять збиратися підпільно та які прагнуть, щоб нарешті після всіх тих років переслідування та

утискування, вони могли мати право на свободне визнання релігії. Я дякую вам, і як ваш духовний Отець, обнімаю вас за цю любов, що Ви її вашою голодівкою і вашими молитвами виявили Христа ради. Могутнішого союзника у ваших зусиллях ви вибрати не могли, як самого Бога. Будьте благословенні у вашій вірності до віри батьків, у вашій любові до Батьківщини-України.

Нещодавно голова советської держави і партії Михайл Горбачов у наполегливім зверненні до своїх громадян закликав полагати етнічні конфлікти. Він і сказав, що доля перебудови залежить від того, чи в цих питаннях прийде до правильних рішень.

З'єднаним українцям католикам, що голодують і моляться в Москві, у Львові, в Києві й в Мюнхені та в багатьох інших містах, іде про правильне рішення в питаннях легалізації З'єднаної Церкви в Україні. Нема жодного права, жодної судової постанови, а тим більше жодної, основаної на християнській вірі, перешкоди, яка б блокувала справедливе рішення. Правильне рішення для советської політики в цій справі таке: Скасувати всі закони, які заперечують право людини на свободне практикування релігії. Справедливе рішення в міркуваннях відповідальних людей у московському патріархаті Російської Православної Церкви тільки таке: Свобода для сестер і братів у спільній християнській вірі в душі Євангелії та екуменізму.

Отож піст і молитва стають відповіддю на зворушливі події наших днів. Ми можемо надіятися, що питання відновлення з'єднаної Церкви стоїть перед вирішенням та що в цій справі можна розвіяти всі вагання, що становлять перешкоди для правильного поладження.

Я дякую усім, які активно й солідарно, передусім у Мюнхені, підсилювали акцію голодуючих українців у Москві. Я дякую Архiepiscopові Мюнхену-Фрайзінгу, Отцю Кардиналові Фрідріху Веттерові за його братню підтримку, Крайовому Комітетові Католиків у Баварії, що послужив нам опорою та й усім, що своїми підписами вчинили нашу проблему своєю. Всі ви прийняли правильне рішення.

Тут біля гробу блаженного Руперта Маєра, який в трудному й важкому часі був справді „безкомпромісовою душею німецького народу”, благаємо Бога, нашого Отця, і нашого Господа Ісуса Христа і Його Святу Матір Марію, всіх святих Мучеників та Ісповідників, щоб наділили силою Святого Духа осіб відповідальних у політиці й державі, а нас окрилили сильною вірою й подали надію на краще.

Християнський голос, 6.VIII.1989

ЗВЕРНЕННЯ

Апостольського Екзарха в Німеччині до Української Молоді
в 1963 році

Христос Воскрес!

Перед кількома тижнями Високопреподобні і Всечесні Отці зверталися з церковних проповідниць до вірних, щоб хлопці і дівчата, які закінчили середню школу, зголошувалися до чернечого вишколу, а згодом були готові постійно жити в Святій Землі, створюючи Молитовну Сторожу при Господньому Гробі.

Тепер ще раз повторюємо заклик Високопреподобних і Всечесніших Отців і кличемо добрих, чесних, охочих до молитви і праці хлопців і дівчат, щоб зголошувалися до духовного стану та займали місця в Молитовній Сторожі при Господньому Гробі.

Ви, українські хлопці і дівчата, любите належати до різних організацій, зокрема до тих, що здисципліновано й впорядковано служать суспільній чи народній справі. Служба при Господньому Гробі — це високоякісна ідея. Наша зорганізована молодь радо відбуває стійки при Божих Гробах в наших церквах у Велику П'ятницю й Велику Суботу. Тим часом правдивий Гріб Господній є до нині в Єрусалимі. При ньому побудовали свої монастирі майже всі християнські народи. Немає там тільки нас, українців. Колись були причини, що не дозволяли, щоб український нарід міг мати там свою Молитовну Сторожу. Сьогодні обставини змінилися і така можливість вже існує. Тому й закликаємо вас до цієї почесної служби.

Знаємо Ваші пориви до праці в молодечих організаціях, тому тяжко нам припустити, щоб забракло між вами покликань до служби Богові, що в цьому випадку буде почесною службою при самому Господньому Гробі.

Наш нарід вважає себе за вірного спадкоємця візантійського обряду. І це повністю відповідає правді, але в багатьох випадках, де немає українських духовних представників, заступають там нас чужинці. Манастир Сестер Студиток у Крефельді складається з сестер німецького походження. Ряди наших Отців-душпастирів доповнюють священники еспанського, німецького та інших похо-

джень. Багато латинських монастирів прийняли візантійський обряд, їхні ченці дбайливо і правильно виконують обрядові приписи, звертаючи таким чином пильну увагу всіх вірних Західньої Церкви на красу і зміст літургічних Богослужб. Для збереження Богослужбового культу вони навіть прийняли до Богослужб стару українсько-слов'янську мову.

Внаслідок нашого байдужого наставлення, ми залишаємося осторонь, але є небезпека, що можемо лишитися позаду. Тому нам треба зайнятися духовною сторінкою нашої діаспори та подбати про обрядові цінності культу наших Богослужень.

У Святій Землі твориться Станиця нашої Української Церкви. Є в пляні створити в Єрусалимі чоловічий, і у Вифлеємі жіночий монастирі. Тому звертаємося до вас із закликом зголошуватися і вступати в ряди богомольців за нашу Церкву та за наш нарід.

Не думайте, що ваше геройство буде недоцінене, що ваша посвята буде нікому невідома, що ваша праця буде без успіхів, а ваша амбіція буде незаспокоєна. Про це не турбуйтеся. Ви досягнете найбільшого геройства. Вас будуть цінити і свої, і чужі. Ви ж будете першими українськими піонерами і першими українськими сторожами Господнього Гробу. Ви перші ввійдете в ряди духовних репрезентантів українського народу. Вас будуть найбільше цінити, бо ви будете там молитися за українську Церкву і за страждаючий український нарід. Бо хто більше сьогодні потребує молитви, як не український нарід. Який нарід поніс за останні десятиліття більше жертв за свою Церкву і свою національну поставу, як український? Та, на превеликий жаль, між нашим народом нині може найменше покликань до духовного стану.

Тому звертаюся до вас, хлопці і дівчата, з закликом, щоб ви поважніше застановилися над нашим особистим майбутнім і майбутнім та долею українців розсіяних по всіх континентах земної кулі. Тоді напевно зумієте вирішити свою долю та вступити в ряди духовного стану.

Зголошуйтеся до Високопреподобних і Всечесніших наших Отців Духовних або просто до Апостольського Екзархату.

Ваші молодечі пориви і бажання участі в суспільній і національній праці знайдуть найкращий вислів у ваших молитвах. Ваші душі будуть щораз більше сповнюватися любов'ю до Бога і до свого народу. Ваша участь у Богослужбах дасть вам насолоду і вдоволення. Ви здасте собі справу, що сповняєте найвищу службу на землі, бо служитимете самому Господу, будете Його молити за кращу долю й волю українського народу.

**Ваша щира молитва все буде вислухана і Вашими молитвами
доконаєте найбільших діл, що для них за слабі людські сили.**

**Молимо Вселаскавого Господа, щоб допомагав вам у цих
застанах і дарив вас і ваших батьків Своїми небесними ласками
та покликав багатьох з-поміж вас до цього почесного і геройського
діла.**

**ВЛАДИКА
ОТЦІ
І ПАРАФІЇ**

ОТЕЦЬ ГЕНЕРАЛЬНИЙ ВІКАРІЙ

У 25-ту річницю українського католицького душпастирства в Новому Ульмі (1952-1977), Культ-освітня секція при парафіяльній домівці збрала дані з історії душпастирства та видала їх окремою книгою за редакцією Євгена Задарка. В статті „Керманич нашої громади”, взятій з цієї книги, читаємо:

„Щаслива ця громада, що в своїх рядах має здібні і рішучі одиниці, готові організувати й керувати її суспільним життям. Таким керманичем нашого греко-католицького душпастирства в Новому Ульмі є Отець Декан і Шамбелян **Василь Турковид**. Усі здобутки, якими втішається наше душпастирство великою мірою завдячуємо йому...”

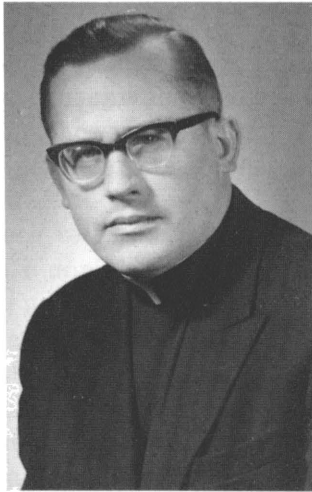
Від того часу минуло вже 13 років. Отець Митрат і Генеральний Вікарій, Василь Турковид, працює невтомно і далі в Христовому винограднику. Він улюблений і шанований своїми вірними та всіма українцями, що його знають.

Народився о. Турковид 2 січня 1918 року в селі Гуманець, на Львівщині. Теологічні студії розпочав 1942 року у Львові, але їх мусів перервати через воєнні події. Продовжував їх щойно після війни на Заході. Студіював найперше в Гіршбергу коло Мюнхену (1946), згодом в Кулемборгу (Голляндія). Закінчив їх у Мюнхені-Фрайзінгу. Священичу хіротонію отримав з рук Архiepіскопа Івана Бучка, 1 липня 1951 року, в церкві св. Пія в Мюнхені-Рамерсдорфі. Генеральний Вікарій о. прелат Петро Голинський доручив нововисвяченому священикові духовну опіку над українськими вірними на південно-західних теренах Німеччини. Тут о. Василь зорганізував 42 станиці, які в міру можливостей постійно обслуговував.

Улітку 1952 року о. В. Турковида призначено душпастирем українців-католиків у Новому Ульмі та околиці. Тут він зайнявся інтенсивним організуванням душпастирства. 15 жовтня цього ж року за його старанням організовано „Католицьку Акцію Жінок”. Згодом 27 квітня 1969 її переорганізовано в САЖН. У 1953 році зорганізовано тут „Католицьку Акцію Молодих Чоловіків”, а згодом і таку ж старших чоловіків. Хоч обидві згадані організації довго не проіснували, проте вони багато причинилися до релігійного й національного піднесення української ново-ульмівської громади.

Найбільшим досягненням „Католицької Акції Жінок” було придбання статуї Матері Божої, роботи відомого мистця Григорія Крука. Її урочисте посвячення відбулося 27 вересня 1953 року.

В тому ж 1953 році, старанням о. Василя, утворено Діловий комітет для побудови церкви в Новому Ульмі. Тепер треба було

*о. митрат монс. Василь
Турковид*

багато жертвенного зусилля, щоб здійснити цей найшляхетніший задум о. пароха, а саме, придбати землю і побудувати власну церкву. Але й тут усе закінчилось щасливо й уже 28 серпня 1958 року посвячено новозбудовану церкву. Згодом в 1966 році невтомний отець поставив перед громадою справу побудови власної домівки. Це зусилля також завершено щасливо при співпраці Апостольського Екзарха Владики Платона Корниляка й німецьких церковних чинників. Парафіяльний дім і домівку освячено 14 листопада 1971 року. Але й на цьому не зупинився працьовитий парох, він вирішив придбати для церкви ще дзвони. В короткому часі зібрано понад 200 тисяч німецьких марок і закуплено три великі дзвони. Їх освячено два роки після освячення домівки, 2 грудня 1973 року.

За згодою Преосвященного Владики Платона Корниляка, о. В. Турковид зробив заходи в Генеральній Курії Сестер Служебниць у Римі, щоб до Нового Ульму прислати сестер. І це зусилля було позитивно розв'язане. 8 лютого 1969 року прибули туди перші сестри, які досьогодні опікуються хворими, старшими та навчають дітей релігії.

Тут варто відзначити ще одне благородне зусилля о. митрата Турковида. Коли в Назареті в Святій Землі розпочато побудову

великої базиліки Благовіщення Пречистої Діви Марії, він вирішив примістити там мозаїкову репродукцію однієї з найбільш відомих чудотворних ікон Божої Матері з Зарваниці. Також і це зусилля увінчалось успіхом.

За свою ревну працю о. митрат удостоївся папського відзначення, отримавши титул шамбеляна. Відзначив о. В. Турковида також Апостольський Екзарх Кир Платон Корниляк, іменуючи його 1962 року деканом Південно-західнього протопресвітерату, а 1984 року Генеральним Вікарієм Апостольського Екзархату.

СВЯЩЕНИК-ОРГАНІЗАТОР

12 травня 1972 року невідомою смертю вирвала з лав наших активних священнослужителів, о. **Миколу (Николая) Вояковського**, колишнього Заступника Апостольського Візитатора для українських скитальців у Німеччині. Отець М. Вояковський — людина великого формату: принциповий і вдумливий священник-організатор Української Церкви на руїнах Німеччини після Другої світової війни.

Народився о. Микола 12 червня 1899 року в селі Богданівці Скалатського повіту. Батько його о. Сильвестер Вояковський був довголітнім парохом села Богданівки. Його високо цінили довколишні священники з деканами включно. З великим респектом відносилися до нього не тільки польські службовці та аристократи сусідніх міст, але й повітова влада, з старостою на чолі. Навіть воєводські цивільні й військові достойники мали собі за честь бути в його товаристві. Це був справді рідкісний велетень, що жив традиціями старої української шляхти.

Син Микола закінчив гімназію як Український Січовий Стрілець 1918 року в Станиславові. (До УСС пристав ще в 1917 році). Перебувши в воєнній операції в Україні, Микола вступив 1920 року до Духовної Семінарії у Львові, яку закінчив 1924 року. Того ж року одружився з Анною Левицькою і 1925 року прийняв священничі свячення та став працювати в Скалаті. Згодом був парохом в Олієві, а з 1927 до 1933 року в селі Страдче повіт Городок. Як енергійний і працьовитий священник, який трудився не лише на релігійному полі, але також на освітньому і економічному, був нагороджений крилошанськими відзнаками.

1939 року Митрополит Андрей Шептицький вислав о. Миколу до Відня на душпастирську працю серед українських робітників. Як священник він також працював в Літомержіцах, у Судетах. 2-го лютого 1945 року, за згодою папського Нунція Архiepіскопа Орсеніо, о. прелат Петро Вергун, Апостольський Візитатор у Німеччині, найменував своїм заступником („Заступаючим Управителем Апостольської Візитатури”) о. Миколу Вояковського. Занявши Берлін, більшовики вивезли о. П. Вергуна в Сибір, де він й загинув. Отець М. Вояковський, як заступник Апостольського Візитатора, виконував свої обов'язки до 1947 року. 1949 року виїхав

до Америки, спочатку на парафію в Боффало, а далі на парафію в Коговзі, а звідтам на парафію в Північному Брукліні.

Отець М. Вояковський був відомим проповідником і рівночасно автором численних проповідей, що друкувалися в Україні й на еміграції. Перший том його проповідей вийшов у Львові, 1930 року. В США видав два томи проповідей, один під заголовком *Вселенная веселися* (проповіді т. зв. різдвяного циклу), другий під заголовком *Бодріться — я переміг світ*.

Чин похорону великого Покійника звершив Владика Йосиф Шмондюк у сослуженні численних священників та при великій участі вірних. Тлінні останки о. М. Вояковського поховано на українському цвинтарі Святого Духа в Гемптонбурзі.

Однак усе те, чим о. М. Вояковський жив, для чого терпів у минулому й безнастанно трудився, поки не зламала його важка недуга, була Українська Церква, було добро й повнота прав українського народу.

„УВІЙДИ В РАДІСТЬ ГОСПОДА ТВОГО”

У своєму поминальному слові над домовиною бл. п. о. прелата **Петра Голинського**, Владика Платон, віддаючи останню шану покійникові, говорив:

Ми всі, що знали отця прелата Петра Голинського, переносимо важку втрату з приводу його смерті. Відійшов від нас у вічність заслужений священнослужитель — Христовий єрей, великий український патріот, людина доброго серця та проникливого ума.

Кілька днів перед відходом у вічність, дорогий отець прелат просив, щоб я уділив йому Св. Тайну Оливопомазання і, я ще раз мав нагоду переконатись у глибокій побожності покійного. Смерть прийняв він, як поклик Всевишнього. Глибокий богослов передав заповіт, поручаючи те, що є найважливіше і єдино конечне...!

Великі заслуги о. прелата на церковному полі, в рідній дієцезії. Ця праця приготувала його до відповідальних урядів, що їх він сповняв уже в Німеччині. З моїм приходом до Мюнхену, я найменував його Генеральним Вікарієм і Головою Церковного Суду. Особисто я завжди відчував велику пошану й симпатію до о. прелата, подивляючи його прикмети ума й серця.

Отець прелат радо співпрацював і помагав нам аж до кінця свого трудолюбного життя. Він зробив відповідні приготування до побудови нашої церкви в Мюнхені, яку за його молитвами задумуємо почати ще цього року.

Він відзначався богословським знанням і писав цінні статті, що їх поміщував наш тижневик. Усі ми засмучені й з жалем прощаємо нашого дорогого отця прелата.

Я справді засмучений і затривожений. Останніми роками відійшли від нас у вічність заслужені й добрі священники й насувається думка: хто ж їх заступить? Питання, над яким слід нам усім застановитися...

Прощаємо Вас, дорогий отче прелате, в імені Вашої достойної дружини, Ваших рідних, наших священників, наших монахинь та наших вірних і, дякуємо Вам за всі Ваші труди і за Вашу працю для добра нас усіх. Хай Відвічний Архиєрей — наш Божественний Спаситель винагородить Вас за все те, що Ви вчинили для Нього і для Святої Церкви. Прощаю Вас і в моєму імені й прошу молитися за нас, щоб ми гідно працювали у винограднику Христовому та заслужили й собі на вічну нагороду.

27 червня 1974 р. невідблаганна смерть вирвала з наших лав о. прелата Петра Голинського, принципового й відданого священника, чуйну й вдумливу людину та скромного громадянина. Серед священнослужителів української еміграції в Німеччині одне з почесних місць належить о. прелату П. Голинському, колишньому Генеральному Вікарієві Апостольського Візитатора, а згодом Апо-

стольського Екзарха в Німеччині. Його праця уже ввійшла до історичного фонду української еміграції та напевно виправдає сподівання майбутнього історика української Церкви в розсіянні.

Народився о. Петро Голинський 5 липня 1892 р. в Підгайчиках на Самбірщині в селянській родині Йосифа й Анни Кулик. Учився спочатку в народній школі в Рудках, згодом в гімназії в Самборі, яку закінчив ще до Першої світової війни. Як молодий юнак любив військову справу й вступив на навчання до військової академії, але довго там не затримався. Відчувши в собі покликання до духовного стану, вступив в університет на теологічний факультет спочатку у Львові, згодом в Інсбруку.

У пам'ятному 1918 р., закінчивши студії богослов'я, П. Голинський працював у Повітовому Комісаріаті Української Національної Ради в Рудках і редагував часопис *Громадська думка*. У травні 1919 р., він уже підстаршина, а згодом хорунжий в Українській Галицькій Армії, з якою, до речі, відбув похід за Збруч. Перебуваючи в Одесі попав у лабеті більшовиків, з яких чудом вирвався після чотирьох місяців гнітючого й тривожного ув'язнення. Виїхавши до Праги, він ще два роки продовжував студії в Карловому університеті. Єрейські свячення прийняв тількищо 26 лютого 1922 р. в Перемишлі. Тут зараз же став катехитом-виховником молоді. Два роки працював у гімназії в Сяноці, потім три роки в Сокалі й вкінці в українській гімназії в Перемишлі. Тут зумів заохотити молодих хлопців виїхати на студії до Торину й стати першими членами української вітки Чину Отців Салезіян. Отці Салезіяни є тепер керівниками й виховниками Української Малої Семінарії в Римі, а один із них — Владика Андрій Сапеляк став першим єпископом українців католиків у Аргентині. 1927 р. отримав крилошанські відзнаки та був іменований референтом Єпископського Ординаріату в Перемишлі. В 1939-1941 роках займав становище референта при Генеральному Вікарієві, Владиці Григорію Лакоті в Ярославі та рівночасно працював катехитом у місцевій українській гімназії. З вибухом німецько-совєтської війни поспішив о. П. Голинський у Східню Україну, щоб там зібрати інформації про можливість праці для католицького клиру серед місцевого населення. Про цю свою місійну подорож написав обширний звіт, що зберігається в Римі.

Повернувшись з України працював просинодальним суддею в єпархіяльному церковному Суді в Перемишлі та виконував обов'язки катехита. 1944 р. виїхав на душпастирську працю серед українських робітників спочатку в Бургенлянді в Австрії, а згодом у Баварії в місцевості чудотворної ікони Пресвятої Богородиці в Альтеттінгу, в 1944-1946 роках.

З утворенням Української Духовної Семінарії в Гіршбергу, в Баварії, з уваги на його богословське й аскетичне знання та вищу загальну підготову, став професором катехитики й педагогіки.

По виїзді до Америки о. прелата Миколи Вояковського, Апостольський Візитатор Кир Іван Бучко іменував о. професора П. Голинського своїм Генеральним Вікарієм. З 1960 р. цю саму функцію продовжував виконувати для Апостольського Екзарха Владики Платона Корниляка. Цей надзвичайний і високо-достойний обов'язок він виконував аж до свого виходу на пенсію.

1954 р. Папа Пій XII відзначив о. П. Голинського титулом прелата за великі заслуги для розвитку Української Католицької Церкви.

Отець прелат П. Голинський був також одним із засновників *Християнського голосу*. До речі, він дуже добре розумів значення преси для громади й надзвичайно прихильно ставився до її співробітників, даючи їм потрібні вказівки, поради та допомогу. Часто й сам дописував до газет. Широко відомим залишилися його цікаві аналітичні статті, роздуми до євангельських читань та різні дописи.

За його клопотанням придбано на власність 1957 р. велику площу і будинок для Церкви, в якому в той час приміщувалась Апостольська Візитатура, а тепер — Апостольський Екзархат. У будинку знайшли для себе приміщення різні бюро, канцелярії, українська суботня школа, садочок, як також редакція газети й адміністрація видавництва „Християнський голос” та друкарня „Логос”.

Отець прелат старався також здвигнути український храм Господній на площі біля закупленого будинку. Був навіть затверджений плян і зібрано поважну суму грошей, але до побудови тоді не приступлено.

1972 р. родина, приятелі й широка громада вірних урочисто відзначили 50-річчя священства о. прелата П. Голинського. З цього приводу *Християнський голос* писав: „Золотий ювілей священства! 50 років служіння Богові, рідній Церкві і рідному народові! Скільки жертвенности, посвяти, праці, турбот... Скільки Богослужень, душпастирської опіки і поради, коли проблеми інших ставали турботами священника, що співчував, радувався, але й турбувався разом зі своїми вірними. Що ж написати про ті 50 років, яку оцінку їм дати?”

Два роки пізніше, о. прелат П. Голинський відійшов у вічність. Обірвалося життя людини, яку всі цінували за її працьовитість, за вміння жити й співпрацювати з людьми. Окремо болів з цього

приводу Чин Отців Салезіян східньої вітки, якого о. прелат П. Голинський був співосновником та з яким стояв у повному зв'язку до своєї смерті. Добре слово про визначного священика сказали й інші.

Ми хочемо тут лише додати, що характерною рисою о. прелата Петра Голинського, в додаток до ствердження його священицької відданости, мовляв, „Єрей еси вівіки по чину Мелхиседекову”, було його глибоке розуміння життя та його наскрізь зріла оцінка складних подій часу. Він повсякчасно і повсюдно віддавав свої сили, знання й багатий досвід справі української Церкви й українського народу в розсіянні та, таким чином, цілком і повністю заслужив на промовисті слова св. євангелиста Матея: „Добре, слуго благий і вірний, в малому ти був мені вірний, над багатьма тебе поставлю, увійди в радість Господа твого”.

„Я ПРАЦЮВАВ ЩИРО...”

21 серпня 1983 року помер у Мюнхені о. канцлер і крилошанин **Степан Дмитришин**. Відійшла з цього світу людина, що користувалася великою повагою серед своїх зверхників і вірних. Знали його, як доброго знавця нашого обряду і церковного співу, а також, як щирого українського патріота, який щедро жертвував на різні суспільні потреби і завжди брав активну участь у громадському та культурному житті.

Народився о. Степан Дмитришин 20 серпня 1903 року в Перемишлі. Народню школу ім. Маркіяна Шашкевича, гімназію та богословські студії закінчив у своєму рідному місті. 8 квітня 1928 року прийняв св. Тайну Священства з рук Єпископа-Ісповідника Йосафата Коциловського.

В цьому ж 1928 році став на працю священника-помічника в парафії Нова Весь на Лемківщині, де парохом був відомий український діяч о. Василь Смолинський. Згодом душпастирював у Матієві на Лемківщині й у Баричі Перемиського повіту, де виконував обов'язки пароха. В еміграції працював як священник у Міттенвальді, Нюрнберзі, Крайльсгаймі, Штутгарті. З 1964 року душпастирював у Мюнхені, де був канцлером Апостольського Екзархату. 1977 року Блаженніший Первоієрарх Йосиф найменував його почесним крилошанином. У грамоті з цього приводу, сказано таке: „Доцінюючи Вашу ревність для Божої слави і для добра Церкви і Народу, висловлюємо Вам наше повне признание і похвалу та оцею грамотою іменуємо Вас Почесним Крилошанином”.

Наша громада щиро пошанувала о. Степан Дмитришина, 20 листопада 1963 року, з приводу його 60-річчя з дня народження та 35-річчя з дня священства. Проф. Гнат Мартинець, голова Крайового Об'єднання УХР, складаючи побажання о. ювілярові від УХР в Німеччині, підкреслив його заслуги, як священника і громадянина та ствердив, що „Він — щирий священник”.

Мав щастя о. С. Дмитришин дожити також свого золотого ювілею священнослужіння. І так день 8 квітня 1978 року, став святковим днем не тільки для нього, але і для всієї української громади Мюнхену, що відзначила врочисто цей рідкісний ювілей. Вершком цього радісного свята було мистецьке читання вірша

„Слово ювілейне”, написаного з приводу цієї події, і прочитаного відомою декляматоркою Павлиною Тимченко. Тут особливо глибоко запали в пам'ять присутніх такі рядки:

І Пам'ятного дня отого
з знаменом таким священним
пішов Отець в життя дорогу,
щоб діла вершить спасенні:
На славу Богу Триодному,
на благо Церкві, і громаді,
на користь ближньому своєму.

Чин похорону о. канцлера відправив Владика-Екзарх 28 серпня в соборі Покрови Пресвятої Богородиці і св. Апостола Андрія Первозванного. Співслужили при цьому важливому акті: о. декан і крилошанин Василь Турковид, о. д-р крилошанин Іван Гриньох, о. Архимандрит Йосиф Іван Петерс, о. д-р Льотар Вальдміллер, о. Михайло Шеверного, о. рад. Микола Іванців, о. д-р Іван Ортинський, о. д-р Володимир Арвай та о. Євген Гарабач.

У своєму зворушливому прощальному слові Владика Платон широко відзначив заслуги о. канцлера та згадав одну розмову з о. Дмитришином, в якій він говорив: „Я працював щиро, мене крикитували, але я ніколи не знеохочувався, а працював далі. Аджеж усі труднощі, що виникають, треба перемагати посиленою працею і жертвенністю”. Справді глибокий християнський підхід, над яким варто призадуматися.

На цвинтарі тепло попрощав свого співбрата о. крилошанин Іван Гриньох і о. Мирон Мольчко. Промовляли тут також представники українських громадських установ.

ВІРНИЙ ДО СМЕРТИ

19 червня 1979 року упокоївся в Бозі на 70-му році життя і 46-му році священства бл. п. Отець **Іван Томашівський**, душпастир Оснабрюку, Консисторіальний радник, декан і Генеральний Вікарій Апостольського Екзархату в Німеччині.

26 червня 1979 року в соборі Покрови Пресвятої Богородиці і св. Апостола Андрія Первозванного в Мюнхені Преосвященний Владика Платон Корниляк відправив архиєрейську поминальну Службу Божу і чин похорону. Співслужили: о. канцлер і крилошанин Степан Дмитришин, о. проф. Іван Гриньох, о. декан і шамбелян Василь Турковид, о. д-р Іван Ортинський, о. Михайло Амброз і о. Володимир Гаргай та диякон д-р Богдан Сенишин.

Після полудня того ж дня в українській частині мюнхенського „Вальдфрідгофу” похоронили тлінні останки отця Івана. Чин похорону відправив Владика і згадані Отці. Поминальне слово виголосив Владика Платон, а прощальне слово о. С. Дмитришин. Від німецької дієцезії Оснабрюку і місцевого Єпископа попрощав Покійника о. д-р Карл Вісте. Марія Льюйфер зворушливими словами попрощала Отця Душпастиря від усіх його колишніх парафіян.

З метою належно пошанувати пам'ять ревного і трудолюбивого священика, друкуємо слово Владики Платона і слово о. крилошанина С. Дмитришина.

Слово Преосвященного Владики Платона Корниляка:

„Будь вірний до смерти, і дам тобі вінець життя” (Одкровення, 2, 10). Віддаючи останню послугу бл. п. о. Іванові Томашівському, мимоволі приходять нам на думку ці слова Божественного Спасителя Господа нашого Ісуса Христа, сказані до Єпископа в Смирні. Покійний, будучи сумлінним і богобоязливим, взяв собі до серця слова „Будь вірний...”

І як нам відомо, він старався під час свого життя, всіма силами, дотримуватися цього закликту Спасителя.

Отець Іван був вірний Христові під час душпастирської праці у Христовім винограднику на українській землі. З молодечим запалом провадив він повірені душі, сповняючи свої обов'язки: хрестив, вінчав, потішав, хоронив своїх духовних дітей, напминав їх, проповідуючи золотоусно слово Боже. Не можна забувати і його праці на народній ниві, а зокрема його великої любови до українського народу.

Велику душпастирську ревність виявив Отець Іван також на скитальщині, в Німеччині, в таборах для переселенців та серед наших вірних на великих просторах діяспорного розсіяння. Душпастирську працю він любив усім своїм серцем.

Блаженної пам'яті Отець Іван Томашівський був довгі роки Деканом-Протопресвітером, а для співбратів священиків братом і приятелем. Уміло проводив деканальні конференції і опікувався деканальною молоддю. Протопресвітер опікувався також нашими монастирями в Крефельді-Траарі та в Буке.

Був він радником Апостольського Екзарха, його Генеральним Вікарієм і заступником, головню під час років, коли відбувався Вселенський Собор II Ватиканський.

Можемо сподіватися, що вічна нагорода буде дана Покійному Отцю Іванові, нагорода, що про неї згадує св. Павло: „Те, чого око не бачило й вухо не чуло, що на думку людині не спало приготував Бог тим, що його люблять”.

Надіємося, що Христос покликав його словами: „Гаразд, слуго добрий і вірний. У малому ти був вірний, поставлю тебе над великим” (Мат. 25, 21).

Ми всі прощаємо Отця, прощають його наші священносеї, прощають Сестри, прощають наші вірні, парафіяни, наша молодь, наші діти.

Нехай Милосердний Суддя прийме Отця в свої небесні хорони.

Слово о. крилошанина Степана Дмитришина:

Тут біля відкритої могили, що має прийняти тлінні останки о. декана Івана Томашівського, віддаємо Йому нашу останню послугу.

Немає між живими ревного, трудолюбивого Отця Декана, нашого співбрата, який жив й працював на славу Божу та трудився для спасіння людських душ. Лишилися Його діла, які хочемо згадати в цьому прощальному слові.

Св. Тайну Священства прийняв він від Єпископа-ісповідника Григорія Лакоти, 5 березня 1933 року.

Спочатку працював помічником пароха в Кривчі біля Перемишля, а після його смерті став завідувачем парафії. Працював тут до вибуху Другої світової війни й першої більшовицької інвазії. Захопив його тут і вибух німецько-совєтської війни, з якої чудом врятувався.

Опинившись поза кордонами рідного краю, став принагідно військовим капеляном I-ої Української Дивізії „Галичина”. Після війни повертається до душпастирської праці й як священик-помічник працює в Райні, а згодом як душпастир в Дорстені. З виїздом наших людей до заокєанських країн, Владика Скитальців призначив о. І. Томашівського душпастирем в Гамбургу. Тут Покійник проявив велику обов'язковість й ревність у праці. За таке віддане наставлення до душпастирської відповідальності, Владика Іван призначив його деканом.

У жовтні 1962 року, Декан І. Томашівський перейшов до Мюнхену і тут заступав Владика Платона під час першої сесії II Ватиканського Собору. Весною 1963 року повернувся він до Оснабрюку і тут працював до своєї смерті. Як декан північно-західнього деканату проявив чималу діяльність, виконуючи найрізноманітніші завдання, доручені йому Владикою Екзархом. Також, як консисторіальний радник служив Владиці потрібними порадами. Коли помер о. прелат П. Голинський, Владика Платон

найменував о. І. Томашівського Генеральним Вікарієм Апостольського Екзарха.

Покійний Генеральний Вікарій любив нашу Церкву, любив своїх вірних й ніколи не жалував гроша на добрі цілі. Він пожертвував 10 000 марок на катедральний храм, а в своєму заповіті призначив певну суму грошей на Апостольський Екзархат. Був справді винятковою людиною у своїй людській доброті, шляхетності, самопосвяті. До священників у деканаті відносився по-братньому, був справедливий в оцінці праці поодиноких отців душпастирів.

Це лише скромні уривки з багатоплідного життя нашого дорогого померлого. Тепер бажаю попросити нашого о. Декана від нашого Владика і подякувати йому за його ревну працю і відданість. Прощаю о. Івана від духовенства нашого Екзархату і наших вірних, яким він служив віддано. Прощаю його від Священничого Товариства св. Андрія Первозванного, якого він був діяльним членом. Окремо дозволю собі попросити о. Івана від священників Перемиської єпархії, його товаришів, що душпастирюють у теперішній Польщі, а може й в Україні.

Прощаю його також від членів родини, яким він щедро допомагав. Як вони довідаються про його смерть, то з жалем і болем у серці благатимуть Всевишнього, щоб упокоїв душу слуги Божого о. Івана в місці світлім, в місті квітучім, в місці спокійнім, де нема ні болю, ні печалі, ні зідхання.

Ми, Отці, що працюємо в душпастирствах Німеччини, дякуємо Отцю Деканові за дружність й прирікаємо, що будемо молитися, щоб Господь наділив його Царством небесним.

ВІДДАВАВ ВСІ ЗНАННЯ І ТЕПЛО СВОГО СЕРЦЯ

Бог, володар життя і смерти, покликав до себе 23 січня 1981 року свого вірного слугу і священника о. декана **Івана Мирослава Леськовича**, голову священничого товариства св. Андрія, душпастиря українців у Гамбургу.

Отець Іван Мирослав Леськович народився у Львові 11 грудня 1913 року. Вчився в гімназії, а з 1932 року в Богословській Академії у Львові. Ректор Академії, сьогодні покійний Патріарх Йосиф Сліпий, вислав його, як здібного і надійного богослова, 1936 року, на студії до Страсбургу. Тут 1939 року в державному університеті здобув він ступінь магістра богослов'я. Священничі висвячення прийняв 25 липня 1937 року, в Боплято в Бельгії.

Під час Другої світової війни був секретарем о. митрата Перрідона, якому ревно допомагав у його душпастирській праці на території Франції. 11 років був редактором *Церковного вісника* в Парижі. В 1946-1951 роках був канцлером Архієпископа Івана Бучка у Франції. В тому часі, не зважаючи на численні обов'язки та велике навантаження працею, вписався на правничий факультет Сорбонського університету. 1951 року Владика Іван Бучко переніс його до Мюнхену і тут, до 1962 року, він був канцлером спочатку Генерального Вікарія о. прелата Петра Голинського, а згодом Владики Платона Корниляка. В 1962 році став душпастирем українців і деканом у Гамбургу.

24 серпня 1980 року пережив радісну хвилину — посвячення новозбудованої церкви Всіх Святих у Гамбургу. І які дивні Божі діла! Церква Всіх Святих є, здається, першим Божим храмом, який оснований за володіння на Петровому престолі Папи Івана Павла II, Вселенського Архієрея слов'янського походження, представника Мовчазної Церкви, який глибоко розуміє і співчуває долі переслідуваних і позбавлених волі народів. Його ім'я вписано в обох грамотах, які покладено в наріжний камінь української церкви Всіх Святих. Віримо, що ця подія зближить різні слов'янські народи, які живуть в цьому великому північному центрі і чекають на свободу в своїх країнах.

26 січня 1981 року попрощали свого пароха у власній церкві вірні й приятелі в Гамбургу. В п'ятницю 30 січня, Владика Платон в сослуженні священників, між ними членів Товариства св. Андрія,

відслужив архиєрейську св. Літургію і того самого дня після полудня поховано о. Івана в Мюнхені на цвинтарі „Вальдфрідгоф”, біля могили о. декана Івана Томашівського.

Треба відзначити, що священнича праця о. Івана Леськовича та його багатий організаційний вклад знайшли повне зрозуміння в українській церковній громаді в Гамбурзі, яка активно продовжує почату ним працю.

„Із святими упокій, Христе, душу слуги Твого, єрея Івана Мирослава і вчини йому вічну пам’ять!”

АПОСТОЛЬСЬКИЙ ЕКЗАРХАТ УКРАЇНЦІВ КАТОЛІКІВ НІМЕЧЧИНИ І СКАНДИНАВІЇ*

ЦЕНТРАЛЬНА АДМІНІСТРАЦІЯ

Преосвященніший Владика д-р богослов'я, д-р філософії і почесний
доктор права

ПЛАТОН КОРНИЛЯК

єпископ Кастромартійський, Апостольський Екзарх; єп. хіротонія
7 липня 1959

СКЛАД КАНЦЕЛЯРІЇ

Генеральний Вікарій:

о. мит. Василь Турковид

Канцлер:

о. прелат Йоаким Джуджар

Заступник Канцлера:

о. Мирон Мольчко

Економ:

о. прелат Йоаким Джуджар

Секретарка Канцелярії і Архівіст:

Ольга Тузяк

ЕКЗАРХАЛЬНИЙ СУД

Судовий Вікарій:

о. мит. Іван Гриньох

Заступник Судового Вікарія:

о. Мирон Мольчко

* Передруковусмо, в скороченні, з книги о. д-ра Дмитра Бражейовського, *Schematicism of the Ukrainian Catholic Church: A Survey of the Church in Diaspora*, Рим, 1988, стор. 867-899.

Синодальні Судді:

о. Володимир Арвай, о. монс. Йосиф Казанова-і-Марторель

Оборонець подружнього зв'язку — о. Лібор Коваль

Нотарі Суду:

о. прелат Йоаким Джуджар, о. Стефан Воротняк

ЕКЗАРХАЛЬНІ АДМІНІСТРАТИВНІ ГРУПИ

Екзархальні Консультори:

о. мит. Василь Турковид, о. Микола Іванців, о. Михайло Іваник,
о. Діонізій Копчанський

Священнича Рада:

о. Володимир Арвай, о. Дмитро Поперечний, о. Василь Воротняк

Адміністративна Рада:

Преосв. Кир Платон Корниляк, о. мит. Василь Турковид,
о. прелат Йоаким Джуджар

ЕКЗАРХАЛЬНІ БЮРА

Цензор:

о. мит. Іван Гриньох

Директор Католицького Апостоляту:

о. монс. Йосиф Казанова-і-Марторель

Директор Катехитичного Навчання:

о. Мирон Мольчко

Директор Екзархальних Організацій:

о. мит. Василь Турковид

Директор Екзархальної Комісії Забезпечення:

о. Мирон Мольчко

КАТОЛИЦЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ ЕКЗАРХАТУ

Український Християнський Рух (УХР)

(засновано 1959 року, складається з 21 відділу)

Духовний Опікун: о. мит. Іван Гриньох

Президент: Проф. Володимир Максимович

Український Християнський Робітничий Рух (УХРР)
(засновано 1967 року, складається з 18 відділів)

Духовний Опікун: о. Євген Гарабач
Президент: дир. Григорій Наняк

Світське Апостольство Жінок у Німеччині (САЖН)
(засновано 1966 року, складається з 23 відділів)

Духовний опікун: о. мит. Василь Турковид
Президент: Ярослава Філь

Патріархальна Організація
(засновано 1976 року, складається з 18 відділів)
Президент: проф. Володимир Кальваровський

КАТОЛИЦЬКІ ІНСТИТУЦІЇ ЕКЗАРХАТУ

Екзархальна Бібліотека
Бібліотекарка: Сестра Євтимія Роїк, ССПДМ

СОЦІАЛЬНІ ІНСТИТУЦІЇ

Старечий дім „Марія Шуц”
(відкрито 1958 року)

Власність Апостольського Екзархату під управою Сестер ЧСВВ

ПУБЛІКАЦІЇ

Християнський голос

тижневик, вперше появився 1949 року; кожного тижня друкується
1800 чисел.

Друкарня і Видавництво „Логос”

Власність Апостольського Екзархату
(засновано 1949 року)

АДМІНІСТРАТИВНИЙ ПОДІЛ НА ДЕКАНАТИ

Деканат „Північ”: Гамбург, Гільдесгайм і Оснабрюк
Декан: о. монс. Йосиф Казанова-і-Марторель

Деканат „Північ-Захід”: Ессен, Крефельд-Траар, Мюнстер і
Білефельд
Декан: о. Діонізій Копчанський

Деканат „Південь-Захід”: Новий Ульм, Трієр-Шпаєр, Штутгарт,
Франкфурт над Майном, Фрайбург і Крайльсгайм
Декан: о. мит. Василь Турковид

Деканат „Південь-Схід”: Інгольштадт, Ляндсгут і Нюрнберг
Декан: о. Михайло Іваник

ДУШПАСТИРСЬКІ ОСЕРЕДКИ — 1986
з супровідними місцевостями й іншими парафіями, обслугованими
цим самим священиком або його помічником

Білефельд — Божої Матері Неустаючої Помочі
Душпастир: о. Василь Воротняк
Дортмунд, Бекгоф, Буке/Альтенбекен

Крайльсгайм, Душпастир: о. Дмитро Поперечний
Ельванген, Гольд Гофен, Роттенбург, Швєбіш Гмюнд,
Швєбіш Галль

Ессен — св. Юра
Душпастир: о. Іван Гіз, двообрядовий
Ботроп, Гох, Кальденгавзен, Кевеляр, Клеве, Обєргавзен,
Плеттенберг

Фрайбург, Душпастир: о. д-р Іван Ортинський, СДБ
Помічник: о. Лібор Коваль, двообрядовий
Карльсруге, Кель, Оффєнбург, Пфєрцгайм, Радольфцєлл,
Раштатт, Віслох

Гамбург — Церква Всіх Святих
Душпастир: о. монс. Йосиф Казанова-і-Марторель

Гарксшайде — повіт Гамбург, Гамбург-Ніндорф (Церква св. Ангари), Любек (Герц-Єзу Пропштайнкірхе), Нойштадт Гамбург-Шнелъзен, Гайденав

Берлін — Каплиця візантійського обряду

Скандинавія

Мальмо, Швеція — Церква Непорочного Зачаття, Люнд, Швеція — Церква св. Томи, Еребро, Швеція — Церква св. Ескіла, Осльо, Норвегія — Манастир Францішканів

Гільдесгайм, Душпастир: о. Микола Іванців
Помічник: о. Куніберт Шретер (Ганновер), двообрядовий
Брауншвайг, Целле, Госляр, Геттінген, Ганновер, Остероде, Зарштедт

Інгольштадт — Покрова Пресвятої Богородиці
Душпастир: о. Михайло Шевернога
Дешінг, Айхштетт, Нойбург-Донау, Тройхтлінген

Крефельд-Траар — Покрова Пресвятої Богородиці
Душпастир: о. Яків Новак
Помічники: о. Володимир Шультен, двообрядовий
о. Йосиф Шпельтен, двообрядовий
Аахен, Бонн, Менхенгладбах, Нідеркріхтен, Дюссельдорф, Кельн
Райндален, Зігбург

Ляндсгут, Душпастир: о. Михайло Іваник
Помічник: о. Клявс Гамбер (Регенсбург), двообрядовий
Деггендорф, Фрайзінг, Ноймаркт, Пассав, Регенсбург,
Штравбінг, Вальдкрайбург, Цвізель

Мюнхен — Покрова Пресвятої Богородиці
і св. Андрія Первозванного
Ректор: о. Мирон Мольчко
о. прелат Йоаким Джуджар (Людвігсфельд і Розенгайм)

Людвігсфельд — св. Івана Непомука

Розенгайм — св. Михайла

Мюнстер — „Драй Фальтігкайт” (Церква латинського обряду)
Душпастир: о. Діонізій Копчанський
Бохольт, Дорстен, Райне

Новий Ульм — Успіння Пресвятої Богородиці
Душпастир: о. мит. Василь Турковид
Авгсбург, Біберах, Діллінген, Егінген, Ляйпгайм, Лойткірх,
Равенсбург, Рідлінген

Нюрнберг — Доброго Пастиря
Душпастир: о. Кирило Планчак
Амберг, Ансбах, Бад Кіссінген, Бамберг-Гайлігес Граб, Байройт
Швайнфурт

Оснабрюк, Душпастир: о. Стефан Воротняк
Бремен, Дельменгорст, Лінген, Ольденбург

Штутгарт/Людвігсбург, Душпастир: о. Роман Врущак
Бад Канштадт, Бодельгавзен, Гайльбронн, Кірхгайм,
Людвігсбург-Грінбіль, Штутгарт-Фазаненгоф,
Франкфурт над Майном, Ашаффенбург, Гайдельберг, Мангайм

Трієр/Шпаєр, Душпастир: о. Дам'ян Шеферс, ОСД з Марія Лях,
двообрядовий
Помічник: о. Михайло Кунцлер, двообрядовий
Бад Кройцнах, Дірмштайн, Гомбург/Заар, Кайзерслявтерн,
Ляндау, Лебах, Заарбрюкен

ПАРАФІЇ — 1986

Мюнхен

Катедральна парафія Покрови Пресвятої Богородиці
і св. Апостола Андрія Первозванного
Ректор: о. Мирон Мольчко
о. прелат Йоаким Джуджар (адміністратор Людвігсфельду)
Дяк: Іван Задарко
Історичні дані: Парафію засновано 1941 року. В 1945-1946 роках

парафія була осідком Апостольського Візитатора для українців візантійського обряду в Німеччині; з 1946 до 1959 була осідком Генерального Вікарія для українців візантійського обряду в Німеччині, а з 1959 року — осідком Апостольського Екзарха для українців візантійського обряду в Німеччині. Церкву, будинок для пароха й парафіяльні будинки збудовано 1976 року. Церковна площа займає 6 000 кв. м. Статистичні дані: Невідомо скільки було парафіян у час заснування церкви. В 1986 році в Мюнхені й околицях було близько 2 000 парафіян, в тому числі 850 народжених в Україні. Парафія має постійні реєстри, почавши з 1941 року, за винятком даних про перше св. Причастя. Дані про перше св. Причастя зберігаються, почавши з 1977 року.

Берлін

Церква св. Миколая

Деканат „Північ”

Церкву обслуговують священні сили з Гамбургу.

Адміністратор: о. монс. Йосиф Казанова-і-Марторель.

Історичні дані: В 1908-1926 роках українських сезонних робітників і студентів у Німеччині час від часу обслуговували священники зі Львова. В різні роки того періоду тут працювали для українських вірних о. Олекса Базюк, о. Леонтій Куницький, о. Михайло Кіндій та інші. 1927 року Митрополит Андрей Шептицький призначив о. Петра Вергуна на постійного душпастиря в Берліні та доручив йому духовну опіку над українськими вірними в Німеччині. В 1940 році, коли внаслідок війни збільшилося в Німеччині число українців і їхніх священників, о. П. Вергуна підвищено до Апостольського Адміністратора на Німеччину, з поширеним завданням нести духовну опіку зростаючому українському населенню. Тоді о. Івана Кедровського призначено консультатором/економом, о. Омеляна Стасюка консультатором у ділянці адміністрації. Отець Іван Чорняк став Генеральним Вікарієм і адміністратором парафії в Берліні (1941-1942), а о. Петро Романишин його заступником. В 1942-1944 роках адміністратором парафії в Берліні був о. П. Романишин.

Становище в Берліні під час і після війни було дуже небезпечним, подібно як в усій центральній і східній Європі. 1945 року більшовики заарештували о. П. Вергуна й заслали в Сибір. Українські вірні в своїй більшості втекли з Берліну, і парафія була тимчасово закрита.

Білефельд
Церква Божої Матері Неустаючої Помочі
Деканат „Північ-Захід”

Душпастир: о. Василь Воротняк

Історичні дані: 1945 року відкрито в Білефельді табір для переміщених осіб і забезпечено їх духовною опікою. Після закриття табору, Білефельд став душпастирським осередком і його обслуговували з Бремену, Августдорфу й Мюнстеру до 1977 року. 1972 року побудовано тут церкву. Церковна площа займає 1 000 кв. м.

Крайльсгайм
Немає церкви
Деканат „Південь-Захід”

Душпастир: о. Дмитро Поперечний
Дяк: Софія Кушнір

Історичні дані: Парафію засновано 1954 року.

Ессен
Церква св. Юра
Деканат „Північ-Захід”
Душпастир: о. Іван Гіз
Дяк: Василь Середюк

Історичні дані: До 1962 року парафію обслуговувало з Мюнстеру або з Крефельду-Траару. В 1975 році побудовано каплицю, будинок для священика і церковний будинок.

Франкфурт над Майном
Немає церкви
Деканат „Південь-Захід”

Обслуговується з Штутгарту/Людвігсбургу
Адміністратор: о. Роман Врущак

Історичні дані: Парафію засновано в 1945 році і до 1947 року священик був постійним жителем місцевості. Протягом деякого часу парафія обслуговувала чи її обслуговувало з кількох таборів, що були розположені навкруги Ашаффенбургу. В 1950 році, коли табори закрито з виїздом біженців, священик залишався там до 1954 року, а тоді перенісся до Кріфтелю. Він продовжував обслуговувати Франкфурт до свого виїзду до Канади в 1982 році. Від того часу вірних обслуговує священик з Штутгарту/Людвігсбургу.

Фрайбург
Немає церкви
Деканат „Південь-Захід”

Душпастир: о. д-р Іван Ортинський
Помічник: о. д-р Лібор Коваль

Історичні дані: Українці Фрайбургу сформували свою церковну громаду на початку 1940-их років і тоді їх обслуговували священники з Засбаху і Бамбергу. 1944 року прибув сюди священник на постійно. Протягом 1955-1962 років місцевість обслуговував священник з Кріфтелю.

Гамбург
Церква Всіх Святих
Деканат „Північ”

Душпастир: о. монс. Йосиф Казанова-і-Марторель
Дяк: Павло Головчук

Історичні дані: Парафію засновано в 1944 році й в її склад включено Гамбург, Гаркшайде, Нойграбен, Шнелльзен, Піннеберг, Любек, Нойштадт, Гайденау та Еррель. З 1983 року туди включено також Берлін і Скандинавію. Спочатку в Гамбурзі св. Літургії служено в каплиці Успіння Марієнкранкенгавзу й їх служили священники з Бремену й Ойтина. Церкву, будинок для священника і церковні будинки побудовано в 1980 році. Церковна площа займає 1 500 кв. м.

Гільдесгайм
Парафія Гільдесгайму
Деканат „Північ”

Душпастир: о. Микола Іванців
Помічник: о. Куніберт Шретер, двообрядовий

Історичні дані: Парафію в Гільдесгаймі відкрито 1941 року і до 1965 року її обслуговували священники з сусідніх парафій Деканату „Північ”. Парафія в Ганновері почала своє існування після Другої світової війни. В Ганновері церковна площа займає 1 000 кв. м., а в Гільдесгаймі 160 кв. м.

Інгольштадт
Церква Покрови Пресвятої Богородиці
Деканат „Південь-Схід”

Душпастир: о. Михайло Шеверного

Історичні дані: Табір для переміщених осіб відкрито в Інгольштадті 1946 року, а в 1953 році утворено постійно парафію. До парафії належить каплиця і парафіяльний будинок.

Крефельд-Траар

Церква Покрови Пресвятої Богородиці
Деканат „Північ-Захід”

Душпастир: о. Яків Новак

Помічники: о. Володимир Шультен і о. Йосиф Шпельтен,
двообрядові.

Дяк: Василь Бабійчук

Історичні дані: Парафію засновано 1953 року.

Ляндсгут

Немає церкви
Деканат „Південь-Схід”

Душпастир: о. Михайло Іваник

Помічник: о. Клявс Гамбер, двообрядовий

Історичні дані: В 1946-1950 роках в Ляндсгуті був великий табір для переміщених осіб із школою та іншою багатогранною діяльністю. Постійну парафію засновано в 1950 році.

Мюнстер

„Драйфальтігкайт” (Церква латинського обряду)
Деканат „Північ-Захід”

Душпастир: о. Діонісій Копчанський

Історичні дані: Парафію засновано 1947 року. В 1958-1977 роках Мюнстер і Білефельд обслуговував о. Діонісій Копчанський. 1977 року о. Василь Воротняк став парохом Білефельду.

Новий Ульм

Церква Успіння Пресвятої Богородиці
Деканат „Південь-Захід”

Душпастир: о. мит. Василь Турковид

Дяк: Михайло Франкевич

Дяк/Директор хору: Євген Задарко

Історичні дані: В 1940 роках в Новому Ульмі було два табори

для переміщених осіб (Людвігсфельд-Казерне і Райнгардт-Казерне) й з 1951 року постійна парафія. Церкву побудовано в 1956-1958 роках, школу й жіночий монастир в 1969 році, а будинок для пароха і церковний будинок в 1970-1971 роках. Церковна площа займає 1 000 кв. м.

Нюрнберг

Церква Доброго Пастиря
Деканат „Південь-Схід”

Душпастир: о. Кирило Планчак
Дяк: Марія Пфайфер

Історичні дані: Парафію засновано в 1946 році. Її територія включає Нюрнберг, Амберг і Бамберг.

Оснабрюк

Немає церкви
Деканат „Північ”

Священик: о. Стефан Воротняк

Історичні дані: В 1941-1945 роках місцевість Оснабрюк обслуговували священики з сусідніх парафій. Коли 1945 року відкрито в Оснабрюк табір для переміщених осіб, табір і парафію обслуговував деякий час один священик. Св. Літургії відбуваються в церквах латинського обряду.

Розенгайм

Церква св. Михаїла
Належить до катедрального собору

Вірних обслуговує священик Катедрального собору
Адміністратор: о. Йоаким Джуджар
Дяк/ Директори хору: Іван Федина і Марія Марлог

Історичні дані: В 1950-1980 роках в місцевості був постійний священик. З 1980 року вірних обслуговує священик Катедрального собору.

Штутгарт/Людвігсбург

Немає церкви
Деканат: „Південь-Захід”

Душпастир: о. Роман Врущак

Історичні дані: Після Другої світової війни в околицях Штут-

гарту було два табори для переміщених осіб й в кожному з них працював священик. Від 1951 року, коли табори закрито, місцевість обслуговує один священик. Територія, крім вище згаданих місцевостей, включає ще Кірхгайм, Бад Канштадт й Гайльбронн.

Трієр/Шпаєр
Немає Церкви
Деканат: „Південь-Захід”

Душпастир: о. Дам'ян Шеферс, ОСБ, двообрядовий
Помічник: о. Михайло Кунцлер, двообрядовий

Історичні дані: Спочатку місцевість обслуговували священики з сусідніх парафій. Тепер обслуговується з Марія Лях.

ДУХОВЕНСТВО — 1986

КОРНИЛЯК, Платон В., Преосв. Владика, Апостольський Екзарх українців католиків візантійського обряду в Німеччині і Скандинавії.

Дата і місце народження: 6 вересня 1920 року в Стебні, Буковина.

Студіював: Папська Колегія св. Йосафата, Рим (1939-1947), Урбаніянський університет, Рим (1939-1946), де здобув докторат з богослов'я (1947) та Григоріянський університет, Рим (1946-1948), де здобув ступінь доктора філософії (1948).

Прийняв висвячення: від Єпископа Івана Бучка в Римі, 25 березня 1945.

Церковна служба: священник-помічник в церкві св.св. Кирила і Методія, Оліфант, Пенсильванія, США (1948) і в катедральному соборі Непорочного Зачаття Пресвятої Богородиці, Філядельфія (1948-1952), секретар Митрополита Архиепископа Філядельфії (1950-1952), канцлер Філядельфійського Екзархату (1952-1958).

Єрархічні підвищення: призначений титулярним Кастромартійським Єпископом і Апостольським Екзархом в Німеччині, 17 квітня 1959. Посвячений в сан єпископа Митрополитом Архиепископом Константином Богачевським, Єпископом Амбросієм Сенишином і Єпископом Йосифом Шмондюком у Філядельфії, 7 липня 1959 року.

АРВАЙ, Володимир, о., на пенсії з 1983.

Дата і місце народження: 21 січня 1914 року, Старий Врбас (тепер Тітов Врбас), Югославія.

Студіював: Семінарія, Оборіце, Чехо-Словаччина (1934-1937, 1939-1940), Львів/Голоско (1937-1939), Український Вільний Університет, де отримав ступінь доктора права (1959).

Монаший чин: вступив до новіціату оо. Редemptористів, де склав обіти в січні 1933. Тепер дієцезальний священник.

Прийняв висвячення: від Єпископа Миколи Чарнецького у Львові, 2 серпня 1939.

Церковна служба: місіонер в Михайлівцях (1941-1949), у в'язниці (1949-1954), вигнаний до Австрії (20 грудня 1954), перебував у Римі (1954-1955), священник-помічник при катедральному Соборі в Мюнхені (1955-1959), священник в Штутгарті (1960-1963), душпастир в Крайльсгаймі (1963-1980), звідси обслуговував Ельванген (1963-1965, 1966-1980) та Гільдесгайм (1965-1966), був також капеляном у лікарні в Австрії (1980-1983). Колишній екзархальний консултор. Тепер відповідальний редактор *Християнського голосу*. Синодальний суддя і член Священничої Ради.

ВОРОТНЯК, Василь, о. душпастир церкви Божої Матері Неустаючої Помочі в Білефельді й в обслуговуваних місцевостях.

Дата і місце народження: 5 жовтня 1935 року, Брезик, Югославія.

Студіював: Семінарія, Загреб (1959-1965).

Прийняв висвячення: від Єпископа Йоакима Сегедія, Брезик, 29 серпня 1965.

Церковна служба: пасторальна праця, Печно і Грабар, Югославія (1965-1971), Каніжа (1971-1976), священник-помічник при катедральному Соборі в Мюнхені (1976), душпастир в Білефельді і в обслуговуваних місцевостях. Член Священничої Ради.

ВОРОТНЯК, Стефан, о. душпастир в Оснабрюку і в обслуговуваних місцевостях.

Дата і місце народження: 21 березня 1946 року, Грвачани (Дев'ятина), Югославія.

Студіював: Семінарія, Загреб (1966-1973).

Прийняв висвячення: від Архієпископа Гавриїла Букатка, Грвачани, 11 червня 1973.

Церковна служба: адміністратор церкви Успіння Пресв. Богородиці, Дев'ятина, Югославія (1973-1979), священник-помічник при катедральному Соборі в Мюнхені, і душпастир в Оснабрюку. Нотар Екзархального Суду.

ГАРАБАЧ, Євген, о., на пенсії з 1985.

Дата і місце народження: 1 січня 1915 року, Відень.

Студіював: економічна інженерія, Віденський університет (1941-1942), Інсбруцький університет (1945-1946), Мюнхенський університет (1946-1947), де отримав диплом інженера (1947). Релігійні курси вивчав в університетах Відня й Інсбруку (1962-1969).

Прийняв висвячення: від Блаженнішого Йосифа Кардинала Сліпого, Кастельгандольфо, 5 листопада 1978.

Церковна служба: адміністратор в пасторальній окрузі, Лондон, Англія (1978-1983) і в Гантері, Нью Йорк, США (1984-1985). Духовний директор Українського Християнського Робітничого Руху.

ГРИНЬОХ, Іван, о. мит., Архимандрит, на пенсії з 1979.

Дата і місце народження: 28 грудня 1907 року, Павлів, повіт Радехів, Україна.

Студіював: Греко-католицька Теологічна Академія, (1925-1930), Інсбруцький університет (1930-1933), де отримав ступінь доктора богослов'я, Мюнхенський і Паризький університети, де вивчав філософські курси (1933-1934).

Прийняв висвячення: від Єпископа Бучка, Львів, 18 вересня 1934 року.

Церковна служба: адміністратор в Галичі (1934-1935), священник-помічник в Катедрі св. Юра у Львові (1935-1939), священник-помічник у Кракові (1939-1941), пасторальна праця в Мюнхені (1951-1979). Колишній професор філософії Греко-католицької Теологічної Академії, капелян юнацької організації „Орли”, капелян спортивного товариства „Сокіл”, голова Комітету Допомоги Українським Студентам, референт обрядових питань в Митрополичій Консисторії, редактор місячника *Лицарство Пресвятої Богородиці*, Львів (1935-1939), капелян української військової асоціації „ДУМ”, і Української Повстанської Армії (1942-1945), вчитель в Українській Католицькій Семінарії в Гіршбергу-Кулемборгу (1946-1950). Екзархальний цензор, професор Українського Католицького Університету св. Климента Папи, Рим, професор Українського Вільного Університету, Мюнхен. Судовий вікарій Екзархального Суду.

Церковні завдання: 14 жовтня 1978 надано йому членство Львівського Крилоса і титул митрата Архимандрита; Обидва ці відзначення надав йому Блаженніший Йосиф Кардинал Сліпий.

Г А М Б Е Р, Клявс, о. монс., двообрядовий.

Церковна служба: обслуговує українських вірних в Регенсбурзі. Професор в Літургічному Інституті.

ГІЗ, Іван, о., двообрядовий. Душпастир парафії св. Юра в Ессені й в обслуговуваних місцевостях.

Дата і місце народження: 25 червня 1925 року, в Дуїсбургу, Німеччина.

Студіював: Семінарія і Мюнстерський університет, Вестфалія (1945-1950).

Прийняв висвячення: від Єпископа Михайла Келлера, Мюнстер, 30 листопада 1950.

Церковна служба: Парафія в Ессені і в її пасторальній окрузі.

Д Ж У Д Ж А Р, Йоаким, о., прелат, канцлер. Адміністратор парафії св. Івана Непомука в Людвідсфельді і парафії св. Михайла в Розенгаймі.

Дата і місце народження: 18 січня 1930 року, Руський Керестур, Югославія.

Студіював: Семінарія, Загреб (1959-1963).

Прийняв висвячення: від Єпископа Гавриїла Букатка, Дюрдево, Югославія, 7 липня 1964.

Церковна служба: адміністратор церкви Христа Царя, Осієк, Югославія (1964-1970), священник-помічник в церкві св. Миколая, Руський Керестур (січень-грудень 1971), адміністратор церкви Воздвиження Чесного Хреста, Вінковці і Пішкурівці (1972-1973), церкви св. Архангела Михаїла, Господинці (1973-1981), священник-помічник в катедральному соборі в Мюнхені і адміністратор парафії св. Івана Непомука, Людвігсфельд і адміністратор парафії св. Михайла, Розенгайм. Нотар Екзархального Суду. Екзархальний економ і канцлер.

ЗАЙДЕЛЬ, Антін, студит, священник і монах. На пенсії.

ІВАНІК (ІВАНИШИН), Михайло, о. душпастир в Ляндсгуті й в обслуговуваних місцевостях.

Дата і місце народження: 15 квітня 1918 року, в селі Бринь, біля Галича, Україна.

Студіював: Філософію в Добромилі і Лаврові, теологію в місцевості Оломуц (1940-1941) і в Празі (1941-1943), курси цивільного права в Українському Вільному Університеті в Мюнхені.

Прийняв висвячення: від Єпископа Миколи Дудаша, Прага, 14 травня 1942.

Церковна служба: василіянський місіонер в Мондері, Альберта (1947-1948), в Буенос-Айресі, Аргентина (1948-1952), в Беріссі, Аргентина (1952), і в Монтевідео, Уругвай (1952-1956), священник-помічник в церкві св. Юра, Нью Йорк (1956-1958), та в церкві св. Миколая, Чикаго (1958-1963). В 1963 році перейшов у стан світського священника, ректор катедрального Собору в Мюнхені (1963-1964), душпастир в Штутгарті-Людвігсбурзі (1964-1972), і

священик в Ляндсгуті. Обслуговував також Регенсбург, Пассав, Альтеттінг та Штравбінг.

Декан Деканату „Південь-Схід” і екзархальний консультор.

І В А Н Ц І В, Микола, о. душпастир в Гільдесгаймі і в обслуговуваних місцевостях.

Дата і місце народження: 18 квітня 1925 року в Стратині, повіт Рогатин, Україна.

Студіював: Семінарія св. Йосафата, Рим (1950-1954), і в Діллінген (1955-1956).

Прийняв висвячення: від Єпископа Івана Бучка, Мюнхен, 20 липня 1958.

Церковна служба: душпастир в Крефельді-Траарі (1958-1963), ректор катедрального Собору в Мюнхені (1964), душпастир в Фрайбургу (1964-1965), і в Гільдесгаймі. Колишній секретар Екзархальної Курії (1964-1965), тепер екзархальний консультор.

КАСАНОВА-І-МАРТОРЕЛЬ, Йосиф, о. монс. митрат, душпастир церкви Всіх Святих в Гамбурзі і в обслуговуваних місцевостях.

Дата і місце народження: 26 грудня 1929 року, Торелльо, Іспанія.

Студіював: Дієцезальна Семінарія, Вік, Іспанія (1955-1958), Семінарія св. Йосафата й Урбаніанський університет, Рим (1958-1960), де отримав ліценціат богослов'я (1960), право в Барсельонському університеті (1950-1952).

Прийняв висвячення: від Єпископа Гавриїла Букатка, Рим, 15 серпня 1960.

Церковна служба: священик-помічник в катедральному соборі в Мюнхені (1960-1962), душпастир в Фрайбурзі (1962), в Дюссельдорфі (1963-1972), місіонер в Африці, в Того (1972-1980), душпастир в Гамбурзі з 1 травня 1980, обслуговує Берлін і всю Скандинавію з 1983. Колишній Духовний Директор для Сестер в Крефельді-Траарі (1963-1972). Синодальний суддя, консультор, директор Католицького Апостоляту і декан Деканату „Північ-Схід”.

Церковні звання: 15 жовтня 1985 Папа Іван Павло II надав йому титул Папського Капеляна.

КОВАЛЬ, Лібор, о. д-р, двообрядовий. Священик-помічник в Фрайбургу.

Церковна служба: священик-помічник в Фрайбургу з 1983. Екзархальний оборонець подружнього зв'язку.

КОПЧАНСЬКИЙ Й, Діонізій, о. душпастир в Мюнстері і в обслуговуваних місцевостях.

Дата і місце народження: 17 жовтня 1913 року, Куцура, Югославія.

Студіював: теологію в Сені, Далмація (1939-1940), і в Теологічній Семінарії, Загреб (1940-1945).

Прийняв висвячення: від Єпископа Івана Шімрака, Крижевці, 28 листопада 1943.

Церковна служба: священник в Раєвому Селі, Югославія, в Пішкурівцях, Югославія (1950-1955), в Августдорфі (1955-1958), і в Мюнстері з 1958 року. Екзархальний консултор і декан Деканату „Північ-Захід”.

КУНЦЛЕР, Михайло, о., двообрядовий. Священик-помічник в Трієрі/Шпаєрі, обслуговує Саарбрюкен.

МОЛЬЧКО, Мирон, о., ректор Катедрального Собору Покрови Пресвятої Богородиці і св. Апостола Андрія Первозванного в Мюнхені.

Дата і місце народження: 27 травня 1954, Цевен, Німеччина.

Студіював: Понтифікальна Українська Мала Семінарія, Рим (1965-1972), Понтифікальна Українська Семінарія св. Йосафата, Рим (1972-1977, 1978-1980), Понтифікальний Урбаніанський університет, Рим (1972-1977), де здобув ступінь БФ (1974) і ступінь СТБ (1977) і Понтифікальний Терезіанський Інститут, Рим (1978-1980), де здобув диплом (1980).

Прийняв висвячення: від Єпископа Платона Корниляка в Мюнхені, 29 вересня 1979.

Церковна служба: священник-помічник в Мюнхені/Людвігсфельді і Розенгайм (1980-1981) і ректор катедрального собору в Мюнхені. Член Екзархального Суду, директор Екзархальної Комісії Забезпечення, духовний директор Пласту і вчитель релігії, Екзархальний директор катехитичного навчання і заступник канцлера.

НОВАК, Яків, о. душпастир в Крефельді-Траарі і в обслуговуваних місцевостях.

Дата і місце народження: 6 лютого 1941 в Куцурі, Югославія.

Студіював: Семінарія в Загребі (1963-1969), де отримав диплом з теології (1969), Римо-католицький Теологічний Факультет, Загреб (1975-1978, 1981-1985), де проходив аспірантуру з теології.

Прийняв висвячення: від Єпископа Гавриїла Букатка, Куцура, 27 липня 1969.

Церковна служба: священник-помічник в Руському Керестурі (1969), адміністратор в Сошинцях, Югославія (1970-1981), і душпастир в Крефельді-Траарі з 1 листопада 1985.

ОРТИНСЬКИЙ Й, Іван, о., д-р. душпастир у Фрайбурзі і в обслугованих місцевостях.

ПЕТЕРС, Йосиф Іван, о. Архимандрит. На пенсії з 1970.

Дата і місце народження: 28 лютого 1905, Зідлінгавзен, Вестфалія.

Студіював: Лювенський університет (1929), Мюнхенський університет (1930-1934), і Греко-католицька Теологічна Академія, Львів (1935-1936).

Монаший чин: вступив до Студитського монастиря в Угневі, травень 1934, де 14 жовтня 1937 року отримав схему. Дієцезальним священником в Українському Екзархаті став з 1963.

Прийняв висвячення: від Митрополита Андрея Шептицького, Львів, 21 листопада 1937.

Церковна служба: бібліотекар Митрополита Андрея Шептицького (1937-1939), зв'язковий між урядом і українською ієрархією в Кракові і капелян церкви св. Норберта (1939-1942), секретар Митрополита Шептицького в політичних справах, Львів (1941-1942), 7 місяців перебував у Львівській в'язниці, почавши з 11 грудня 1942, засланий до табору в Дахав (1943 — 26. квітня 1945), працював в латинській дієцезії Падерборну/Мюнстеру/Кельну (1945-1953), опікувався українськими семінаристами (1945-1946), працював в латинській дієцезії Аахену/Кельну (1953-1958), і в латинських парафіях Ессену та Мюнстеру (1960-1970). Засновник/ігумен монастиря св. Андрія в Буке/Альтенбекені. Клемент Шептицький надав йому титул протоігумена (1945). Він також засновник жіночого монастиря Покрови Пресвятої Богородиці, разом з домом для старших на 130 чоловік (1948).

Церковні звання: Патріярх Антіохії для мелхітів Максимос IV надав йому титул Архимандрита, серпень 1983, а Патріярхальний Вікарій Єрусалиму, Архiepіскоп Люфті Лагам, поблагословив його в Єрусалимі, як Архимандрита, 28 лютого 1984. Він також засновник української гімназії в Ксантені.

П Л А Н Ч А К, Кирило, о. душпастир в Нюрнбергу і в обслуговуваних місцевостях.

Дата і місце народження: 26 лютого 1927 року, Куцура, Югославія.

Студіював: Семінарія, Загреб (1947-1954).

Прийняв висвячення: від Єпископа Гавриїла Букатка, 16 травня 1954.

Церковна служба: адміністратор церкви Фатимська Богородиця, Ново Орахово, Югославія (1954-1961), священник-помічник церкви св. Миколая, Руський Керестур (1961-1969), адміністратор церкви Покрови Пресв. Богородиці, Петровці (1969-1985), і душпастир в Нюрнбергу з 29 січня 1985.

ПОПЕРЕЧНИЙ, Дмитро, о. душпастир в Крайльсгаймі і в обслуговуваних місцевостях.

Дата і місце народження: 28 січня 1911, Ласківці, пов. Тереховля, Україна.

Студіював: Греко-католицька Теологічна Академія, Львів (1936-1939) і Карловий університет, Прага (1940-1943).

Прийняв висвячення: від Єпископа Миколи Чарнецького, Львів, 14 червня 1943.

Церковна служба: пасторальна праця в Фельдкірхен (1945), в Парижі, Франція (1946), священник-помічник в Маллеті, Бразилія (1946-1947), пасторальна праця в Кордобі, Аргентина (1947-1972), в Каракасі, Венесуела (1972), священник в Штутгарті (1972-1981) та душпастир Крайльсгайму з 18 вересня 1981. Член Священничої Ради.

ТУРКОВИД, Василь, о. мит., Генеральний Вікарій. Душпастир Успіння Пресвятої Богородиці в Новому Ульмі і в обслуговуваних місцевостях.

Дата і місце народження: 2 січня 1918, Гуманець, пов. Львів, Україна.

Студіював: Греко-католицька Теологічна Академія (1942-1943), Українська Католицька Семінарія в Гіршбергу-Кулемборгу (1945-1950), в Мюнхені (1950-1951).

Прийняв висвячення: від Єпископа Івана Бучка, Мюнхен, 1 липня 1951.

Церковна служба: священник в Клайнкіці (1951-1952) і в Новому Ульмі з 1952. Член Подружнього Трибуналу в Німеччині (1953-1976). Декан Деканату „Південь-Захід”, директор Екзархальних організацій, Генеральний Вікарій в Німеччині, екзархальний консультор, член Екзархальної Адміністративної Ради та член Європейського Комітету для Святкування Тисячоліття Християнства в Україні.

Церковні звання: титул Папського Капеляна надав йому Папа Пій XII, 14 серпня 1963, а титул митр. протоєрея — Єпископ Платон Корниляк, 1984.

ШЕВЕРНОГА, Михайло, о. душпастир парафії Покрови Пресвятої Богородиці в Інгольштадті і в обслуговуваних місцевостях.

Дата і місце народження: 24 вересня 1926, Білобожниця, пов. Чортків, Україна.

Студіював: Семінарія в Кенігштайні, Німеччина (1971-1973) і в Мур-Альто, Швайцарія (1973-1974).

Прийняв висвячення: від Його Блаженства Йосифа Кардинала Сліпого, Рим, 21 вересня 1974.

Церковна служба: душпастир в Крефельді. Опікувався вірними в Кельні, Аахені, Дюссельдорфі і Менхенгладбаху (1974-1975), адміністратор в Мюнхені-Людвігсфельді (1975-1976) і в парафії Покрови Пресвятої Богородиці в Інгольштадті з 8 жовтня 1976.

ШЕФЕРС, Дам'ян, ОСБ, о. д-р, двообрядовий. Душпастир в Трієрі-Шпаєрі і в обслуговуваних місцевостях.

Дата і місце народження: 7 квітня 1922, Марієнгайде, Німеччина.

Студіював: філософію в Марія Лях, а теологію в Бойроні, де отримав ступінь магістра теології.

Прийняв висвячення: від Єпископа Штайна, Марія Лях, 27 липня 1958.

Церковна служба: Душпастир для українців у Трієрі/Шпаєрі з 14 липня 1958.

ШПЕЛЬТЕН, Йосиф, о., двообрядовий. Священик-помічник в Крефельді-Траарі.

ШРЕТЕР, Куніберт, о., двообрядовий. Священик-помічник в Гільдесгаймі, обслуговує вірних в Ганновері.

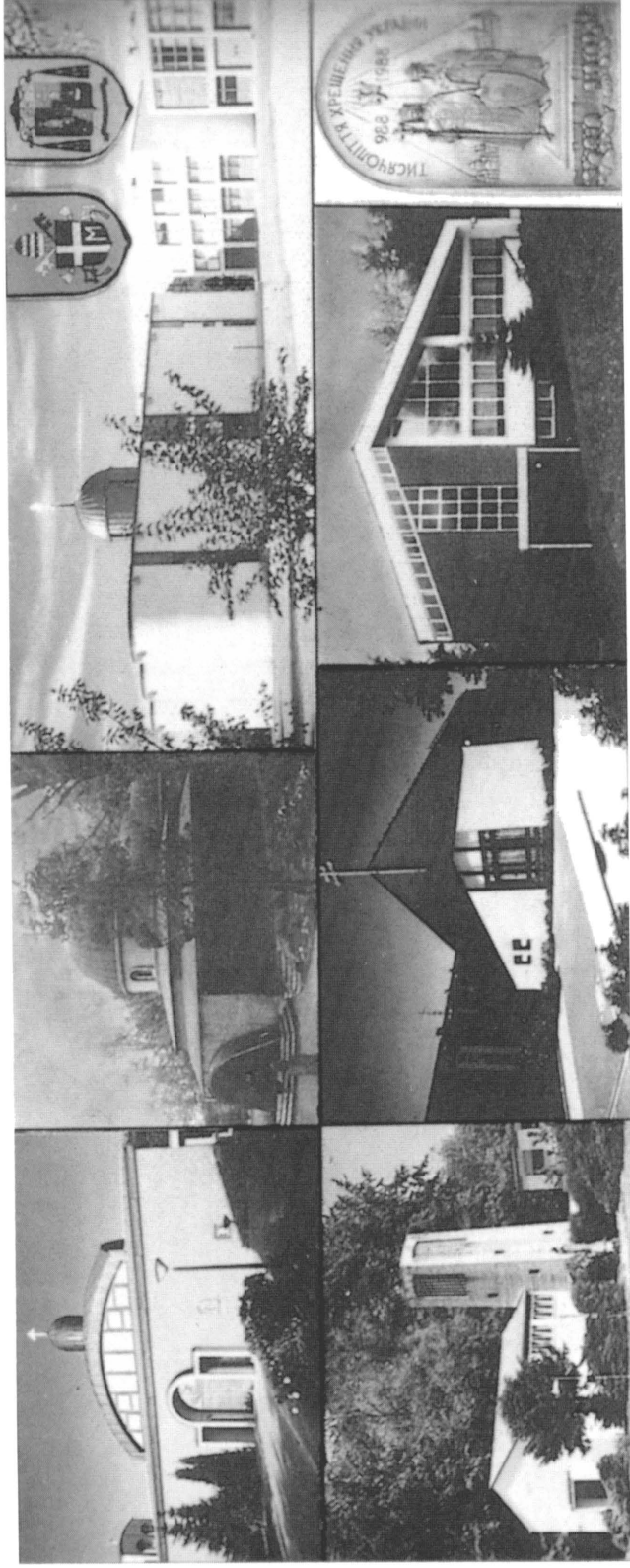
ШУЛЬТЕН, Володимир, о., двообрядовий. Священик-помічник в Крефельді-Траарі, обслуговує Кельн.

КВАЗІГРОХ, Бернард, диякон.

Дата і місце народження: 27 липня 1939, Берлін.

Прийняв висвячення: від Єпископа Платона Корниляка, Мюнхен, 15 квітня 1982.

Церковна служба: Літургічна служба диякона в Берліні з 1982.

Зліва направо: Церква Всіх Святих в Гамбурзі; Церква Покрови Пресвятої Богородиці в Крефельді-Траарі; Катедральний собор Покрови Пресвятої Богородиці і св. Апостола Андрія Первозванного в Мюнхені; Церква Успіння Пресвятої Богородиці в Новому Ульмі; Церква св. Володимира в Ганновері; Церква Божої Матері Неустаючої Помочі в Білефельді

ЛЮДИ
ВІРИ
І
ДУХА

ЛЮДИНА ГЛИБОКОЇ ВІРИ

21 січня 1987 року, несподівано відійшов у вічність при праці, на 79-ому році трудолюбивого життя, директор **Фелікс Кордуба**. Смерть зустріла його там, де протягом останніх десяти років постійно працював, у друкарні „Логос”. Вийшла з життя людина наскрізь принципова, вдумлива, з великим талантом організатора, а при тому скромна в ділянці громадсько-суспільного та культурного зусилля. Він вважав, що бути українським громадсько-суспільним і політичним діячем — це справа нелегка. Треба багато працювати і чимало знати. Треба бути уважним, морально чистим, чесним і справедливим, щоб високо нести почесне звання діяча, щоб виправдати надії і сподівання громади. І саме ця чуйність і повага до громади, душевне тепло, розумна вимогливість — ось що створило авторитет **Ф. Кордуби**.

Народився **Ф. Кордуба** 28 травня 1908 року в Тернополі, де провів свої дитячі і юнацькі роки та 1929 року закінчив гімназію. Уже, як юнак, включився активно в українське політичне життя. А працювати в умовах колоніальної польської політики в Галичині було тоді трудно і наскрізь небезпечно. В 1930-их роках за активну діяльність в рядах ОУН був заарештований та засуджений поляками на десять років ув'язнення. З того жорстокого присуду лише один рік провів у злочасній Березі Картузькій, відомій усьому світові своїм безжалісним режимом.

Події польсько-німецької війни 1939 року відкрили йому шлях до волі. До Тернополя повернувся 1941 року, де продовжував свою попередню громадську діяльність. 1943 року, як українець патріот, що твердо вірив у потребу військової сили для визволення українського народу, вступив у ряди 1-ої Української Дивізії „Галичина”. В липні 1944 року брав участь у боях під Бродами. З рештками дивізії вирвався з більшовицького оточення та згодом, уже як старшина, приєднався до поповненої новими силами військової одиниці, з якою у вишкільній стадії, застав його на території Австрії, кінець війни.

1946 року переїхав до Баварії і тут включився знову в громадське й політичне життя. З 1951 року жив постійно з родиною в Мюнхені, працюючи в друкарні. В своєму трудовому житті багато уваги присвятив виданням *Енциклопедії Українознавства*, окре-

ним збірникам УВУ, УТГІ, а також *Українському історикові*, що друкувався в Мюнхені. Для останнього видання працював також, як адміністратор. Сприяв також появі *Християнського голосу* й інших чужих емігрантських видань, які друкувалися в „Логос”-і.

У 1960-их роках, як уповноважений тоді ще Українського Католицького Робітничого Руху, працював його організатором на терені Баварії. Наладнав тут успішні зв'язки з німецькою католицькою робітничою організацією „Верфольк”. До першого делегатського з'їзду УКРР в Ессені (1967) зорганізував 11 організаційних клітин в Баварії. Цій організації, переорганізованій на Український Християнський Робітничий Рух, присвятив чимало уваги за час свого життя.

Фелікс Кордуба був членом Українського Історичного Товариства, секретарем Спілки Українських Журналістів (1961-68), головою Головної Ради ЦПУЕН. Працював також активно в Німецько-Українському Товаристві, в Польсько-Українському Товаристві, в Братстві Українських Вояків та в Товаристві Політичних В'язнів. Він також широко цікавився журналістикою і був співробітником багатьох українських журналів та газет.

З смертю Фелікса Кордуби українці Німеччини втратили людину практичного розуму та глибокої віри в людське зусилля.

ЛЮДИНА ОBOB'ЯЗКУ

Книга — основне джерело знань. Постійна дружба з книгою — основа і запорука успіху. Тому поряд із давнім прислів'ям „Скажи, хто твій друг, і я скажу, хто ти”, в наші часи існує інше більш інтимніше: „Скажи, що ти читаєш і я скажу, хто ти”.

До таких начитаних людей, що постійно дорожать книжкою належить проф. **Володимир Максимович**. Він — людина бистрого ума, ерудит з характерним йому підходом до життя, завжди спокійний, проте далекий від поверховості і голословності. З ним справді приємно вступити в розмову, чи навіть в дискусію, бо він лагідний у вислові, але зате різноманітний і глибокий в аргументах, а вони у нього продумані й насичені багатим змістом.

Народився В. Максимович 12 лютого 1906 року в Рудні біля Львова. Вчився в Академічній гімназії у Львові, де 1926 року склав з відзначенням матуру. Він студент Львівського університету, де студіював класичну філологію та історію старинного Сходу. Студії закінчив магістерським ступенем ще 1931 року.

Уже в молодечі роки, як член організації „Луг”, виконував обов'язки бібліотекаря в читальні „Просвіти”, а згодом, як студент, працював скарбником у місцевій кооперативі. Деякий гріш заробляв також допомагаючи слабшим студентам в науці.

Закінчивши студії, влаштувався на вчительську працю в польській державній гімназії в Пулавах біля Варшави. Там пробув до червня 1939 року, виїжджаючи лише на літні вакації до вчительської оселі у Ворохті, а то до Гребенова на Бойківщині. В 1939-1941 роках вчителював у советській десятилітці в Галичині, а за часів німецької окупації був керівником уряду 9-ої дільниці міста Львова, в склад якої входило тоді рідне Рудно. На цьому становищі показався добрим оборонцем свого народу перед німцями, зумівши поладнати чимало нелегких справ. Багато зробив також для збереження українського характеру його дільниці, боронячи її перед безглуздими німецькими вимогами.

У липні 1944 року В. Максимович виїхав до Берліну й став там на працю в УЦК. Згодом у квітні 1945 року переїхав до Авгсбургу, де захопила його німецька капітуляція, а згодом і жорстока советська репатріяція. Знаючи англійську мову, В. Максимович вже в червні 1945 року став перекладачем в бюро Українського

Допомогового Комітету в Франкфурті, який очолював тоді Василь Мудрий, колишній віцemarшал польського сейму.

З 1946 року В. Максимович працював учителем латинської мови в таборівій гімназії у Візбаден-Кастель. А від 1951 року навчав англійської мови в українській робітничій сотні аж до часу її розв'язання.

Опинившись у Мюнхені-Шляйсгаймі, В. Максимович перебрав головуство місцевого таборового комітету й став учителем латинської мови. Звідтіля згодом переїхав на острів Кипр, як перекладач української мови для американської радіостанції.

В 1953-1954 роках В. Максимович мешкав у Ляндсгуті й був там головою таборового комітету. В березні 1954 року переїхав до Мюнхену, де став на працю вчителя в суботній школі і в гімназії. З ліквідацією гімназії в 1956 році перебрав функції допомогового референта при ЗУАДК, а згодом виховника української групи молоді в німецькому інтернаті в Ксанти. Деякий час працював також у німецькому подорожньому бюро. Від 1967 до 1970 року був директором українського інтернату „Рідна школа” в Мюнхені. Дійшовши пенсійного віку, вийшов з інтернату й став ще на працю в адміністрації щоденника *Абендцайтунг*, де пробув до 1976 року.

Перебуваючи в Мюнхені, проф. В. Максимович завжди активно працював на громадській ниві, виконуючи прерізні функції: член головної управи Центрального Представництва Української Еміграції в Німеччині, заступник голови Німецько-Українського Товариства, член Контрольної Комісії „Рідної Школи”, голова Українського Християнського Руху.

Володіючи пером, він часто дописує до української преси. Пише він також листи-спростування та інформаційні статті до німецьких, англійських і польських часописів, вияснюючи неточності про Україну й її визвольну боротьбу.

1-го лютого 1986 року вдячні українці-мюнхенці пошанували проф. В. Максимовича з його щасливим 80-річчям з дня народження. Згідно з традицією українські католицькі й православні священики відслужили подячний Молебень з словом о. Мирона Мольчка. Обширне шанувальне слово виголосив мгр. Богдан Шарко, секретар КО УХР. Він також прочитав листа з поздоровленнями й вітаннями для голови УХР від Преосвященного Владики Платона Корниляка, Апостольського Екзарха у Німеччині і Скандинавії. Учні проф. В. Максимовича вшанували його окремою мистецькою програмою, кульмінаційним пунктом якої був латинський діалог власного укладу, що його виконали Таня Шарко й Степан Спех мол., укоронувавши свого професора

лавровим вінком під бурхливі оплески присутніх звеличників ювіляра.

Не зважаючи на свій поважний вік, проф. В. Максимович далі віддано працює для добра своєї рідної громади, виконуючи обов'язки голови КО УХР та служачи всюди там, де є потреба.

„ПАМ'ЯТЬ ПРО НЬОГО ЗАЛИШИТЬСЯ НЕЗАТЕРТОЮ”

(До 20-річчя з дня смерті проф. Гната Мартинця)

Праця вчителя — творчість і пошуки. Він не може заспокоюватися на досягнутому, задовольнятися набутим знанням. Право вчити інших неодмінно передбачає обов'язок учителя систематично й наполегливо вчитися самому, підносити свій теоретичний рівень, удосконалювати свою педагогічну майстерність. Така вимога до вчителя була справедливою завжди й нею дуже гордився наш невтомний, сьогодні покійний, професор **Гнат Мартинець**, який був не тільки вірцевим учителем, але і шляхетно благородним громадянином, „за яким, — як писав великий римський поет Квінт Горацій, — численні добрі зворушливо жалують, а пам'ять про нього залишиться у нас незатертою”.

Народився Гнат Мартинець 25 червня 1882 року в Калуші, в родині народного вчителя. Батько його Михайло походив з Городенки, а мати Анна з місцевої німецької родини Віртів. Учився спочатку в середній школі в Стрию, а опісля в українській гімназії в Перемишлі, де 1903 року склав іспити на атестат зрілості. Після однорічної військової служби молодий юнак вступив у Львівський університет на студії математики, фізики й хемії. 1905 року він уже на праці префекта бурси Українського Педагогічного Товариства, а 1910 року, як учитель в Академічній гімназії у Львові. Однак, коли 1912 року засновано першу приватну українську гімназію в Рогатині, Г. Мартинець на прохання директора Михайла Галуцинського, захоплений ідеєю приватної школи, перейшов туди на вчительську працю. Але перебування його там не тривало довго. Вибух війни в 1914 році перервав його працю і він, як лейтенант австрійської армії, опинився на протиросійському фронті. Тут був відзначений за хоробрість, але рівночасно й двічі поранений. Як інваліда перенесено його на працю в запілля — на здобуті австрійським військом українські землі Волині. Тут на пості садника міста Володимира Волинського організує перші українські народні школи, роблячи цим скромний причинок до відродження прадавньої української волости. Проте через рік внаслідок сильних польських впливів, поручника Мартинця перенесено до Холму, а в школах Володимира Волинського введено польську мову нав-

чання. Листопадове повстання 1918 року захопило Г. Мартинця на становищі командира рільничої експозитури 3-ої австрійської армії в Святині. Як військовик, тепер сотник УГА, Г. Мартинець став повітовим комісарем у Снятині й на цьому становищі залишився до приходу румунів у травні 1919 року.

1920 року Г. Мартинець повернувся до вчительської праці, але тим разом у польській державній гімназії в Бережанах. Тут включився в українське життя і в повоєнні роки чимало причинився до відновлення філії „Просвіти” та місцевої бурси. Ця праця не припала до вподоби польській шкільній владі й активного та багатого на ідеї вчителя перенесено „карним порядком” 1924 року до польської гімназії в Самборі. В цій школі він залишився до 31 серпня 1939 року. Під час першої більшовицької окупації Галичини коротко працював у станиславівській гімназії і в грудні 1939 року виїхав до Німеччини та поселився в Горішній Сілезії. Знову за часів німецької окупації Галичини був директором учительської семінарії й курсів у Самборі. Цю семінарію і чотири курси організував сам з дозволу німецької шкільної влади. І саме тут, серед дуже важких умов, Г. Мартинець звершив багато добра для українського шкільництва. В семінарії та на курсах багато української молоді закінчило середню освіту, а близько 500 осіб отримали вчительські дипломи. Це було справді велике зусилля, коли врахувати, що німці не надавали великої ваги до освіти української молоді, а навпаки, старалися вивезти її на примусову працю до Німеччини.

В липні 1944 року проф. Гнат Мартинець виїхав до Німеччини, де вже з червня 1945 року поселився в таборах для втікачів і переселенців, спочатку в Тюрінгії, а згодом в Баварії. Перебуваючи в таборі в Берхтесгадені, працював культурно-освітнім референтом аж до закриття табору. Деякий час перебував у Фельдафінгу, а згодом в Штарнбергу, і тількищо наприкінці 1959 року перенісся на постійний побут до Мюнхену.

В Мюнхені проф. Гнат Мартинець, хоч уже старший віком (понад 77 років), включився в широку громадсько-суспільну працю. Основну увагу і енергію присвятив тут Українському Християнському Рухові (УХР), будучи його головою від 1956 року до 7 вересня 1968 року. На цьому відповідальному становищі брав особисту участь у всіх важливіших імпрезах, студійних днях, паломництвах, а водночас був ще першим віцепрезидентом Централі УХР. Довгий час працював він також головою Головної Ради Української Медично-Харитативної Служби (УМХС), членом Об'єднання Ветеранів УГА, виконуючи функції секретаря і скарбника,

а також членом Шкільної Ради при Головній Раді ЦПУЕН, головою Комісії Допомоги Українському Студентству (КоДУС) та членом багатьох інших установ.

У своїй праці проф. Гнат Мартинець був завжди скромний, ввічливий, правдолюбний, обов'язковий, невтомний, надзвичайно точний та жертвенний. Це був справді приклад передового громадянина, якого всі високо цінували. Загальні Збори УХР в Ессені відзначили його титулом Почесного Голови УХР, Шкільна Рада при Головній Раді ЦПУЕН надала йому звання Почесного Члена, а Папа Іван XXIII відзначив його титулом Лицаря-Командора Ордену св. Сильвестра Папи. До речі, це було перше папське відзначення для українського мирянина.

Українська громада Мюнхену болюче відчула смерть проф. Гната Мартинця — свого поважаного та дуже заслуженого громадянина, який помер 7 грудня 1968 року після довгої і важкої недуги на 87-му році свого трудолюбивого і жертвенного життя. Похорон його був величавий і відбувся з численною участю громадянства, представників українських установ та організацій. Тлінні останки померлого сотника УГА спочили на українському цвинтарі (Вальдфрідгоф) в Мюнхені біля символічної могили „Борцям за волю України”.

КОЛИ СПОКІЙ ТІЛЬКИ СНИТЬСЯ...

Життя померлих продовжується
у споминах живих.

Марк Т. Ціцерон

1966 року, студіюючи в Українському Вільному Університеті в Мюнхені, я познайомився з інж. **Дам'яном Пеленським**. І це було велике щастя, бо одразу ж я поєднав корисне з приємним. З його допомогою побував тоді на пластових таборах, відвідав Альтеттінг та інші поблизькі цікаві баварські міста й села. В наших розмовах він привертав мою увагу своєю особливою ерудицією, невимушеністю розповіді, оптимізмом, свіжістю почуттів і невичерпаною енергією. Кожна наша зустріч збуджувала й настроювала на певну „хвилю” та була завжди гранично насичена цікавим матеріалом, який ніколи не стомлював.

Але це знайомство тривало не довго, бо Д. Пеленський несподівано 31 травня 1967 року відійшов у вічність, і мені пригадалися мудрі слова К. Горація: „Він помер, а численні добрі люди з глибини душі оплакують його”.

Народився Дам'ян Пеленський 20 січня 1899 року в Княгиничах на Львівщині в священничій родині. Батько його Андрій походив з Комарного Рудківського повіту, з родини, що була широко відома в Галичині. З цієї родини вийшло кількох визначних діячів, як о. Йосиф Пеленський, василіянський проповідник в Дрогобичі та історик і археолог д-р Йосиф Пеленський, доцент Краківського університету, автор монографії про княжий город Галич, за польських часів професор історії в польській гімназії в Ярославі. Ставши парохом у Лисятичах біля Стрия, о. Андрій чимало причинився до побудови Народного Дому в селі та до утворення централі кооперативного руху повіту. Політично він співпрацював з адвокатом Євгеном Олесницьким, послом націонал-демократичної партії до галицького сейму з Стрийщини. Мати Дам'яна, Меланія — дочка о. Йосифа Раковського й сестра д-ра Івана Раковського, довголітнього голови НТШ та голови Крайового Антиалкогольного Товариства „Відродження”, була людиною особливого характеру й наставлення.

Таким чином у родинному домі Дам'яна панувала атмосфера

тепліх, сердечних відносин, що творчо сприяла вихованню дітей. Не дивно, отже, що старший брат його Зиновій добився у житті великих успіхів: був директором банку й послом до варшавського сейму з УНДО; помер у Львові 1943 року. Наймолодший брат Юрко загинув в УГА в Україні, 1919 року. Сестра Анна, по-
вдовівши, одинока залишилась при житті в Україні.

Вчився Дам'ян Пеленський у державній гімназії в Стрию, а іспит зрілості склав на еміграції у Відні 1917 року, куди виїхали його батьки ще 1914 року. Згодом добровольцем служив у легіоні Українських Січових Стрільців. Брав активну участь в обороні Львова в листопаді 1918 року. Про цей період свого життя написав цікавий спогад, що появився 1934 року в *Альманаху Червоної Калини*. По упадку Львова перейшов до III корпусу УГА, де керував телефонічним зв'язком команди корпусу з фронтом. Восени 1919 року хворів на висипний і поворотний тиф. Захворювання підірвало його здоров'я на ціле життя. У 1920 році гірко пережив перебування в польському таборі для полонених українців у Тухолі. Повернувшись до батьківського дому в Лисятичах, якийсь час був ув'язнений польською поліцією. У липні 1921 року брав участь у першому після війни українському студентському конгресі у Львові. Але й тут поляки знову його заарештували. Тількищо 1923 року вдалося Д. Пеленському виїхати на студії до вільного міста Данцігу (тепер Гданська). Вивчав тут хемію у Високій Політехнічній Школі. Студії закінчив 1928 року ступенем дипломованого інженера хемії на підставі праці про хлорування алюмінію.

Повернувшись додому, одружився 1929 року в Комарному — родинному місті своїх предків — з дочкою банкового урядовця п. Ольгою Сенютою, абсолювенткою гімназії СС. Василянок у Львові й колишньою студенткою медицини таємного Українського Університету.

Того ж року поступив на працю інженера-хеміка в цукроварні в Ходорові, але як українець не міг задовольнити польської адміністрації фабрики і його звільнено з праці вже 1930 року. Його наступна праця мала керівний характер і проходила в хемічній лабораторії централі Маслосоюзу у Львові. 1934 року Дам'ян Пеленський відкрив у Львові свою власну фабрику „Мота”, в якій трудився до приходу більшовиків у вересні 1939 року. Різка зміна політичного становища заставила Пеленських виїхати до міста Пулав, де Дам'ян зумів знайти працю в ділянці своєї професії. 1942 року повернувся до Львова й став керівником хемічної фабрики харчових порошоків „Народної Торгівлі”. Зміни на східньому фронті заставили Пеленських вдруге залишити рідні землі. Тим

разом вони попали до Відня й Дам'ян став на працю в хемічній лябораторії Дослідчого Інституту Високої Городньої Школи.

Кінець війни привів до великих змін у житті Пеленських. Вони опинилися в Регенсбургу, де Дам'ян дістав учительську працю в Українській Високій Політехнічній Школі. Він став лектором при кафедрі харчової хемії. В 1948 році це привело до його габілітації на доцента УТГІ. Для габілітації він обрав тему „Сталість пухкості ґрунту”. З 1952 року, ставши секретарем професорської Ради УТГІ, доцент Д. Пеленський жив уже постійно в Мюнхені. На початку 60-их років Д. Пеленський повернувся ще раз до лябораторійної праці, тим разом у хемічній лябораторії німецької фабрики Кравс-Маффай, де 1964 року пішов на пенсію.

З відходом на пенсію замість зменшити своє трудове навантаження, він його збільшив. Крім свого основного обов'язку голови Товариства Сприяння Українській Науці та зарядження „Домом Української Науки”, він працював для інших організацій і установ: УХР (заступник голови), Крайова Пластова Старшина (голова), Представництво КоДУС-у (голова), Товариство Українських Інженерів і Техніків (голова), Стежа Пластового Куреня „Характерники” (голова), Головна Рада УМХС (заступник голови), Об'єднання Ветеранів УГА, „Рідна Школа” тощо.

Інж. Д. Пеленський жив справді дуже активним життям, але на все знаходив потрібний час і кожний обов'язок виконував взірцево. Праця була для нього одна радість, зокрема, коли він бачив, що не трудиться марно. Свою працю виконував завжди ідейно, щиро й уважно.

Його родинний дім, почавши ще з 50-их років, пригортав українців з усіх усюд, зокрема студентів, туристів тощо. Він і його дружина Ольга кожним турбувалися, кожному хотіли допомогти чи зробити приємність.

І інж. Дам'янові Пеленському спокій тільки снівся. Але тут несподівано обірвалось його життя. Замовк тимчасово і гостинний дім Пеленських, але пам'ять про інж. Дам'яна збереглась глибоко в серцях вдячних земляків. Вони ж свідомі, що він відійшов з почуттям успішно звершеного обов'язку.

ДОБРОМ НАГРІТЕ СЕРЦЕ...

У Мюнхені є чимало українок, що їх звуть Ольгами, або, в ніжній формі, Олями, як це прийнято в деяких наших родинах та серед добрих знайомих. Але, коли хтось мимохідь, так просто без прізвища скаже: Пані Оля, то усі знають, що мовиться про Пані Ольгу Пеленську.

Пані Ольга Пеленська справді широко відома в українському діаспорному світі (навіть серед деяких чужинців), бо в її хаті побувало чимало українців з різних закутків наших поселень, які мали змогу відчувати гостинність і ласкавість шляхетної Господині.

Народилася Пані Ольга Пеленська 7 вересня 1901 року в Комарному Рудківського повіту на Львівщині в родині банкового урядовця Сенюти. Вчилася спочатку в своєму місті, згодом у гімназії СС. Василянок у Львові. З 1922 року була студенткою медицини в таємному Українському Університеті у Львові. До сьогоднішнього дня зберігає, як велику пам'ятку, свою Виказку викладів (ч. 1172 з 1922-1923) з назвами прослуханих курсів й підписами професорів. 1929 року одружилася з Дам'яном Пеленським, інженером хемії, предки якого походили з Комарного. З того часу Пані Оля поділила долю свого наскрізь талановитого й працьовитого чоловіка. Кінець війни в 1945 році привів до великих змін у їхньому житті. Дам'ян з індустріального інженера перейшов на викладацьку працю в Українській Високій Політехнічній Школі, а після успішної габілітації, ставши секретарем професорської Ради УТГІ, замешкав постійно в Мюнхені.

Спочатку Пеленські поселилися в оселі Мюнхен-Мозах. Пані Оля стала тоді головою відділу ОУЖ (Об'єднання Українських Жінок у Німеччині). Вона опікувалася школою і садочком, а її хата служила як приміщення для навчання. Тоді всі діти в оселі були, так сказати б, її. Вона дбала про підвечірки для них, про організацію різних імпрез, а нерідко й умовляла батьків, щоб посилали дитину до школи. Як любителька народної ноші, вона вчила додатково дівчат ручних робіт — гафту, вишивання, розповідала також про народні та обрядові звичаї, страви, печиво тощо.

Клопоталася вона також, щоб каплиця в оселі була прикрашена, і щоб на празник Пресвятої Євхаристії престולי були замаєні зеленням і квітами, а діти всі святково зодягнені й причепурені (для деяких дітей придбала навіть народні одяги).

Але химерна доля не обергла її від горя: 31 травня 1967 року передчасно помер її чоловік Дам'ян (якого вона ніжно кликала Дам'ясик) та в додаток вона сама занедужала. Повернувшись до здоров'я, Пані Оля приступила знову до активної праці в ОУЖ у ділянці виховання молодого покоління, а також до суспільної праці в парафії Покрови Пресвятої Богородиці і св. Апостола Андрія Первозванного.

Крім активної діяльності в різних організаціях, вона широко цікавиться історією, зокрема свого рідного Комарного й роду Сенютів. Як знавець української ноші і обрядової культури, вона радо виступала в минулому в народній ноші з вишиванням, гафтами чи навіть з куделею на жіночих і пластових з'їздах чи товариських вечорах, і тим плекала любов до народної ноші й взагалі до традиції серед молодшого покоління. Для куделі вона має окремі сентименти й вона пряла і пряде, тому що прядіння розкриває перед нею спогади з минулого по через сучасне в майбуття, воно діє щось в роді отої „червоної нитки”, що в людських зусиллях буває чимось основним, а то й провідним. Для неї це також і глибока символіка. Адже ще колись за життя її чоловіка Дам'яна, який був невимовно гостинний, мовилося в громаді „до хати Пеленських намотувалися”, що означало без якоїсь нагоди, а просто так зайти в гості до Пеленських. Цю традиційну гостинність продовжує плекати й Пані Оля. У її хаті побували сотки гостей з різних місць українського поселення, між ними відомий американський фільмовий артист українського походження Володимир Палагнюк (Джек Пеленц), письменник Улас Самчук, мистець Святослав Гординський, скульптор Лев Молодожанин тощо. У неї на руках є кілька книжок з підписами гостей, з цікавими малюнками й окремими описовими замітками. Ці книжки є дуже цінні для історії нашого поселення поза межами України за останні 45 років.

Під час таких відвідин Пані Оля, яка глибоко все переживає, стає людиною з серцем добром нагрітим, її обличчя променіє сердечністю і доброзичливістю. Тим вона з'єднує собі загальну любов молоді, дітвори, а також і старших громадян, і так для одних вона стала „пластовою Мамою”, для дітей „нашою Бабунею”, а загалом „дорогою Пані Добродійкою”.

Підсумовуючи, напевно не перебільшимо, коли скажемо цілком щиро, що адреса Пані Олі відоміша, ніж деякої нашої установи.

ЗАДИВЛЕНИЙ У СВОЇ УСПІХИ

Пісня і праця — великі дві сили,
Їм я бажаю до скону служити.

І. Франко

Пісня і праця — душевна і суспільна гармонія, любов і пошана до людини — це були ті великі принципи, якими жив **Микола Філь**. Сам — людина скромна, але дуже працьовита. Тому ставало йому радісно на серці, коли після довгих проб хору бачив, що його праця людям потрібна і він трудився, не думаючи про своє власне здоров'я. А воно потребувало уваги й дещо повільнішого ритму праці. Але задивлений в свої успіхи, він працював у надії, що завтра можливо ще щось нове владно увійде в практику сьогодення та збагатить його зусилля й здобутки. І так проходив день за днем...

Народився Микола Філь 4 грудня 1922 року в селі Запалові на Ярославщині. Уже малим хлопцем мав велике замилювання до науки, зокрема до музики. Батьки всесторонньо підтримували сина й ще поки він пішов до школи навчили його читати й писати кирилицею та латинкою. Батько — сам самоук і сільський музикант, грав на весіллях і забавах і вже змалку вчив сина грати на скрипці. Згодом він навчався музики у професійного вчителя, колишнього професора Музичної школи в Кракові, що вийшовши на пенсію перебував тоді в Запалові. Він учив молодого Миколу гри на скрипці та інших інструментах, давав йому лекції з диригентури і гармонізації. Коли цього вчителя не стало в селі, М. Філь продовжував навчання гри на скрипці у фахової вчительки в Ярославі.

Хлопцем прислужував о. Б. Полянському до Богослужби, а коли йому сповнилося 16 років організував у селі церковний хор. В 40-их роках диригував селянським хором, з яким здобув кілька призначень на фестивалях. У той час, як член юнацтва ОУН, організував молодь поближких сіл.

Микола Філь коротко вчився в гімназії в Ярославі, а коли німці окупували Галичину, вступив до учительської семінарії в Криниці, яку закінчив з відзначенням. В семінарії диригував семінарійним хором, який співав у церкві та в поближких селах Криниці.

1943 року німецьке гестапо довідавшись про приналежність М. Філя до ОУН, намагалось його арештувати. Але він утік і з того

часу скривався по селах Лемківщини. З Криниці міг виїхати на еміграцію, але з почуття обов'язку залишився в краю і вступив в ряди УПА, як багато українських молодих людей, щоб боротися за визволення свого народу.

Перебуваючи на Лемківщині, він став районним провідником Риманівщини в склад якої входило 38 сіл. Друг Пугач (такий був його псевдонім на Лемківщині) належав до найкращих районних провідників; своєю лагідною і приємною вдачею він умів з'єднати собі симпатії населення та членів сітки ОУН і вояків УПА. В праці був дуже точний, обов'язковий і справедливий.

Перебуваючи в підпіллі, М. Філь продовжував плекати замилювання до церковної музики. Вивчив з працівниками районної сітки Службу Божу й в свято Різдва Христового 1944 року разом зі своїм невеликим хором співав в селі Суровиця. Селяни були дуже вдячні, бо вони ще ніколи не чули, як Службу Божу співає хор.

Коли виселено Лемківщину й групи вояків УПА пішли в рейд на Захід, провідник Пугач очолив одну таку групу й перевів її до Австрії, а опісля до Західньої Німеччини.

У Західній Німеччині вирішив завершити свою освіту, вступив до Українського Вільного Університету й взявся з великим запалом до праці. 1954 року закінчив студії історії на філософському факультеті й здобув ступінь магістра філософії, а чотири роки пізніше, захистивши докторську дисертацію, отримав докторський ступінь.

Увесь час він мріяв присвятитися науці, але, на жаль, життя спрямувало його на інші шляхи. 1950 року М. Філь одружився і став на працю, щоб утримати родину. Старання виїхати до США чи Канади, щоб там влаштуватися на працю в одному з університетів, не увінчалися успіхом. Туди його не пустили з політичних причин.

Таким чином він був примушений включитися в суспільну й політичну працю в Мюнхені. Залюбки співав тут у різних хорах. З виїздом д-ра Сохана до Америки перейняв диригування хором в оселі Людвігсфельд, а згодом довгі роки диригував церковним мішаним хором католицької парафії в Мюнхені, де ще виконував і функції диякона. Якийсь час працював у редакції часопису *Український самостійник* і в бюрі АБН.

Останні 12 років свого життя працював у канцелярії Апостольського Екзархату для українців католиків у Німеччині, виконуючи функції бухгалтера. Віддана праця й не дуже сприятливі умови постійно підривали його життєздатність. У 60 років життя М. Філь пішов на пенсію, щоб, як сам часто говорив, пожити спокійно ще пару років. Але так не сталося, смерть прийшла несподівано. Після

одинадцять днів перебування в лікарні покійний дістав зціп крові у легенях і відійшов на вічний спочинок.

Не стало трудолюбивої людини, яка все своє життя трудилася для свого народу й своєї церкви.

ВІДДАВ СВОЇЙ ГРОМАДІ ВСІ ЗНАННЯ І ТЕПЛО СВОГО СЕРЦЯ

Розуміючи, що головною метою навчання не є запам'ятовування готового, а плекання навиків самостійно добувати знання, проф. д-р **Степан Шах**, працюючи в школі, давав своїм учням творчі завдання: підготувати реферати, писати рецензії на літературні твори і вистави, записувати усну народну творчість і спогади про визначних діячів. Усе це робив професор для того, щоб наштовхувати молодих приятелів на творчі роздуми, виховати в них літературознавчий інтерес.

Тому розмовляти з професором було напрочуд цікаво, зокрема коли він говорив про самостійну творчу працю молодого покоління, а найосновніше, як її виплекати, з любов'ю виростити. Пригадую в розмові з ним одну образну фразу: „Думаєте, що справді не буде можна у його серці виплекати любов до самостійної творчості?” Це питання заставило мене глибоко призадуматися і, як не дивно, воно збереглося в моїй пам'яті до цього часу.

Народився Степан Шах 3 січня 1891 року в Куликові коло Львова, в міщансько-ремісничній родині. Гімназійну науку й університетські студії закінчив у Львові. Був учасником Першої світової війни як старшина австрійської армії, а 1918 року як поручник УГА брав участь у боях за Львів.

По війні включився в активну працю в канцелярії матернього Товариства „Просвіта”, де згодом став секретарем його головної Управи. На цьому становищі він перебрав обов'язок редагування просвітянських календарів-альманахів і видавничої діяльності Товариства взагалі. Паралельно з цим навантаженням у „Просвіті”, працював він також як вчитель класичної філології в Академічній гімназії у Львові. Подвійна робота вимагала багато зусилля, але його сильне бажання працювати для народного добра, перемогло усе.

1925 року польська окупаційна влада, стурбована активною діяльністю професора, перенесла його зі Львова до польської державної гімназії у Сокалі над Бугом. Але й тут проф. Шах не припиняв своїх тісних зв'язків з „Просвітою”. До 60-річчя „Просвіти” (1928), він написав під псевдонімом Степана Перського, обширну історію не лише „Просвіти”, але й освіти в Галичині XIX

ст. Проф. Володимир Дорошенко назвав цю джерельну книгу „капітальною працею”.

1929 року проф. Шах повернувся до Академічної гімназії і тим разом, крім учительської праці, зайнявся ще організацією культурно-освітнього життя в гімназії. Це було невимовно трудне завдання, але й це зумів він подолати.

1931 року за конкурсом пройшов першим на становище директора державної гімназії з українською мовою навчання в Перемишлі. На цій відповідальній посаді втримався до початку Другої світової війни, не зважаючи на факт, що це були часи невимовного гніту. За ці роки польська влада розв'язала українську державну гімназію в Рогатині, скоротила українську коломиїську гімназію та розв'язала деякі класи в Академічній гімназії (Філія) у Львові. Тим часом проф. С. Шах приймав у Перемишлі прогнаних учнів з інших гімназій та в додаток створив ще тут центр для лемківської молоді. Молодь цю збирав він з допомогою українських парохів з різних районів Лемківщини, і приміщував у „Бурсі ім. св. Миколая”, де був заступником голови. В Перемишлі він створив також осередок для дітей українських емігрантів із Східної України, розсіяних по цілій Польщі. Для них, до речі, 1936 року побудовано тут окрему „Бурсу ім. Симона Петлюри”.

Уся праця проф. Шаха проходила за благословенням і підтримкою Єпископа Йосафата Коциловського, який майже кожного року з цілою єпископською консисторією приходив до гімназії на Шевченківські концерти. Він високо цинив зусилля працьовитого професора.

Директор С. Шах видавав у Перемишлі кожного року ілюстровані *Звідомлення* з праці дирекції гімназії та „Кружка батьків”. У цих виданнях друкувалися статті на педагогічні теми, нариси з історії гімназії, бурс, статистичні дані тощо. Сьогодні, це прецінні джерельні матеріали до історії цього західного „українського бастиону над Сяном”.

На початку Другої світової війни проф. С. Шах з родиною виїхав на Захід. По війні працював ще 15 років, як класичний філолог у німецькій державній гімназії. За свою чесну службу отримав титул шкільного надрадника. В еміграції продовжував також свою журналістичну працю. Від 1954 року дописував до тижневика *Християнський голос*, на сторінках якого появилось понад 200 його статей. У видавництві „Християнського голосу” в 1955-1956 роках появилися три частини його спогадів *Львів — місто моєї молодости* та *Між Сяном і Дунайцем* (спомини про Перемишль і Лемківщину). До 150-річчя з дня народження о.

Маркіяна Шашкевича (1961), як голова Крайового Ювілейного Шашкевичівського Комітету, проф. Шах написав дві цінні праці *Отець Маркіян Шашкевич і Галицьке відродження* (з вступним словом Апостольського Візитатора Архієпископа Кир Івана Бучка) й *У 150-ліття уродин о. Маркіяна Шашкевича* (з вступним словом Апостольського Екзарха Кир Платона Корниляка). Він автор також доброї джерельної праці *Святі Солунські брати — Кирило і Методій*. Остання праця появилася до 1100-річчя апостольської праці св.св. Кирила й Методія серед слов'ян.

Проф. С. Шах був членом Українського Богословського Наукового Товариства, дійсним членом НТШ, членом Співки Українських Журналістів, головою Шкільної Ради при ЦПУЕН і головою Товариства „Рідна Школа” та заступником голови Ради Українського Християнського Руху.

За свою жертвенну працю для Української Католицької Церкви, був відзначений Святішим Отцем Папою Павлом VI, з приводу п'ятиріччя Апостольського Екзархату в Німеччині, титулом Лицаря-Командора Ордену св. Сильвестра Папи.

Проф. д-р Степан Шах помер 16 вересня 1978 року в Австралії. У сороковий день смерті, 26 жовтня 1978 року, відслужено в соборі Покрови Пресвятої Богородиці і св. Апостола Андрія Первозванного в Мюнхені, заупокійну Службу Божу і Панахиду.

Світла пам'ять про проф. д-ра Степана Шаха ніколи не згасне в наших серцях!

НЕ ВІДСТУПИВ ВІД СВОЇХ ПЕРЕКОНАНЬ

Вшановуючи полк. Євгена Рена (Побігущого) з його щасливим 85-річчям з дня народження, Владика-Екзарх Платон Корниляк, в листі з 12 листопада 1986 року, писав:

Уже в ранній юності Ви відчули поклик всеціло і ревно віддатися Божому Провидінню та віддано заступитися за свою рідну Батьківщину-Україну. Внаслідок цих високих почуттів Ваша життєва боротьба стала благородною, бо Ви змагали до ідеалів великих і святих, захищаючи українське ім'я зброєю, пером і словом. У кожній життєвій ситуації Ви високо несли прапор незломної національно-визвольної боротьби, а тверда віра в Бога постійно допомагала Вам не відступати від своїх переконань: добути кращу долю українському народові.

І коли сьогодні подивитися на пройдений шлях Вашого 85-літнього життя, то на ньому чітко позначилися: Ваша військова прямолінійність, християнська принциповість та наскрізь патріотичне наставлення у виховній, культурній і громадській праці. Знову перерахувати всі етапи Вашого трудовитового життя майже неможливо, бо Ви ніколи не знали пасивності й спокою, а, навпаки, постійно трудилися, роблячи активний вклад в українське буття. Ми не маємо змоги перелічити тут усі Ваші заслуги, хоча б, напр., Вашу відданість нашій українській Церкві, коли, працюючи довгі роки в Українському Християнському Русі (УХР), Ви очолювали різні комітети, товариства, братства та за свою чесну працю заслужили на високе папське відзначення: Лицаря-Командора Ордену св. Сильвестра Папи.

Великого значення набрали також і Ваші часті відвідини багатьох українських душпастирських і громадських осередків, куди Ви несли наявні приклади відданої праці, були стимулом до шукання нових починів, нових форм співжиття та справжнього братнього відношення між поколіннями, окремими товариствами і організаціями.

Таким чином дозвольте висловити Вам з приводу ювілею Вашого 85-річчя наше щире визнання і подяку за Ваші шляхетні зусилля та за Ваше постійне настоювання чесно й совісно сповняти покладені на нас обов'язки, бож „навіть малі недотягнення, — Ви часто підкреслювали, — можуть бути причиною великих утрат”. Бажаємо Вам також, щоб і на дальші роки Вашого життя Ви залишалися „духом і тілом бодрі” та втішалися кріпким і міцним здоров'ям. Хай же Бог освітлює і звеселює Ваше життя, хай щедро дарить Вас своїми ласками та благословить усім добром. Разом з молитвами уділяємо Вам наше архиєрейське благословення на „Многії і благії літа!”

Палке привітання отримав полк. Євген Рен також з 80-річчям свого трудовитового життя, в 1981 році, від Голови Проводу ОУН дост. Ярослава Стецька. Голова тоді писав:

Вітаю Вас від імени Проводу ОУН і від імени АБН, як того, що ніколи не

зложив зброї, ніколи не став комбатантом, а завжди залишався невтомним борцем за найвищий ідеал нації, за УССД! Стара гвардія революції вмирає, але не здається. Ви є одним з найкращих прикладів, який мають наслідувати наші молоді воїни. Ви завжди плекали культ зброї, культ влади української нації на власній землі; без зброї, Ви вчили нашу молодь — немає влади. Ви виховували дух боротьби, плекали ідеал суворого життя. Провід ОУН і я зокрема, ставив Вас за приклад лицаря без страху і плями! Вже сама Ваша поява викликала серед оточення пошану до того, що носить зброю. Рішучість, безстрашність, постійна готовість на кожний наказ, служба ідеї до смерті — стиль Вашого життя. Хай буде Вам за це честь і слава!

Народився Євген Рен в родині вчителя 15 листопада 1901 року в селі Постолівці, на Гусятинщині. Згодом жив коло Коломиї, в селі Воскресінцях. Тут разом з іншими учнями гімназії 1915 року організував аматорський гурток, який багато причинився до розбудження національної свідомості села. Про ці роки, Є. Рен пише так: „В часі війни розповідали нам українці з російської армії, що їхній цар не дозволяє навіть повісити портрет Т. Шевченка на стіну. Це нас немов відродило й сильно скріпило на душі. Ми помітили тоді, як багато краще жили українці під Австрією. І хоч ми не закладали тут ніяких товариств, зате працювали над виставами, концертами, організували Пласт та, хоч неофіційно, все таки стояли в позичених пластових капелюхах на почесній стійці у церкві в Великодню П'ятницю при Божому гробі”. В той час, як стверджує Є. Рен, учні та взагалі населення в цілому багато читали, в селі „відчувався голод на книжки”.

Коли першого листопада 1918 року проголошено незалежність України в Галичині, Євген, тоді учень п'ятої класи гімназії, не питаючи дозволу батьків, зголосився в Коломию до війська. В Українській Галицькій Армії був в артилерійському підрозділі й дослужився ранги старшого десятника.

По програній Визвольній війні, в травні 1920 року, повернувся в Коломию. Тут зараз же склав вступний іспит до сьомої класи гімназії, а 1922 року завершив середню школу матурою з відзначенням.

В 1922-1923 роках навчався на філософському факультеті в тайному Українському Університеті у Львові, а в 1923-1925 роках два роки студіював теологію. Покликаний до польського війська, закінчив школу старшин і в 1928-1939 роках в ранзі поручника, був командиром підстаршинської школи. Рівночасно в університеті в Познані вивчав політичну економію. Студії завершив 1933 року, отримавши ступінь магістра політично-економічних наук.

У день вибуху німецько-польської війни 1939 року, Є. Рен був підвищений до ранги капітана, й перебрав командування курінем. З

великою радістю він згадує 1941 рік, зокрема зголошення до легіону ДУН (Дружини Українських Націоналістів). В 1941-1943 роках служив він також в легіоні „Ролянд”, відтак в легіоні „Охороннім”. 6 січня 1943 року, за відмову від дальшої співпраці з цим легіоном, був заарештований німцями й посаджений до в’язниці на вулиці Лонцкого у Львові, де до травня 1943 року день-денно чекав на розстріл. Це ув’язнення сильно підірвало його здоров’я: ослабла пам’ять, а ревматичне захворювання до сьогодні завдає йому чимало страждань. Тим часом брак штабових старшин під час творення Української Дивізії „Галичина” заставив німців звільнити Є. Рена з в’язниці й тут же зараз зробити його командиром одного великого полку на час чотирьох місяців (цей полк складався з трьох регулярних полків та одного додаткового куреня). Про цей неймовірний факт німецький мемуарист пише так: „Darüber hinaus waren aus Mangel an Ausbildungspersonal innerhalb der Division die 3 Grenadier-Regimenter und das Fusilier-Bataillon vorerst in einem Regiment zusammengefaßt, welches anfangs von dem ukrainischen Major Pobihuschtschij mit Eifer und Energie geführt wird“. In dieser Art verläuft die Ausbildung innerhalb der ersten 4 Monate“ (Див. Wolf-Dietrich Heike, *Sie wollten die Freiheit*, стор. 52).

По війні Є. Рен працював у різних середовищах і організаціях. Був учителем історії в таборівій гімназії (1946-1948), секретарем в Українському Червоному Хресті (1951-1954), одночасно займався виховною працею серед молоді, будучи на становищах її опікуна, культурно-освітнього референта, а згодом виховника в таборах СУМ, працював в Імці (1960-1967), в УХР (1967-1976) тощо. Працюючи в УХР, трудився в Крайовій Управі, виконуючи функції секретаря, організаційного референта й вкінці голови. Цю працю він дуже любив, бо вона нагадувала йому дуже часто його молодечі роки в Воскресінцях та давала не тільки задоволення, але рівночасно й глибоке почуття щиро по-християнському виконаного обов’язку. Перебуваючи постійно в терені, він звертав особливу увагу на молодь і дітей, а саме, на їхнє виховання та постійну заохоту до читання корисних книжок і доброї преси. З молоддю він часто проводив зустрічі, щоб створити для неї рідну атмосферу, яка сприяла б її розвитку й почуттям. Влаштував він також виставки книжок в Кенігштайні, в Новому Ульмі, в Авгсбурзі, в Мюнхені тощо. Спроби були наскрізь успішні, зокрема виставка в Мюнхені. Подбав він про влаштування курсу диригентів, щоб не тільки заохотити бажаючих вивчити це нелегке мистецтво, але також допомогти українським церковним громадам мати добрий хоровий спів у церкві та в світському житті.

Велику увагу присвячував Є. Рен відвідинам хворих. Він розглядав це не лише як християнський обов'язок, але як важливе завдання УХР. Тут йшлося не тільки про те, щоб відвідати хворих, але з ними поговорити, скріпити у них надію на видужання, щоб таким чином обтерти з їхнього обличчя зайву сльозу. Для Є. Рена „відвідини хворих — це святий обов'язок усіх, хто може знайти для цього потрібний час”.

Він турбувався також піклуванням про наших старших людей, враховуючи, що вони живуть на чужині, не знаючи часто добре німецької мови й законів країни. Він дбав про різні імпрези для них, прогулянки, учив, як зберігати здоров'я, і добрі психічні почуття тощо.

Як голова УХР, Є. Рен був дуже діяльним, організував прощі, виставки українського мистецтва, брав постійну участь в конгресах „Церква в потребі”. Тут треба ще згадати, що він написав чимало статей, як „Матір в творах Шевченка”, „Українські діти — наше майбутнє”, „Сильна воля”, „Рідна мова”, „Наші подружжя — клітини нації”, „Два світи” та багато інших. Він є автором також двох об'ємистих томів цікавих спогадів. У своїх писаннях та доповідях Є. Рен виявляє високу релігійну етику, любов до всього рідного: Церкви, Батьківщини, Народу тощо.

Для чужинців він влаштовував інформаційні доповіді про українське минуле, нашу Церкву тут і на Батьківщині та про стан і потреби нашої еміграції в Німеччині.

Підсумовуючи, хочемо сказати, що полк. Євген Рен — це справді конструктивна й діяльна людина, він любить свій нарід, знає його потреби, вміє їх відповідно проаналізувати та передати іншим. У нього є добрий військовий талент, в той час, як його мудрість, винахідливість та рішучість в житті показують його ніжність і людяність. Він рівночасно і великий життєлюб, людина смілива та безмежно віддана справі свого народу.

ЗА ВІРНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНІЙ І РЕЛІГІЙНІЙ ПРАВДІ

Професор д-р **Володимир Янів** користувався великою повагою в українській громаді. Знали його і як неабиякого організатора, видатного педагога, ідейного християнина та скромного громадянина нашої широкої діаспори. Він у свою чергу вважав, що чуйність і повага до кожної людини, душевне тепло, розумна вимогливість — ось, що створює авторитет доброму організаторові, політикові та громадянинові.

Народився він 21 листопада 1908 року у Львові в родині гімназійного вчителя. Помер 19 листопада 1991 р. в Мюнхені. Початкову школу, гімназію та університетські студії закінчив у рідному місті, в якому почав і свою громадську працю. Будучи ще учнем гімназії він заснував Пластовий курінь ім. Святослава Хороброго, очолював шкільну читальню, організував Шевченківські академії тощо. Як студент університету він продовжував працю в Пласті, виконуючи обов'язки коменданта Уладу Українських Старших Пластунів (1928-1932) і рівночасно трудився в організаціях студентського життя. Був головою фахового кружка істориків (1929-1930), філії Товариства Наукових Викладів ім. П. Могили (1930-1932) та Центрального Студентського Комітету. Цей Комітет, до речі, під його проводом привів до постановня крайової студентської централі — Союзу Українських Студентських Організацій під Польщею (СУСОП), якою в 1931-1932 роках керував Володимир Янів. У той час він редагував також місячник *Студентський шлях* (1932-1934), розгортаючи популяризацію культу героїв-студентів учасників бою під Крутами (29 січня 1918 р.).

Не можна призабути тут і політичної діяльності В. Янева, який з 1929 року був членом Організації Українських Націоналістів (до УВО належав з 1927 р.). В ОУН він політичний референт в Крайовій Екзекутиві в Західній Україні (1933-1934) та редактор тижневика *Наш клич* (1933), забороненого в Польщі. Його патріотизм мав уже тоді глибоке коріння в минулих часах, що давали йому невичерпні можливості для ідейного гартування. Йому мало не щодня загрожувала небезпека зустрічі з польською поліцією. За політичну діяльність В. Янів був заарештований 8 разів, пережив 7 судових слідств і пробув 7 місяців у злочасному концентраційному таборі в Березі Картузькій.

З вибухом Другої світової війни, звільнений з польської в'язниці, В. Янів переїхав до Берліну, де став членом управи Українського Національного Об'єднання (культурно-освітній референт) і редактором його двотижневика *Український вісник*. Рівночасно продовжував свої студії в німецькому університеті в Берліні, які закінчив 4 серпня 1944 року докторатом, захистивши дисертацію „Über die seelischen Erlebnisse des Häftlings“ (Про душевні переживання в'язня).

Політично, як стверджує Олекса Горбач („До 75-річчя проф. д-ра Володимира Янева”), його прийнято вважати „співтворцем чи типовим «представником покоління тридцятників» ЗУЗ (в Галичині) — з усіма консеквенціями: то обожнювально-ідеалізованого то осуджувального підходу до «проблеми двох генерацій»”. Таким чином „при розламі ОУН 1940 р.”, В. Янів „визначив себе по стороні «крайовиків» (ОУНР). Боротьба поміж обома відлами ОУН, — продовжує О. Горбач, — його однак зразила і до формованого д-ром Володимиром Горбовим краківського УНК увійшов з думкою якомось ладнати загострення конфліктів поміж ними. Як висловлювався в розмовах, — уважав, що даного йому відповідальними керівниками приречення (бодай не вживати фізичного терору супроти інших оунівців) не дотримано, то ж від дальшої праці в ОУН тоді ж відтягнувся”.

1941 року в час вибуху німецько-совєтської війни В. Янів перебував у Кракові як член Президії Українського Національного Комітету, що 30 червня проголосив самостійність України. З ліквідацією самостійности німцями, 5 липня В. Янів, разом з іншими провідними членами УНК, був заарештований німецьким гестапом і 14 місяців просидів за це в німецькій в'язниці.

Після закінчення війни В. Янів переїхав до Мюнхену, де в 1946-1948 роках працював у ділянці реорганізації українського студентського життя. Як відомо, тут тоді діяли дві партійно-зорієнтовані студентські центральні: новий Центральний Еміграційний Союз Українських Студентів (ЦЕСУС) та „давній” Центральний Союз Українських Студентів (ЦеСУС), які треба було обов'язково об'єднати. „Однією з найсвітліших хвилин в моєму житті, — пише В. Янів, — вважаю об'єднання ЦЕСУС-ів, над яким я особисто працював зараз після приїзду до Мюнхену”. На „Фрайманському з'їзді” (1948) прийшло до бажаного об'єднання, а В. Янева, що тоді виконував функції голови Контрольної Комісії і багато причинився до згаданого об'єднання, обрано почесним членом ЦЕСУС-у.

У Мюнхені 1949 року В. Янів габілітується в переорганізованому Українському Вільному Університеті на підставі наукової

праці „Психологічні підстави Окциденталізму”. З того часу він послідовно росте в університетській і науковій галузях. 1955 року він — надзвичайний професор психології і соціології, а 1963 року — звичайний професор. У проміжному часі його тричі обирають продеканом філософського факультету УВУ. В 1964-1968 роках він голова Делегатури УВУ у Франції. 1968 року його вибрано ректором УВУ. На цьому відповідальному становищі приходилося йому нелегко зокрема в справі нововизнання УВУ, якого він таки добився окремим домовленням до високошкільного баварського закону. 1983 року В. Янів стає членом відомої міжнародної асоціації International Association of University Presidents. В 1986-1989 роках він проректор університету. Він також засновник Товариства Сприяння Українській Науці в Мюнхені; в 1973-1979 роках голова його Кураторії, а з 1978 р. — Голова Наукової Ради. З заснуванням Українського Католицького Університету ім. св. Климента в Римі, В. Янів став професором і деканом його філософського факультету (1963-1972).

Відновлення діяльності НТШ в діаспорі відкриває перед В. Яневом широкі можливості росту. Він стає секретарем його Філософсько-педагогічної Комісії (1947-1950), а згодом, як зростають його наукові здобутки, його обирають 1950 р. дійсним членом НТШ і доручають працю наукового секретаря на Європу (1952-1965). В 1968-1985 роках він заступник голови Європейського НТШ, а згодом і голова (1985-1987). 1987 року він знову перебирає обов'язки заступника голови й рівночасно стає секретарем його Історично-філософської Секції. У секції він також редактор її видань.

В. Янів член таких наукових установ: Académie Internationale Libre à Paris (1952), Deutsche Gesellschaft für Psychologie (1953), Українське Богословське Наукове Товариство (1960), Institut National d'études slaves — Paris (1969), Українське Історичне Товариство (1973). Він також член кореспондент Real Academia Hispano-Americana — Cadiz (1973).

Як організатор наукових зібрань В. Янів постійно діяльний. Він зорганізував низку наукових конференцій НТШ, спільну конференцію НТШ-УВУ-УВАН-УБНТ, що відбулася у Рокка ді Папа біля Риму (18-20 жовтня 1963) і була присвячена темі „Релігія в житті українського народу”. У цій конференції взяли участь сім православних доповідачів між ними Є. Гловінський, А. Андрієвський, М. Ливицький та ін. На конференції витворилася соборницька атмосфера доброго громадського порозуміння. Там обговорювали також передумови для організації СКВУ. Зорганізував він також одну міжнародну зустріч українських та німецьких

психологів. Проте вершком його організаційної праці в проведенні таких зібрань було його головуство в Комітеті Наукового Конгресу для відзначення 1000-річчя Хрещення Руси-України й організаційне проведення Конгресу (1988). Цей Конгрес був фактично „собором української науки в еміграції”. На близько 30 наукових українських установ у діаспорі — 28 приступили до проведення Конгресу, з них 25 було заступлених на самому Конгресі (22 безпосередньо через делегатів, а 3 через уповноважених делегатів з присутніх членів інших установ). Після Другої світової війни це був єдиний науковий Конгрес, що згуртував наших науковців у такому складі. Конгрес мав також яскраве екуменічне обличчя, що виявилось однаково в участі делегатів і доповідачів, а також в способі проведення Конгресу. На Конгресі прочитано 37 доповідей на 38 зголошених. Матеріали Конгресу вже появилися друком, як *Збірник Праць Ювілейного Конгресу* за редакцією В. Янева. Збірник складається з двох частин: прочитаних на Конгресі доповідей і їхніх чужомовних резюме та багатого відділу „Матеріалів Конгресу і Міжнародної Зустрічі”.

В. Янів брав також участь індивідуально в різних міжнародних наукових та ідеологічних зустрічах, виголошуючи доповіді та виступаючи в дискусіях німецькою, французькою та іншими мовами.

Він чимало присвятився також і церковно-суспільній праці. Своє глибоке релігійне зацікавлення В. Янів завдячує батькові та релігійній атмосфері всієї родини матері. Вже в 1930 році, він був обраний першим головою Контрольної Комісії „Обнови”. Для поглиблення його релігійних переконань сильний вплив мали в’язничні переживання. Він основник і президент Українського Християнського Руху (1953) з виразним екуменічним спрямуванням. Організатор багатьох „студійних днів” для зближення людей різних суспільних і політичних переконань. Діючи від Українського Християнського Руху в співпраці з міжнародними організаціями, В. Янів очолював українські делегації на Другому й Третьому Світовому Конгресі Мирян (1957-1967). 15 років він був членом Головної Ради de l’Union Catholique Internationale de la Presse (1957-1972), а з 1967 року він член Екзекутивного Комітету de la Federation Internationale de hommes catholiques „Unum Omnes”, як постійний представник Східньої Церкви. В. Янів — Командор Ватиканського Ордену св. Григорія Великого.

В своїй науковій роботі В. Янів зосередився на вивчанні української духовності з точки зору психології і соціології. Окрему увагу він присвятив систематизації етнопсихологічних поглядів Косто-

марова, Мірчука, Ващенко, Шлемкевича. В праці „Українська духовість у поетичній візії Шевченка” дав оригінальну аналізу творчості поета з погляду духових диспозицій (Див. *Записки НТШ*, т. 169). В студіях над соціальною структурою української спільноти, В. Янів указав на розвиток в нашому суспільстві в напрямку стертя меж поміж станами чи класами. Це явище на його думку проходить у зв'язку з постійним змаганням до індивідуального самопіднесення, що зв'язане з браком підпорядкування та з схильністю в свою чергу спішити з допомогою. Він написав також окремі студії, присвячені українській родині. Ці праці він опрацював на підставі творчості таких письменників: Шевченка, Франка, Лесі Українки, Симоненка (Див. *Записки НТШ*, тт. 176 і 184; *Науковий збірник УВУ*, т. 7; *Монографії УВУ*, т. 46). Він редактор збірника *Церква і релігія в Україні: 50 літ після жовтневої революції, 1917-1967* (Див. Наукові записки УВУ, ч. 11-12). Цінними є також його причинки про релігійність (власні спостереження й спостереження зібрані у інших авторів). Вони появились в матеріялах спільної Наукової Конференції НТШ, УВУ, УВАН і УБНТ на тему „Релігія в житті українського народу” (Див. *Записки НТШ*, т. 181). Після 1983 р. він поширив і поглибив ці причинки на підставі студій першоджерел літератури (*Повість временних літ*, „Поучення Мономаха”, „Слово о законі і благодаті”).

Не можна не відзначити й історичних зацікавлень В. Янева. Їх Аркадій Жуковський звів до таких п'ятох ділянок: студентство й молодь, НТШ, УВУ, силуетки діячів української науки й політики та сукупність релігійних питань, що визначають життя. Основні твори автора з окремих ділянок зібрані у двотомнику *Студії та матеріяли до новітньої української історії* (Див. *Монографії УВУ*, т. 16 (I-II)).

В. Янів також поет. Його творчий дорібок упорядкований і складається з чотирьох збірок: *Сонце й грати* (1941), *Листопадові фрагменти* (1941), *Шляхи* (1951) та *Життя* (1975). Перша збірка — це справжній поетичний літопис часу, що його О. Ольжич назвав би „«доба жорстока, як вовчиця», з тим, що Ольжич, пишучи свого вірша «Двадцять літ кривавилась земля», був радше обсерватором цієї «доби», а Янів був безпосереднім її керівним діячем — «воїном», переносючи духово й фізично її жорстокість”. Творчість цікава насамперед з психологічного боку, бо це найоригінальніший матеріял в'язничної поезії, який кидає яскраве світло на процес творчості поета. Збірка *Листопадові фрагменти* постала також у в'язниці. Її написав В. Янів протягом двох місяців і вона була

готова вже 1937 року. У збірці *Шляхи* з'являються на зміну вірші релігійного характеру — поетові молитви чи вірніше „розмови з Богом”. Найбільшим поетичним досягненням релігійної лірики є тут „Отче наш”. Це мистецьке надбання охоплює сім поезій, причому кожна з них відповідає окремій частині молитви. Поет прозоро викладає філософію життя, в якій особисте тісно пов'язане з життям нації. Настрій автора піднесений, але а той же час молитовний:

І голосніше грому й хуртовини
До Тебе кличуть, Отче наш, з темниці
Розширені розпукою зіниці —
Слова завмерлі вольної людини.

Ці рядки можуть розтопити чи не найкрижаніше серце читача. Звертання до Бога, зокрема піднесено-молитовне, завжди виправдує себе, бо найтяжчі випробовування стають для поета істиною надто дорогою. Збірка *Життя* — це 46 поезій; з них кожна складається з трьох п'ятивіршових строф, писаних чотиристоповим ямбом. Збірка повна звукових повторів, що вносять в окремі вірші щось в роді містичного характеру, щоб викликати релігійно-споглядальний, чи може релігійно-медитаційний настрій. Цю збірку нагороджено на літературному Конкурсі ім. Франка.

В цілому, В. Янів — поет яскраво національний і релігійний. В його творчості багато бурхливих і нестримних у своєму виявленні почуттів. В кожному вірші він є сам собою, що знає міру любови й міру ненависти. У поезії притримується здебільша класичної форми. В останній збірці у нього виразний нахил до поміркованого символізму, підкресленого метафорами, алітераціями й музикальністю в дусі філософських медитацій про розуміння життя творчої людини.

Як автор-есеїст В. Янів написав 10 ілюстрованих мініатюр — вступних зауваг до виставок образотворчих мистців. (Нариси німецькою мовою, друковані в німецьких *Річниках українознавства* за роки 1978-1987, а українські в серії *Різне УВУ*). Він є також автором дрібних подорожніх есеїв, друкованих у різних місячниках.

В. Янів — член Об'єднання українських Письменників „Слово” (з 1967), Freier Deutscher Autorenverband (з 1978), Exil-Pen-Club (з 1983), The World Literary Academy-Cambridge (з 1986). Для відзначення його заслуг В. Яневу признано „Diploma di merito dell' Universita delle Arti „Salsomaggiore Terme” (1982), почесне членство НТШ (1987) і почесне членство УВАН в Канаді (1988). 1989 року

Канадська Фундація Українських Студій, під час XVI Конгресу Українців Канади, відзначила проф. В. Янева, як довголітнього ректора Українського Вільного Університету (1968-1986), почесною грамотою та сумою 5000 доларів за його вклад у розвиток українознавства, підкреслюючи таким чином важливу роль УВУ в науковому житті української діаспори.

В. Янів одружений з Софією, вродженою Мойсеович, відомою пластовою діячкою і виховницею, активним членом українського визвольного руху. 1988 року УВУ присвоїв їй почесний докторат з філософії за заслуги при видаванні *Енциклопедії Українознавства* та за довголітню громадську працю.

Велику роботу проводив В. Янів також у підготові наших наукових кадрів. Як професор, він користувався повагою серед студентів УВУ. Багато вчителів, викладачів вищих шкіл та наукових працівників з вдячністю називають себе учнями професора Володимира Янева. Його діяльність, як бачимо, розмаїта й багата. Він по-справжньому робив вклад у сучасну йому дійсність, утверджуючи прагнення українського народу до волі й державности. Одночасно він невтомно стояв за вірність національній і релігійній правді, що було його основним ідейно-естетичним принципом як громадянина, політичного діяча, науковця й поета.

Світла пам'ять про проф. д-ра Володимира Янева, довголітнього і почесного ректора Українського Вільного Університету, людину високої культури, доброго характеру та відкритої душі назавжди залишиться в наших серцях.

ZUSAMMENFASSUNG

Das Buch *Das Apostolische Exarchat in Deutschland und Skandinavien* wurde zur Ehrung eines zweifachen Jubiläums konzipiert: des 30-jährigen Bestehens des Apostolischen Exarchats und der 30-jährigen Tätigkeit ihres ersten Exarchen-Ordinarius, Bischof Platon Kornyljak.

Bei der Auswahl des Materials war der Herausgeber von dem Gedanken geleitet, daß der Inhalt das Augenmerk der Leser auf einige interessante Probleme lenken und ein genügend breites Panorama der Entwicklung des Exarchats bieten möge. Es war unser Wunsch, daß der Leser all die Gemeinsamkeiten und Divergenzen dieses großen Unterfangens begreifen sollte. Dabei wurde auch der Umstand in Betracht gezogen, daß sich die Ukrainische Katholische Kirche in der Ukraine in einem langsamen Prozeß ihrer Wiedergeburt befindet und daß der Kampf um die Unabhängigkeit der Ukraine unter dem Einfluß ihrer Ideen geführt wird.

Vorliegender Band besteht aus sieben Kapitel (Aus der fernen und nahen Vergangenheit; Unser Exarchat; Unser Bischof-Exarch; Unsere Kirche und ihr Volk; Bischöfliche Artikel, Sendungen, Predigten und Aufrufe; Der Bischof, die Priester und die Pfarreien; Menschen des Glaubens und des Geistes). Neben den Artikeln, Sendungen, Predigten und Aufrufen des Bischofes beinhaltet der Band noch weitere Aufsätze folgender Autoren: Hochw. Dr. Iwan Hrynioch, "Ein Hierarch der unermesslichen göttlichen Vorsehung"; Dr. Roman O. Klymkewytsch, "Das neue Bischofswappen"; Erzbisch. Myroslaw Marusyn, "Bischof Platons Silbernes Jubiläum"; Mychajlo Demkowysch-Dobriansky, "Zu Ehren des Hochwürdigen Bischofs Platon Kornyljak", Rev. Dr. Wasyl Makuch, "Das Erscheinen eines beachtenswerten wissenschaftlichen Werkes"; Sviatoslav Hordynskyj, "Unsere Ikonostase"; Rev. Dr. Iwan Ortynskyj, "Nach der Logik des Glaubens, der Hoffnung und der Liebe"; Prof. Wolodymyr Maksymowysch, "Die Ukrainische Christliche Bewegung". Bei den bereits zuvor erschienen Aufsätzen wird im Buch die jeweilige Veröffentlichung und das Erscheinungsjahr angegeben. Ferner beinhaltet dieser Band das Gebet von Metropolit Andreas Scheptytzkyj "Erlöser der Welt, rette die Ukraine", ein Gebet zur Verherrlichung des Dieners Gottes Metropolit Andreas Scheptytzkyj sowie 55 verschiedene Aufsätze.

Im Aufsatz "Durch Jahrhunderte der Geschichte" wird kurz auf die

Beziehungen zwischen der Ukraine und Deutschland eingegangen, beginnend mit dem 9. Jahrhundert, als zwischen Kiew und Regensburg Handelsverträge geknüpft wurden, die sich, in Fortsetzung des in jener Zeit Europa mit dem Osten verbindenden Handelswegs, über Krakau, Prag und andere Städte Polens, Morawiens und Böhmens erstreckten. Diese Beziehungen sollten alsbald auch den religiösen, politischen, kulturellen und kirchlich-religiösen Bereich umfassen. Letzterer ist mit den Anfängen unseres Jahrhunderts verbunden, da Tausende von ukrainischen Saisonarbeitern auf Arbeitssuche nach Deutschland strömten. Die erste Etappe auf dem Gebiet der kirchlich-religiösen Fürsorge für ukrainisch-katholische Arbeitnehmer beginnt 1906. Damals betrug die Zahl der Ukrainer in Deutschland etwa 50 000. Diese Organisations-etappe des ukrainischen religiösen Lebens in Deutschland hatte Missionscharakter. Während der zweiten Entwicklungsetappe des ukrainischen kirchlich-religiösen Lebens in Deutschland gründete der Römische Stuhl die Apostolische Visitatur für Ukrainer und ernannte den Prälaten Rev. Dr. Petro Werhun zum Apostolischen Visitator mit den Rechten eines Apostolischen Administrators für katholische Ukrainer in Deutschland. Das Ende des 2. Weltkriegs brachte die dritte, die sogenannte Heimatlosen-Etappe mit sich. Der erste Abschnitt dieser Etappe verlief unter der Leitung von Rev. Mykola Wójakowskyj, der zweite unter der des Hochw. Bischofs Iwan Butschko, Apostolischer Visitator für katholische Ukrainer in Westeuropa. Diese neue Jurisdiktion unterschied sich von der vorangegangenen durch größere Rechtsbefugnisse, da gerade in jener Zeit die Ansiedlung von Heimatlosen Flüchtlingen in europäischen, zum Teil auch in einigen überseeischen Ländern, begonnen hatte, ein Umstand, der weitergehende Vollmachten und größere Einflußbereiche notwendig erscheinen ließ. Dieser flüchtlingbezogene Charakter des zweiten Abschnitts der dritten Etappe verwischte sich bereits etwa in der ersten Hälfte der 1950-er Jahre und begann allmählich Einwanderungszüge anzunehmen, wurde praktisch zu einem Bestandteil der ukrainisch-deutschen Beziehungen. Damals gewannen die Deutschen erheblich an Bedeutung in Bezug auf die Ukrainer, nicht nur als ein Faktor der Wohlfahrt und Sozialfürsorge, sondern auch als kultureller und später auch politischer Faktor. Die vierte Entwicklungsetappe der Ukrainischen Katholischen Kirche in Deutschland begann mit der Gründung des Apostolischen Exarchats für katholische Ukrainer und der Investitur ihres ersten Exarchen.

Die Einrichtung des Apostolischen Exarchats und die Inthronisation ihres ersten Exarchen, Bischof Platon Kornyljak, bilden das Thema des Aufsatzes "Ein Tag, den uns der Herr beschert hat". Die Bedeutung dieser Ereignisse, heißt es darin, ist eine durch und durch historische,

nicht nur in bezug auf die Ukrainer in Deutschland, vielmehr für alle Ukrainer in der Diaspora.

Ende 1983 unterstellte Papst Johannes Paul II. die katholischen Ukrainer in den Ländern Skandinaviens unter die Jurisdiktion des Bischofs Platon und erweiterte somit das Exarchat auf das Apostolische Exarchat für katholische Ukrainer in Deutschland und Skandinavien. Diese Erweiterung hatte die erfolgreiche Erfassung eines umfangreichen Gebiets und die Verbesserung der allgemeinen geistlichen Fürsorge zur Folge; die Gläubigen überzeugten sich, daß man sich wirklich um sie kümmerte und für ihr geistiges Leben sorgte.

“Dem Heiligen Vater entgegen mit der Aufrichtigkeit und Wärme unserer Herzen“ ist das herzliche Willkommen der Ukrainer anlässlich des Besuchs Seiner Heiligkeit Papst Johannes Paul II. in der Bundesrepublik. Seine Heiligkeit wird dargestellt als ein Katakombenpriester, der verschiedene Länder aufsucht in der Überzeugung, daß eine erfolgreiche Arbeit der Kirche nur im engen zusammenwirken von Geistlichen und Gläubigen möglich sei. Solche Begegnungen sind immer notwendig und überall wünschenswert: in der Kirche, außerhalb der Kirche, vor allem aber in den Seelen der Gläubigen.

Der Aufsatz “Der Hierarch der unermäßlichen göttlichen Vorsehung“ offenbart die ganze Tragik des ukrainischen Volkes, seiner jahrhundertelangen Kultur, seiner Geistigkeit, seines Daseins im geistigen und im biologischen Sinne und die Tragik des Christentums und der Kirche Christi in der Ukraine und dem gesamten europäischen Osten, vielleicht auch die ganze Tragik des menschlichen religiösen Gedankens. Die Gestalt des Metropoliten Josyf Slipyj erscheint vor dem Hintergrund dieser Tragik als ein Glied in der langen Kette von Fakten und Dramen der Menschen und der Nationen. Er ist eines der Opfer in der ununterbrochenen Reihe von Millionen Opfern des russischen Angriffs und stetigen Vormarsches zwecks einer zunehmenden politischen, nationalen, kulturellen, wirtschaftlichen Versklavung des ukrainischen Volkes, einer Unterjochung, die bereits das Ausmaß einer biologischen und geistigen Ausrottung angenommen hat. Und gerade in dieser Beziehung enthüllt seine Gestalt jenes russische Pseudo-Christentum und den raffinierten Betrug durch den Kreml, dem die ganze Welt zum Opfer fiel. Der Metropolit Josyf wird zu einem jener Bekenner, die über die Wahrheit der kirchlichen Mission als der unzerstörbaren, unbezwingbaren Einrichtung Gottes Zeugnis ablegen.

“Überaus teuer ist mir das Ehrendoktorat unserer Universität“ dies sind die Worte des Kirchenfürsten Josyf, gerichtet an die Ukrainische Freie Universität, hier die Überschrift eines Aufsatzes. Diese Worte beweisen, wie sehr er seine Universität geschätzt hat “eine bescheidenere

und in der Welt weniger bekannte, aber eine sehr verdienstvolle, zumal ihre Tätigkeit unter den beschwerlichen Bedingungen des Emigrantendaseins verrichtet wird“. „Der Kirchenfürst Josyf versammelt die Verstreuten“ ist der Titel eines Aufsatzes, der aus Anlaß des Besuchs des Obersten Erzbischofs in München im Jahr 1973 verfaßt wurde.

„Dokumentarfilme zur Geschichte des Exarchats“ beschreiben drei abendfüllende Farbfilme, die einen Teil der Geschichte der Ukrainischen Kirche und der Ukrainer außerhalb ihrer Heimat dokumentieren. Diese Filme besitzen erhebliche Bedeutung, da in ihnen verschiedene Fakten und Ereignisse im Leben der Ukrainer in der Diaspora festgehalten wurden.

Der Artikel „Ein Bischof, der den Zeitgeist erfaßt hat“ wurde zu Bischof Platon Kornyljaks 70. Geburtstag geschrieben. Es werden dort die wichtigsten Ereignisse aus dem Leben des Bischofs aufgezeigt und seine Tätigkeit als Apostolischer Exarch wird eingehend besprochen. Es wird festgestellt, daß Bischof Platon mit seiner Tätigkeit die Annalen der letzten 30 Jahre der Ukrainischen Katholischen Kirche in Deutschland geschrieben, gute Beziehungen zur deutschen Hierarchie geknüpft, das Verständnis und die Unterstützung nicht nur der Bayerischen Landesregierung, sondern auch der Bundesregierung in Bonn gewonnen hat. Viele Faktoren, darunter solche politischen Charakters, haben dazu beigetragen, doch einer der grundlegendsten ist die persönliche Austrahlung und das Taktgefühl des Bischofs, der es verstanden hat, das Wohllollen der Nichtukrainer zu gewinnen und stets zu vertiefen. Am meisten hat jedoch die Persönlichkeit des Heiligen Vaters, Papst Johannes XXIII, zum Wachstum und Ansehen der Ukrainischen Katholischen Kirche in Deutschland beigetragen. Durch seine wohlwollende Einstellung gegenüber dem Osten, durch sein Streben nach Annäherung und Einheit hat dieser Papst ein besonderes Klima unter den Völkern Osteuropas zustandegebracht; diese haben, dem Beispiel des Kirchenoberhauptes folgend, ihre einstige rituelle Engstirnigkeit abgelegt. Diese Einstellung des Heiligen Vaters hat einen wahrhaftig historischen Umschwung bewirkt, den Bischof Platon in seiner ganzen Reichweite erfaßte. An die Autorität des allgemein verehrten Papstes anknüpfend, der übrigens das Apostolische Exarchat gegründet und ihn zu seinem ersten Exarchen ernannt hatte, hat er es verstanden, die ukrainische Kirche und ihren Wirkungsbereich auf eine höhere Ebene zu stellen, indem er ihnen gebührendes Ansehen verschafft und ein sichtbares Zentrum der allgemein-ukrainischen kirchlichen und gemeinschaftlichen Einheit ins Leben gerufen hat.

„Das neue Bischofswappen“ ist ein wissenschaftlicher Aufsatz aus dem Bereich der Heraldik. Es wird hier das Wappen schlechthin vorge-

stellt: die Anordnung der Embleme auf dem Wappenschild, die Auswahl der den Überlieferungen der ukrainischen Heraldik angemessenen Farbzusammensetzungen, die Gestaltung des Wappenumkreises nach den Regeln der katholischen Kirchenheraldik für den östlichen Ritus, schließlich wird auf das Erscheinen des neuen Wappens durch die ukrainischen katholischen Presseorgane eingegangen. Die Idee des Wappenentwurfs stammt, so der Verfasser, vom eigentlichen Wappenträger, Bischof Platon Kornyljak; den heraldisch-künstlerischen Teil, die entgeltliche graphische Gestaltung also, erstellte der aus der Bukowina, dem Familiensitz des Bischofs-Exarchen, gebürtige Künstler Petro Mehyk.

Im Aufsatz "Die ukrainische und deutsche Presse über die Installation des Apostolischen Exarchen in Deutschland" sind Kurzreportagen aus mehreren ukrainischen und deutschen Zeitungen angeführt samt ihrer Beurteilung der Bedeutung dieser Installation für die ukrainische Öffentlichkeit in Deutschland.

"Das silberne Jubiläum des Bischofs Platon" ist der Text der Ansprache, die Erzbischof Myroslaw Marusyn am 14. Oktober 1984, anlässlich des 25jährigen Bestehens des Apostolischen Exarchats, in der Kathedrale Maria Schutz und St. Andreas in München gehalten hat.

"Zu Ehren des hochwürdigsten Bischofs Platon Kornyljak" ist eine Buchbesprechung des Werkes *Kirche und Religion in der Ukraine 50 Jahre nach der Oktoberrevolution (1917-1967)*. "Das Erscheinen eines beachtenswerten wissenschaftlichen Werkes" ist die Besprechung des Buches von Platon Kornyljak *Sancti Augustini de efficacitate Sacramentorum doctrina contra Donatistas* (Rom 1953). Dieses Werk hat seinerzeit einen sehr guten Eindruck in den katholischen wissenschaftlich-theologischen Kreisen hinterlassen; nach seinem Erscheinen erhielt der Autor die Glückwünsche zahlreicher, auch der höchsten, kirchlicher Würdenträger: mehrerer Kardinäle und sogar des Dekans des Kardinalskollegiums Seiner Eminenz Eugen Kardinal Tisserant, des Apostolischen Legaten in USA, SE Bischof Giovanni Cicognani, von anderen Bischöfen, von Geistlichen und Wissenschaftlern verschiedener Länder. Sie alle lobten dieses Buch und wünschten dem damals jungen Autor weitere Erfolge.

Der Aufsatz "In unserer Kathedrale" bringt eine ausführliche Beschreibung sämtlicher Kirchenmalereien der Kathedrale samt deren religiöser Bedeutung im Rahmen der jahrhundertealten ukrainischen Kirchengeschichte. "Die Polychromie der Kathedrale Maria Schutz und des hl. Apostels Andreas des Erstberufenen" ist eine kunstbezogene Übersicht der Kirchenmalereien. Als Ganzes bildet diese Polychromie der Kathedrale in München eine beachtliche Leistung des Malers Sviatoslav

Hordynsky im Hinblick auf die Komposition, den Stil und die Technik. Die Malereien überzeugen durch ihre Harmonie und die gute Beobachtungsgabe des Künstlers in bezug auf alle Äußerungen des religiösen Lebens der Vergangenheit. Bezeichnend für Hordynsky ist die Wahrheitsnähe bei den Typendarstellungen; sie wirken beseelt, gleichsam höheren Zielen zustrebend; die Aussage, der ein gewisser Monumentalismus innewohnt, ist direkt und wirkungsstark.

Der Aufsatz "Unsere Ikonostase" ist eine erläuternde Studie über diese den Altarraum vom Kirchenschiff trennende, mit Ikonen ausgestattete Schranke. Der Künstler nutzte die alte Ikonostasetradition der ukrainischen wie auch der frühchristlichen Kunst, um in zielbewußter Funktion eine Annäherung an die Moderne hervorzubringen. Die Ikonen der Altarschranke sind im byzantinischen, doch stark ukrainisierten Stil gemalt mit Ausnahme der formellen Prinzipien und der monumentalen Wirkungskraft der Figuren, die im großen und ganzen in einem zeitgemäß modernisierten Stil dargeboten sind. Es handelt sich zwar um traditionelle Ikonen, gestaltet nach althergebrachten, geweihten Vorbildern der christlichen Ikonographie, aber durch ihr Formen- und Linienspiel und die gesättigte Farbigkeit tragen sie zugleich den Bedürfnissen des zeitgenössischen Betrachters Rechnung.

Der Aufsatz "Nach der Logik des Glaubens, der Hoffnung und der Liebe" ist in seiner Einstellung philosophisch, aber durchaus konsequent und leicht verständlich. Ihm zu Grunde liegt die ukrainische Weltanschauung und -auffassung, auf der festen Überzeugung und dem existenzbezogenem Empfinden basierend, daß die wahre menschliche Bestimmung auf dem Streben nach dem Geistigen, Ewigen, nach Gott beruht. Gerade deshalb errichten die Ukrainer, vor allem anderen, Kirchen, denn das Schicksal des ukrainischen Volkes ist das Schicksal der ukrainischen Kirche. Die Kirche ist das Herz und die Seele der irdischen Heimat des Ukrainers, einer Heimat, die den Weg zur himmlischen Heimat weist. In der Kirche findet sich der Ursprung, der Widerstand und die letzte uneinnehmbare Festung, in der man die eigene lebensspendende Kraft stets aufs neue zu beleben vermag. Aus diesem Grund errichtet der Ukrainer seine Kirche in der Überzeugung, daß da, wo Kirchen sind, auch ukrainische Kinder, ukrainische Schulen, ukrainische Einrichtungen, ein ukrainisches Volk und ein freies, unabhängiges Leben sowie eine Zukunft in Freiheit sein werden.

"Die Feiern des Millenniums (988-1988) verbreiten und festigen" ein Bericht über die Feierlichkeiten zum 1000-jährigen Bestehen des Christentums in der Ukraine, die von den in Deutschland lebenden Ukrainern veranstaltet wurden und in fast allen Ortschaften mit ukrainischen Ansiedlern stattfanden. Das Millennium selbst hat zur Verbreitung von

allem, was ukrainisch ist, erheblich beigetragen, vor allem aber begannen Deutsche und andere Völker zu begreifen, daß dieses Jubiläum mit der Taufe der Ukraine und nicht Rußlands zusammenhängt. Die Jubiläumsfeierlichkeiten haben die Ukrainer in ihrem väterlichen Glauben und dem Bewusstsein ihrer nationalen Würde gestärkt. Alle Festlichkeiten verliefen in Eintracht und im ökumenischen Geiste, der seinen Niederschlag in einer engen Annäherung an die Orthodoxen gefunden hat, was im Verlauf der ökumenischen Gottesdienste und öffentlichen Veranstaltungen deutlich zutage trat.

“Die Ukrainische Christliche Bewegung“ ist eine Laienbewegung. Ihre Tätigkeit basiert auf den unabänderlichen Prinzipien des Evangeliums Christi und der Kirchenlehre. In der Nationalfrage richtet sich die UChB nach den Grundsätzen eines aktiven Patriotismus und staatlichen Konstruktivismus, im gesellschaftspolitischen Bereich handelt sie nach den Prinzipien der loyalen Zusammenarbeit der Gläubigen verschiedener christlicher Bekenntnisse. Sie stützt sich auf die demokratischen Grundlagen: Gewissensfreiheit und Toleranz, und vertritt die Auffassung, daß das Individuum sich unbedingt der Gemeinschaft unterzuordnen habe nach den Prinzipien einer Rechtsordnung, die auf der Ehrfurcht gegenüber den religiösen und nationalen Traditionen und der Autorität basiert. In der Praxis gilt das Hauptaugenmerk der UChB der Erziehung mit besonderer Berücksichtigung der Rolle der Eltern als der ersten Lehrer ihrer Kinder. Die Eltern sollten den Kindern ein Beispiel sein und sich immer vor Augen halten, daß das Leben nur im wahren christlichen Glauben Glück und Zufriedenheit bietet. Diese christliche Kindererziehung beginnt bereits im Vorschulalter und eine gute Erziehung ist nur in enger Zusammenwirkung mit der Kirche möglich.

Die “Ukrainische Christliche Arbeiterbewegung“ wirkt in aktiver Zusammenarbeit mit der KAB (Katholische Arbeitnehmer-Bewegung), deren Kooperativmitglied sie ist, indem sie ihre volle organisatorische Selbständigkeit bewahrt und zugleich alle Vorteile genießt, die ihr als KAB-Mitglied zustehen. Die UChA stellt eine gute Leistung der in Deutschland lebenden Ukrainer dar. Sie hat den verstreuten ukrainischen Arbeitnehmern großen Nutzen bereitet, indem sie sie in deutsche Arbeitnehmerkreise eingeführt hat, wodurch sich die ukrainischen Arbeitnehmer umfangreiches fachliches und berufliches Wissen, eine angemessene Einstellung zu den Problemen des Arbeitsbereichs, seinen Ideen, Rechtsgrundlagen, Organisationsformen und Verwaltungsmaßnahmen aneignen und ihrer Kirche und ihrem Volk viele aufrichtige Freunde erwerben konnten.

“Das Laienapostolat der Frauen in Deutschland“ hat innerhalb der ukrainischen Gemeinschaft eine wichtige Aufgabe zu bewältigen. Seine

vorrangige Pflicht ist die Erziehung der Kinder, ferner Bemühungen um die Verbesserung der Sozialfürsorge, die Organisation der Hilfeleistung an Witwen, Waisen, alte Menschen und alle Bedürftigen der ukrainischen Gemeinschaft.

Der Aufsatz über die "Ukrainischen Kirchenchöre in Deutschland" gibt einen Überblick über die ukrainischen Kirchenchöre und ihren Beitrag zur ukrainischen Chorkunst der letzten 50 Jahre. Im Aufsatz "Der erste Verkünder des Exarchats" wird die Rolle der Zeitschrift *Christliche Stimme* vor und nach der Gründung des Apostolischen Exarchats vorgestellt. In diesen beiden Perioden hat dieses Periodikum seine Aufgaben würdig wahrgenommen, zielstrebig und konsequent die bei der Gründung der Zeitschrift festgelegten Richtlinien befolgt. Viel Positives und Wertvolles ist in diesem Presseorgan veröffentlicht worden. Bereits heute bietet es ein reichhaltiges Quellenmaterial zur Geschichte der Ukrainischen Katholischen Kirche in Deutschland, und zwar nicht nur durch die veröffentlichten Artikel, sondern auch anhand der Illustrationen. Es gibt hier Berichte über fast alle mehr oder weniger bedeutungsvolle Ereignisse, wobei zu vermerken ist, daß die jeweiligen Reportagen neben den trockenen Berichten oftmals auch kritische Beurteilungen anführen, die häufig sehr originell und interessant sind.

Das Kapitel des Buches mit dem Titel "Bischöfliche Artikel, Sendungen, Predigten und Aufrufe" umfaßt 20 ausgewählte Schriften von Bischof Platon Kornyljak. Im Kapitel "Der Bischof, die Geistlichen und die Pfarreien" finden sich, in Form von Kurzberichten, Informationen über den Bischof-Exarchen, die Priester und die Pfarreien des Exarchats. Dasselbe Kapitel enthält fünf Nachrufe auf bedeutende Geistliche des Exarchats.

Das Letzte Kapitel, "Menschen des Glaubens und des Geistes", ist bedeutenden Laienpersönlichkeiten gewidmet.

Der Band enthält ferner 53 Schwarzweißillustrationen, die in einem gesonderten Verzeichnis der Abbildungen beschrieben werden.

СПИСОК ІЛЮСТРАЦІЙ

Святіший Отець Папа Іван Павло II	5
Первоієрарх Йосиф Кардинал і Патріярх	7
Верховний Архiepіскоп Мирослав Іван Кардинал Люба- чівський	9
Преосв. Владика Платон Корниляк, Єпископ, Апостольський Екзарх	11
Статуя „Голуб миру”, роботи мистця Григорія Крука . . .	21
Катедральний собор св. Юра. Львів	29
Митрополит Андрей Шептицький	31
Інавгурація Апостольського Візитатора о. прелата Петра Вергуна в Берліні. 8 червня 1941	33
Апостольський Візитатор о. прелат Петро Вергун, Ісповід- ник віри, загинув мученицькою смертю в Сибіру	35
Архiepіскоп Іван Бучко, Апостольський Візитатор для ук- раїнців католиків у Західній Європі	44
Святіший Отець Папа Іван Павло II в Мюнхені. 19 листопа- да 1980	70
Патріярх Кир Йосиф відвідує Український Вільний Універси- тет	83
Кардинал Юліус Депфнер виголошує слово на привітання Первоієрарха Йосифа в мюнхенському соборі Лібфравенкір- хе. 31 серпня 1969	94
Первоієрарх Йосиф відправляє архиєрейську Божественну Літургію в архiepіскопському соборі в Мюнхені	95
Освячення престоло собору Покрови Пресвятої Богородиці і св. Апостола Андрія Первозванного	99
Посвячення собору Покрови Пресвятої Богородиці і св. Апо- стола Андрія Первозванного	101
Мюнхенський осідок Апостольського Екзархату в Німеччи- ні	103
Святіший Отець Папа Іван XXIII і Апостольський Екзарх Преосв. Кир Платон	111
Президент д-р Гайнріх Лібке в розмові з Преосв. Владикою Платоном Корниляком	113
Владика Платон на авдієнції в Папи Павла VI	115
Святкування 10-річчя Апостольського Екзархату	116

Святіший Отець Папа Іван Павло II і Апостольський Екзарх Преосв. Кир Платон. 1978	119
Зустріч української громади з Кардиналом Йосифом Рацингером, Архієпископом Мюнхену-Фрайзінгу	121
Преосв. Владика Платон відзначений Хрестом Ордену Заслуги	124
Прем'єр-міністр Баварії д-р Франц Йосиф Стравс і Владика Платон	125
Преосвященний Владика д-р Платон Корниляк, Єпископ Кастромартійський, Апостольський Екзарх українців католиків у Німеччині і Скандинавії	127
Герб Владики-Екзарха Платона Корниляка	131
Владичий трон у молитовниці Апостольського Екзарха в Мюнхені	134
Грамота у двадцятип'ятиріччя заіснування Апостольської Екзархії для українців католиків у Німеччині і благодатної діяльності Преосвященнішого Кир Платона Корниляка на славу Божу, благо св. Церкви і нашого народу.	143
Святослав Гординський. Святий Андрій на київських горах. Олія. 1979	163
Святослав Гординський. Хрещення Києва. Олія. 1979	163
Святослав Гординський. Київська Митрополія. Олія. 1979	165
Святослав Гординський. Галицька Митрополія. Олія. 1979	165
Пресвята Богородиця — „Оранта” — молиться за всіх і молиться з усіма	171
Святослав Гординський. Іконостас у катедральному храмі Покрови Пресвятої Богородиці і св. Апостола Андрія Первозванного в Мюнхені	179
Святослав Гординський. Бічні частини іконостасу з іконами Пророків і Апостолів	183
Вид з городу на катедральний собор	189
Вид з вулиці на парафіяльний дім і культурний осередок	189
Катедральний собор Покрови Пресвятої Богородиці і св. Апостола Андрія Первозванного. Справа: Парафіяльний дім і культурний осередок	190
Катедральний собор Покрови Пресвятої Богородиці і св. Апостола Андрія Первозванного з церковними будинками й українські установи Мюнхену	194
Проща до Альтеттінгу	197

Представники латинської Ієрархії під час святкувань Тисячоліття в Мюнхені	203
Святкування Тисячоліття Християнства в Мюнхені	205
Учасники святкувань Тисячоліття на Марійській площі в Мюнхені	205
Провідні члени Українського Християнського Руху	215
п. Стефанія Кордуба, п. Ярослава Філь	222
Учасники Другого З'їзду САЖН-у (1971).	223
Справа наліво: Степан Костюк — Президент ЦПУЕН; Степан Спех — Заст. голови УХРР; Владика Платон Корниляк; Йосиф Гофмайстер — Гол. секретар нім. КАБ (Католицький Робітничий Рух); проф. Володимир Максимович — голова УХР	225
Зліва направо: Церква Всіх Святих в Гамбурзі; Церква Покрови Пресвятої Богородиці в Крефельді-Траарі; Катедральний собор Покрови Пресвятої Богородиці і св. Апостола Андрія Первозванного в Мюнхені; Церква Успіння Пресвятої Богородиці в Новому Ульмі; Церква св. Володимира в Ганновері; Церква Божої Матері Неустаючої Помочі в Білефельді	347

З М І С Т

Передмова	13
Vorwort	15
Молитва — Спасителю світу — спаси Україну!	18

З ДАЛЕКОГО І БЛИЗЬКОГО МИНУЛОГО

Крізь віки історії	25
Молитва за прославу Слуги Божого Андрея Шептицького	51

НАШ ЕКЗАРХАТ

Буля про утворення Апостольського Екзархату в Німеччині	55
День, що його Господь нам сотворив	57
Поширення Екзархату на Скандинавію	65
На зустріч Святішому Отцеві з щирістю і теплом наших сердець	69
<i>о. д-р Іван Гриньох</i> . Ієрарх незбагненого Божого Провидіння	73
„Дуже мені милий почесний докторат рідного університету”	82
Первоієрарх Йосиф „собирає в розсіянні сущих”	87
Документальні фільми з історії Екзархату	91

НАШ ВЛАДИКА-ЕКЗАРХ

Буля найменування на Єпископа Кастромартійського Платона В. Корниляка	107
Владика, що почув подих доби	109
<i>д-р Роман О. Климкевич</i> . Новий владичий герб	129
Українська й німецька преса про інсталяцію Апостольського Екзарха в Німеччині	135
<i>архiep. Мирослав Марусин</i> . Срібний ювілей Владики Платона	138
УАПЦерква в Зах. Німеччині та Австрії (лист)	144

<i>Михайло Демкович-Добрянський. На пошану Преосвященного Владики Платона Корниляка</i>	145
<i>о. д-р Василь Макух. Поява замітної наукової праці</i>	151

НАШ ХРАМ І ЛЮД

У нашому соборі	159
Поліхромія нашого собору	169
<i>Святослав Гординський. Наш іконостас</i>	171
<i>о. д-р Іван Ортинський. За логікою віри, надії і любови</i>	185
Множити і закріплювати успіхи великого Тисячоліття (988-1988)	196
<i>Володимир Максимович. Український Християнський Рух</i>	214
Світське Апостольство Жінок у Німеччині	221
Український Християнський Робітничий Рух	224
Українські церковні хори в Німеччині	230
Перший передвісник Екзархату	235

ВЛАДИЧІ СТАТТІ, ПОСЛАННЯ, ПРОПОВІДІ І ЗВЕРНЕННЯ

Доба ставить нам завдання	244
Студії і розвиток особистости	246
Самовиховання молоді і формування характеру	248
Завдання католицьких інтелектуалів	252
Правильний шлях до справжньої свободи	255
Архиєрейське послання	258
Пастирське послання з нагоди Святого Року — 1975	262
Ісус Христос, чи новітні месіянізми?	266
Будьмо гідними синами і дочками доброго Батька	270
Слово Владики Платона	274
Отці Собору про гідність людини	276
Співпраця — запорука перемоги	280
Заклик Вселенського Собору до мирян	284
Слово Преосвященного Кир Платона	288
Пастирське слово	290
Наша Церква живе і буде жити	294
Церква і народ	297
Наша держава	300
Слово Владики Платона	303
Звернення	305

ВЛАДИКА, ОТЦІ І ПАРАФІЇ

Отець Генеральний Вікарій	310
Священик-організатор	313
„Увійди в радість Господа твого”	315
„Я працював щиро...”	319
Вірний до смерти	321
Віддав всі знання і тепло свого серця	324
Апостольський Екзархат Українців Католиків Німеччини і Скандинавії (шематизм)	326

ЛЮДИ ВІРИ І ДУХА

Людина глибокої віри	351
Людина обов'язку	353
„Пам'ять про нього залишиться незатертою”	356
Коли спокій тільки сниться	359
Добром нагріте серце	362
Задивлений у свої успіхи	364
Віддав своїй громаді всі знання і тепло свого серця	367
Не відступив від своїх переконань	370
За вірність національній і релігійній правді	374

РЕЗЮМЕ І ІЛЮСТРАЦІЇ

Zusammenfassung	381
Список ілюстрацій	389
Зміст	392

